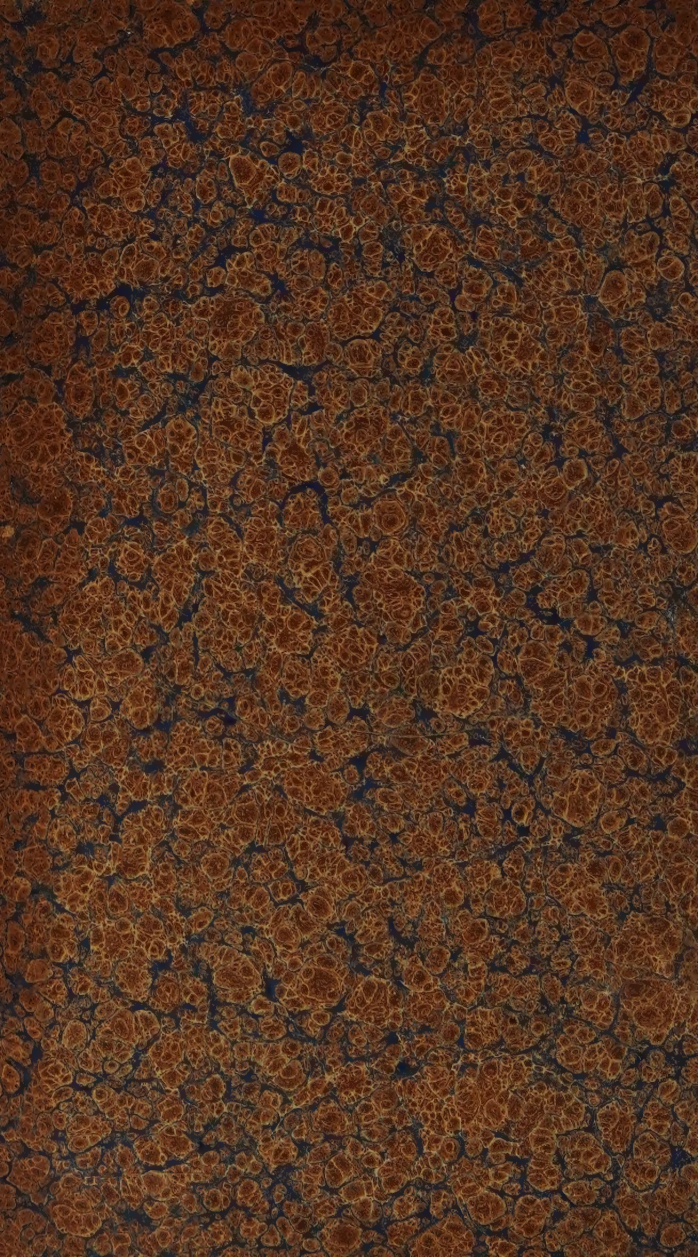
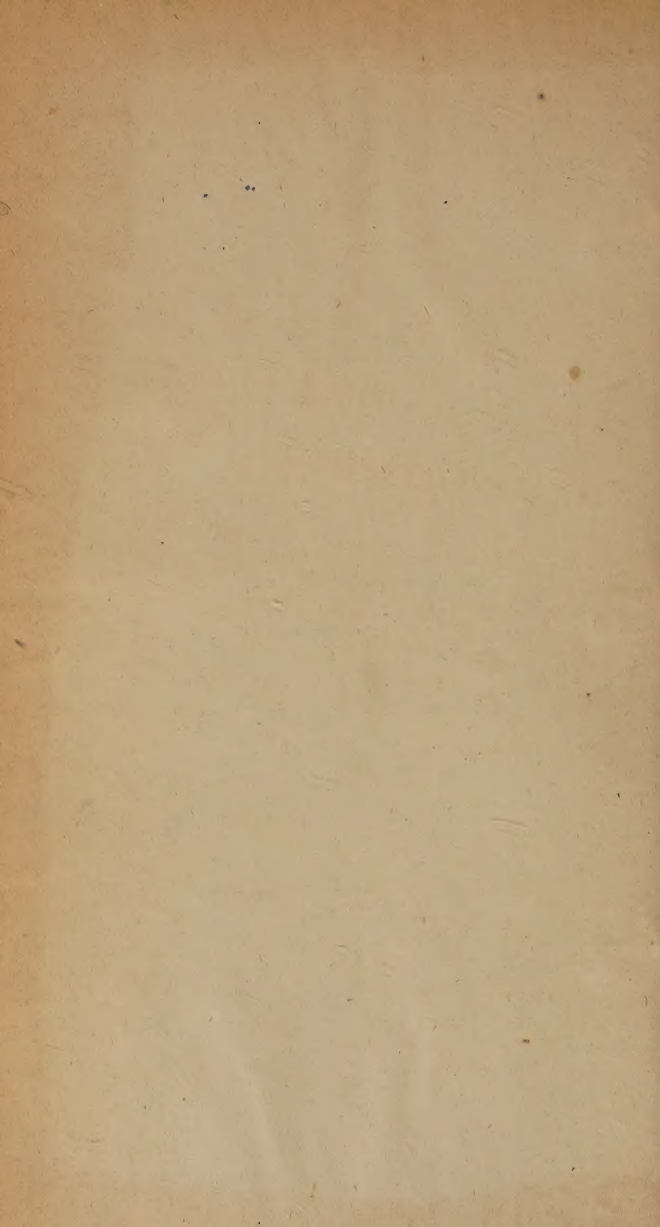
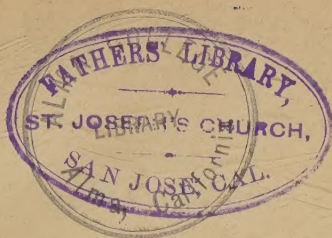

CASUS
CONSCIENTIÆ.

—
TOMUS V.

CASUS
CONSCIEN TIÆ

DE MANDATO OLIM EMINENTISSIMI ET REVERENDISSIMI DOMINI
DOMINI

PROSPERI LAMBERTINI,

S. R. E. CARDINALIS AC BONONIÆ ARCHIEPISCOPI

DEINDE SANCTISSIMI D. N. PAPÆ

BENEDICTI XIV.

PROPOSITI AC RESOLUTI.

OPUS CONFESSARIUS OMNIBUS ATQUE ANIMARUM CURAM
GERENTIBUS PERUTILE AC NECESSARIUM.

CUM INDICE LOCUPLETISSIMO.

FATHERS' LIBRARY,
ST. JOSEPH'S CHURCH,

SAN JOSE, CALIF. VOL. V.

ANN. MDCCCLXXVI. — MDCCCLXXXII.

Property of

CLgA

turn to

Theological

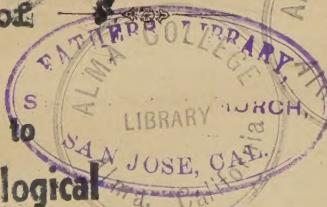
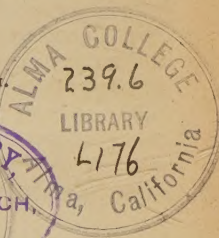
Union Library

LEODII,

EXCUDEBAT H. DESSAIN,

CANCELLARIÆ EPISCOP. TYPOGRAPHUS.

MDCCCLV.

Reimprimi permittimus.

Datum Leodii, 15^a Julii 1853.

H. NEVEN, Vic.-Gen.

CASUS CONSCIENTIÆ

BONONIENSIS DIOECESIS

PRESBYTERIS,

AD DISCUTIENDUM PROPOSITI, AC RESOLUTI.

ANNO MDCCLXXVI.

MENSE JANUARI.

CAS. I. — Frebonius Confessarius facultatem obtinuit, sed *oretenus* ab Episcopo, absolvendi a quibusdam casibus reservatis. Eo defuncto dubitat, utrum illa jurisdictio perseveret. Qu. Vera responsio?

Respondeo. Certum est gratiam factam non expirare morte concedentis. Patet hoc clarissime ex cap. Si super gratia 9. de offic. Deleg. in 6. ubi hæc inter cætera habentur: Æquum esse censemus, ut sicut ipsa gratia morte non perimitur concedentis, etc. Ex cap. Si cui nulla 30, de præcep. in 6. hujusmodi gratia (quam cum specialem gratiam contineat decet esse mansuram) non expirat etiam re integra, per obitum concedentis.

At facultates, inquis, de quibus modo loquimur et gratiæ, non scripto, sed *oretenus* sunt concessæ. Verum idem dicendum censeo de facultatibus, et gratiis scripto concessis, ac de iis quæ viva voce conceduntur. Ad substantiam enim et essentiam Privilegii non requiritur scriptura, sed solum ad ejus probationem in foro externo: ac propterea gratiæ *oretenus*, sive vivæ vocis oraculo concessæ, subsistunt etiam post obitum concedentis. Id facillime ostenditur ex cap. 7. *Instit. caus. 25.*

q. 2. *Institutionis nostrae decreta... sine aliqua constituimus refragatione servari, sive quæ scripto decrevimus sive quæ in nostra præsentia videntur esse disposita : ubi sic Glossa : Sententia Principis facit jus, licet non redigatur in scriptis.* In extravag. quoque *Etsi Dominici*, de Pœn. et remis. videtur, summum Pontificem ejusdem valoris declarare *concessionem et facultatem, tam scripto quam verbo factas, et imposterum faciendas.* Gratiae autem, et facultates concessæ ab Episcopis voce tenus, se habent ut oracula vivæ vocis. Sunt enim concessionem et privilegia verbo solum concessæ, nec scripto commissæ : atque propterea sicut hæc oracula suam tuentur vim, etiam post obitum concedentis, nisi, a successore sint revocata, ita perseverant gratiæ concessæ ab Episcopis.

CAS. II. — Rodericus facultatem habuit ab Episcopo absolvendi a casibus reservatis, cum hac clausula *ad beneplacitum nostrum* : Lucretius vero eandem consecutus est facultatem, sed eum alia hac clausula, *ad libitum voluntatis nostræ*. Qu. 1º quænam inter binas hæc clausulas differentia intercedat? 2º utrum facultates concessæ cum illis clausulis expirent morte concedentis.

Respondeo ad primum. Barbosa, tract. de Claus. usulrequentioribus cum *Menoch.* aliisque docet *ad libitum voluntatis nostræ*, liberam omnino voluntatem significare; *beneplacitum* vero significare arbitrium boni viri. Quare secunda hæc clausula aliquid amplius continet : supponitque voluntatem bonis, justisque de causis permotam, quibus manentibus æquum non sit eam revocare.

Respondeo ad secundum. Difficultas oritur ex cap. *Si gratiose* de rescriptis in 6. ubi hæc habentur : *Si gratiose tibi a Romano Pontifice concedatur, ut beneficia, quæ tempore tuæ promotionis obtinebas, possis usque ad suæ voluntatis beneplacitum obtinere : hujusmodi gratia per ejus obitum, per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur, eo ipso expirat. Secus autem si usque ad Apostolicæ Sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta. Tunc enim quia Sedes ipsa non moritur, durabit perpetuo, nisi a successore fuerit revo-*

cata. Ex quo textu patet, quod si facultas concessa sit non ad *beneplacitum Sedis*, sed ad *beneplacitum concedentis* expiret morte ipsius concedentis. Hinc *Henriquez* aliique apud *Bossium* de Trip. Jub. Priv. sect. 4. cas. 2. § 1. et apud *Giribaldum*, tract. 7. cap. 13. dub. 9. facultates Confessariis concessas ad *beneplacitum* Episcopi expirare morte ipsius Episcopi, quia eo decedente ipsius voluntas, et placitum cessat omnino. Non desunt tamen permulti apud eundem *Giribaldum*, qui arbitrantur ad *beneplacitum nostrum* idem esse ac ad *beneplacitum Sedis*. Facultates enim, quas elargitur Episcopo sunt ipsius Sedis, easdem nomine Sedis tribuit. Illud saltem certum videtur, quod etiamsi, defuncto Episcopo, facultates hujusmodi *ipso jure* fortasse expirent, posse tamen censi confirmatas, nisi a Capitulo Sede vacante, aut a Vicario Capitulari, vel successore Episcopo revocentur. Cum enim notum sit facultates has plurimis esse concessas, et notum pariter sit quod omnes, aut fere omnes iis uti non desinant, quamvis confirmationem ipsarum expressam non postulaverint, videtur tacitam adesse confirmationem ob commune animarum bonum.

CAS. III. — Sempronius absolvit directe Capellanium a copula cum parochiana, non quæsitâ prius licentia a Superiore, quia putavit hanc reservationem cessasse morte Episcopi. Qu. Utrum verum putaverit?

Respondeo. Res valde dubia est, in utramque partem a Theologis disputata. Si casus reservantur in Synodo, eorum perseverat reservatio etiam post mortem Episcopi, qui habuit Synodum. Nam reservatio in Synodo facta, ut docet Benedictus XIV, de Synodo lib. 5. cap. 4. n. 5. induit naturam legis, quæ nullo contradicente perpetua est, et quamdiu non revocatur perseverat. Reservatio autem facta extra Synodum non ab omnibus reputatur perpetua, opinantibus plerisque Theologis: quos sequuntur *Gavantus* in manuali Episcoporum verb. Casus reservati, n. 16, *Roncaglia* in Theol. moral. lib. 2. qu. 7. tit. 2. illam decedente Episcopo, a quo facta est, illico expirare; aliis ex adverso cum *Chapeau-*

vil, de casib. reservat. part. 1. cap. 5. in fine, contententibus, etiam tum perpetuam esse, et durare, donec a successore vel expresse vel tacite revocetur.

Cum igitur copula Capellani cum Parochiana sit casus reservatus extra Synodum, hinc merito quæritur, quid de Sempronio, qui directe absolvit Capellanum, dicendum sit. *Respondeo* Sempronium non debuisse absolvere Capellanum, quia periculo nullitatis exposuit absolutionem. Est enim saltem æque probabilis sententia, quæ docet perseverare etiam reservationes factas extra Synodum, nisi revocentur a successore.

MENSE FEBRUARII.

CAS. I. — Marcellus absolutus a quibusdam casibus reservatis vi Jubilæi, antequam cætera injuncta opera exequatur, iterum labitur in eadem peccata reservata. Qu. Utrum possit secunda vice ab iisdem absolvi?

Respondeo affirmative; imo toties Marcellus absolvi potest, quoties eo tempore dispositus indiguerit. Nam Jubilæum absolutionem a reservatis non limitat ad unum actum, sed concedit indefinite, et absolute pro toto ipso Jubilæi tempore, donec pœnitens ipsum fuerit lucratus. Ita communis cum *Bossio* de tripl. Jub. privil. sect. 1. cas. 15. *Giribald.* De pœnitentia, tract. 7. cap. 21. dub. 4, et aliis. Quod quidem satis clare eruitur ex Pontificiis Bullis, maxime vero ex Constitutione Benedicti XIV, *Inter præteritos*; in qua dum Pontifex testatur se omnes de Jubilæo quæstiones congressisse et explanasse, declarat, quod si quis post factam Confessionem, iterum, antequam cætera opera præstet, in lethale labatur, debeat iterum confiteri, ut opus ultimum in gratia compleat; quin tamen eidem gratias, et privilegia neget in Jubilæo concessa, quemadmodum illis negat, qui post obtentum Jubilæum iterum in reservata labuntur. Nempe concedit Pontifex, ut quis pluries Jubilæi indulgentiam consequi possit, si injuncta opera repetat, sed simul decernit, non debere iterum gratiis, et privilegiis frui; et expresse monet, Confessarios uti non

posse facultatibus cum iis pœnitentibus, qui hujus Anni Sancti Jubilæum semel jam lucrati fuissent. Ex quibus patet, Pontificis mentem esse pœnitentes gratiis, et privilegiis in Jubilæo concessis frui, et potiri posse, donec ipsum Jubilæum fuerint consecuti. Igitur Marcellus, antequam cætera opera exequatur, poterit iterum, iterumque a reservatis absolvi.

CAS. II. — Antonius censuris innodatus, et reservationibus plurimis obstrictus, confessionem habuit durante Jubilæo, sed invalidam, et irritam. Qu. Utrum liber remanserit a censuris, et reservationibus?

Respondeo. Multis verbis ac distinctionibus casum hunc a Theologis disputatum invenio, ut videre est apud *Suarez*, tom. 4. in 3. part. disp. 31. n. 22, etc., et *Bossium* de tripl. Jub. privil. sect. 1. cas. 34 et 35. Distinguunt enim primo an confessio fuerit irrita culpabiliter seu sacrilega, an vero simpliciter invalida, et bona fide facta. Idem distinguunt censuras a peccatis reservatis. Si confessio fuit culpabiliter irrita, et sermo sit de reservatis (etsi non desint qui affirmant, ut *Henriq.* alique, apud *Lacroix*), communiter tamen negant Antonium fuisse a reservatis absolutum; absolutum tamen habendum esse judicant a censuris, itemque rite in votis, et super irregularitatibus dispensatum. Et ratio est quia absolutio censurarum, commutatio votorum, et super irregularitatibus dispensatio non dependet a Sacramentali peccatorum absolutione; neque alia in pœnitente requiritur dispositio ad eas obtinendas, nisi ut intendat perficere opera requisita ad lucrandum Jubilæum. Contra vero est de peccatorum reservatione. Nam Confessarius delegatus vi Jubilæi, aut cujuscumque Bullæ non potest in foro conscientiæ reservationem tollere, nisi virtute ipsius absolutionis (non enim facultatem habet, ut superior tollendi reservationem, et alium delegandi, qui a peccatis absolvat). Igitur nulla existente, et irrita absolutione a peccatis, nulla tolletur reservatio.

Si autem Confessio fuit nulla inculpabiliter, nempe vel defectu Contritionis in pœnitente, vel defectu Con-

fessarii, absolutum omnino Antonium judicant sive a censuris, sive a reservatis; nam poenitens, ut aiunt, et ad Confessionem accessit, et animum habuit paratum, et verum lucrandi Jubilaei; ita *De Lugo*, disput. 20, num 110. *Viva de Jub.* quaest. 11. art. 2. et alii.

Verum nos opinamur, Antonium per Confessionem irritam et invalidam, in suis Censuris, ac reservationibus remansisse. Siquidem ejusmodi absolutio-num favores et gratiae in Pontificiis Bullis non conceduntur absolute, sed ut fideles Jubilaeum lucrentur, sive in ordine ad Jubilaeum lucrandum. Atqui per invalidam Confessionem Antonius Jubilaeum non lucratur, nec ad lucrandum disponitur. Ergo nec favoribus, et gratiis fruitur. Id quod certum mihi videtur post Magni Benedicti XIV declarationes. Nam primo in Constitut. *Convocatis*, num. XLVI, declarat Pontifex, Confessionem praescribi, et esse *opus injectum*, et peragendam etiam ab eo, qui solis peccatis venialibus teneatur, si hoc Jubilaeum lucrari velit. Secundo num. XXXVIII, monet Confessarios facultatibus tam absolvendi, quam vota commutandi uti non posse, *nisi cum iis poenitentibus, qui praesens anni Jubilaeum consequi sincere et serio volunt, atque ex hoc animo ipsum lucrandi ad Confessionem apud ipsos peragendam accedunt*. Quid clarius ut intelligas, Jubilaei favores et gratias cujuscumque absolutionis, sive dispensationis iis minime suffragari, qui sacrilegam Confessionem ponunt, et sacrilego animo ad Confessionem accedunt? Distinctionem vero illam inter Censuras et Reservationes a pluribus fieri solitam, idem Pontifex omnino sustulit ead. Constit. *Inter Praeteritos* § V. Variis enim relatis DD. opinionibus sic concludit: « Nos vero ad omnem difficultatem tollendam in Instructione injunximus, non posse a Poenitentariis ullas absolutiones, commutationes, ac dispensationes dari *extra actum Confessionis*; idque Nobis et congruum esse, et materiae gravitati ac ministerii qualitati conveniens visum est, atque praeter ea omnem controversiae ansam eripit, et conforme est praxi Poenitentariae nostrae Apostolicae, quemadmodum in *Thesaurio de Paenis Eccles.* part. 1. cap. 22, videre est. »

Idem porro dicendum videtur etiamsi Antonius Confessionem fecerit irritam inculpabiliter, et bona fide. Nam ut monet Sanctus Carolus in Act. Eccles. Mediolan. part. 7, de Jubilæi consecutione, *ante omnia unicuique sedulo curandum est: ut conditiones a Sanctitate sua in litteris concessionis ipsius Jubilæi expressas diligenter observet, quoniam minime illud consequeretur, qui easdem non observaret.* Atqui inter præcipuas Jubilæi conditiones injectaque opera, est vera Sacramentalis Confessio, ut dictum est. Ergo qui veram Confessionem non ponit, nec Jubilæum, atque ideo nec favores in Jubilæo concessos consequetur. Neque bona fides Antonium juvare dicenda est. Etenim si inculpabiliter v. g. per oblivionem aliud opus injectum omiseris ut Jejunium, Eleemosynam, Ecclesiæ visitationem, an ideo Jubilæum lucratus eris? Ergo a pari. Denique Confessarius in tantum absolvit, in quantum poenitentem putat dispositum ad Jubilæum consequendum juxta Pontificis mentem. Porro forma absolutionis non operatur ultra intentionem proferentis: et *actus agentium non operatur ultra intentionem eorum. L. non omnis ff. de rebus cred. et fin. de præbend.* Igitur Censuris et Reservationibus non erit Antonius liber, nec absolutus.

CAS III. — Vitalis Quadragesimali tempore præparat hero suo sic jubenti cibos vetitos, quos certo sit illum non posse absque gravi culpa manducare. Qu. Utrum Vitalis excusari possit a peccato?

Respondeo. Certum est actiones omnes, quæ in peccatum proximi influunt, generatim esse illicitas ex lege Charitatis, easque propterea qui scienter exercent, a peccato scandali non excusari. Sed excusatne aliquando a peccato rationabilis causa? Distinguo: vel actio est per se in peccatum influens et mala, vel per se indifferens est, et ex sola operantis malitia ad peccatum ordinatur. Si primum, nulla causa excusat unquam a peccato; quia quod per se in malum influit, per se et intrinsece malum est. Si secundum, utique si adsit gravis causa actionem ponendi, potest quis eam sine peccato ponere. Nam ex lege charitatis tenemur peccatum proximi

impedire, quando sine gravi incommodo, aut damno id facere possimus. Doctrina communis est, et cohærens iis quæ docet *Angelicus* 2. 2. quæst. 42. art. 8.

His positis, Vitalem a peccato excusant permulti ex causa famulatus, quem sine detrimento deserere nequit. Nam, inquit, cibos præparare est res per se indifferens; cibi enim, per se ad vitæ sustentationem ordinantur, et ex alia parte famulus officio suo fungitur, quod et aliis diebus præstare solet; neque domino comedenti inservit, quatenus legem violare vult, sed quatenus prandet, vel cœnat. Igitur non dat operam rei illicitæ per se, sed tantum ex mala comedentis voluntate. Ita cum *Cajetano*, et *Azorio*, *Reginaldus*, *Facundez*, *Bonacina*, aliique permulti communiter. Verum *Daniel Concina* dissert. 2. de jejun. quæst. 9, etsi fateatur hanc esse opinionem apud Doctores communem, totis tamen viribus contendit nullo modo posse prædictum famulum a culpa excusari. Nam utique carnes coquere et præparare est actio ex genere suo indifferens, sicut ex genere suo et absolute indifferens est carnes comedere. At vero carnes præparare, et ad mensam apponere in die jejunii, actio omnino est mala, sicuti carnes in die jejunii comedere malum est. Igitur famulus carnes apponens, quibus dominus in die jejunii vescatur, peccati reus est; quemadmodum peccati est reus, qui scalam domino parat et tenet, ut dominus ascendat ad stuprandam virginem, ut constat ex Decreto Innoc. XI. qui contrariam propositionem num. 51. proscripsit.

Neque juvat reponere in casu prop. damnatæ actionem esse per se malam, et nunquam licitam; in nostro vero casu esse per se indifferentem. Nam et scalæ ascensus actio per se indifferens est, et ex sola circumstantia finis, bona evadit, vel mala. Sic ascensus scalæ ad defendendum Innocentem, ad succurrendum Infirmo, actio bona est; ad struprandum vero, vel furandum est mala. Atque idem porro est in nostro casu. Apponere carnes absolutæ actio indifferens est, sed apponere in circumstantia jejunii, seu præcepti transgrediendi, actio per se mala est. Itaque Vitalis a peccato nequit excusari. Hinc ad eludendas rationes afferri solitas de damnis ac

detrimentis, quibus famuli subjicerentur, pro praxi concludit. Quia Catholici domini multis de causis in Quadragesima indigere possunt esu carnum, ideo famuli semper præsumere debent dominos suos justa de causa carnes comedere, neque ipsorum est inquirere, an causa vera sit, aut apparens; unde officio suo fungantur et quiescant. Quod si ita scelesti, et imprudentes essent domini, qui aperte dicerent, se non ex necessitate aliqua comedere carnes velle, sed quia de Ecclesiæ præcepto nihil curant, profecto ii, tanquam de fide suspecti, essent denuntiandi, atque ut perditæ conscientiae homines deserendi, et fugiendi tanquam scandali et impietatis occasio. Atque hæc quidem Christianæ morali opprime congruere evidens est.

MENSE MARTII.

CAS. I. — Demetrius et Nerijs Confessarii commutaverunt virtute Jubilæi quædam vota suorum pœnitentium : sed ille commutavit in minus bonum ; hic vero hac ratione, *commuto in id, quod mihi, aut alteri Confessario imposterum videbitur idoneum*. Qu. Utrum uterque, aut neuter, aut quis invalide commutarit?

Respondeo ad I. Equidem multorum opinio est voti commutationem maxime in Jubilæo posse fieri in minus bonum ; primo qui secus Privilegium nihil operaretur, cum commutare votum in bonum æquale liceat ipsi voventi. 2. Quod multis dubitationibus et scrupulis res esset exposita, si perfecta æqualitas omnino esset in commutatione observanda. Ita *Bonacina* dis. 4. q. 2. punct. 7. et *Leander* tract. 1. disp. 18. q. 12. cum *Medina*, *Lessio*, *Toledo*, aliisque. Verum communior probabiliorque opinio est simplicem commutationem natura sua postulare æqualitatem rei subrogatæ. Nam ex *D. Thoma* commutatio est contractus quidam inter voventem, et commutantem nomine Dei. Sed contractus quilibet postulat æqualitatem ; et æqualitas in eo consistit, ut materia subrogata æquet illam, cui subro-

gatur. Ergo nequit in simplici commutatione voti res minus bona substitui.

Prior vero illa adversariorum ratio falso nititur supposito. Quamvis enim permulti putent, posse votum in melius, aut in æquale bonum a vovente propria auctoritate mutari; id tamen naturæ commutationis omnino videtur adversari. Nam ut clare ratiocinatur *D. Thomas* in IV. distinct. 58. q. 1. art. 4. *Commutatio est quidam contractus, qui perfici nequit absque consensu utriusque partis; et ideo perfici nequit absque consensu ejus, qui vicem Dei gerit in Terris, scilicet Prælati; nisi forte unum votum ab alio includatur.* Ratio secunda nullius est ponderis: nam æqualitas in commutatione non arithmetice, aut mathematice, sed moraliter accipienda est, seu quæ prudenter et bona fide talis existimatur, habita rerum et personarum ratione, quin anxietatibus aut scrupulus detur locus. Confirmatur; quia alioquin nullum esset discrimen inter simplicem commutationem, et eam, quæ cum dispensatione miscetur, ut recte observat *Benedictus XIV.* *Constit. Inter Præteritos* § 5. Qui ideo beneficis Pontifex cum voluerit Anno Jubilæi 1750, non simplicis commutationis, sed mixtæ dispensationis beneficium impertiri, profiteatur se in *Bulla Convocatis* consulto ad verbum *commutare* vocem *dispensando* inseruisse, sicuti ad tollendas quæstiones, num in facultate vota relaxandi, etiam intelligantur vota juramento confirmata, vocem *jurata* addidit § 8. *Omnia et singula simplicia vota etiam Sedi Apostolicæ reservata, etiam jurata, commutare dispensando possint in alia pia opera.* Observet ergo Confessarius, quæ sibi facultas in Jubilæo sit impertita, quia potestas delegata, ut subdit idem Pontifex, *semper intra præcisos limites in litteris dispensationis præscriptos restringi debet.* Non potuit ergo *Demetrius* vota sui pœnitentis per facultatem simpliciter commutandi, quam solam concessit *Pius*, in *bulle Summa Dei*, in minus bonum commutare.

*Ad II. Neri*us autem commutavit valide. Ratio est, qui commutatio voti revera facta est intra Jubilæi tem-

pus; nec sibi Nerijs reservat, aut alteri delegat facultatem commutandi, sed simplicem tantum determinationem materiæ subrogandæ in locum voti. Quæ determinatio cum non sit actus jurisdictionis, sed prudentiæ, fieri etiam potest, Jubilæo transacto. Ita *Navar.* in Man. cap. 26. num. 45. *Grassius, Sanchez,* et alii apud *Bossium* sec. 2. Cas. 41.

CAS. II. — Marcus vovit, se daturum Ascanio pauperi eleemosynam trium aureorum, et dotem puellæ, ad libitum a se eligendæ. Qu. Utrum possit vigore Jubilæi dispensari ab his votis?

Respondeo ad primum, vel Marci votum et promissio ab Ascanio fuit acceptata, vel non. Si acceptata fuit, dico non posse virtute Jubilæi ab eo voto dispensari, nec in aliud opus commutari sine consensu ejusdem Ascanii, in cujus utilitatem factum est, quidquid secus opinentur *Leander, Trullenchus, et Tamburinus.* Etenim per acceptationem, acquisitum est jus Ascanio, quod ipso invito remitti nequit sine ejusdem juris violatione. Atqui nullum Privilegium impertiens facultatem commutandi vota, aut dispensandi, potestatem facit lædendi jus tertii; ergo nequit votum illud dispensari, aut commutari. Quod adeo verum est, ut etiam in Constitutione *Summa Dei Pii VI. fel. Regn. pro Extens. Jub. 1775,* id perspicuis verbis cautum sit. Nam § *insuper* facultatem commutandi vota concedens, Pontifex addit: *Castitatis, Religionis, et obligatoriis, quæ a tertio acceptata fuerint, seu in quibus agatur de damno tertii, semper exceptis.* Hinc se e contra acceptatum non fuit votum ab Ascanio, recte poterit commutari, eo quod is in promissam eleemosynam nullum habet jus. Idem dicito ad II. de Dote danda puellæ ad libitum eligendæ. Namque si nulla adhuc electa ac determinata est puella, nulli ad eam promissionem est acquisitum jus. Ita communis cum *Boss. l. c. cas. 7.*

CAS. III. — Fernandus nobilis et dives multos habet servos. Quibusdam, etiam quadragesimali tempore, gravissimos imponit labores, cum quibus nequit componi

jejunium; alios vero tam sero dimittit, ut cum nequeant usque ad illam horam protrahere prandium, frangant sæpe jejunium. Qu. 1° Utrum Fernandus peccet? II° Quomodo cum illis servis se gerere debeat Confessarius?

Respondeo ad I. dico Fernandum graviter peccare. Etenim domini temporales, tenentur subditorum et famulorum curam habere, ut monet Apost. 1. Tim. cap. 5. Si quis suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior; atque ideo curare debent, ut præcepta tum juris Divini, cum Ecclesiastici observent; ad id enim tenentur ex præcepto IV Decalogi, eo quod domini sint totius familiæ, atque ita etiam famulorum caput, et parentum vices gerant; unde servos sic monet. Apost. Ephes. VI, 5. Servi obedite dominis carnalibus cum timore et tremore in simplicitate cordis vestri, sicut Christo. Igitur multo magis tenebitur Fernandus eos labores famulis non imponere, quibus a præceptorum, velut jejunii observatione impediuntur, nec ita sero ad prandium dimittere, ut cogantur jejunium frangere. Excipe quidem nisi justa ac legitima causa fuerit: quæ tamen in casu Fernandi divitis, et ex prava quasi consuetudine agentis non supponitur. Quæ autem justa causa esse queat laboris, audiatur D. Thom. 2. 2. q. 147. art. 4. ad 3. « Si operis labor commode differri possit, aut diminui absque detrimento corporalis salutis, et exterioris status, qui requiritur ad conservationem corporalis, vel spiritualis vitæ, non sunt propter hoc Ecclesiæ jejunia prætermittenda. Si autem immineat necessitas... etiam multum laborandi, vel propter conservationem vitæ corporalis, vel propter aliquid necessarium ad vitam spiritualem, et simul cum hoc non possint Ecclesiæ jejunia observari, non obligatur homo ad jejunandum. »

Idem die relate ad seram nimis servorum dimissionem. Unde reprehendus et Ferdinandus, qui sine justa causa id faciat. Neque se ex communi quadam nobilium consuetudine tueatur. Nam 1. si qui sit mos, si non consuetudo, sed abusus dicendus est, adversus quem

assidue per suos Ministros reclamât Ecclesia. Deinde testari nos ipsi possumus, eam certe esse in hac Urbe Nobilium timoratorum consuetudinem, ut in Quadragesima domesticum regimen sic temperent, quo commode possint et Filii, et Famuli Ecclesiæ jejunia servare.

Hinc ad II. Ex hac *D. Thomæ* doctrina habes, quid agere cum his servis debeat Confessarius; nempe si absque gravi detrimento suo possunt, debent omnino eos dominos deserere, et apud alios famulari, qui suæ erga Deum et famulos obligationis non sint immemores. *Giribald.* tract. 9 in 4. *Decal. Navar. Azor. Concin.* et alii communiter.

MENSE APRILIS.

CAS. I. — Juvenalis non vult admittere ad Paschalem Communionem suos Parochianos, nisi de peracta Confessione testimonium exhibeant. Qu. Quid juris?

Resp. Quæstionem hanc fuse pertractant Angelicus Doctor, Quodlib. 4, p. 6, art. 12, cum quo notandum est, pœnitentem posse in duplici statu considerari, vel ut peccatorem publicum, vel ut publicum usurarium, concubinarium, etc., vel ut peccatorem talem, quales sunt homines communiter. Si primi generis est, *jure* utique Parochus testimonium exigit peractæ Confessionis. Ratio est, quia qui publice deliquit, debet etiam publice de pœnitentia docere; et cum peccata publica cadant sub Ecclesiastica disciplina, et ad externam gubernationem pertineant, debet de illorum emendatione constare. At si de aliis pœnitentibus sermo sit, dico, Juvenalem *injuria* a Paschali Communione Parochianos rejicere, qui testimonium non exhibent peractæ Confessionis. Et ratio est, quia, ut ait idem Angelicus, in foro judiciali homini contra se creditur, sed non pro se; in foro autem Pœnitentiæ homini creditur pro se, et contra se. Adde, nullum esse Præceptum obligans ad Confessionem in Paschate, sed Confessionis annuæ Præcepto satisfieri potest quovis anni tempore, ut patet ex

cap. *Omnis utriusque sexus, de pœnit., et remission.* Quid ergo juris habebit Parochus testimonium in Paschate exigendi Confessionis peractæ, si absolute non tenentur Parochiani in Paschate confiteri?

Objicere quispiam posset varias Synodorum Diœcesan. Constitutiones, et maxime Concil. Provincial. IV Mediolanen. quibus præscribitur Parochis de non administrando in Paschate Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento nisi confessis sibi, aut qui de peracta Confessione fidem scriptam. Verum, ut animadvertit *Moronus*, in *C. responsis respon. 21.* Synodales ejusmodi monitiones intelligendæ sunt de scandalosis et publicis peccatoribus, seu de iis, de quorum fidelitate et moribus et vita prudenter potest Parochus dubitare; quemadmodum ex earundem Synod. spiritu et verborum contextu idem *Moronus* ostendit. Hic Pontifex Benedictus XIV, quamvis probe conscius particularium Synodorum, et præsertim Sancti Caroli Constitutionis, quam refert Instit. Eccles. 4. tom., 3, tamen palam ibi profitetur, se S. Thomæ sententiam amplecti, atque ita rem totam concludit. « Postremo testimonium de per-
» acta Confessione non quidem ab omnibus exigen-
» dum præscribimus, qui in Paschate Sacram Eucha-
» ristiam non perceperint, sed ab illis tantum qui eam
» indolem, moresque præferunt, ut suspicionem me-
» rito injiciant, dum asserunt sed ad Pœnitentiæ Sacra-
» mentum accessisse. Cum hæc ita se habeant, nemi-
» nem queri de nobis jure posse confidemus *Ronca-*
» *glius* Concil. 15, n. 20, eadem tradidit, quæ nos
» proposuimus. » Item certum est, Parochum posse denegare in Paschate Communionem non exhibenti *Schedulam Confessionis*, quoties prudenter credi non possit alicui asserenti, se confessum esse; nam tunc cum Parochianus fidem non mereatur, bene Parochus abstinere se ab administranda eidem Communione.

CAS. II. — Petronius, qui voluntatem lucrandi Jubilæum animo gerebat, accessit ad Confessarium, a quo obtinuit relaxationem quorundam juramentorum : sed postea culpa sua et negligentia, opera prætermisit

ad lucrandum Jubilæum necessaria. Qu. Utrum jura-
menta illa reviviscant ?

Respondeo. Non reviviscere, idemque dicendum de
sublatis censuris, aliisque gratiis vigore Jubilæi obten-
tis, quidquid contra senserint *Angles, Ugolinus*, et
Alterius a *Bossio* relati sect. 1, cap. 31. Etenim ex una
parte, Pontifex ad Jubilæi favores consequendos exigit
tantum, quod pœnitens *sincerum et serium animum*
habeat Jubilæi lucrandi, et reliqua opera ad id lu-
crandum necessaria adimplendi. Sic *Benedictus XIV*,
Constit. Convocatis, et *Pius VI*, *Constit. Summa Dei*.
Ex alia vero parte a Confessario relaxatio quævis, aut
absolutio non quidem *cum reincidentia*, sed absolute
omnino data est et datur. Neque etiam ad reinciden-
tiam dari potest, nisi in casibus a jure expressis, in
cap. *Eos qui de Sentent. excommunicat.* in 6, vel
quando Superior sub tali conditione facultates conce-
dit. Ita post *Bossium*, aliosque antiquiores, *Giribald.*
tract. 7, de Sacr. Pœnit. cap. 21, dub. 4. et *Viva*,
de Jubil. quæst. 11, art. 4, quos citat, et probat *Be-*
nedictus XIV. *Constit. Inter Præteritos* § 9. Quid plu-
ra? Tum *Benedictus XIV*, tum *Pius VI*, alique Pon-
tifices id perspecte declararunt. An verba *Const. Pii VI.*
Summa Dei § *Cæterum* : « Si qui autem, post obtentas
» vigore præsentium absolutiones a Censuris, aut Vo-
» torum commutationes, seu dispensationes prædictas,
» serium illud ac sincerum, ad id alias requisitum,
» propositum ejusdem Jubilæi lucrandi, ac proinde re-
» liqua ad id lucrandum necessaria opera adimplendi,
» mutaverint; licet propter id ipsum a peccati reatu
» immunes censi vix possint; nihilominus hujusmodi
» absolutiones, commutationes, et dispensationes ab
» ipsis cum prædicta dispositione obtentas, in suo vi-
» gore persistere decernimus, ac declaramus. »

CAS. III.—Cajetanus obtinuit dispensationem a qui-
busdam irregularitatibus vigore Jubilæi; eoque expi-
rato, meminit alterius irregularitatis non detectæ, vi-
gente Jubilæo, Confessario delegato. Qu. Utrum a quo-
libet Confessario possit dispensari ?

Resp. Hæc quæstio si ad absolutionem a censuris, vel a reservatis referatur, communis est et certa doctrina, quod qui intra tempus Jubilæi ab aliqua censura, vel reservato peccato absolutus est censeatur etiam sublata alia quævis censura, et reservatio aliorum peccatorum, quorum fuerat oblitus. Id enim clare consequitur ex generali absolutione, quam Confessarius impertitur, dum pronuntiat se absolvere in quantum ipse potest, et pœnitens indiguerit. *Suarez* de Relig. lib. 6. cap. 17, et *Bossius* sect. 1, cas. 54, et alii communiter. Idem porro de irregularitatibus et votis docet cum *Sayro*, et aliis *Sanchez* lib. 8. de Matrim. dis. 15, num. 17 et 18; cujus ratio potissima est, quia utique opera a Bulla Jubilæi præscripta alligantur tempori Jubilæi, at privilegium quod quis ex præstatione operum obtinuit, ut secum dispensetur, sive in censuris, sive in votis et irregularitatibus, tempori illi non assignatur, sed absolute conceditur; unde pœnitens etiam elapso Jubilæo frui privilegio poterit, si indiguerit.

Verum multo probabilius nobis videtur sententia, quam ex *Navarro*, et *Mayolo* lib. 5. de irregul. cap. 51. num. 6, aliisque loco cit. *Suarez* tradidit. Nam ex una parte absolutio generalis, quæ datur super peccatis et censuris, non cadit super irregularitates, pro quibus peculiaris dispensationis ratio est et modus; ac proinde non censetur, neque censi potest facta de irregularitatibus oblitis. Ex alia vero parte falsum omnino est, quod *Sanchez* supponit; nempe quod Privilegium Jubilæi, etiam Jubilæo elapso, subsistat in eo qui Jubilæum lucratus est; sed cessare omnino videtur, quemadmodum cessant in Confessariis pro eo tempore privilegiatis absolvendi et dispensandi facultates. Quod adeo verum est ut *Bossius* ipse sect. 2, cas. 45, quamvis opinionem illam probare videatur, tamen concludit. Unusquisque melius et securius ageret, si a Confessario obtineret non solum absolutionem generalem a peccatis et censuris reservatis, verum etiam generalem dispensationem circa irregularitates.

Hinc habes ad casum *Resp.* Si Cajetanus dispensatio-

nem generalem obtinuit etiam circa irregularitates, utique erit etiam super oblitis dispensatus. Secus dispensatus erit quidem a patefactis. sed non super oblitis, ita laud. *Suarez* cum *Sylv.* verb. *Dispensatio*, quæst. 6, *Armill.* verb. *Gratiæ* num. 5, et aliis. Imo quoad Vota multo improbabilius est opinio *Sanchez*, cum neque per generalem dispensationem videantur posse oblita relaxari, ut bene disputat *Suarez*, cit. c. 17.

MENSE MAII.

CAS. I. — Vincentius, cum præcedenti nocte copulam habuerit cum Uxore, dubitat utrum possit sequenti mane accedere ad sacram Eucharistiam, quam illo die cupit ardenter recipere. Qu. Quæ praxis tenenda a Confessariis?

Resp. Confessarius absolute, sive ut ait *D. Thomas de necessitate* non debet a Communionem prohibere conjugem præcise ob copulam præcedenti nocte habitam. Nam a Communionem non prohibet, nisi culpa mortalis; sic enim illud Apostoli, *probet autem se ipsum homo*, explicat Trident. Synod. Sess. 15, cap. 7, dum ait, *eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati... ad Sacram Eucharistiam accedere debeat*. Sed conjugalit copula nunquam est peccatum mortuale. Ergo. Præterea in primitiva Ecclesia statutum erat, ut fideles quotidie communicarent: sic præscribit Anacletus Papa, et habetur *cap. 10 de Consecrat. distinct. 2, peracta Consecratione omnes communicent*. An vero Fideles a Conjugii opere semper abstinebant?

Itaque tota Confessarii praxis reducitur ad id, quod est secundum *decentiam et congruitatem* ut ait idem S. Doctor. Porro vel sermo est de conjugem, qui debitum reddit, vel de eo qui petit. Si de primo, per se nulla est ratio prohibendi conjugem a Sacramenti perceptione; redditio enim debiti est actus justitiæ, et meritorius, ut notum est, et perspicue docet S. Præsul *Fran-*

ciscus Salesius. Introd. ad Vit. devot. part. 2, cap. 20, ubi subdit: *Quindi e che per rendere questo debito non deve alcuno essere privato della Comunione, se per altro la sua divozione lo spinge a desiderarla*. Idem dic de petente, si solius prolis gignendae causa, et virtutis motivo petat, sive ut Tobias VIII, 9 *sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum, Domine*. Quod si ob delectationem, ut non raro propter naturae corruptionem accidit, Conjugii opus praestetur, secundum decentiam et congruitatem, ut ait Angelicus, prohibere debet Conjugem a mundissimi et immaculati Agni perceptione; idque ob quandam corporis foeditatem, tum maxime ob mentis evagationem et perturbationem ex carnali delectatione ortam, ex qua debita illa devotio et reverentia impeditur quae ex parte sumentis requiritur, ut ad hoc Sacramentum accedat. Ita *Divus Thomas* 5, p. q. 80, art. 10, ad 5. Atque in hoc sensu intelligendi sunt textus; qui afferuntur, vel ex 7, caus. 55, q. 4, et ex C. *Omnis de Consecrat. dist. 2*, vel ex pluribus Patribus et Consiliis, de removendis a Communione Conjugibus, qui ab opere conjugii prius non abstinuissent; sicut etiam quae leguntur in Catech. Rom. part. 2, cap. 8, num. 54.

Advertat tamen Confessarius ab hac indecentia aliquando posse ex causa honesta poenitentem excusari, et ad communionem admitti; ut si urgeat Festus dies magnae devotionis, Indulgentiae, aut Jubilaei lucranda causa; vel si periculum scandali aut notae immineat, ubi poenitens Sodalitatis, aut Confrater cum caeteris Sodalibus non communicaret. *Girib. de Euch. tr. 4, c. 10, dub. 5*.

CAS. II. — Andreas celebrat Missam in privato Oratorio, multum dissito ab Ecclesia. Facta consecratione, apoplexia correptus moritur: cum nullus tunc praesto sit Sacerdos, qui compleat Sacrificium, neque habeatur Ciborium, in quo recondantur species consecratae, Qu. Quid a Laico praesenti praestandum?

Resp. Certum est, quod quamvis coeptum Sacrificium debeat de jure Divino suppleri et perfici et *in casu necessitatis*, ut ait Rubrica, *etiam per non jejunum*;

non tamen perfici unquam potest a Laico, Ita *Benedictus XIV*, de Sacros. Missæ Sacrif. lib. 3, cap. 14. n. 6, scribens: *Certe onus ejusmodi est Sacerdotum; ita ut si Sacerdos reperiri non possit, et adesset Laicus, quantumvis paratus, et bene dispositus ad suscipiendam Eucharistiam, non posset sumere Hostiam consecratam, multoque minus Sanguinem. Nam eo casu Hostia, et Calix in Tabernaculo essent condenda, ut bene ostendit Sotus, etc.*, vel, ut in casu nostro, reverenter in Altari accensa Lampade, custodienda, donec Sacerdos reperiatur qui sumat.

Sed quid si periculum sit, ne species corrumpantur, antequam Sacerdos aliquis adveniat, ut maxime speciebus vini æstivo tempore posset contingere? *Sotus in 4*, distinct. 15, q. 2, art. 6. § *Circa hoc*, respondet permittendum esse, quod corrumpantur potius, quam quod sumantur a Laico, Verum *Suarez*, et *Vasquez*, et *Lugus*, et *Quartus in Rubrica Missalis part. 3*, tit. 40, num. 5, sect. 1, dub. 2, et alii docent, in tali casu, sicut etiam gravis irreverentiæ imminente periculo, posse species a Laico sumi. Ratio est, quia in ejusmodi casibus eligendum est minus inconveniens. Sed minus inconveniens est quod species sacræ sumantur a Laico, quam quod corrumpantur. aut irreverentiæ subjiciantur. Ergo possunt sumi. Neque Laicus in hoc casu sumit species intuitu communicandi aut Sacrificium perficiendi, sed ob servandam reverentiam illis debitam, ideoque neque præceptum non communicandi sub utraque specie ad hunc casum se extendit.

CAS. III. — Bonaventura perhonestæ familiæ vir, celebraturus solemniter primam Missam, nobiles viros ac mulieres plurimas invitavit, pro quibus etiam lautum convivium parari jussit. Sed cum paulo ante celebrationem, collectis jam qui ad ejus primitia fuerant invitati, sese exerceret in cæremoniis Missæ, inadvertenter sumpsit hostiam. Qu. An possit nihilominus celebrare?

Resp. negat. Etenim præcipua dispositio ex parte corporis ad Missam celebrandum sumendamque Eucharistiam, et jejunium naturale, antiquo Ecclesiæ statu-

to, et quidem sub pœna excommunicationis præscriptum *Can. Nihil 7, q. 1. Nullus post Cibum quantumlibet minimum sumptum Missas facere præsumat... Si quis hæc temerarie præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.* Novimus *Gobat.* tom. 1, tract. 5, n. 409, qui primus hunc casum excogitasse videtur, et cum ipso *Lacroix* lib. VI. p. 1, num. 573, benigne annuere, ut Bonaventura in iis circumstantiis et nobilitatis suæ, et interventus nobilium cognatorum, et lauti convivii, possit etiam non jejunos celebrare, idque propter Epickiam, ob scandalum inde oriturum. Sed quid si Sacerdos non nobilis quidem, sed honestæ tamen familiæ sit? si convivium sit modicum? et frugale? Fateor equidem scandali semper magnam habendam esse rationem, sed contendo scandalum in hoc casu temere fingi, non prudenter supponi. Quid enim scandali oriri potest, si quod casu accidit, ingenue enarretur? Testis ego ipse sum cum plurimus abhinc annis id amico, me præsentem et conviva accidisset, rem nulli vel levissimo scandalo fuisse, ac de inopinato casu dubitasse neminem, eumque inadvertentiæ omnes tribuisse; Sacerdoti vero illi ne in mentem quidem venit, ut in ea animi perturbatione ad altare celebraturus accederet. Et certe quis sanæ mentis homo quidquam mali suscipari in eo Sacerdote præsumat, qui nuper tot Ecclesiasticæ vitæ experimentis, et spiritualibus Exercitationibus ad Sacerdotium promotus est, et pridie ipso cum Episcopo ordinante publice Missam fecit?

Itaque concludendum videtur quod concludit *Bened. XIV*, de Sacros. Missæ Sacrif., lib. 5, c. 12, num. 4, de Casu, in quo Sacerdos in die Natalis Domini in prima Missa ablutionem sumpserit: *Jejunii naturalis hostem jure illum existimandum esse, qui affirmet vitandi scandali causa posse Sacerdotem, sumpta ablutione, jam non jejunum secundam Missam celebrare. Nemo enim esse potest, qui scandalum patiatur, gnarus Sacerdotem ideo reliquas duas Missas non celebrare, quod imprudens in prima Missa jejunium fregerit.*

MENSE JUNII.

CAS. I. — Sulpitius commodavit Lazaro vestem, auro gemmisque ornatam. Sed cum domus Lazari fortuito casu conflagrare cœperit, res proprias, quas potuit, e domo extraxit, vestem autem Sulpitii non eripuit, quæ combusta est. Qu. Utrum teneatur de jactura vestis?

Resp. Celebres sunt sanctiones juris de commodato in casibus fortuitis, in quibus Commodatarius nequit simul res suas, et commodatas salvare. Scilicet I. Si res suæ sunt viliores præferre suas tunc solum potest, cum commodatum factum sit in gratiam commodantis *l. Si ut certo § interdum ff. commodati*. II. Si res suæ sunt ejusdem pretiositatis, potest suas præferre, si commodatum factum sit sive in gratiam commodantis, sive in gratiam utriusque. *Glossa in leg. cit.*, at præferre nequit si factum est commodatum tantum in gratiam sui; *nec enim ei (commodatario) sufficit eam diligentiam adhibere, quam suis rebus adhibet l. 1, § is quoque. ff. de act., et oblig.* III. Si res suæ sunt pretiosiores, poterit has præferre et si commodatum factum sit in gratiam sui tantum, id est commodatarii; quia, ut ait *Glossa in l. Si ut certo § quod vero, diligens quilibet hoc fecisset; non autem tenetur facere, nisi quod diligentissimus faceret*. Excipe tamen nisi Commodatarius ex pacto expresso de fortuitis casibus sponponcerit; tunc enim tenetur rem quamvis levem restituere, *L. ea quidem cit.*

His positis, cum in casu Vestis auro gemmisque contexta, non minus quam res Lazari pretiosa videatur, et commodatum factum in ejus gratiam, dico Lazarum erga Sulpitium teneri de jactura vestis. Ratio est, quia etsi generatim Commodatarius non teneatur casu fortuito, quo res sibi commodata perit, ut incendio, naufragio, etc. *L. contractus 23, de diversis Jur. aut qui reg. lib. 5. T. 17, et l. sicut vero § 4, ff. commodati*; tamen si rei commodatæ jacturam, etiam cum

jactura rei propriæ vitare potest, damnum quod contingit, commodanti præstare debet, ut l. cit. exprimit: *Proinde et si incendio, vel ruina aliquid contingit, vel aliquod fatale damnum, non tenebitur; nisi forte (en exceptionem) cum res commodatas salvas facere posset, suas prætulit.* Cujus Legis rationem affert ipsa lex L. 1, cit. § *Is quoque*; quia nempe Commodatarius, ex natura contractus commodati, *exactissimam diligentiam custodiendæ rei præstare compellitur*, ob tacitam conductionem, et commodum, quod ex commo-
dato reportat.

CAS. II. — Octavius reliquit Legatum Parochiali Ecclesiæ cum onére, ut quotidie cantetur Nocturnum Defunctorum cum Laudibus. Qu. I. Quibus diebus cantari possit, quibus non? II. Quomodo suppleri debeat iis diebus, quibus nequit cantari?

Responseo ad quæsitum perspicue eruitur ex Decreto S. Rit. Congreg. sub die 8 Julii 1741, his verbis concepto: « Ubi ex dispositione Testamentaria singulis diebus
« canendum est in Ecclesia Responsorium pro Defunctis,
« potest quotidie decantari, exceptis festis primæ, et
« secundæ Classis, et octavis privilegiatis, nec non tota
« hebdomada Majori; in prædictis autem Festis 1 et 2
« classis, et octavis privilegiatis, ac majore hebdoma-
« da, ne pia Testatorum voluntas defraudetur Respon-
« sorium prædictum recitetur privatim in Choro abso-
« lutis horis Canonicis. » Apud *Cavaller.* tom. 3, cap. 8.
decret 5. Porro quod de Responsorio definitum est, a
fortiori obtinet de Nocturno. Unde ne dierum solemnio-
rum festivitas ac lætitia turbetur, cantari publice non de-
bet; et ne pia Testatorum defraudetur voluntas, recita-
bitur in Choro privatim, Festis in Decreto exceptis. *Cavallerius* Comment. in d. Decretum addit, excipiendos
esse omnes dies Dominicos, festa de præcepto singula,
et Vigiliis Nativitatis, et Pentecostes. Verum quo id jure
faciat in tam perspicua et præcisa S. Rit. Congr. san-
ctione, non satis video. Nam in primis sunt multæ Do-
minicæ mœroris potius quam lætitiae, ut a Septuagesima
ad Dominicam usque Palmarum, ut notum est, notat-

que ibidem *Cavaller.* ad Decr. 5. cap. 11. Præterea ex Decret. S. R. C. 25 Maii 1603, *Vesperæ Defunctorum pro prima die mensis dicuntur post Vesperas, etiam Dominicæ, vel festi de præcepto, si accidat.* Cur ergo absolutis horis Canonicis cantari non poterit Responsorium, aut nocturnum Defunctorum ad satisfaciendum piis Testatorum voluntatibus, quas tam religiose observandas ead. Sac. Cong. pluribus Decretis præscripsit? Verum si cui placeat *Cavallerii* opinio, liberum ei sit eadem amplecti.

CAS. III. — Paschasius Capellaniam erexit in Parochiali Ecclesia cum obligatione, ut Capellanus celebret divina officia, et sit coadjutor Parochi. Qu. Utrum Capellanus hic obligetur ad residentiam in Parochia, et ad curam animarum?

Respondeo. Tota in casu difficultas oriri ex eo videtur, quod Capellanus a Paschasio institutus nominetur Coadjutor Parochi. Nam ex *Barbosa de Parocho cap. 25, num. 14*, Coadjutores Parochorum tenentur in Parochia residere, et Sacramenta ministrare; quod etiam innuit Benedict. XIV, de Synod. Diœces. lib. 13. cap. 8.

Doctiss. *Clericatus, Discord. For. de Jurisd. Disc. 54.* opinatus est, Capellanium istum nec ad residentię onus, neque ad Sacramentorum administrationem teneri. Etenim Capellanus iste Parochi coadjutor instituitur relate ad onus a Testatore impositum, quod est *Divina officia celebrare.* Atqui Divinorum Officiorum nomine, non quidem venit animarum cura, sed de jure intelliguntur tantummodo horæ Cononicæ, Missa, et Processiones Sacræ, ut patet ex *Clem. 2. de ætate, et qualit.*, itemque ex communi DD. praxi, qui tractatum de *Divinis Officiis* elucubrantes, de Horis quidem Canonicis, et Missis egerunt, sed ne verbum quidem faciunt de animarum cura, aut Sacramentorum administratione. Jam vero si nomine Divinorum Officiorum nec de jure veniunt cura animarum, et administratio Sacramentorum, nec de his verbum fecit testator ut quid ejusmodi onus Capellano imponere? quod Testator non dixit,

*praesumitur noluisse: l. quidam cum Filium fl. de Hared. instit. : itemque valet axiom. Jurisperitis commune omissum haberi pro omisso in omnibus dispositionibus, et potissimum in ultimis voluntatibus, ut habet Barbosa axiom. 59. num. 5. cum aliis DD. multis. Præterea si Capellano de quo in casu, onus incumberet exercendi animarum curam, electione facta statim esset Episcopo præsentandus, ut examinaretur, et probaretur ad audiendas Confessiones, et Sacramenta administranda secundum formam Trident. Sess. 24. c. 18. Hoc autem ab initio foundationis per annos 260, nunquam factum fuerat. Ergo. Quod vero ex *Barbosa* Coadjutor Parochi residere teneatur, et Sacramenta administrare: Resp., id *Barbosam* docere de Coadjutore dato per Episcopum Parocho infirmo, vel inhabili ex defectu corporis, vel animi ad munus Parochiale exercendum. Quod locum non habet in casu.*

Verum puto, sententiæ, *Clericati* ab omni omnino Sacramentorum ministratione Capellanum suum eximentis, potissimum fuisse longam illam ab initio foundationis præscriptionem, et consuetudinem, quæ est optima legis interpret. Cæterum duo videntur a Testatore Capellano copulative imponi. I. Celebrare divina officia. II. Ut sit Parochi Coadjutor; quorum unum ab altero distinguitur, non in altero continetur, ut *Clericatus* contendit; ut propterea Testator beneficio suo voluerit et cultum Dei in Ecclesia augere, et Parocho in cura animarum, prout indiguerit, auxiliari. Itaque, si casus occurrat; opinor Episcopum consulendum esse qui foundationis fine, et Parochiæ circumstantiis perpensis, definiat, num Testator ad populi utilitatem voluerit in auxilium Parochi Capellanum suum adjungere; sicut pro necessitate faciendum præscribit Trid. sess. 24. cap. 4. ubi ait: quod ubicumque *populus ita numerosus ut unus Rector non possit sufficere ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, et cultui divino peragendo* (Episcopi) cogant Rectores, vel alios ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quod sufficiant ad Sacramenta exhibenda, et cultum divinum celebrandum.

Non ideo tamen dixerim, ipsum ad Residentiam teneri. Neque enim Parochus est, nec Parochi vices gerit, nec proprie animarum curam habet, cui residentiae onus sit adnexum, de quo Sacri Canones, et Trid. sess. 23. de reform. cap. 1, ut est manifestum. Unde satis erit, si iis in locis, aut viciniis habitet, ut possit munere suo fungi.

MENSE JULII.

CAS. I. — Ludovicus exigit oscula a Flora, cum qua sponsalia contraxit. Id verecunda puella ægre fert. Sed cum Ludovicus vehementer, cum ipsa renuit, irascatur, et dicta puella graviora etiam pertimescat mala, assentitur. Qu. An excusanda sit a peccato?

Respondeo. Quæstionis hujus resolutio pendet a quæstione illa: *an oscula, et tactus liciti sint sponsis de futuro.* Mira docent Sanchez lib. 9. disp. 46. num. 48. Tamburinus lib. 7. cap. 5. num. 61, Busembaum, et Gobat., et alii, qui horum placita exscripserunt. Distinguunt oscula et tactus pudicos ab impudicis, et scribunt pudicos licere sponsis *etiam propter delectationem in illis residentem*, imo addit Tamburinus *Sponso licere, etiam cum pollutionis periculo præviso, sed non intento... si in occasione esset ut inurbanus haberetur si ab illis abstineret.* Verum hæc refellenda non sunt, sed detestanda, maxime post damnatam propositionem ab Alexandro VII. num. 40. *Est probabilis opinio esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem et sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris et pollutionis.* Cujus propositionis terminis ipsos quoque sponso includi ostendit etiam benignus Viva, Comm. in d. prop. num. 25.

Itaque ut recte procedamus, adnoto I. ex Divo Thoma. 2. 2, q. 154. art. 5. oscula et tactus per se, seu secundum suam rationem, non esse peccatum mortale: possunt enim hæc absque libidine fieri, vel propter consuetudinem patriæ, vel propter aliquam necessitatem,

aut rationabilem causam. Hinc si fiant cum libidine vel libidinis periculo, *secundum quod libidinosi sunt, sunt peccata mortalia.* Si vero fiant ex vanitate, joco, levitate, seu petulantia veniali, erunt solum venialia, si omnis quidem absit affectus libidinosus, et omne periculum mortalis peccati tam in se, quam in alio, attempta ratione constitutionis personarum.

Notandum II. hanc *Divi Thomæ* Doctrinam obtinere non minus in Sponsis, quam in aliis solutis, quemadmodum docet eximius *Suar.* de Peccatis, dist. 5. sect. 5. n. 12, et *Les.* et *Comit.* et alii. Nam Sponsi et ipsi adhuc sunt a Matrimonii vinculo soluti, et Sponsalia dant quidem jus ad Matrimonium contrahendum, sed non dant jus ad ullum vel levem Matrimonii usum. Et certe, ut aiunt laudati DD., an quia cras a Principe creandus ego sim iudex, licebit mihi hodie aliquos jurisdictionis actus exercere? eruntne validi, et liciti? Ita a pari. Præterea quid sunt Sponsalia, aut cur ab Ecclesia instituta? *A prima sponsione*, inquit Angelicus supp. qu. 45. art. 1. ad 6. *dicuntur sponsalia proprie, quæ sunt quædam Sacramentalia, sicut Exorcismus Baptismi.* Nempe sunt prævium virtutis exercitium, quo Sponsi ad Matrimonii Sacramentum rite celebrandum præparentur, et ad conjugalis status exercenda munia, et sustinenda onera disponantur. Unde Sponsalia ad Sacramentum Matrimonii ita se habent, ut Catechumenatus ad Baptismum, Tonsura clericalis ad ordines, Novitatus ad religionem, ut SS. PP. et Concilia loquuntur. Hinc recte Synodus Bononien. lib. 2. cap. 8. Parochos monet, ut Sponsos hortentur, *ut orationibus instant, benedictionibus a Deo replendi, eaque gratia donandi, qua pacem mutuam, et charitatem in Matrimonio foveant.* An vero cum hoc Ecclesiæ spiritu congruunt doctrinæ illæ, quæ Sponsis concedunt jus utendi voluptatibus Matrimonii præambulis, et inchoativis, ut *Sanchez* et alii cum ipso dictitant?

His positis, vides ad casum Resp. Si oscula Ludovici essent juxta morem patriæ et solius casti amoris, ac benevolentiae causa, excusaretur assentiens Flora a peccato. At talis non est apud nos consuetudo, nec facile

sanctus ille amoris ac benevolentiae finis est praesumendus, et maxime in Ludovico qui tam ardentem oscula exigit, ut verecundae Virgini ea detrectanti irascatur; cum potius, si pie recteque esset animatus, pluris ex hoc ipso deberet puellam facere, magisque commendare et diligere. Igitur in praxi oscula ista mala sunt, aut certum mali periculum. Unde nequit Flora iisdem sine peccato assentiri. Quod adeo evidens est, ut ipse *Lacroix*, lib. VI. part. 3. num. 15. certe non rigidus Moralista, relatis *Sanchez*, *Busembaum*, *Gobat.*, aliorumque opinionibus concludat. Quod autem *Busemb.* dicit licere oscula Sponsis, si tantum intendant delectationem sensitivam, non videtur probabile, quia ordinarie semper aderit certum periculum consentiendi in delectationem veneream, quae simul erit conjuncta. Quanta demum cura familiaritas omnis Sponsis interdicenda sit, patet ex Concil. Trid. Sess. 24, de Reform. Matrim. cap. 1, ex Ritual. Rom. de Sacram. Matrim. ex Concil. provincial. VI. Mediolanen., atque ex Synod. Bonon. lib. 2, cap. 8, ac demum ex iis, quae habet Benedict. XIV, instit. Eccles. V. tom. 5.

CAS. II. — Camilla nonaginta annorum mulier sic memoria deficit, ut omnium suorum peccatorum oblita, nesciat in Sacramentali Confessione, nisi generatim dicere, se peccasse cogitatione, verbo et opere. Qu. Utrum ei danda sit Sacramentalis absolutio?

Respondeo affirmative. Idem enim de Camilla quae memoria deficit, dicendum est, ac de eo qui usum linguae non habet, disserit *D. Thomas*, aut de infirmo qui loquelam amisit; quibus impertiendam esse Sacramentalem Absolutionem docent DD., docuitque *S. Leo* Ep. 91. ad Theodor. c. 4., et *Augustinus* I. 1. de Adul. Con. cap. 28, atque in Conciliis Arausic. 1441, et Cartagin. III. et IV, expressis verbis fuit definitum. Et ratio est, quia ut docet Angelicus suppl. in 3, part. q. 9, art. 2, de necessitate Confessionis est, ut homo omnia peccata confiteatur, quae in memoria habet. Igitur Camilla, quae memoria deficit, ad aliud non tenebitur, et sufficiet generalis illa accusatio; quia ut subdit. q. cit. art. 3. ad

2. idem S. Doctor, *non exigitur ab homine plus quam possit* ; sive ut habet etiam regula juris 185. ff. de diversis jur. antiq. l. 50, tit. 17, *impossibilium nulla est obligatio*. Advertat tamen Confessarius sui in primis esse numeris, ut hanc poenitentem, quantum ipse potest juvare studeat, interrogando de peccatis, quæ eam commisisse verosimiliter existimare potest, ut sic ei viam recordandi aperiat, et quantum fieri potest magis integre confitendi. *De Saintbeuve*. tom. 2, cas. 151.

CAS. III. — Vitalianus Parochus cum insignem habeat Reliquiam alicujus Sancti, obtinuit a Summo Pontifice, ut in ejus natalitio die festum ejusdem cum officio proprio celebretur in ejus Ecclesia. Hanc tamen Reliquiam visitari, atque approbari non curavit ab Episcopo, quia de ejus identitate certo illi constabat. Qu. Utrum possit nihilominus celebrare officium?

Respondeo negative. Nam ex pluribus S. R. C. Decretis ad cultum Reliquiis exhibendum requiritur, ut de Reliquiæ identitate constet. Sic in Decret. 5 Jun. 1662, et altero 11 Augusti 1691: *Officia SS. ratione corporis, seu insignis Reliquiæ recitanda, intelligi debent de Sanctis dumtaxat in Martirologio Rom. descriptis, et dummodo constet de identitate Corporis, seu Reliquiæ insignis illiusmet Sancti, etc.* Merat. in Indic. Decret. num. 82, et 165. Porro et Trid. Sess. 25, cap. de *Invocat. Venerat. et Reliq. Sanctorum*, ad Episcopum spectat identitatem Reliquiarum recognoscere, et approbare: *Nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, et approbante Episcopo*. Igitur Vitalianus, quidquid sibi constet, nequit, neglecta Episcopi approbatione, cultum illi sancto deferre, et officium recitare.

Unum est quod reponas: cum officii recitandi facultatem Vitaliano Pontifex ipse dedisset, censetur et ipsam Reliquiam approbasse. Sed contra est primo, quia S. Cong. ad præsumptionem retundendam in Rescriptis *Pro Gratia*, consulto solet addere, *citra tamen approbationem Reliquiæ*. Secundo, et quamvis hæc verba *citra tamen approbationem Reliquiæ* forte non addidis-

set, adhuc gratia concessa non est censenda approbativa identitatis Reliquiæ, cum nullum pro gratia officii concedenda in Rom. Congreg. super Reliquiæ identitate, ac veritate examen instituatur; quemadmodum conceptis verbis docet Bened. XIV, *De Canoniz. SS. lib. 4, cap. 25, n. 55*, ubi exemplum producit Lanceæ, quæ Pragæ in Bohemia asservatur; de qua etsi ab Innocent. VI. instante Imp. Carolo IV. Indultum fuisset, ut Officium recitaretur, tamen aperte subdit: *Sed hunc argumentum inferri non posse dicimus ad Apostolicum iudicium super identitate Lanceæ, quæ Pragæ asservatur; ut eadem videlicet sit, quæ Christi latus aperuit.*

MENSE AUGUSTI.

CAS. I. — Urbanus Confessarius Tiburtii hunc induxit, ut Testamento eligat sepulturam in Ecclesia S. Blasii. Qu. Utrum pœnas aliquas incurrerit?

Resp. Quid de Clericis ac Religiosis inducentibus fideles ad sepulturam in propriis Ecclesiis eligendam decretum sit, habemus textu expresso in *C. Animarum 1, de Sepulturis in 6, Universis Religiosis, et Sæcularibus Clericis, cujuscumque status, vel conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ districtissime prohibemus, ne aliquos vovendum, jurandum, vel fidei interposita, seu alias promittendum inducant, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent.* En districtum Ecclesiæ præceptum, unde veniens contra istam Constitutionem peccat mortaliter, ait Glossa ibi. Pœnæ autem tum in eo *c. Animarum*, tum in *Clem. Cupientes 5, § sane de pœnis*, statuuntur, et sunt. I. Excommunicatio latæ sententiæ Summo Pontifici reservata, in d. *Clem. cupientes*. II. Nullitas electionis, et hi, qui sic elegerint non apud electas Ecclesias, sed sepeliuntur omnino ubi de jure sepeliendi fuissent. III. Si fuerint sepulti in Ecclesiis sic electis, teneantur qui induxerint, sepultorum corpora, si pe-

tatur, intra decem dies a petitione, et omnia, quæ occasione talis sepulturæ, quomodolibet ad eosdem pervenerint restituere. IV. Hæc nisi fecerint, Ecclesiæ ipsæ apud quas sepulta corpora fuerint, et Cœmeteria eo ipso sint, et maneant interdicto supposita, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum. Ita in *C. Animarum*, confirmata in *Clem. cupientes*.

Ad hoc autem, et pœnæ istæ incurrantur, hæc requiruntur. I. Ut inducens sit Clericus, vel Religiosus, quo nomine etiam Religiosus non Clericus, et Monialis intelligitur. II. Ut inductio sortiatur effectum medio voto, vel juramento, et promissione; non requiritur tamen effectus subsecutus sepulturæ. III. Ut sepultura electa sit apud Ecclesiam Clerici, vel Religiosi inducentis. Unde pœnæ istæ non incurruntur. A. Si inducens nec Clericus sit, nec Religiosus. B. Si quis non inducat ad votum, nec juramentum, nec promissionem, sed tantum cohortetur, et juxta cohortationem in Testamento, vel alias cohortatus disponderet. C. Si inducatur quidem voto, vel juramento ad eligendam sepulturam, sed in alia Ecclesia. Ita cum *Petr. de Achar. Jo. Andr.* communiter Canonistæ in dd. *Constit.*, et *Passerin. de hom. stat. q. 186, art. 4, Roder. Matthæuc.*, et alii, et Rota in *Carpektoranten. sepulturæ*, 18 Februar. 1701.

Hinc ad Casum patet Resp. Si Urbanus Confessarius induxit Tiburtium ad votum, vel juramentum, vel promissionem, ut sepulturam in Ecclesia S. Blasii eligeret, et Ecclesia S. Blasii ad ipsum pertineat, quia sit Parochus, vel Capellanus, vel Canonicus, aut alias permanentem eisdem inserviens, ut notat *Passerin. l. cit. num. 449*, is supradictis pœnis subjacet. Secus vero si vel Ecclesia Sancti Blasii ad Urbanum non pertineat, vel Urbanus medio voto, vel juramento, vel promissione non induxit, sed induxit simpliciter, sive cohortatus est Tiburtium, ut in Testamento de tali sepulturæ electione disponderet, ut videtur casus supponere, prædictas pœnas nullo modo Urbanus incurrit. Sed quid si Urbanus sit Parochus Tiburtii, et Ecclesia S. Blasii ea sit, in qua de jure debet sepeliri? Resp. etiam Parochum, si vere inducat juxta *Constit. terminos*, Ecclesiæ præce-

ptum violare, ac proinde peccare, et pœnas incurrere, quidquid contra dicat *Bonacina* T. 3, de excom. in partic. disp. 2, q. 5. Ratio est, 1° Quia Pontifex generaliter prohibet Clericis, *cujuscumque status, vel conditionis existant*. 2° Quia constitutiones tam Bonifacii, quam Clementis latæ sunt ad servandam decedentium libertatem, et Clericorum avaritiam retundendam, ob quam ut notat Hostiensis, et Glossa ibi, *infirmare contingit Medicos, qui sanare debuerant*. Contra hæc autem facit Parochus, ut supra inducens. Ergo et peccat, et pœnas incurrit. Sed ubi sepeliatur? Respondet Glossa: *declarari* (in textu) *debuisset: quia si dicamus, quod ibi non debeat sepeliri; ubi ergo sepeliatur? et littera dixit: non apud illas, etc. Unde posset dici, quod ibi sepeliatur, non obligatione promissionis, sed potestate juris.*

CAS. II. — Scipio vendidit centum modios tritici Aurelio: sed ante pecuniæ solutionem ipse Aurelius decoctus est. Idem tamen individuum extat triticum in horreis Aurelii decocti. Qu. An Scipio cæteris creditoribus sit antefereendus, et totum triticum illi restituendum?

Respondeo I. Certum est, quod si res vendita, velut triticum, esset Ecclesiæ, vel fisci, vel minoris ante omnia pretium solvendum est, vel extans triticum restituendum. Ratio est, quia talis rei non est translatum dominium per conventionem et secutam traditionem, nisi reipsa pretium solvatur. Barthol. in l. a Divo Pio, 15, § *sed si emptor*. ff. de re judicata, et Panormit. in c. Cum olim, de offic. Deleg., et Patet ex l. Si curator, 5, ff. de jure Fisci, ubi Glossa: *unde sequitur, talem rem, ubicumque extiterit, etiamsi aliis vendita fuerit, posse vindicari*. Atque in hoc conveniunt DD., nec ulla est quæstio.

Quæstio et difficultas est maxima de creditoribus aliis, qui merces vendunt emptori, pretio credito, num res vendita extans in specie venditori sit restituenda, isque propterea cæteris creditoribus etiam privilegiatis sit in re sua antefereendus? Negat prima sententia; eo quod in

contractus venditionis re consignata emptori, pretio credito, rei dominium in emptorem transferatur, ex l. 20. Cod. de Pact. *Traditionibus dominia rerum... transferuntur*; et clarius in *Institut. De rer. Divis. § venditæ*, ubi dicitur: *Si is qui vendidit, fidem emptoris secutus fuerit, dicendum est statim rem emptoris fieri*. Ergo res extans cum cæteris rebus et bonis Debitoris confundenda est, et creditoribus omnibus pro rata satisfaciendum. Ita Covarruv. lib. 4, variar. c. 7, num. 3, Petrus Navarr. t. 4, cap. 4. num. 39. Molina disp. 556, et alii multi apud Vasquez cap. 11 de Restit. dub. 4, num. 19.

Opinio altera docet Scipionem esse cæteris Creditoribus in re sua extante præferendum. Atque id 1º ex tacita quadam hypotheca, quam habet Scipio in re a se vendita adhuc extante. Nam jure gentium perfecte non transfertur et omnino rei venditæ, utcumque traditæ, dominium, nisi aut pretium solvatur, aut alio modo fuerit venditori, aut pignore, aut fide jussione satisfactum. Sic statuitur in *Inst. cit. § Venditæ vero res, et traditæ non aliter emptori acquiruntur, quam si is venditori pretium solverit, vel alio modo ei satisfecerit, veluti ex promissione, aut pignore dato: quod quamquam cavetur ex L. 12. Tabular., tamen recte discitur et jure gentium, id est naturali id effici*. Utique in eod. (quod est præcipuum contrariæ sententiæ argumentum) additur, transferri etiam dominium rei si is, qui vendidit fidem emptoris secutus fuerit. Verum id valet in quantum Venditor nuda promissione contentus sit, perinde ac si pretium esset solutum, ut notat Ulpian. in *L. Procuratoris § 5, sed si dedi ff. de Tributari., actione*, et Pompon. in *l. Quod vendidi 19, ff. de contrahenda emptione*. At venditor dum fidem emptoris sequitur, et dominium transfert, non ita nuda promissione contentus est, ut intendat se privare omni jure et actione in rem suam, donec pretium solvatur, ut ex usu et communi hominum sensu colligitur; itemque patet ex praxi, qua constat, quod si emptor fiat in mora, aut dubiæ fidei detegatur, aut aliud immineat re extante solutionis promissæ periculum, venditor statim ad rem suam recur-

rit, quasi actionem in illam jure suo habeat, et hypothecam. 2º Certum est, quod si Scipio domum suam Aurelio locasset, res Aurelii in domum invecitæ et extantes manent sub hypotheca pro annuis pensionibus, et damni domui illatis, *l. 2, ff. ex quib. caus. pign. vel hypoth. tacita contrahat*. Cur ergo a fortiori res vendita adhuc extans non putabitur tacitæ hypothecæ pro pretio subjecta? Sane id putant Baldus, Archidiacon. et alii Jurisperiti celebres apud *Sylvestr. v. Restit. 6, q. 3*. Postremo, etsi id non satis clare statuat jus positivum, videtur postulare tamen jus naturale, seu naturalis æquitas. Namque ab omni omnino æquitate alienum est, ut res venditoris adhuc extans in propria specie aliis applicetur extraneis, domino seu venditore invito, ut ipse re sua simul et pretio fraudetur. Ita sentiunt *Cajetanus, Medina, Fumus, Navarrus, Lessius* et alii, quos sequitur *Dan. Concina, Dissert. 2, de Restitut. cap. 14, q. 2*, concludens: « Hæc opinio communior » est, et fori etiam externi usui videtur conformior. » Sed an talis revera sit fori usus, non ausim omnino affirmare. Casus hic nuper Bononiæ contigit, et post annum et menses adhuc sub judice lis est.

CAS. III. — Eugenius decem aureos promisit famulo suo, si Daphnem speciosam puellam blanditiis aliisque artibus trahat ad suam explendam cupiditatem. Famulus illam seducit, et cum seducta puella fornicatur Eugenius. At expleta libidine negat stare promissis. Qu. Utrum teneatur decem promissos aureos dare famulo?

Resp. In duas ita contrarias, iisque momentis disputatas sententias abeunt DD., ut vix definias, quæ sit probabilior. Prima quam docent *Comitolus, l. 3, q. 5. Hadrian., in IV, de Restit. § Restat inquirere, Medina, Navarrus, Neessen, le Drout* et nuper *Dan. Concina*, de restit. dissert. 2. cap. 10 et 11, cum majori Jurisperit. parte, negat teneri Eugenium stare promissis. Siquidem omnia jura et Sacra, et Civilia reclamant et decernunt, pacta et stipulationes ob turpem causam initas pro infectis haberi, nulliusque esse vis. Sic Jus Civile in *l. Generaliter 26, ff. de verb. obligat. tit. 2.*

Generaliter novimus, turpes stipulationes nullius esse momenti. Et l. Pacta quæ Cod. de Pactis: Pacta, quæ contra leges constitutionesque, vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere indubitati juris est. Jus Canonicum in cap. Pactiones de 8, Pactis. Juxta legitimas sanctiones pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibile de jure, vel de facto nullam obligationem inducit; ubi Glossa: nulla rei turpis est obligatio. Et aliæ plures sunt ejusmodi leges, quas congerit Comitulus loc. cit. et L. Ferraris v. Restit. art. 5, ubi tamen. n. 18, plura inserit, quæ ad rem non faciunt. Jam vero his legibus infertur, pacta ob turpem causam inita non solum esse invalida ante opus turpe patrandum, quod concedunt omnes, sed etiam post ipsum opus patratum. Nam si promissio post factum habet vim, non certe habet ex novo pacto, eum nullum postea de novo fiat, sed ex pacto quod factum præcessit. Sed pactum, quod factum præcessit, ex concessis non habet vim. Ergo neque post factum. Siquidem ex Reg. 18, Jur. in 6, non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit; itemque, quod ab initio fuit invalidum, tractu temporis non convalescit.

Sententia altera, quæ est communis apud Doctores, quos longo catalogo recenset *L. Ferraris* loco cit. n. 22, et communem fatetur *Concina*, quidquid dicat *Comitulus*, docet *Eugenium* debere promissum pretium solvere, nititurque fundamentis ex jure naturali petitis. Nam 1º Omnis promissio implenda est, cum sine peccato impleri potest. Sed posito alterius opere utcumque illicito, licite et sine peccato impleri potest promissio, etsi nequiret licite ante opus, ut patet. Ergo jure implenda est. 2º Hic agitur de contractu oneroso. Lex autem onerosi contractus postulat, ut sicut alter implevit quod promiserat, ita alter debeat quod promisit solvere; alioquin fidem frangeret et justitiam læderet. Leges et Jura, quæ opponuntur, invalidant quidem promissionem factam sub turpi conditione ponenda, sed non invalidant ut factam ex suppositione conditionis positæ; sive ut notant *Covarruv.*, et *Navarrus* c. 7, n. 30, non reddunt irritam acquisitionem rei ob turpem causam

datae, sed solum decernunt, ut ante opus patratum pacta illa habeantur invalida, et ne ex eis oriatur obligatio civilis, ob quam possit in judicio peti promissum. Neque novum est, multa facta tenere, quæ fieri in jure prohibentur: et ex alia parte non est credibile, inquit *Lessius*, his legibus rescindi obligationem naturalem, quæ ex his pactis opere patrato nascitur.

At enim, inquiunt, nulla ex his pactis patrato opere nascitur naturalis obligatio; nam res turpis non est vendibilis, et peccatum, quod ex *D. Augustino* nihil est, non est pretio æstimabile. Verum in flagitiis eorum qui id turpiter agendum corpora vel operas suas locant, duo distingui debent; unum est actionis pravitatis, alterum actionis entitas et labor et periculum, cui se flagitiosus exponit, tum voluptas, aut utilitas, quam alter inde reportat. Primum quidem venale esse nequit, at secundum natura sua vendibile est, et pretio æstimabile. Quæ distinctio, mirum quod tanquam subtilitas metaphysica et ad rem inepta, a *Comitolo* et *Concina* traducatur. Si enim in actione hominis prava nolint discerni realiter physicum, et morale, quomodo in Concursu Dei simultaneo *Comitolus*, et *Concina* in sua physica præmotione Deum a peccato innoxium servant? Deinde audiatur quid de pretio meretricio, docet *D. Thom.* 2, 2, q. 32, art. 7, in corp. *quod mulier meretricium exerceat, turpiter agit et contra legem Dei, sed in eo quod accipit, non injuste agit, nec contra legem. Unde quod sic illicite acquisitum est, retineri potest.* Et similia habet q. 62, art. 5, ad 2, quæ dum *Concina*, ut se defendat, contra obvium sensum interpretari vult, vereor ne erret, et ne Angelicum Doctorem quasi minus recte disserentem traducat.

MENSE SEPTEMBRIS.

CAS. I. — Bernardinus scit Joannem non esse verum Parochum, sed habere solum titulum coloratum. Nihilominus coram illo contrahit Matrimonium. Qu. An hoc Matrimonium sit validum?

Resp. Pendet casus solutio ab ea quæstione: an gesta per Judicem habentem occultum impedimentum sint valida etiam respectu scientis. Negant nonnulli quos refert Sanchez de matrimonio, lib. 3, disp. 22, q. 4, ea ratione ducti, quod ideo error communis det jurisdictionem, ne ignorans absque sua culpa actus valore privetur; quia ut ait Glossa in cap. *Ad probandum*, verb. *innodatus*, de *Sentent. et re Judicata*, *divinare non poterat vitium occultum*. Ergo proderit veritatis conscio. At contra omnino dicendum est, valere gesta per talem Judicem etiam respectu scientis. Nam Jura, quæ valida decernunt gesta a Judice occulte impedito, non attendunt errorem, aut ignorantiam unius vel alterius, sed errorem communem. Igitur sicut error particularis non sufficit, ut valeant gesta Judicis notorie impediti, respectu eorum qui ignorant et in errore versantur; ita nec scientia particularis impedit quin valeant gesta in errore communi, respectu ipsius particularis errorem scientis. Et ratio est, quia leges non considerant, quæ in particulari contingunt, sed quæ communiter accidunt, *l. nam. ad ea ff. de legibus*; unde nihil immutant ob scientiam unius vel alterius privati, nec respectu istorum aliter disponunt. Ita Abbas in cap. *Veritatis num. 43*, de *dolo*, et *contumacia*; et Acharan, c. *decernimus n. 11. De sentent. Excom. in 6*, et Francus, et Socinus et Sylvest. v. *Excommunicatio q. 5, § 5*, et alii communiter. Igitur Matrimonium Bernardini coram Joanne communiter Parocho putato erit validum, etsi Bernardinus sit colorati tituli conscius.

CAS. II.— Innocentius Confessarius tradit chartam de rebus venereis agentem, domi legendam Catharinæ, immediate post confessionem. Suspicata doli comburit chartam. Confessarius responsione frustratus, post aliquot dies aliam scribit amatoriam epistolam Catharinæ, ex qua intelligit primam illam epistolam fuisse incitamentum ad venerea peccata. Qu. Utrum teneatur denunciare hunc Confessarium?

Respondeo affirmative. Omnia enim in casu habentur, quæ ad detestabile sollicitationis facinus requiruntur.

Nam charta turpia continet, et a Confessario in Sacramentali Confessione, sive immediate post, Catharinæ pœnitenti tradita est. Neque refert, quod tradita fuerit domi legenda; quæ dilatio temporis in causa quidem fuit, ut *Castropalaus* tract. 9. punct. 4. disput. 4. docuerit non esse denuntiandum Confessarium tali modo sollicitantem. At hæc opinio vix nata reprobata fuit in Supr. S. Inquis. Tribunali, sub die 11 Febr. 1661, tum an. 1665, sub die 24 Septemb. ab Alexandro VII, proscripta n. 6: *Confessarius qui in Sacramentali Confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denuntiandus.* Præterea Benedict. XIV. Constit. *Sacramentum Pœnitentiæ.* Gregorii XV Constitutionem contra sollicitantes, et Alexand. VII decreta confirmans, perspectis verbis denuntiandos decernit, *qui Pœnitentem... ad inhonestam, et turpia sollicitare, vel provocare sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam tentaverint, etc.* Neque obstat pariter, quod Catharina chartam non legerit, sed combusserit. Primo enim id præstitit suspicata doli, quæ suspicio, ubi non temere, sed rationabiliter ejus animum subjecit, satis ea est, ut Confessarius sollicitationis reus habeatur, ideoque denuntiandus, ut advertit *Laur. Cozza*, in *Dub. Select. de sollicit. dub.* 32. Deinde in nostro casu Catharina non modo rationabiliter dolum suspicata est, sed ex secundis litteris certior reddita de facinore. Certa igitur etiam esse debet, se ad denuntiandum Confessarium teneri.

CAS. III. — Episcopus revocavit occulte Carolo facultatem administrandi Sacramentum Pœnitentiæ. Cum hæc revocatio nemini sit nota, ipse ministerium persequitur. Qu. An absolutiones ab hoc Confessario suspensæ collatæ, sint validæ?

Resp. In eo, qui titulum habuit a Superiore collatum, cessare potest jurisdictio vel jure, vel ab homine; id est vel propter delictum, quo is jure privetur officio, vel ob Superioris revocationem, aut sententiam. Porro

sunt nonnulli, qui concedunt valere quidem gesta per Judicem, qui priori modo jurisdictionem amisit, dum amissio manet occulta; negant vero de eo, qui per Superioris revocationem jurisdictione privetur. Ita *Sylvest. v. Confessor. l. q. 19. et Ludovicus Lopez l. p. Instructorii c. 58, § iteranda est Confessio*, et alii pauci, quorum rationes omittimus, quæ judicio nostro leves esse videntur et legi possunt apud *Sanchez de Matrim. lib. 3. disp. 22. q. 6.*

Itaque probabilior et communis sententia est, valere gesta etiam per Judicem illum, qui jurisdictionem amisit per occultam Superioris revocationem. Etenim jura indistincte jurisdictionem concedunt Judici habenti cum errore communi titulum coloratum, et putativum, ejusque gesta valida esse decernunt, *l. Barbarius § Si servus ff. de offic. Præt. tum. c. Infamis l. caus. 5. q. 7.* et alibi; idque ob publicam tranquillitatem, utque majora evidentur scandala et turbationes, quæ certe orirentur, si cognita tituli nullitate omnia gesta per Judicem putativum essent rescindenda. Et quamvis leges et Canones de foro externo loquantur, idem tamen in foro interno obtinere dicendum est, tum quia uterque forus supposita ordinis potestate, quoad potestatem jurisdictionis ejusdem rationis est tum quia eadem pro foro interno militat ratio de scandalis et malis, quæ secus orirentur in gravissimum animarum detrimentum. Ita Jurisperiti et Theologi communiter, quos longa serie referunt *Sanchez, Giribaldus, et Ferraris, v. Confessarius, art. 1. n. 36, etc.*

Jam vero utrumque habet Carolus in casu. Nam ab Episcopo collatus ipsi pridem supponitur titulus Confessarii approbati et admissi ad Confessiones audiendas. Adest etiam error communis, eo quod revocatio sit occulta, et communi errore approbatus Confessarius reputetur. Ergo absolvendi adhuc facultatem habet, Ecclesia scilicet in bonum commune jurisdictionis defectum supplente. Igitur impertitæ absolutiones validæ sunt.

MENSE OCTOBRIS.

CAS. I. — Leopoldus testamento legavit Calicem Ecclesiæ S. Jacobi. Cum autem plures sint in eodem oppido Ecclesiæ S. Jacobi, cumque non determinaverit valorem Calicis, quæritur. I. Quibus conjecturis dignosci queat, cui Ecclesiæ S. Jacobi reliquerit legatum? II. Cujus pretii debeat esse Calix?

Resp. ad I. Certe ubi in legatis clare non constet de mente Testatoris, in primis ex conjecturis investiganda est, quia voluntas totum facit, et ab illa non est recedendum et maxime in ultimis dispositionibus, ut *Abbas*, et alii adnotant in *c. Indicante de Testam.* Conjecturæ autem in nostro casu sunt: I. Si una S. Jacobi Ecclesia sit Parochialis ejusdem Testatoris, hæc alteri præferenda omnino est, eo quod illam prædilexisse, et legatum ei reliquisse præsumatur; *Bartolus*, et alii communiter, in *l. quæ conditio § cum ita ff. de condition. et demonstr.* II. Si in una Sepulturam elegisset, ac vivens magis frequentasset, ut oraret, Sacramenta sumeret, etc.; his enim satis affectionem, ac prædilectionem suam ostendit. III. Addunt nonnulli, si una sit intra, altera extra Parœciæ Testatores fines, illa huic est præferenda, sed hæc conjectura fallax esse videtur, ut notat *Moronus*, Respons. 69. qui monet potius attendendum esse modum loquendi Testatoris dum viveret, ut si unam Ecclesiam simpliciter S. Jacobi, alteram cum adjuncto aliquo appellare consuevisset; quia ad voluntatem Testatoris declarandam maxime confert usus loquendi Testatoris ex *l. Si servus plurium § fin. ff. de leg.*

Quid vero si ex conjecturis nihil colligas? Tunc ait Glossa in *c. Judicante de Testam.*, dabitur pauperiori. Si ambæ sint æque pauperes, et sit legata res particularis, ut Calix in casu nostro, dabitur illi, qui Calice speciatim magisque indigeat; secus legatum erit dividendum inter ambas Ecclesias, ut sentiunt *Barbatia*, et

Covarruvias; vel totum poterit uni ab Episcopo assignari, ut *Tiraquel.* tract. de jure primogen. q. 17. *Menochius* tamen, lib. 4, præsumpt. 114, n. 10, excipit, si una Ecclesia sit mulierum, altera virorum, legatum præsimitur factum Ecclesiae mulierum. Sed quo jure? forte quod velit debiliori parti, ac sexui semper esse favendum.

Ad II. Item ex conjecturis Calicis pretium est determinandum. Ac I. Attendenda est persona Testatoris; non enim præsumentum est idem legasse Villicum hominem, ac nobilem virum. II. Ecclesia cui legatur; neque enim idem convenit Ecclesiae campestri, ac Cathedrali. III. Habenda quoque ratio est donorum alias eidem Ecclesiae factorum, itemque facultatis legantis, ejusque in donando largitatis. Atque ex his moraliter honesteque consideratis, difficile non erit Calicis materiam, pondus, et artificium determinare, quin ad leges et jura recurrendum sit, quæ valde discordant inter se, ut Glossa adnotat in cit. c. *Indicante*, et patet ex *l. Titius § Seja ff. de aur. et arg. leg.* cujus ipsa verba diversimode legunt, et interpretantur DD.

CAS. II. — Januarius insignis pietatis Juvenis regulari militiæ nomen dare ardentem optat, sed cum ære alieno gravatus sit, dubitat utrum possit amplecti monasticam vitam, et de hac re consulit suum Confessarium. Qu. Quid illi respondere debeat Confessarius?

Resp. Ut appareat quid consilii capiendum sit a Confessario dandum Juveni, statuendum imprimis est quid juris. Principio autem certum est, quod si Januarius ære alieno gravatus solvendo par sit, tenetur prius debita solvere, et si domini sint incerti, debet bona sua pro rata in pia opera distribuere, ut compenset, tum ei liberum sit Religionem ingredi; tum etiam ingredi potest, si manens in sæculo nulla sit omnino spes ut satisfacere valeat. Denique si debita sint ex gratuita promissione, bona quæ habet cedat promissariis, et

Religionem ingrediatur; nam in gratuita promissione non solum persona non obligatur, sed hæc rationalis conditio includitur, *nisi meliorem statum elegero*, ut notant *Passerin. Rotarius* et alii. Hæc per se ex naturali jure fluunt, nec ulla esse potest difficultas.

Quæstio est, si debita sint ex rigore justitiæ, et Creditores certi, an possit quis religionem ingredi; etiamsi manens in sæculo posset arte, industria, aliove modo iis satisfacere? Prima sententia affirmat, eamque docet *Angelicus*, 2, 2, q. 189, art. 6, ad 3, ubi ait: *licite potest exhibitis rebus suis Religionem ingredi, nec tenetur in sæculo remanere, ut procuret, unde debitum solvat*. Idem sentit *D. Antonius, Cajetanus, Paludan. Sylvester*, et alii. Altera negat, etsi non sit spes solvendi nisi longo post tempore, eamque tradit *Suarez*, tom. III, de Relig. lib. 5, c. 7, et alii cum ipso. Tertia media incidens via tenet, quod si in sæculo manens sit brevi tempore satisfacturus, tenetur manere, et ingressum differre; si vero non sit spes solvendi, nisi longo post tempore, potest Religionem ingredi. *Azorius*, lib. 2, c. 1, q. 5. *Lessius, Navarrus*, de Lugo et alii.

Porro in hoc sententiarum discrimine quid definies? Ego quidem sic sentio. 1° Spectato naturali jure, certa mihi videtur Angelici Doct. doctrina, cum qua satis convenit tertia sententia; in moralibus enim parum pro nihilo reputatur, præsertim cum aliis sæpe de causis ingressus Juvenum in Religionem differatur. Optandum potius, ut breve ejusmodi tempus quale sit, a DD. istis definiretur; in quo tantopere discrepant biennium vel triennium plerique definiunt. 2° Spectato jure positivo, et in praxi secunda sententia amplectenda est. Ratio I. Est, quia juxta omnia jura, propter debita non obligatur Creditoribus hominis persona, sed solum ejusdem res, *l. Ob. æs de Action. et obligation.*, et in *Syntagm. Jur. l. 14, c. 3, n. 12*. Et merito quidem, quia, ut ibid. ait Angelicus, *persona liberi hominis superat omnem cæstimationem pecuniæ*. Scilicet hæc Doct. Angelici doctrina sponte nascitur ex communi illa et verissima sententia,

quod debitor non tenetur restituere cum detrimento bonorum ordinis superioris. Unde DD. nobis contrarii sibi metipsis contradicere videntur, cum velint hominis libertatem lædere, ut potens sit pecunias restituere. Nec dicas : propter debita in carcerem truditur debitoris persona. Nam non ideo retruditur, quod persona sit Creditori obligata, sed in pœnam reatus, ob suspicionem fraudis in exemplum, et commune bonum. *Rotar. Theol. Reg. tom. 11, lib. 2, c. 2, punct. 4.*

At inquit I. Solutio debitorum est de jure naturali, et divino ; ingressus in Religionem est opus consilii. II. Filius nequit Religionem ingredi, patre indigente ejus subsidio, ut sustentetur. Neque item mancipium ingredi religionem potest repugante domino, quod etiam sub anathematis pœna prohibetur, *c. Qui vero 12, caus. 16, q. 1.* Verum ad I. Solutio debitorum omni jure facienda est, cum possibilis est. Est autem moraliter impossibilis, dum nequit fieri sine detrimento libertatis et salutis. Ad II. Paritas filii et servi quam tanti facit *Ferraris, v. Restitutio art. 8, n. 64*, nullius est vis. Nam ipsæ Filiorum personæ, et non tantum res, obligatæ sunt Parentibus ; uti et personæ mancipiorum devinctæ sunt dominis.

Ratio II. Partis desumitur ex Constitutionibus Sixti V, et Clement. VIII. Etenim Sixtus, Constit. *Cum de omnibus* an. 1585, non solum districte vetuit, gravatos debitis et litibus implicitos in Religionem recipi, sed nullam istorum professionem declaravit. Clemens vero, Constit. *In suprema*, an 1602, Sixtinam quidem corripuit quoad nullitatem Professionis, sed in cæteris confirmavit. His cohæret praxis Religionum, quæ antequam Candidatum recipiant, diligenter præcavent, ut neminem recipiant ære alieno gravatum. Et merito quidem, ne scilicet sub specie pietatis fraus subsit, et dolus ad fallendos Creditores ; tum ne occasione debitoris ad habitum admissi Claustra litium tricis vexentur, eorumque pax ac tranquillitatis turbetur ; quæ duo maxime præ oculis habuit Sixtus in sua Constitutione. Itaque Januario respondebit Confessarius, quod si debitis, quibus est gravatus, nequit satisfacere, vel a Cre-

ditoribus veniam impetret, vel in sæculo maneat, ut paulatim solvere potens sit. Quod si Januarius, qui insignis esse pietatis dicitur, ita divinitus vocatus videatur, ut in sæculo manens animæ salutem periclitaretur, moneat esse ad Pontificem pro legis dispensatione recurrendum. Sed hæc raro aut vix in praxi contingunt. Itaque manebit in sæculo, et de *victima holocausti*, ut dixit Abraham Filio suo, *Deus providebit sibi, Fili mi. Gen. 22, 8.*

CAS. III. — Leonardus, qui cum mulieribus libere agere solet, se accusat de habitis, cujuscumque speciei, tactibus. Qu. Quos seclusa prava intentione et periculo, debeat Confessarius judicare, de se et natura sua, mortales?

Resp. De se et natura sua, mortales sunt omnes tactus, qui impudici dicuntur, puta qui in partibus verendis, aut illis affinibus fiunt. Ratio est quia similes tactus de se graviter concupiscentiam excitant, et adversantur pudori, et naturali honestati, et periculum pollutionis includunt. Ita communiter docuere usque ad hæc tempora DD. distinguentes, ut supra diximus ad *cas. I, Mens. Jul.*, pudicos tactus ab impudicis. At nuper an. 1743, nova emersit distinctio invecta per quemdam libellum Venetiis editum, cui titulus *Dissertatio in casus reservatos Venetæ Diœceseos, authore Bernardino Benzi, S. J.*, ubi Auctor tactus quosdam *subimpudicos* adstruit de se veniales, et ejusmodi esse docet tactus mamillarum etiam cum virginibus Deo sacris peractos. Verum hæc doctrina, vix Urbis muros ingressa a probis Theologis publice improbata fuit, et a Supr. S. Inquis. Congregat. et a Benedicto XIV, proscripta sub die 16 Aprilis 1744. Hinc bonus Auctor eandem retractare jussus ut *falsam, malesonantem, scandalosam, et piarum aurium offensivam*, qualis fuerat proscripta, publice detestatus est.

MENSE NOVEMBRIS.

CAS. I. — Thomas cum privilegio gaudeat personali celebrandi in omnibus privatis Oratoriis, dummodo hospitaverit ubi celebrat, ut morem gerat piis quibusdam et nobiles personis, quæ Sacrificio Missæ quotidie optant interesse, in illarum domo pernoctat solum, putans hoc satis esse, ut verificetur illum hospitari: Missamque celebrat in Oratorio dictæ domus. Qu. An recte intellexerit Thomas suum privilegium?

Resp. Nascitur in casu difficultas ex vocabulo illo hospitaverit, seu *hospitatus fuerit*, quod legitur in Rescripto pro Gratia. Nam hospes, et hospitare juxta vim latini sermonis *proprie dicitur de Amicis diversarum Patriarum, qui se mutuo recipiunt, dum alter in alterius Patria peregrinus est.* Facciolat. v. *Hospes.* Hinc *Gatticus.* De Orator. Domest. c. 25, n. 30, disserens de Nobilibus Hospitibus apud habentem Oratorii Domestici Privilegium, quos Pontifex quandoque participes facit Indulti, in signum majoris benevolentiae erga Privilegiatum, ut ii Indulto gaudeant, requirit diversitatem inter locum ipsorum Hospitum, et locum ubi Hospitio recipiuntur. Unde ab Indulto eos excludit, qui morantur in eadem villa, in qua Privilegiatus villicat, etsi apud ipsum quandoque pernoctent, et commorentur. Itaque juxta hanc doctrinam ex Grammaticis deductam, si Thomas in eodem Oppido, seu Villa habitet, non poterit in Oratorio ejus Domus celebrare; in qua pernoctaverit; bene vero poterit, si alio in loco suum habeat domicilium.

Verum, estne Pontificis Gratia ad purissimum unius latini vocabuli sensum exigenda, et non potius accipienda, juxta communem usum, quo *hospitari* intelligimus, apud aliquem hospitio recipi, sive is exterius, sive patrius sit? Res exemplo illustretur. Quid, quæso, sibi vult Trid. Scss. 24. *De Matrim. cap. 1*, dum præcipit, hortandos Conjuges, ne ante benedictionem Sacerdotalem in eadem domo coha-

bitent? Quid Synod. Bononien., dum. l. 2, c. 9. Sponsis de futuro *cohabitationem in eadem domo* interdicat? Consule Facciolatum, v. *Habitare*, *Habitare differt a commoror, quod habitare est perpetuum, commorari ad tempus*. An ideo dixeris solum interdici domicilium perpetuum, et non potius, ut nos intelligimus, omnem etiam unius noctis commorationem? Non ergo in his ad grammaticum rigorem, revocanda sunt vocabula, sed ad usum communem, et juxta consuetudinem intelligenda. Hæc itaque attendatur, et recta erit et moralis Casus solutio; et adhuc clarior, si observes nunc in Pontif. Rescriptis, forte ad grammaticales quæstiones rescindendas, plerumque legi: *ubi Orator saltem præcedenti nocte pernoctaverit*, ut in nonnullis nobis ipsis contigit observare.

CAS. II. — Alexander habet Oratorium publicum, in quo duo sunt ostia lateralía, quorum unum ducit ad cubiculum domus, alterum ad viridarium. Parochus hæc ostia claudi debere contendit. Qu. Jure an injuria contendat?

Resp. Quantum ad ostium in cubiculum domus patens, jure contendit Parochus esse claudendum. Constat, cæteris missis, ex Rescript. S. Congr. Conc. ad Episcopum Conimbricen. di 1 Jul. 1616, ubi de Publico Oratorio hæc præscribuntur: *dummodo idem Oratorium, seu Capella publico in loco sit; atque ita a privatis domibus separata, ut per eas ad Capellam hujusmodi ire minime possit, ad eamque liber accessus e via publica pateat*, apud *Barbos*. De Jur. Eccl. Univ. l. 1, c. 11, n. 28. Similia habet prorsus Syn. Bononien. lib. 5, c. 5, ubi de Campestri Oratorio hæc mandat observanda, *ut remotum sit Oratorium ab habitatione, nec hujus parietes parietibus adhæreant habitationis sæcularium, omnibusque pateat liber accessus*.

Ex relato S. Congr. Rescripto quidam DD. Patavini contenderunt, etiam claudenda ostia in Viridarium patentia, apud *Clericat. Discord. Foren. de Benef. Disc. 74*. Verum toleranda esse ejusmodi ostia merito idem *Clericatus* contendit. Nam in omnibus rebus non stri-

etum ac rigorosum jus, sed æquitas est amplectenda : *l. Placuit C. de Judic., l. in omnibus ff. de Reg. Jur.*, æquitas enim dicitur benigna juris interpretatio, ut notat Marta *de Jurisd. c. 162, n. 1*. Cui quidem æquitati consonant verba Syn. Bononien. ut patet ea consideranti. Itaque usus Oratorii Publici recte ab Episcopo permittitur, ubi hæc duo habentur. Primum, ut Oratorium rite exstructum et apertum sit, januam habens in via publica, ut omnibus pateat accessus. Alterum, ut non habeat januas intrantes in cubicula, aut officinas, aliave loca indecentia domus sæcularis. Atque ita relati Rescripti verba intelligenda sunt, ut idem *Clericat. et Pax Jordan., Pasqualig., Riccius, Alphons. de Leone, et Pignatellus, tom. 1. Consult. 95, n. 26*, et alii observant. Rem confirmat consuetudo plurimarum Diocesium, ut de Patavina, Tarvisina, et Vicentia testatur *Clericatus*, et de aliis in Insubria, et alibi testari non ipsi possumus. Igitur ostium primum jure quidem, non vero alterum claudendum contendit Parochus.

CAS. III. — Damianus obtinuit gratiam a Summo Pontifice, cum clausula, *non obstantibus, etc.* Qu. I. Utrum hæc clausula tollat vitium subreptionis, et obreptionis? II. Utrum deroget decretis Tridentini?

Resp. ad I. neg. Subreptionis vitium Precibus inest, dum verum tacetur, vel per confusam et perplexam narrationem aliquid occultatur, quod de jure, vel stylo Curiae, seu consuetudine exprimi debet, et quo expresso Pontifex gratiam non concederet. Obreptionis vero est vitium, cum aliquid falso narratur præsertim circa causam finalem; vel etiam ut quidam volunt circa impulsivam concessionis. Jam vero clausula *non obstantibus, etc.*, magnum quidem operatur effectum, ut reddat valida et confirmet expressa, et tollat omnia quæ aliunde gratiæ possunt obstare, sed nec gratiam auget, neque supplet qualitatatum necessario exprimendarum taciturnitatem, sed restringit se ad expressa. Si ergo in expressis vitium subest, ita vitiabitur gratia, ut eidem dicta clausula minime medeatur. Ita *Card. Tusch.*

lit. C. concl. 348 et 349, *Barbosa*, de Claus. 82, n. 8, *Gonz.*, et omnes Jurisperiti communiter.

Ad II. affirm. Colligitur ex dispositione ejusdem Trid. sess. 25, de Reform., c. 21. S. Synodus omnia, et singula sub quibuscumque clausulis. et verbis, quæ de morum reformatione, atque ecclesiastica disciplina, tum sub *fel. rec. Paulo III*, ac *Julio III*, quam sub *Beatissimo Pio IV*, Pont. Maximus in hoc sacro Concilio statuta sunt, declarat ita decreta fuisse, ut in his salva semper authoritas Sedis Apostolicæ et sit, et esse intelligatur. Quæ adeo sunt perspicua, ut mereris quosdam contra Pontificis auctoritatem, circa Tridentini decreta de Reformatione et ecclesiastica disciplina, dicitasse. Videatur *Ricciul. de jure Personarum*, l. 8. c. 4, n. 6, ubi plures refert ad rem nostram decisiones Rotæ, et *Nicol. Garcias, de Benef. part. 5, c. 8, n. 87*, ubi asserit ita respondisse S. Congreg. Conc., et alii.

MENSE DECEMBRIS.

CAS. I. — Ignatius matrimonium iniit cum Tarquinia quam postea conjugatam esse deprehendit. Ex ea habuit filium, quem cum odio prosequatur, habita notitia, nullitatis conjugii, tanquam illegitimum privat hæreditate. Qu. An injuste?

Resp. Vel Ignatius matrimonium cum Tarquinia iniit clandestine, id est non præmissis Denunciationibus, vel Denunciationes præmisit, et rite proinde in facie Ecclesiæ contraxit. Si primum, Filius illegitimus est, non obstante Parentum ignorantia, et, bona fide; ut clare disponitur, c. *fin. § si quis vero de clandest.* *Desponsat. Si quis vero clandestina conjugia inire præsumpserit in gradu prohibito etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta, prorsus illegitima censeatur.* Ubi Glossa clandestina, scilicet non præmissa denuntiatione. Et ratio, ob quam nihil prosit ignoran-

tia, aut bona fides, in textu adducitur, dum subdit : *de parentum ignorantia nullum habitura subsidium ; cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiae videantur*. Hinc non solum Ignatius spurium ejusmodi Filium hæreditate privare potest, sed is omni jure tum Civili, cum Canonico privatus est. Imo Jus Civile in *Authent. ex Complexu C. de Incest. Nup.* vetat, ne alimenta quidem spuriiis Filiis præbeantur. At, si nequeat aliunde sustentari, tenetur Pater de alimentis, ut jure Canonico id hoc juris Civilis severitatem merito corrigente sancitum est, in *c. Cum haberet de eo, qui duxit*.

Si alterum, Filius legitimus est, et jure in paterna hæreditate succedit. Patet perspicue ex *c. Cum inter 2. Qui Filii sint legitim.* Ibi enim in casu impedimenti inter duos Conjuges detecti, et latæ sententiæ divortii hæc habentur : *Filii eorum non debent exinde sustinere jacturam, cum parentes eorum publice, et sine contradictione Ecclesiæ inter se contraxisse noscantur. Ideoque sancimus, ut Filii eorum habeantur legitimi, et quod in bona paterna hæreditario jure succedant*. Idem colligitur, eod. tit. ex *c. Quod nobis 9, et c. ex tenore 14, et alibi*. Igitur non potest Ignatius Filium hæreditate privare. Scio patrem posse quandoque ex causa Filium exhæredare. Sed neque in Jure, neque apud Jurisperitos inter 14, causas exhæredandi in § *Hoc autem Auth. ut cum de appellatione* recensitas, nusquam reperitur odium Patris in Filium ; quin jure naturali et christiano, debet Filium amplecti, et odium deponere.

CAS. II. — Benedictus pensionem obtinuit a Papa, cui tamen non narravit se beneficio simplici, et duabus aliis frui pensionibus. Qu. An gratia concessa sit subreptitia et nulla?

Resp. Gratia Benedicto concessa visa est nonnullis subreptitia, et nulla. Nam gratia subreptitia est, cum in precibus, seu in impetratione tacetur id quod de jure aut de stylo curiæ exprimi debet. Sed cum quis beneficium a Papa obtinet, de jure tenetur alia quæ habet be-

neficia, exprimere, sub pœna nullitatis gratiæ, ut patet ex *c. Ad aures de Rescript. et c. Si motu proprio de Præb. in 6.* Ergo gratia ista subreptitia est et nulla. Sic opinatur *Nicolaus Garcias*, p. 1, c. 5, n. 85, cum aliis DD. quos ibi recenset.

Verum neganda est in casu subreptio omnis et nullitas, eo quod nec duæ obtentæ pensiones, nec beneficium essent de jure exprimenda. Non pensiones. Nam in impetratione Pensionis super aliquo beneficio ea sola Pensio est Papæ exprimenda, quæ antea imposita fuit, et adhuc durat super eodem beneficio. Rota, in *Florentina Pensionis 24 Jan. 1596 coram Dell'Olmo*. At aliæ pensiones, quas impetrans possidet super fructibus aliarum Ecclesiarum, non est necesse, ut in impetratione exprimantur. Ita constanter tenet *Tondut. de pensionib. cap. 64, n. 7*, cum *Gonzalez*, ad Reg. 9. Cancell. Gloss. 5, § 15, *Cochier* ad Reg. Cancell. 51, n. 28, et aliis. Neque obstant allati textus ex *c. Ad aures*, et *c. Si motu proprio*. Nam ibi sermo est de Beneficiis, non de Pensionibus. Pensio autem, licet late sumpto vocabulo, beneficii nomine comprehendatur, non potest tamen proprie dici beneficium. Est enim pensio onus temporale, et non perpetuum, quod morte Pensionarii, vel aliis modis extinguitur; et sic, inquit loc. cit. *Gonzalez, degenerat a natura beneficii, quod est perpetuum, et non extingui, sed vacare dicitur*. « Itaque » concludit : cum jura solummodo disponant, quod » narrentur obtenta beneficia, non igitur opus est nar- » rare pensionem, cum beneficium non sit, et ita ser- » vat Rota, ut ab iisdem DD. Auditoribus audiivi, quod » sufficit ad omnem prorsus resecandam difficultatem. » Pariter in impetratione pensionis non est necesse de jure exprimere beneficium obtentum. Nam jura pariter disponunt narrandum esse beneficium obtentum, cum aliud beneficium impetratur. Sed in casu non beneficium, sed pensio impetrata est. Ergo non est necesse beneficium exprimere; et ita praxis observat, inquit ibidem *Gonzalez, n. 18*. Quod si quandoque aliter factum est, respondet *Loterius*, de re Benef., lib. 1, c. 45. *hoc factum fuisse ex timiditate impetrantium, et ideo*

nihil ex eo inferri posse. Igitur gratia Benedicto concessa non est subreptitia nec nulla.

CAS. III. — Constantius, quamvis sciat insidias sibi esse paratas a Paulo marito Agnetis, cum qua turpem jamdiu habet amicitiam, nihilominus cum eadem adulterari pergit. Nudato ense aggreditur a Paulo : a cujus impetu, dum se tuetur, Constantius hostem lethali vulnere sauciat, qui non multo post moritur. Qu. An Constantius teneatur ad resarcienda damna secuta ex hoc homicidio?

Resp. Certum est, cuique licere injustum aggressorem occidere in defensionem propriæ vitæ, modo id fiat *cum moderamine inculpatæ tutelæ* ut dicitur *c. Significasti* 18. *de Homicid. volunt. et casual.*, id est cum aggressus in ea necessitate sit constitutus, ut neque fuga, neque clamore, neque alio modo tueri se possit, nisi occidendo, cum *vim vi repellere omnes leges, et jura permittant c. cit., et c. Si vero* 3. *De sentent. excom.*, et docet *Angelicus Doctor* 2, 2, q. 64, art. 7. Porro cum tali moderamine, in casu, videtur Constantius occidisse; ac proinde sicut homicidii reus non est, sic neque ad damnorum compensationem obstrictus. Etenim cum Maritus non habeat jus occidendi privata auctoritate adulterum, quod ad solam publicam potestatem spectat, is injustus aggressor est; et aliunde adulter ex suo delicto non amisit naturale jus vitam suam tuendi. Igitur si se tuendo, occidit, nec reus erit, nec pœna dignus; quidquid dicat *Majolus*, qui lib. 5, c. 48, n. 6, scribit, adulterum in tali casu non excusari a pœna homicidii jure civili, referens *Tiraquellum*, et alios Juristas. Nam Juristæ et speciatim *Tiraquellus* non loquuntur de homicidio facto cum moderamine inculpatæ tutelæ, sed de illo qui se defendendo modum excessit, ut patet ex eod. *Tiraquel. tract. de Pœnis temperand. caus. 1, n. 11*, ubi jura refert, et Doctores, et *Suarez*, de *Censur. dis. 46, sect. 1, n. 11*.

At dices, ea occasio videtur saltem voluntaria in causa; cum Adulter se in eam necessitatem conjecerit, et occiderit dando operam rei illicitæ, juxta doctrinam

D. Tho. q. cit., art. 8. Verum doctrina Angelici, ut etiam advertit *Concina*, l. 7, in *Decal. Dissert de Homicid.*, c. 8, sic intelligenda est, ut homicidium ex opere illicito sit voluntarium in causa, quando opus illicitum per se ordinatur ad homicidium ex eoque communiter homicidium sequitur; non vero quando nullo modo est per se via ad homicidium, et homicidium per accidens consequitur. Jam vero adulterium non est opus ordinatum ad occisionem Mariti, neque eo titulo prohibitum est, neque ex eo communiter consequitur homicidium, quin imo est opus omnino ab occasione distinctum et remotum; et opus proximum et per quod immediate fit homicidium, est opus licitum, id est propriæ vitæ defensio. Quæso, qui alterum forte convicii injuria lacessivit, an aggressus a lacessito, non poterit se tueri, et aggressorem cum moderamine, ut se tueatur, etiam occidere? Abuteris ergo in casu rectissima Angelici Doctoris doctrina.

Sed Constantius prævidit paratas sibi a Marito insidias : Quid ideo? Scilicet ex tali prævisione, tenebatur etiam ex charitate abstinere se ab Agnete, ne sibi aut proximo esset periculi occasio. Quare se nihilominus adulterari voluit, peccavit quidem etiam contra charitatem, sed non homicidii reus est. Excipe tamen, nisi Constantius temere omnino, et sine ulla præcautione tale facinus esset aggressus, ita ut videatur moraliter et proxime Maritum in insidiis latitantem ad rixam excitasse. Sic enim, quamvis postea moderate se defenderet, non evitaret homicidii reatum, eo quod aggressoris potius speciem habeat, quam aggressi, et opus fuerit a principio malitia homicidii saltem indirecte infectum, ut de irregularitate loquens, observat *Covarruv.* 3, p. § 1, n. 4, et *Suarez.* loc. cit., n. 12.

ANNO MDCCLXXVII.

MENSE JANUARI.

CAS. I— Aurelius voto obstrictus certas quotidie preces recitandi, elapso jubilæi anno commutationem a Confessario obtinuit, in pium exercitium determinato tempore mentaliter orandi singulis diebus festis. Post aliquot menses Aurelius, mutato animo, orationem mentalem neglexit, et priores illas preces recitandas reasumpsit. Qu. I. An Confessarius in voti commutatione potuerit opus mere internum substituere? II. An Aurelius potuerit propria auctoritate substitutum opus negligere, et prius illud reassumere?

Resp. ad I. affir., quemadmodum enim quisque potest opus mere internum vovere, sic potest Confessarius in Voti commutatione opus ejusmodi substituere. In quo quidem vix ulla esse potest difficultas, cum hic de rebus agatur ad spirituale animæ bonum, ad internum Conscientiæ forum spectantibus, in quo Sacerdos a Christo Domino acceptam habet ligandi et solvendi potestatem. Et certe si hujus potestatis vi potest Confessarius etiam pro Sacramentali satisfactione opus mere internum (etsi externum sit magis accommodatum, magisque probandum), pœnitenti aliquando imponere, ut cum *Suarez*, in 5, part. disp. 38, sect. 6, docet contra paucos communis Theologorum sententia; a fortiori poterit ejusmodi opus in votorum commutationibus substituere. *A fortiori*, inquam; non enim hic agitur de aliqua parte Sacramentali, quod rem sensibilem etiam in satisfactione postulare existimetur. Quæ cum sit ratio potissima, ob quam *Alex. Alens. Alaym.*, et *Sancius* negant posse opus internum pro Sacramentali satisfactione imponi, facile et ipsi concedent, posse tamen in votorum commutationibus subrogari.

Ad II. Major difficultas esse videtur. Nam eximius *Suarez*, de Religione, t. II, lib. 6, c. 20, tripartita. Voti commutatione *in melius in æquale, et in minus bonum*, etsi concedat, posse voventem ad priorem voti materiam redire, ubi commutatio facta fuerit in minus bonum, idemque putet probabile et in praxi tutum, etiam quando commutatio facta fuit in bonum æquale; negat tamen id licere voventi cum commutatio in melius bonum perfecta sit: rejicitque doctrinam *Sanchez* contrarium asserentis. *lib. 8, de Matrim., disp. 9, n. 24*, et negat *Azorium* idem sensisse, quod *Sanchez*: et merito quidem *Azorius* enim loquitur tantum de commutatione in æquale, ut patet legenti, *tom. I. lib. 11, c. 18, g. 40*.

Hanc sententiam cum *Raphael a Turre, Filluccio*, aliisque sequitur, confirmat, et auget *Daniel Concina*. *lib. 4, in Decal. Dissert. 3, c. 17*. Auget, inquam. Contendit enim neque licitum esse regressum ad priorem Voti materiam, ubi commutatio in æquale bonum perfecta sit, sicut etiam sensit perdoctus *Passerinus*, De Homin. statib. *tom. II, q. 187, n. 772*. Sed multo plures sententiam *Sanchez* amplexi sunt, *Lessius, Bossius, Bonacina*, alique apud *Passerinum*, *cit. quæst. et Giribaldum, De Præc. Decal. tract. 7, c. 6, dub. 10*: 1° Quia commutatio quævis sive in minus, sive in majus bonum semper fit in favorem voventis, ad hoc enim petit sibi vovens commutationem. Quilibet autem favori suo potest renunciare, juxta *reg. 61, jur. in 6, quod in gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*. 2° Commutatio facta esse videtur sub tacita conditione, nisi vovens nolit prius votum implere.

Verum multo probabilius censeo cum laudato *Suarez*, aliisque non esse licitum regressum ad priorem Voti materiam, ubi commutatio *in melius* facta sit. Etenim commutatio in melius videtur habere vim novi Voti; quo vovens se obligat ad reddendum Deo aliquid melius. Nequit ergo retro respicere, et ad prius propria aucto-

ritate redire. Id manifeste patet in binis exemplis a *Suarezio* propositis, id est de eo, qui cum vovisset Clericus fieri, *postea hoc votum in Religionis votum commutavit*, et de altero, qui cum fecisset votum simplex Religionis laxioris, *postea voluit obligari determinate ad perfectiorem*. Quis enim non intelligat, in his novum potius emitti votum, nec voventis quidem favorem sed potius majus Dei obsequium, cultumque a vovente spectari? Ruit ergo primum illud contrariae sententiae fundamentum innixum *Reg. 61, Jur. in 6*, tum etiam alterum tacitae illius conditionis, quæ gratis supponitur, ut fusius ostendunt *Passerinus*, et *Concina loc. cit.*

Idem quoque dicendum videtur, etsi commutatio facta sit in æquale. En hujus opinionis fundamenta. I. Per commutationem extinguitur in vovente obligatio respectu materiae prioris, et ita quidem, ut si materia subrogata evadat voventi impossibilis, prior non reviviscat, nec ad illam implendam teneatur. Ergo determinate tenetur ad solam suffectam; nec propterea potest ad priorem propria auctoritate redire, et maxime juxta *Sanchez, Salmanticenses*, aliosque, qui conveniunt, non posse voventem propria auctoritate commutare suum votum in materialem æqualem II. Nec juvat commutationem fieri *in favorem vorentis*. Favor enim fuit solum ad mutationem faciendam, qua peracta, exsurgit et manet obligatio circa materiam suffectam, sicut ante commutationem permanebat circa priorem materiam. Atque ita intelligitur agere superior nomine Dei. Et falsum est commutationem fieri *sub tacita conditione*, nisi vovens malit priorem materiam implere. Nam, ut bene advertit *Suarez*, qui denique hac in re anceps esse videtur, in tali hypothese commutatio non esset amplius in æquale, quia prior obligatio erat definita ad unum, et postea quasi indifferens foret, et arbitraria inter duas materias; quæ amplitudo multum minuit de rigore obligationis. Hæc laudati Scriptores.

Sed ad casum, ex superius dictis, patet Resp. Scilicet cum Mentalis Orationis exercitium excellentius sit, et voventi utilius, ubi fuerit acceptatum, non potest vo-

vens ad suas preces, quas etiam attentis circumstantiis, minus bonum suppono, propria auctoritate redire. Quod si viderentur etiam bonum moraliter æquale, ex dictis pariter habes, quod sentias.

CAS. II.—Odoardus Notarius exponit Confessario suo, se intra mensem a die aperitionis cujusdam Testamenti non manifestasse Ordinario legata pia in eo Testamento contenta. Confessarius eum absolvere recusat, asserens incidisse in casum ipsi Ordinario reservatum. Qu. An verum sit Parochi judicium, et assertum?

Respondeo. Confessarium recte quidem judicasse, sed non recte asseruisse. Recte judicavit, se non posse Odoardum Notarium absolvere, quia in quoscunque Notarios, qui intra mensem a die rogitus, vel aperitionis Testamenti ad Ordinarium non deferunt legata pia, in hac nostra Diœcesi, ad normam *Conc. Ravennat: II sub Clemen. V*, lata est sententia excommunicationis Ordinario reservatæ, ut habetur *Syn. Diœces. Bonon. lib. 5, c. 10 §.* *Et quia ex Notariorum incuria* ubi hæc expresse leguntur: *præcipimus sub excommunicationis sententia ipso facto incurrenda, et Nobis reservata, ut omnes tam Civitatis, quam Diœcesis Notarii intra mensem a die rogitus, vel aperitionis Testamenti, tradant imposterum notulam Cancellario Nostro tum legatorum, cum substitutionum, sive conditione fuerint, sive absolutæ quibuscumque Ecclesiis. Oratoriis, Hospitalibus, Locis piis, sive Monialium, sive Religiosorum Conventibus, Altaribus factarum, de quibus rogati fuerint.*

Non recte tamen asserit Odoardi culpam etsi revera in quibusdam Diœcesibus *Syn. Æsina 1685, et Albanen. 1689*, inter reseratos recenseatur, esse casum in hac Diœcesi reservatum. Neque enim idem est Casus reservatus, ac Censura reservata; illudque imprimis ad rem præsentem est discriminis, quod in reservatum incidit etiam, qui reservationem ignorat, utpote quæ non pœnitentem afficit, sed Confessarium ut notum est; at qui censuram ignorat, in censuram non incidit, eam saltem, quæ ab Ordinario lata sit, ut habetur cap.

Ut animarum 2, de Constit. in 6, ubi Bonifacius VIII ait : Sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes : dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina. Dixi quæ ab Ordinario lata sit ; nam de censuris Papalibus multi cum Doctiss. Suarez disputant, et voluat etiam ab ignorantibus incurri, dummodo legem noverint. Quare in praxi erit in casu nostro a Confessario inquirendum, an Pœnitens ea ignorantia laboraverit, quæ ipsum a Censura excuset. Quamquam in re ad suum statum et officium imprimis spectante, difficile est Notarium ab ignorantia crassa et supina excusari. Ignorantia enim crassa et supina est, ubi quis ignorat id quod scire debet, et quod omnes ejusdem status, et conditionis communiter sciunt, ut notat Antoine, de Cens. c. 1, q. 4.

CAS. III.—In Ecclesia Parochiali S. Thomæ duo sunt Rectores ex æquo Parochialia munera exercentes. Alteri senio et cæcitate ad officium inhabili datus est ab Episcopo Capellanus Coadjutor temporalis. Huic sua munia exercere volenti Rector alter negat usum stolæ, quem soli Rectori competere contendit. Qu. An jure neget ?

Resp. Usus Stolæ vel sumitur prout est signum Jurisdictionis, vel prout est insigne aliquod distinctivum Parochi. In priori sensu injuria negat Rector ille usum Stolæ dicto Coadjutori per Episcopum dato. Et ratio est, quia Coadjutor, ab Episcopo juxta Sacros Canones datus Parocho perpetua infirmitate laboranti, habet a Jure exercitium Curæ animarum cum omni jurisdictione spectante ad Parochum infirmum, ut habetur cap. *Consultationi. de Cler. ægrot. cap. Dum. ex eo de Elect. in 6. et cap. unic. Pastoralis de Cler. ægrot. in 6. Episcopi Coadjutores assumant idoneos, qui ejus officium exequantur.* Ubi Glossa : est ergo Coadjutores officium ea facere, quæ pertinent ad officium ejus, cui deputatus est. Imo ex *Clement. I. tit. 7. lib. 3. De Privil:* Coadjutor ab Episcopo suffectus respectu Curæ animarum dicitur Ordinarius, et habet ordinarium jurisdictionem,

ut propterea alterum possit delegare ad aliquod Parochiale munus exercendum. Ibi enim *sub pœna excommunicationis* cavetur, ne Religiosi Juris Parochialis Sacramentum ministrent *sine Parochialis Presbyteri licentia*. Ubi Glossa v. *Præsbyteri*, ait *sufficere licentiam Vicarii ab Episcopo suspecti per modum Decr. cum ex eo de Elect. in 6.* de qua re videatur Sanchez, De Matrim. lib. 3. disp. 31. n. 13. Porro si Coadjutor a Jure habet in officio suo Jurisdictionem, cur eidem negabitur Jurisdictionis suæ signum?

Præterea quid, quæso, juris Rector ille sanus super Infirmi Coadjutorem ab Episcopo datum jactare potest, cum par denique sit utriusque conditio? Etenim Rector ille nec vere et proprie Rector est, neque Parochus, sed ambo sunt simplices Capellani Coadjutores Episcopi, aut veri Parochi, si extat, in exercitio Curæ animarum. Sicut enim uni sponsæ duo Mariti dari non possunt, sic neque uni Ecclesiæ duo Parochi, eodem tempore, ut docent communiter DD. quos laudat, et sequitur Loterius, de re benefic. lib. 1. q. 20. n. 141. tum Card. de Luca, tract. de Parochis Discur. 17. n. 4. Non ergo potest ille alteri se præferre, nec ullam eidem officii sui prærogativam negare. Atque his fere momentis Casum hunc, qui Patavii accidit an. 1666, resolvit Doctiss. Clericatus, et Rectorem senimis efferentem compressit, *De Jurisdic. Discor. 33.*

Sed qui de usu Stolæ prout est insigne quoddam distinctivum Parochorum? Non disputat quidem aperte Clericatus; sed cum asserat, Coadjutorem illum habere exercitium Curæ animarum etiam *cum omni prærogativa spectante ad Parochum infirmum*, videtur eidem id omne tribuere, quod Rectori convenit, ut proinde si Rector ille ejusmodi insigniis utitur, iisdem quoque uti possit Coadjutor. Verum hac in re putaverim in primis standum esse cujusvis Diœcesis statutis, et Consuetudinibus. Nam S. Carolus cum in *Conc. Nediol. Prov. IV, et in Syn. Diœc. II*, Parochis simplicibus tanquam ipsorum insigne, Caputium humeris ferendum tribuisset, in *Syn. Diœc. IV. Decr. 19*, vetuit, alios omnes uti illo ornamento, etiam Coadjutores non perpetuos,

et Vicarios Parochorum, qui ab eodem munere possunt amoveri. Contra Romæ ex statuto speciali Cleri Romani mos est, ut Sodalitiorum Capellani in publicis supplicationibus stola utantur. Porro in hac nostra Civitate et Diœcesi, Stolæ usus in publicis supplicationibus est proprium Parochorum, Insigne, ut a cæteris Capellanis secernantur, ut scribit Benedict. XIV, *Instit. Eccl.* 105. seu *Notif.* 17. § 7, T. V. De Vicariis autem amovibilibus, ut aiunt, et Coadjutoribus non perpetuis nihil præscripsit Pontifex, et Archiepiscopus Noster. At consuetudo est, ut Coadjutores et Vicarii amovibiles, ab iis ad quos spectat electi, et ab Episcopo ad Curam animarum approbati et destinati, Stolam deferant. Qua consuetudine innixus Coadjutor noster fortasse poterit favorabilem sibi Judicis, ad quem remittitur, sententiam sperare.

MENSE FEBRUARII.

CAS. I. — Andreas Presbyter rogat Parochum, ut sibi facultatem faciat assistendi Matrimonio Catharinæ Neptis suæ, Parochus ne inurbanus videatur fecte concedit, ratus se posse opportune id impedire; sed interim dum impedimentum parat, Andreas Matrimonio Catharinæ assistit. Qu. An valide?

Respondeo. Petrus de Ledesma, de Matrim. q. 45. art. 5. punct. 3. dub. 4, negat validum esse hujusmodi Matrimonium. Sed cur negat? Quia, inquit, etiam Confessio facta Sacerdoti, cui Episcopus facultatem audiendi Confessiones fectæ concessit, invalida est. Verum hæc ratio peccat petitione principii, ut aiunt Logici, dum id pro certo assumitur, quod est in quæstione. Quæritur enim, utrum acta per Judicem, cui fecte per legitimum Superiorem facta est potestas agendi. sint valida?

Itaque respondeo affirmative. Communis enim est apud Theologos ac Juristas, et moraliter certa sententia, errorem communem cum titulo colorato, seu putativo Jurisdictionem conferre, ut alias etiam nos ipsi demon-

stravimus ad Cas. III. Septembris 1776. Atque in facultate sicte concessa habetur utrumque. Nempe habetur titulus putativus, quia habetur licentia a legitimo Superiore putative concessa. Adest quoque error communis, quia nullitas licentiæ orta a defectu intentionis in Parocho, omnino occulta est, et communiter in facie Ecclesiæ vera censetur. Ergo Matrimonium sic in facie Ecclesiæ contractum validum est : quemadmodum validum est Matrimonium contractum coram Parocho, qui Parochiale beneficium a legitimo Superiore, utcumque invalide ob occultum impedimentum, obtinuerit. Ita sentiunt *Sanchez*, de Matrim. lib. 3. disp. 22. n. 64, *Bossius*, cap. 4. num. 109. *Gutierrez*, *Barbosa*, *Giribald*. Idemque cum sentiant pari ratione de validitate Confessionis, corrui omnis *Ledesmæ* ratio et argumentum.

CAS. II. — Bassiano Confessario se præsentavit Mævia peregrina ex Hispaniis, cujus idioma cum non intelligeret, Felix Sacerdos Hispanus pro Interprete ad Confessionale accersitus est; qui cum Peregrinæ peccata audiret, et Confessario interpretaretur, eandem ad turpia sollicitavit. Qu. An sit denuntiandus?

Respondeo. Affirmant Freitas, quæst. 15. et *Exco-bar*, q. 2. num. 51. Hujus maxime rationes sunt : I. Quia Interpres accedit ad Sacramentum, ut Medicus, quatenus per ipsum Confessarius morbum cognoscit, et remedium adhibet opportunum. II. Quia interpres est veluti medius inter Pœnitentem et Confessarium in Sacramento, unde debet ut principalis judicari, ex textu in I. Tunc inutile 12. de Pecul. legat. Denique velut Confessarius interpretative concurrit ad Confessionem, peccata cognoscens, in ordine ad ipsam, et sigillo Confessionis adstringitur.

At, iudicio tamen nostro, interpres, ex vi quidem Constitutionum sive Gregorianæ, sive Benedictinæ, non est denuntiandus. Etenim ex his Constitutionibus ii tantum Sacerdotes sunt denuntiandi, qui Sacerdotali ipso ministerio aliquo modo turpiter abutuntur; quod quidem ex Constitutionum vi ita est perspicuum, ut si quis Cleri-

cus, aut Laicus quovis modo, aut prætextu sollicitarent, in denuntiationis pœnam non incurrerent, ut omnes docent. Porro Interpretis officium nihil omnino commune habet cum Sacerdotali ministerio, cum Interpretis munere fungi possit et Laicus, et Puer, et Mulier. Ergo interpretem nec respiciunt Bullæ, nec afficiunt pœnæ. Imo Interpreter proprie officio fungitur pœnitentis, cujus agit vices, et verba explicat, et peccata accusat. Ergo nihil ad ipsum Pontificum sanctiones. Hinc ad Escobariana argumenta Resp. patet. Nempe Interpreter est *Medicus*, id est infirmus, cujus personam sustinet. Est *medius*, et *concurrens* ad Confessionem, id est ut merum instrumentum, quale esse posset Psittacus, si linguas calleret, et semper in persona Pœnitentis. Demum tenetur ad sigillum, id est, ut quidam putant, ad secretum naturale. Et quamvis etiam ad sigillum, ut sentiunt alii, Interpreter teneatur, id aliam respicit causam, et nihil sive a Gregorio XV, sive a Bened. XIV, de sigilli violatione disponitur. Ita nobiscum *Bordonus*, de sollicit. sect. 25. q. 45. num. 94. et cum aliis multis *Cardin. Gozza* de Confess. sollicit. dub. 40. Et merito quidem, cum hæc sententia in Supr. Trib. Inquis. perpensa, et excussa die 11 Febr. 1666, satis probabilis, et in praxi tuta fuerit iudicata, Advertit tamen apposite Saleles. 3, part. reg. 428. num. 3. Interpretem istum pœna esse dignum, et subjectum Inquisitori, seu Episcopo ex Jure communi, quod injuriam fecerit Sacramento.

CAS. III. — Marcellus Parochus senio valde debilis, cum nequeat in die festo Missam, quæ ex longioribus est, totam legere stando, ut Populus præcepto audiendi sacri satisfaciat, aliquam Missæ partem legit sedendo. Qu. An recte se gerat?

Respondeo negative. Etenim ritus standi, qui in celebratione Missæ a Rubrica præscribitur, part. 1. tit. 17. inter præcipuos recensetur, tum propter reverentiam debitam Sacrificio, cui adversatur *opprobrium ignominiosæ sessionis*, ut loquitur S. Petrus Damiani, ad Episc. Bisunt. tom. 3. Oper., tum propter ministerii naturam, cujus functio eas actiones exigit, quæ nequeunt cum

sessione componi. Unde qui nequit stando celebrare, is habet naturale impedimentum, quo impotens est ad offerendum, ut ex *D. Thoma* 3, p. q. 82, a. 10, ad 3, docet *Pasqualigo* tom. I. q. 227. Celebre est, quod legitur Can. 57. de consecrat. dist. 1. *Nullus Episcopus, Presbyter, aut Diaconus ad solemnia Missarum celebranda præsumat cum baculo introire.* Denique nota sunt, quæ severe præscribit Trid. Syn. Sess. 22. in Decreto de observandis et evitandis in celebr. Missæ, tum sess. 7, Can. 13, ac demum quæ Pius V. Constit. *Quo primum tempore* ad Rubricas Missalis præfixa. Quæ sane si perpendas, facile intelliges, neque ut Populus Missam audiat in die festo, Marcellum licite posse propria auctoritate aliquam Missæ partem sedendo recitare. Et ideo, inquit *Quartus*, in Rubr. Miss. p. 1, tit. 17. dub. 3. Marcellus peccaret graviter, si sessio notabilis foret; venialiter vero, si reputetur pro parva materia. Imo advertit *Pasqualigo*, tam gravem et religiosum, observatumque esse in Ecclesia ritum standi in Missæ celebratione, ut quamvis Pontifex absolute dispensare possit, non deceat tamen, nisi ex magna et gravissima causa. Sed hac de re videatur celebris Epist. Bened. XIV, dat. 28 Octob. 1757, ad Ignatium Reali Pontif. Cærem. Protomagistrum.

MENSE MARTII.

CAS. 1. — Fridericus Parochus in demortui Patris hæreditate succedens, paterna bona in solvendis debitis insumpsit. Sed cum hæc omnibus extinguendis non sufficerent, Creditores instant, ut debeat de Parochialibus fructibus reliqua debita solvere, quod facere Fridericus negat. Qu. An Creditoribus, an Friderico faveat jus?

Respondeo. Jus Friderico favere. Imprimis enim de jure Canonico Hæres non tenetur ultra vires hæreditatis, etiam quando adivit hæreditatem non confecto inventario. *Bald. in l. cum a matre num. 11, C. D. Rei vindicat. et lib. 5. Cons. 65. Super præmisso*, quam Baldi doctrinam servandam esse docent *Marta de Ju-*

risd. part. 4. Centur. 1, concl. 75, n. 5. *Duard. Diana*, part. 1, de Imm. Eccles. resolut. 70, et alii. Ergo multo minus tenebitur Fridericus, qui Inventarium fecerit, ut supponere Casus videtur, in quo nulla exprimitur facta hac in re a Creditoribus contra Fridericum exceptio. Deinde pro Friderico militant privilegia in omni jure Clericis concessa. Quibus enim privilegiis gaudent Milites armatae Militiae, eadem concessa sunt Clericis, qui dicuntur Milites Militiae coelestis, *Gratian. Discept. Forens. cap. 706, n. 55*. Sed militum stipendia non sunt molestanda, *Glossa in l. stipendia C. de Execut. rei judic.*, et in *l. Nepos Proculo ff. de verb. signific.*, etc. Ergo nec fructus Beneficiales, qui sunt stipendia Clericorum. Præterea in Jure idem dicendum de Beneficio Ecclesiastico, ac de Feudo non hæreditario, ut argumentatur *Barbosa*, in Loc. Commun. argum. loc. 47. Sed in Feudo non hæreditario, quod appellatur ex pacto, et providentia, Filius non tenetur solvere debita Patris defuncti ex fructibus ipsius Feudi, *Cacheran. Decis Pedemont. 162. Bolandus a Valle*, cons. 28, vol. 3, et *Surdus*, de aliment. tit. 4, q. 10, n. 20. Ergo idem dicendum de beneficio Ecclesiastico, quod non confertur Filio et jure hæreditario, sed ex mera gratia, et benignitate Ecclesiae.

Quid plura? *Belletus Disquis. Clerical. De Clerico Debitore p. 1, § 3, n. 41, ex Bald. Cons. 208, vol. 2 et Card. Thusc. in pract. tom. 5, verb. Episcopus*, affirmat, quod Episcopus gravatus ære alieno, antequam esset Episcopus, etiamsi fecisset obligationem de solvendo Creditoribus ubi ad pinguiores fortunam deveniret, non obligatur neque in foro conscientiae, neque in foro fori ad solvendum ex fructibus Episcopatus. Deinde concludit: *Idem dicendum de Clerico habente debita patrimonialia, quæ solvere non tenetur ex redditibus beneficii*, Abb. in cap. *Pervenit. n. 2, de arbitr.* Favet ergo Friderico omne Jus, ne debita Patris solvere teneatur ex fructibus Parochialis Beneficii. Unum excipe tamen; nempe fructus beneficiorum obnoxios esse creditoribus Clerici, cum debita Clericus contraxit pro sui sustentatione, *Archidiac. in cap. Statutum de Rescript.*

lib. 6. *Panormit.* in cap. *Cum esses* num. 27. de Testam. Sed non sumus in casu.

CAS. II. — Terentius, occasione Matrimonii, a Parocho interrogatus, an votum aliquod emiseric, respondet se votum olim emisisse perpetuæ Castitatis. Cumque doceret eum Parochus, non posse licite Matrimonium inire, reposuit votum fecisse quidem, sed sine animo votum servandi. Qu. An Parochus possit ejus matrimonio assistere?

Respondeo. Triplici modo Votum, secundum propositum, sive animum voventis, vitiari posse advertunt Theologi. I. Si solis verbis voveat, sine animo seu voluntate vovendi. II. Si et verbis et animo promittat, sed sine animo se obligandi. III. Si animum habeat, et promittendi et se obligandi, sed sine animo exequendi promissum. Qui primo modo vovet, certum est nullum emitte-
re votum, sed verbis ludere, et abuti. Disputant vero acriter Doctores, an qui altero modo vovet, id est sine animo se obligandi ad votum teneatur?

At casus noster exprimit, Terentium tertio modo vovisse. Et dico Parochum non posse ejus Matrimonio assistere. Siquidem communissima sententia est contra *Valentiam* in 2. 2. disp. 6. q. 6. qui tertio modo vovit, id est cum animo et promittendi et se obligandi, sed sine animo exequendi promissum, eum omnino teneri voto, et obstringi. Nam ex communi definitione voti, votum formaliter voluntaria promissione perficitur, et in eadem voti essentia consistit. Igitur voti obligatio ab ipsa promissione dependet, non vero a rei executione, sive ab animo implendi, vel non implendi. Et certe istud non exequendi propositum posterius est, et prorsus inefficax, ut elidere valeat priorem illam promittendi, et se obligandi voluntatem. Siquidem et vere jam promisit, et se Deo obligavit. Igitur voto suo adstringitur Terentius. *Azor*, lib. 11. c. 13. q. 9. et *Sanchez*, et *Giribald.* et alii unanimiter. Sed qui voto castitatis adstringitur, is impedimentum habet, ne licite matrimonium contrahat, ut notum est. Ergo nequit Parochus Terentii Matrimonio assistere.

Sed quid dixeris, si Terentius secundo modo vovisset id est sine animo se obligandi? *Sanchez*, lib. 3. disp. 16. n. 9. etsi velit ejusmodi votum esse invalidum; negat tamen posse Parochum Matrimonio assistere; et merito. Nam Matrimonium ad forum externum spectat, et in foro externo non est adhibenda fides Terentio: *Cum nimis indignum sit, ut quod sua quisque voce dilucide protestatus est, in eundem casum proprio valeat ore infirmare*, ut habetur c. *Per tuas de Probat.* Deinde in omni Jure nemo præsumitur ea dicere, quæ in corde non habet; imo, inquit *Menochius*, de Præsumption. lib. 6. præsumpt. 35, n. 2. violentia est præsumptio juris, id esse in corde, quod loquitur lingua. Ergo dum Terentius fatetur, se emisisse votum, sed absque animo se obligandi, est præsumptio juris contra ipsum; unde ipsi onus probandi incumbit, et nisi probaverit, audiendus non est.

Excipit tamen et temperat idem *Sanchez*. Si aliunde non constet de voto Terentii, quam ex ipsius affirmatione, tunc si votum fateatur, et simul defectum animi se obligandi, est ei adhibenda fides; quod verisimile est non mentiri. Unde poterit Parochus ejusdem Matrimonio assistere. Verum inprimis ejusmodi exceptio certum supponit, votum cum animo se non obligandi esse nullum, quod tamen negant *Sotus*, *Prado*, *Aragon*, et *Concina*. Porro idem *Sanchez*, l. 3. disp. 9. n. 15. docet, voventem in dubio, an obligari voluerit, teneri ad votum, et multis bene probat. Atqui de eo, qui vovit sine animo se obligandi, prudenter dubitare potest Parochus, an voto teneatur. Ergo a Matrimonio admittendo prudenter debet abstinere. Cæterum ego putaverim, voventum cum animo se non obligandi aut voto teneri, aut ejusmodi votum esse chimæram a Theologis fictam, et voventibus incognitam. Quid enim est votum? *S. Th.* 1. 2. q. 88. *Votum est promissio deliberata, et spontanea Deo facta de re meliori.* *D. Raymund. Summ. tit. de vot. transgres. § 1. Votum est alicujus boni cum deliberatione facta promissio.* Igitur voti et obligationis essentia in promissione est. Si ergo promisit, et vovit, obligetur voto, necesse est. Si autem obligari vere

noluit : ergo non promisit. Contradictoria enim mihi videntur, vere promittere, et nolle obligari. Inquirat ergo potius prudens Parochus an Terentius promissum fecerit, an simplex propositum emisit; atque ita depulsis ineptis speculationibus rectius definiet, an possit Matrimonio assistere, necne.

CAS. III. — Raynaudus Vir nobilis Privilegio gaudens Oratorii domestici, in amplis suis Ædibus duas habet distinctas habitationes, quarum alteram æstate incolit, alteram hyeme. Cum in utraque erectum habeat Oratorium; in altero æstate, et hyeme in altero facit Missam celebrare. Qu. An rite privilegio suo utatur?

Resp. neg. Nam in primis quicumque privilegium obtineat Oratorii domestici, is nequit in extructo Oratorio Missam celebrari facere, nisi prius fuerit ab Ordinario visitatum, et approbatum; ut perspicue Indulti verba exposcunt, *ab Ordinario Loci prius visitando, et approbando*. Quam approbationem ad substantiam Privilegii pertinere docent *Mostazo* lib. 5. de Caus. Piis c. 5. n. 79, et *Pasqualigo*, de Sacrif. Miss. q. 620. n. 9. Ordinarius autem vigore Indulti non nisi unum Oratorium pro qualibet Domo Privilegiatorum approbare debet. Hanc enim unitatem I. designant Privilegii verba, quæ numero singulari *Oratorium* exprimere solent, nisi quando ad domos habitationis tum in Civitate, cum Ruri existentes Indultum extenditur. II. Idem declaravit S. Congreg. Concilii. Nam cum aliquis Privilegiatus interdum postulasset, ut indultum antea sibi concessum, ad aliquem alium Domesticum ægræ valetudinis extendere-retur, aperte data est extensio, *si Sanctissimo visum fuerit*, limitata in eodem Oratorio, in quo prius Missæ in illa domo poterant celebrari, ut habetur *lib. 38. Positionum ejusd, S. Cong. fol. 9. 12. et 265.* Denique Sac. Congreg. Cardinal. super negotia Episcop. et Regul. cum ex speciali Pontificis delegatione dedisset licentiam Missarum celebrandarum in Domo cujusdam Baronissæ, simul prohibuit, ne duo simul in iisdem Ædibus approbarentur Oratoria. Atque his verbis scrip-

sit Episc. venucino die 4 Maii 1604. *Non piace alla Sacra Congregazione, che la Moglie del Barone N. N. possa fare celebrare dentro il Pallazzo suo in due Cappel-
pelle: ma che ne elegga una sola, la quale sia ben accomodata, ed ornata ad arbitrio di V. S., etc., così dunque potra Lei in virtu della presente eseguire.* Non recte igitur Raynaudus privilegio suo utitur, dum duplici Oratorio in suis Ædibus utitur ad missæ celebrationem. Et tunc solum in eodem Palatio, separatisque habitationibus diversa haberi possunt Oratoria, quando in illis habitant plures Privilegiati, et Palatium pluribus domibus æquivalet; quemadmodum Eminentiss. Urbis Vicarii approbare pluries Romæ consueverunt. *Regist. Archiv. Vic. Urb.*

MENSE APRILIS.

CAS. I. — Maurus et Mauritius, pacta annua mercede, Reginaldo Agrorum Conductoribus operas suas ad annum locavere. Expleto semestri Maurus repente a servitio discedit; qua de causa iratus Reginaldus Mauritium ejus socium eodem tempore expellit. Qu. Quid mercedis utrique debeat Reginaldus?

Respondeo. Quantum ad Maurum sponte et sine causa, ut supponitur, a servitio discedentem, docet Azor., part. 5. lib. 8. c. 14. q. 6, Reginaldum ad nihil mercedis teneri. Cum enim famulus sponte discesserit, et dominum, absque ulla ejus culpa, convento sex mensium servitio fraudaverit, dignus est, ut priorum etiam sex mensium stipendio privetur. Atque hac pœna revera in Foro externo plectuntur famuli dominos deserentes, ex *l. Dominus 55. ff. Locati, et l. 1. C. de servis fugitivis.* Imo quibusdam Principum legibus, et Civitatum statutis insuper cautum est ne quis in famulatum admittat eum quia priori domino recesserit, nisi cognita causa desertionis.

Verum bene habet Azorius, spectato Foro externo. At si, ut Theologum decet, internus conscientię forus, et jus naturale spectetur, Reginaldus, per se loquendo,

debet Mauro dimidiam ejus anni mercedem solvere. Si-
quidem famulus revera eo sex mensium tempore servi-
tium præstitit, et dominus, vi servitii præstiti, commo-
dum et utilitatem sensit. Ergo vi justitiæ naturalis, fa-
mulus jus habet ad mercedem *pro rata* ob partos labo-
res recipiendam, et dominus debito solutionis adstrin-
gitur ob commodum, et utilitatem inde perceptam. Dixi
per se loquendo. Namsi Reginaldus ex inopinato Mauri
discessu notabile damnum passus fuisset, poterit stipen-
dia sibi retinere, titulo compensationis ejus damni, cu-
jus causa injusta fuit Maurus discessu suo. Et ideo rata
damni compensatio fieri debet. *Girib.* aliique apud ip-
sum, de Contract. tract. 3. c. 7. n. 49. Neque refert,
in Foro externo contrarium disponi. Notum est enim,
non semper in Foro conscientiæ interno id licere, quod
licet in externo. Nam leges Civiles non semper jura de-
finiunt, sed sæpe pœnas statuunt ob bonum civilis socie-
tatis, et commercii in Republica; et quandoque nitun-
tur falsis præsumptionibus malitiæ et damnorum, ut
patet etiam in casu adductæ *l. 1. c. de servis fugitiv.*
ubi additur : *Ne servorum fuga dominis suis ex qua-
cumque causa fiat damnosa.*

Quantum ad Mauritium ex ira a domino expulsum,
Reginaldus debet eidem integram totius anni mercedem
solvere; quia per famulum non stat, quin toto integro
anno serviat, et pactam mercedem, ad quam jus inchoa-
tum ex conventionione habet, sibi lucretur. Est communis;
et firmatur argum. ex *l. qui operas 41 ff. Locati*, ubi
sancitur : *Qui operas suas locavit, totius anni merce-
dem accipere debet, si per eum non steterit, quominus
operas præstet.* At disputatur tamen : utrum idem di-
cendum sit, etiamsi Mauritius statim operam suam alte-
ri locaverit, eandemque sibi fuerit mercedem lucratus,
affirmat *Molina*, Disput. 506, qui subscribit *Dan. Con-
cina*, lib. 6. in Decal. cap. 16. q. 6. cum aliis, quos ci-
tat, quique leges adducunt id statuentes.

Sed quidquid sit de Foro externo, nos qui Theologos
agimus, negative censemus. Nempe Reginaldus ad solam
sex priorum mensium, non ad integram totius anni
mercedem tenetur, ubi Famulus pari sibi obveniente

mercede servatur indemnus. Si enim nullum ob expulsionem passus est damnum, non video, quo jure debeat mercedem pro qua nullam insumpsit operam, exigere. Et Reginaldus, inquit, fractæ fidei reus est. Utique, sed non est reus damni ullius illati. Porro injuria fidei fractæ in Foro conscientiae non pecuniis, sed christianæ charitatis, et submissionis actibus compensatur. Atque in hoc maxime ad rem nostram differt internus Forus ab externo. Id quos dicas velim, et applices ad priorem partem Casus. Cæterum in ea, quæ citari solet *l. Sed addes. 19. § 4. ff. locati* habetur, totam anni mercedem famulo deberi, hac adjecta tamen conditione: *Si eodem anno mercedem ab alio non accepit.*

CAS. II. — Polidorus jussu domini sui longum iter et negotium ante Dominicam Palmarum aggressurus, prævidet se nec annuæ Confessionis præcepto intra annum, nec intra quindenam Paschæ præcepto Paschalis Communionis posse satisfacere. Qu. An, cum commode possit, utrumque anticipare teneatur?

Respondeo. Quæstio isthæc duas partes complectitur. Prior respicit Confessionis annuæ præceptum. Altera præceptum Paschalis Communionis. *Quantum ad I. affirmative*; id est Polidorus, cui jam labitur annus ab ultima Confessione, debet Confessionem in eo casu anticipare. Et ratio est, quia præceptum Confessionis annuæ cum extendatur, et afficiat Fideles pro toto anno, et non pro aliqua determinata parte, toto anno urget, ut adimpleatur; adeoque impleri debet, qua anni parte impleri potest. Igitur dum prævidet Polidorus nullam amplius sibi superesse anni partem, quo urgens præceptum adimpleat, debet nunc adimplere, et confiteri; sicut is tenetur in die festo Sacrum audire primo mane, qui prævidet, se impeditum iri in consequentibus horis; et qui habet reservata, tenetur ea nunc confiteri, si prævidet se intra annum non habiturum copiam Confessarii potentis absolvere. Est communis DD. inquit *Giribaldus*, quos citat, tract. VII. de Sacram. Pœn. cap. 3. dub. 6.

Ad II. partem. Scio equidem plurimum disputari, et

affirmare bene multos, quos referunt *Salmantic. tract. 4. c. 8. punct. 2. n. 22.* et usque undecim recenset, et sequitur *Dan. Concina*, lib. 4. de Eccl. præc. diss. 2. q. 7. Naminquiunt, præceptum Communionis Paschalis duo imperat, et ipsam Communionem, et circumstantiam temporis Paschalis. Jam vero quando præceptum duo jubet, et substantiam actus, et circumstantiam illius; si utrumque servari nequeat, servandum est quod primario loco jubetur. Deinde ex mox dictis Polidorus ad Confessionem anticipandam tenetur. Ergo etiam ad Communionem. Postremo Ecclesia indulget, posse Christi fidelem de consilio Sacerdotis differre tum Confessionem, cum communionem. Cur ego non debebit, ex causa, Communionem anticipare?

Sed nihilominus cum eximio *Suarez*, tom. III. q. 80. art. 11. disp. 70. sect. 2. *Azorio*, *Ægidio Giribaldo*, aliisque multis et pluribus apud *Leand. tract. 7. disp. 5. q. 20.* probabilius puto, Polidorum ad anticipandam Communionem non teneri. Nam præceptum Paschalis Communionis, etsi virtualiter duplex, ante Paschale tempus non obligat, neque urget Polidorum nec quantum ad substantiam actus, nec quantum ad circumstantiam temporis. Non quantum ad circumstantiam temporis, ut patet, quia nondum Paschale tempus illuxit. Nec etiam quantum ad substantiam actus, quia substantia actus est omnino alligata tempori, et ita quidem, ut qui ipsa fer. 6, vel Sabbato ante Dominicam Palmarum communicant, adhuc in Paschate communicare teneantur. Jam vero, ut apposite *Suarez, loc. cit.*, nullus obligatur ad anticipandum actum præceptum, nisi per talem actum possit satisfacere obligationi præcepti, lex enim non obligat, nisi ut impleatur. Sed per communionem anticipatam non implet quis obligationem hujus præcepti. Ergo ex vi præcepti ad anticipandam non tenetur. Argumenti vim sensit perdoctus *Concina*, at pluribus eludere tentat, sed plane non infirmat. Et certe fac, Polidorum Communionem anticipasse, et interim cessata itineris causa, domi mansisse: tenereturne in Paschate iterum communicare? En, dissident sententiæ, quam impetimus, Patroni, et negant alii, et alii asse-

runt, quibus assentitur *Concina*. Ergo ad duplicem Communionem adstringetur Polidorus, cum Ecclesia nonnisi unam jubeat. Et deberet revera adstringi, ut impleat circumstantiam temporis.

Ex his habes, quæ adversariorum argumentis reponas. Ad I. substantia actus est prorsus et indivisibiliter tempori alligata. Ergo ejus præcepto extra tempus non urgetur Polidorus, ut debeat prævenire. Si prævideas, te non posse stato die jejunare, vel Missam audire, vel Horas recitare, an hæc præcedenti die teneberis implere? Ad II. ex dictis patet disparitas. Præceptum Confessionis annuæ Polidorum urget et per Confessionem anticipatam satisfacit. Contra est de Communione Paschali. Ad III. Ex quo conceditur facultas differendi, non inferitur necessitas anticipandi, et benignum Ecclesiæ indultum differendi non est in anticipandi obligationem convertendum. Cæterum non negaverim priorem sententiam esse valde piam, et in praxi consulendam. Sed concilium valde differt a præcepto. Itaque Polidorus ad Confessionem quidem, non vero ad Communionem anticipandam tenetur.

CAS. III. — Raymundus Parochus, habens in propria Ecclesia insignem reliquiam Beati N. nondum canonizati, ab ordinario approbatam, die qua ejus Festum occurrit, solemniter Festum celebrat, Missam de eo facit, et Officium recitat. Qu. An rite solemnitatem et Missam celebraverit? Et an satisfecerit obligationi recitandi Horas Canonicas?

Respondeo. In I. quæstione est distinguenda solemnitas a Missa. Quantum ad solemnitatem, seu festivitatem nascitur difficultas ex *Decr. S. R. C. 27 Septemb. 1659. Dies Festi in Beatorum memoriam non celebrantur, nisi speciali Indulto Apostolico provisum fuerit: ex Merato Decr. Missal. n. 567.* Quo quidem prohibita videtur festivitas omnis in honorem ejus Beati, cujus Reliquas in sua Ecclesia veneratur Raymundus. Sed, ut bene advertit *Cavaller. tom. II. cap. 45.* hoc decreto vetatur tantum Festum de præcepto; sive prohibetur, ne Episcopi in suis Diœcesibus statuunt Festa

de præcepto in honorem Beatorum qui nondum canonizati sunt; et rejecta est opinio quorundam DD. quieam facultatem etiam relate ad Beatos Episcopos asserebant. Patet perspicue ex declaratione ejus decreti edita 17 Aprilis seq. an. 1660 : *Dies Festi, in Beatorum honorem non celebrandi, non extenduntur ad Festa devotionis. Merat. ibid. n. 379.* Nihil ergo contra ritus admisit Raymundus dum devota et pia Solemnitate suum Beatum coluit. At non rite se gessit, dum Missam de eodem Beato celebravit; ut ex sequentibus S. R. C. sanctionibus intelliges.

Ad II negative. Quamvis enim, ubi insignis Reliquia alicujus Sancti asservatur, officium de eodem et quidem sub ritu duplici cum Missa concedatur, ex *Gavanto. Sect. 1. c. 5. tit. 2.* pluribusque S. R. C. decretis; loquendo tamen de Beatis nondum canonizatis, id prorsus decretis aliis vetitum est. Ad rem nostram perspicuum est Decret. 27 Septemb. 1659. *Recitatio officii de Beatis non canonizatis non est satisfactoria præcepti, nisi quoad illos, quibus Sedes Apostolica indulget.* Cujus decreti vim ut plenius percipias, en alterum simul editum. *In locis, ubi Beatos ab omnibus coli permissum est, non inde publica officii recitatio permissa censeatur, sed tantummodo privata, nec satisfactoria præcepti recitationis, nisi quoad illos, quibus Sedes Apostolica de hoc indulserit.* Ibid. n. 79. et 565. Non igitur officii recitationi satisfecit Raymundus, nec Missam, quæ cum officio conjungitur et concordat, rite celebravit.

MENSE MAIL.

CAS. I. — Patritius cum a Theologo audisset, hominem in die festo serviliter operantem modico tempore, tantum venialiter peccare, præcipit ut plures famuli sui per integrum diem serviliter ita laborent, ut singuli id faciant modico tempore. Qu. An is a gravi culpa sit eximendus?

Respondeo. Sunt equidem multi, qui cum Sanchez,

lib. in Decal. c. 4. n. 12. et *Bonacina*, de Peccat. disp. 2. q. 4. punct. 5. n. 25. Patritium a gravi culpa excusant; quia opus unius famuli cum opere alterius non conjungitur, sed in singulis terminatur. Unde sicut singuli venialiter tantum peccant, sic etiam Patritius, sola venialium culparum causa.

At *Claud. Lacroix*, lib. 5. p. 1. n. 580, distincto eo qui mandat pluribus, ut *simul* modico tempore laborent, ab eo qui mandat, ut id faciant *successive* per totam diem, aut notabilem diei partem, in priori quidem casu mandantem a gravi culpa eximit, at non item excusat in secundo; et ideo in nostro casu probabilius non erit Patritius a gravi culpa eximendus; ita etiam censet *Dan. Conc.* de Eccl. Præc. diss. 2. q. 2, inquit hoc satis constare, ubi non ad metaphysicas subtilitates res exigatur, sed morali modo, ut par est, spectetur. Etenim in morum regulis mandans est principalis causa operis mandati: unde Patritius censetur ipse principaliter tota ea die per famulos, quasi per instrumenta laborare. Igitur quamvis respectu singulorum modicæ illæ partes violationis Festi non uniantur, uniuntur tamen respectu Patritii mandantis. Sed hæc partium unio est gravis Festi violatio. Ergo gravis culpæ reus est. Confirmatur. Si Patritius pluribus iis famulis separatim jussisset, puta ut a Parochiali Ecclesia leve quidquam singuli surriperent, etsi singuli venialiter peccarent, nonne tamen, si tota summa gravis sit, Patritius et gravis damni, et gravis sacrilegii reus foret? Postremo ut apposite idem *Lacroix*: Si Cajus centum famulis imperaret; ut singuli per horæ quadrantem incendium facerent successive, nonne diuturni illius incendii causa esset Patritius? Adeoque si ad grave peccatum sola incendii diuturnitas sufficeret, nonne Patritius grave posuisset incendium, graviterque peccasset? Sed sic est, quod ad gravem violationem Festi, facit inhonationis diuturnitas. Ergo non est Patritius a gravi noxa eximendus. Atque hæc sententia etsi minus communis, mihi videtur ex eo etiam probabilior, quod sit sensui Fidedium conformis, et menti Ecclesiæ. Si esset Ecclesiæ delatum, in Patritii domo id esse ejus jussu factum, nonne

in ipsum ut gravis violationis reum animadverteretur? Ergo non est a gravi eximendus.

CAS. II. — Horatius a Consobrino suo, cum nequeat centum aureos sibi debitos pacifice exigere, aureos totidem mutuos postulat, cum juramento promittens restituere. Postmodum restituere negat, quia compensatione uti se posse censeat. Qu. An recte censeat?

Respondeo. Celebris quæstio est, an liceat in juramento implendo uti compensatione, aliis de more affirmantibus, negantibus aliis, apud *Leand.* disput. 10. q. 13. Hanc fuse pertractat *Suarez*, de Relig. lib. 2. c. 57. et affirmativam sententiam tuetur, iis tamen limitationibus coercitam, ut multum etiam negantem vereri videatur. Hæc enim velut certa constituit. I. Non licere, si res promissa, et res debita non sint simpliciter, vel moraliter ejusdem speciei. II. Si debitum non sit liquidum. III. Si non adsit compensandi rationabilis causa. IV. Si quis ita juraverit, ut intenderit velle se vere et realiter solvere. Hæc duo postrema omnino negligit *Tamburinus*, qui lib. 3. c. 5. § 5. n. 34. docet sufficientem esse compensationis causam, si Horatius sola petitione aureos centum exigere a Consobrino non valuit; eoque processit ut scripserit, posse illum uti compensatione, qui animo intendit, juravitque non uti. Ab his vero refellendis abstinemus, cum ille idem *Joannes*, qui hac de re *Tamburinus* consuluit, iterum *Tamburino* negaverit, se posse suis doctrinis in conscientia acquiescere. *Ibid.* n. 37.

At vero, positis etiam in casu omnibus et singulis conditionibus recte a *Suarez* requisitis, quid dicendum? Etsi perdocti *Suarez* doctrinas plurimi facio, tamen probabiliorē putaverim sententiam negantem id Horatio licere, quæ est, ut idem notat, apud Canonista communissima. Et ratio in primis est, quia solutio, quæ sit per compensationem, non est ea solutio quam exigit Juramentum. Etenim, ut ait idem *Suarez* c. cit. n. 15. *Juramentum obligat ad solvendum realiter; hoc pertinet ad reverentiam juramenti, ut ad litteram (ut sic dicam) impleatur.* Atqui solutio per compensationem

non vera et realis solutio est, sed ficta et interpretativa, ut idem loquitur. Ergo non est ea, quam juramentum poscit, dando æquivalens ejus rei, quæ jurata est, et ait : *est specialis ratio in juramento, quia ex vi juramenti obligamur facere verum, quod juratum est.* Et addit : *qui juravit laborare in vinea alicujus, non facit verum, quod dixit, etiamsi interesse solvat, vel alium vice sui mittat.* Quomodo ergo faciet verum qui cum jurasset solvere, per creditum compensat? Nonne etiam compensat, qui alium vice sui in vineam mittit? Denique, in cap. *Ad nostram* 7. de jurej. satis aperta lege nostra sententia traditur. Ibi enim Debitor, qui juravit nullum gravamen inferre super pignore, donec debitum solveret, jubetur solvere integraliter, deinde creditum suum exigere. Pluribus hoc cap. versant adversarii, sed satis patet consideranti, veram sanctionis hujus rationem fuisse juramenti religionem.

Nec vero quidquam adjumenti Suario affert aliqua rationabilis causa, nisi forte hæc sit impotentia, aut alia ejusmodi a juramenti impletionem excusans, quod est extra quæstionem. Nam perspicue ait *Angelicus* 2, 2, q. 89, art. 7, ad 3 : *magis debet damnum temporale sustinere, quam juramentum violare.* Et *Alexand.* III. cap. *Si vero de jurejur.* : *Non est tutum contra juramentum suum venire, nisi tale si damnum, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ.* Et cap. *Debitorum* eod. tit. *Ad solvendas usuras, in quibus se obligaverunt, cogi non debent. Si vero de ipsarum usurarum solutione juraverint, cogendi sunt domino reddere juramentum.* Vide, quæ sit penes Sacros Ecclesiæ Canones juramenti religio. Deinde quæro, vel juramentum compensatione impletur, vel non. Si non impletur, non licet. Si impletur autem, quæ causa inquirenda, et exigenda? Causæ enim, quæ a Theologis requiruntur in compensatione, æquitatem, justitiam respiciunt. Et hic agitur de juramenti religione. Hinc *Tamburino* clamanti : quæ æquitas postulat, ut te non solvente debitum mihi, ego ad tuum debitum solvendum impellar? Reponit perdoctus *Concina*, « illa » æquitas, *Tamburini*, id postulat, quæ juramentum

» Deo factum servandum præscribit. Æquitas sinceritatis, fidelitatis, veracitatis, æquitas denique religionis, qua sacrum jusjurandum coli debet, præcipit, ut etiam cum detrimento bonorum temporarium juramentum impleam. » *In Decal. lib. 5. diss. 6. c. 5, q. 9.*

Ex his habes, quid de Horatii opinione judices. Nempe si juramento promisit, se fore solvendo restitutum, ut revera verba sonant, et communiter in syngraphis et instrumentis exprimi solet, non recte censet Horatius; et præsertim ubi extante Consobrini debito, nulla facta est compensationis mentio, ut notat *Guttier. n. 6, § Retenta*. Si autem aliter conventum sit, ut etiam per compensationem vere et realiter juramentum impleatur, recte censet se uti posse compensatione. Recte etiam utitur, si Creditoris consensus interveniat. Nam in juramentis homini factis, consensu et remissione Creditoris omnis extinguere potest obligatio, ut notum est.

CAS. III. — Balbus animadvertens, Durandum Clericum cum re sua furto surrepta fugere, fugientem insequitur, et saxo percutit, ut rem suam recuperet. Qu. Estne immunis a Censura?

Resp. Duo in Clericum Balbus fecisse proponitur, ut rem suam recuperaret. Scilicet Clericum insecutus est, et eundem saxo percussit. Quoad primum, certum est ab omni Censura esse immunem, etiamsi arreptum violenter detinuisset. Patet. ex *c. Ex tenore*, et ex *c. Si vero 3, de sent. excom. Si vero Clericum vim sibi inferentem vi quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc, etc., cum vim vi repellere omnes leges, omniaque jura permittant*. Ex quibus, aliisque juribus inferunt DD., qui manus infert in Clericum ob justam defensionem sui, sive personæ, sive honoris, sive aliarum rerum, hunc in Censuram Can. *Si quis* minime incurrere. Et merito quidem; namque in his casibus manuum injecto nec est *suadente diabolo*, sed *suadente naturali jure*, nec *violenta* dici potest, cum sit non aggressio, sed defensio. Ita *Suarez, de Censur.*

disp. 22, sect. 1, n. 53. *Navar. c. 27 n. 76. Molin. Bonacin. et communiter.*

Hinc quoad percussionem saxo illatam. Hæc vel erat ad res suas repelendas necessaria, ut alia via commode non posset, vel non. Si primum, erit item Balbus a censura immunis, eo quod non injuriam fecisse, sed potius injuriam depulisse dicendus sit. Si alterum, nequaquam immunis est; cum justæ inculpatæque defensionis limites excesserit, ejusque actio in vindictam potius, quam in justam defensionem erupisse videatur. Etenim fugientem insequi et detinere, utique obvius est modus ac naturalis ad res furatas recuperandas; at non item saxa in fugientem jacere, et percutere. Ex citatis DD. apud *Palaum*, tract. 29, disp. 5, punct. 23, § 3.

MENSE JUNII.

CAS. I. — Claudia Comitissa, dum ruri ageret, enixa est mane diei Festi prolem masculinam multis votis, et longo tempore expetitam. Sperat Mævius se pinguem strenam recepturum, si id Marito in Urbe degenti primus nuntiaverit. At non erit primus, nisi eo mane Missam omiserit. Qu. An licite omittere possit?

Resp. Casum hunc sibi proponit *Gobat.* tract. 5, num. 495, et negative resolvit si Mævius sit dives; affirmative autem si sit tenuis fortunæ homo; denique si fuerit pauper, poterit sacrum omittere in die Festo ob lucrum unius ducati, sive aurei. Cohæret sibi Auctor, qui n. 441, hanc regulam sibi statuerat: « Illa omnis » et sola causa excusat ab audiendo sacro cæteroquin » obligatum, quæ involvit saltem *mediocrem incommoditatem* in bonis animi, corporis, honoris, aut fortunarum. » Et n. 541, cum q. « An si Ancilla possit, si citius surgat, perficere laborem sine jactura sacri, » teneatur citius deserere lectum? R. Non teneri, si tunc oporteret *aliquid* detrahare de somno ordinario, » et secundum rationem moderato. » Sed quis religiosus homo has doctrinas probaverit? Itaque tanquam

certum statuatur. I. Ecclesiæ præcepta obligare ad sui observationem, nisi grave, seu notabile damnum, seu incommodum adferat observatio illorum. Est communis DD., ut me hercle scribit idem *Gobat*, n. 321, et n. 491. Et jure quidem : De gravi præcepto agitur obligante sub gravi. Ergo gravis debet esse deobligans causa. Notandum II. Non esse cum damno confundendam jacturam alicujus sperati lucri. Damnum proprie est amissio bonorum, quæ quis possidet, seu in quæ quis jus habet, et dominium. Qui vero amittit lucrum contingens, in quod nullum habet jus, sed solam habilitatem omnibus communem, minus proprie dicitur damnum pati. Porro DD. de damno proprie dicto loquuntur; alioquin venalia redderentur Ecclesiæ præcepta, et fere Proditoris Judæ blasphemia rediret : *Quid vultis mihi dare*, et sacrum omittam, et diem festum non colam?

Ex his habes quid casui respondeas, juxta communem Theologorum, imo secundum communem Fidelium sensum. Nisi enim de vera in Mævio necessitate ageretur, dicendum est, non potuisse eo in casu Sacrum omittere. Et certe quamvis DD. ex *D. Thom.* 2, 2; q. 123, art. 4, communiter doceant, licere diebus festis servile opus exercere ad grave damnum vitandum; disputant tamen, an id liceat ad magnum comparandum lucrum : quod generatim non concedunt doctiores, nisi publico bono, communique perspecta utilitate, ex cap. *Licet*, de *Feriis*, et *Bened. XIV. Inst. Eccl.* 65. seu *Notif.* 23. *Tom. III.* Itaque plurimum differunt damnum pati, et non lucrari. Illud vitare exigit justa et prudens rerum nostrarum cura; ad hoc plerumque mortalia pectora cogit auri sacra fames, et cupiditas.

CAS. II. — Cornelius, aucto furtis patrimonio, iis postea debitis gravatus est, ut nequeat Creditoribus satisfacere, nisi etiam res furtivas, quarum domini incerti sunt, impendat. At dubitat, num eas res debeat in pia opera erogare, an de ipsis potius certis Creditoribus satisfacere. Qu. Quid Cornelio consulendum sit?

Resp. Quæstionem hanc : an creditores certi præfe-

rendi sint incertis? tanti discriminis esse putat *Dan. Concina*, ut quamvis soleat res semper definire, et sententias suas acriter tueri; tamen hic fateatur hærere sibi aquam, neque quid tutius sit perspicere. Quare sapientum judicio relicta definitione quid juris, concludit quid consilii, inquires : « Ego Creditoris certis con- » sulerem, ut ipsi litem dirimerent acceptando paupe- » res in societatem solutionis; sed tanta mihi evidentia » rationum non est, ut eosdem ad id urgere debeam. » *Dissert. 2, de Restit. c. 14, q. 1.* Pium equidem consilium. Sed quid, si datum non prosit, aut neque dari expediat? Ego vero non ut definiam ex tripode, sed ut proferam quod sentio. I. Si apud Cornelium bona aliqua, quorum incerti sunt domini, extent in se eadem numero, sive, aut aiunt Juristæ, in propria specie, hæc restituenda sunt, nec in his Creditores certi sunt pauperibus anteferendi. Est enim res aliena, quæ per se clamat ad dominum; nec ejus dominium unquam in Cornelium transiit. Est communis, et disponitur *l. veri § in bonis ff. de Privil. Credit. et l. si ventris § si tamen ff. eod. tit.* II. Si quæ sunt debita Ecclesiæ, etsi ignoretur, cuiam Ecclesiæ, aut pio loco debeantur, hæc solvenda sunt, nec in his ullus certus creditor est anteferendus, cum Ecclesia ipsa inter certos Creditores veniat. Nec de hoc ambigitur, ut cum *Cajet. Sylvestr. Armilla*, aliisque notat *Azor. part. III. lib. 4, c. 56.*

Postremo in cæteris, de quibus summa quæstionis est putaverim adhærendum potius esse sententiæ quæ affirmat, *Creditoribus certis prius esse solvendum.* Hæc tot Doctorum est, ut *Concina* ipse inter Theologos communio-rem esse fateatur; imo et communis passim vocatur. Ergo nisi quid obstet rationis, aut legis, eidem prudenter assentimur. Momenta autem rationis sunt. I. Quia actio, et jus Creditoris certi multo majus et efficacius est, quam jus pauperum, vel Ecclesiæ. Hi enim non habent nisi jus indeterminatum, et actionem generalem in bona Titii, cum ea æque possint sive in hos, sive in illos pios usus impendi, quin ulli fiat injuria. At jus et actio, quam habent Creditores certi, est jus immediatum, et actio specifica naturalis et civilis; ita

ut iis determinate solvendum sit, non aliis; alioquin injuriam, et damnum immediate in suis rebus paterentur. Neque dicas, Creditores habere actionem tantum in bona, quæ ipsius Cornelii sunt; sed non sunt bona Cornelii, quæ pauperibus debentur; ergo in hæc jus nullum habent. Namque reponitur; cum bona pauperibus debita in sua specie non extent, per specificationem, aliove modo sub Cornelii domino jam sunt; unde onus quidem illi incumbit, ut cum poterit, pauperibus restituat, sed interim Creditores certi jus habent in illa tamquam in bona Cornelii propria. Ergo. *Rossignol.* de Restitut. 11, prænot. 8, numer. 4 et 2. II. Ideo debita incerta pauperibus debentur, quia jus naturale vetat, ne quis alieno censu ditescat, et ex suis fraudibus lucrum reportet; unde quasi bona vacantia ad Reip. dispositionem jure naturali pertinent, ut in commune bonum conferantur; et jure Christiano constitutum est, ut in pios usus erogentur, cap. *Cum tu de Usur.* Sed verisimile non est, inquit *Azor* P. III. lib. 4, c. 56, ut Resp. velit, prius bona in pauperes erogari, quam veris Creditoribus debita reddantur. Ergo. III. Eo vel maxime, quod Reipub. magni interest, ut inter privatos injustitia auferatur, et servetur æqualitas: sitque demum opus pium, ac Deo gratum debitori indigenti, et alieno ære gravato subvenire, ut possit se liberare a Creditoribus certis, a quibus premitur, remanente sibi onere solvendi pauperibus, cum facultas aderit *Antoine*, De Just. et Jur. part. 1, c. 5, q. 5.

CAS. III. — Ruri inter duos Parochos controversum est, an post decreta Alexandri VII et Clementis XI, quibus Missæ privatæ de Requiem in duplicis prohibentur, adhuc liceat easdem celebrare præsentem Cadavere. Et asserente altero, altero negante, controversia ad Archipresbyterum delata est. Qu. Archipresbyteri resolutio?

Resp. Controversiæ ansam decretorum verba præbuere. Decretum Alex. VII, die 5 Aug. 1662, sic se habet: *Omnibus et singulis etc. districte præcipitur, ut*

Missas privatas pro Defunctis, seu de Requiem in duplicibus nullatenus celebrare audeant, vel præsumant. Quod si ex Benefactorum præscripto Missæ hujusmodi celebrandæ incidunt in festum duplex; tunc minime transferantur in aliam diem non impeditam, ne dilatio animabus suffragia expectantibus detrimento sit. sed dicantur de festo cum applicatione Sacrificii juxta mentem eorundem Benefactorum. Eadem sunt verba Decr. S. R. C. 15 Septemb. 1744, approb. Clem. XI. Porro in his, cum nulla fiat mentio de corpore, seu Cadavere præsentem, visum est *Clericato*. De Benef. disc. 86, casum hunc esse excipiendum, et quorundam Parochorum Patavinæ Diœcesis id asserentium sententiam patrociniatus est, et non uno sed 14 rationum capitibus fuse nititur confirmare.

Sed negative resolves. Nam quæstionem dirimit Decretum S. R. C. Jun. 1693, aut ineditum, aut ignotum *Clericato*, cum hac de re scriberet. *Missæ privatæ de Requiem, corpore præsentem et insepulto, dici non possunt diebus, quibus sit de Officio duplici, vel aliis a Rubrica vetitis; et quamcunque consuetudinem, tamquam abusum, abolendam juxta dispositionem Missalis Romani de Missa Defunctorum n. 2, in fine, et Decreta Sacræ Congreg., et signanter generale 5 Aug. 1662, servanda esse mandavit S. R. C. apud Spirid. Talu n. 642. Adde statutum Synod. nostr. Diœces. lib. 3, c. 5. § Servetur.*

MENSE JULII.

CAS. I. — Octavius Ruri ægrotans Testamentum condidit, in quo pingue legatum Terillo agnato suo reliquit. Sed quia Notarii imperitia nonnullis solemnitatibus fuerat destitutum, per sententiam Judicis invalidum declaratum est; ideoque Filius ab intestato succedens legatum solvere negat. At Terillus putans Testamentum, etsi nullum jure civili, validum tamen esse jure naturali, et in foro conscientiæ, per occultam

compensationem tantumdem hæredi surripuit. Qu. An recte putaverit, et surrepta retinere possit?

Resp. negat. Vetus controversia est: an testamentum ad profana carens solemnitate ut jure civili invalidum est, ita sit etiam jure naturali, et in foro Conscientiæ. Quæstionem præ cæteris fuse pertractat *Bossius*, Mor. Var. tom. 3. tit. 14, § 2, et *Giribaldus*, de Contract. tr. 3, c. 15, dub. 3. Prima sententia affirmat, invalidum esse in utroque foro. Altera contendit, validum saltem esse in foro Conscientiæ. A recensendis utriusque sententiæ fundamentis abstineo, quæ facile apud citatos, aliosque Theologos cum magna pro utraque parte DD. vi possunt videri. Solum moneo, ne utramque sententiam probabilem judicando, in praxi doceas, et Legatarium ex testamento minus solemniter posse licite legatum surripere Hæredi ab intestato; et Hæredem licite posse legatum a Legatario ablatum eidem surripere, ut se compensent, quemadmodum ex *Lessio*, lib. 2, c. 19, dub. 3, docent *Diana*, et *Viva*. Id enim est contraria opinari, atque injuriis et furtis vim aperire; *Dan. Conc.* de Restit. diss. 2, c. 16, q. 1.

Sed ad rem; negativæ nostræ *Resp.* ratio est, quia, etsi quæ adferuntur pro testamenti minus solemniter validitate in foro Conscientiæ, ut tenet secunda superius relata sententia, possint vim fortasse aliquam habere ante sententiam Judicis; qua in re tamen, ut bene notant *Antoine*, de Contract. c. ult., locorum consuetudo, et judiciorum praxis maxime attendenda est; nihilominus ea certe locum non obtinent post latam Judicis sententiam, ut in casu nostro, in quo propterea etiam in foro Conscientiæ invalidum censendum est Octavii testamentum. Enim vero res ad Judicem delata debet a Judice definiri, isque tenetur secundum leges sententiam ferre, ideoque testamento irritato declarato, hæreditatem hæredi ab intestato adjudicare, eumque liberum pronuntiare a legatis solvendis. Sed hæc nequit efficaciter definire, nisi omnem vim tollat, quam forte habere naturaliter posset non legitime expressa testatoris voluntas, omnemque auferat in hærede obliga-

tionem. Ergo post latam sententiam valent in foro Conscientiae, quæ a legibus sunt statuta; alioquin quæ vis foret legum, et judiciorum ad commune Reip. bonum, et subditorum securitatem, ac pacem? Huc revocari facile possunt, quæ pro prima sententia solent ex Cod. et Pand. afferri leges, et argumenta; et illud maxime. Lex, et sententia Judicis, si justa est in foro externo, est etiam justa in foro interno, adeoque in foro Conscientiae servanda, nisi forte in falsa præsumptione fundetur. Est communis Theologorum, et Juristarum, quos congerunt *Sanchez*, et *Bossius* loc. cit. Atqui sententia Judicis, qua secundum leges civiles irritatur testamentum minus solemne, non falsa præsumptione innititur, sed in commune Reip. bonum, et Civium tranquillitatem fertur, cum ea ferri a Judice debeat, etsi aperte constaret nullam subesse fraudem. Ergo lata in foro externo sententia de nullitate testamenti minus solemnis, obtinet etiam in foro interno. Igitur non recte putat Terillus, dum adhuc testamentum valere censet; nec potest quidquam Hæredi ab intestato surripere, ut sibi de legato illo compenset.

CAS. II. — Thebaldus Tibulli Minoris Curator, ut ejusdem negotia utilius ageret, post annum et ultra distulit quasdam dotes solvere, quas Tibulli Pater Testamento legaverat in favorem pauperum puellarum. Qu. An inciderit in Casum reservatum?

Respondeo. Oliverius Mazzuchellus, qui de Cas. Reservatis in Diœcesi Mediol. fuse scripsit, negat Thebaldum in reservationem incurrere, eo quod Casus afficiat solos hæredes, quibus onus incumbit persolvendi legata, non autem Tutores, aut Curatores, qui debitores non sunt. Disp. 2, c. 20, num. 27.

Verum affirmative resolvendum est com. *Graff.* de Reserv. c. 20, num. 25, et *Belloch.* Prax. Mor. de Reserv. part. 2, q. 1, n. 371. Etenim ut quis in reservationem incidat, de qua in casu, tria requiruntur. I. Legatum pium. II. Dilatio ejus solutionis post annum. III. Dilatio culpabilis per personam in casu comprehensam; hæc enim exprimunt verba reservationis sub n. 8, *item*

culpabilis dilatio post annum ... vel in legatis piis quibuscumque solvendis. Atqui hæc tria obtinent in casu. Ac I. habetur legatum pium. Nomine enim legati pii non solum venit id, quod a Testatore relinquitur pro construendo Monasterio, Hospitali, et Capella, vel pro sustentandis Ecclesiasticis, aut Religiosis, ex Trident. sess. 25, cap. ult.; sed etiam pro maritandis puellis pauperibus, Abbas in cap. 1, de despons. impub. in 6, et in cap. Ecclesia S. Mariæ de Constit. et unanimiter Theologi, et Jurisperiti. II. Habetur dilatio post annum, ut Casus exprimit, *post annum, et ultra distulit.* III. Dilatio est culpabilis; obligatio enim solvendi legata pia tam gravis est, ut non solum non solventes, sed etiam qui difficulter reddunt, et tradere demorantur, contra justitiam, charitatem, ac religionem peccare dicantur, et tamquam *egentium necatores* excommunicentur c. qui oblationes 1, et 2, 13, quæst. 2, et Glossa ibi. Nec juvat, id a Thebaldo fuisse factum, ut Minoris sui *negotia utilius ageret*, quasi id probare videatur *D. Thomas* Quodlib. 6, art. 14. Nam S. Doctor ibi tantum docet, quod, si executor *per modicum tempus* eleemosynas differat, ut rebus Defuncti melius venditis, ampliores eleemosynas facere possit, laudabiliter faciat. At hic agitur de dilatione non per modicum, sed per *longum tempus*, quale est spatium unius anni, et ultra; cum a Jure legatum pium non modo infra annum, ut de profanis statuitur c. de fideicom. Authent. Amplius de Eccles. Tit. § si quis ædificatione, sed infra sex mensium spatium solvendum foret, ut notant DD. in cap. *Nos quidem de Testam.* Igitur ex hoc capite excusandus non est Thebaldus. Adde vero ipsum solutionem Legati pii distulisse, non ut ampliores dotes pauperibus puellis erogaret, sed ut prodesset hæredi. Plurimum ergo a mente Angelici Doctoris abludit Thebaldi casus.

Denique culpa patrata est a persona, quæ in reservatione comprehenditur, quidquid dicat *Mazzuchellus*. Etenim relata reservationis verba omnino universalia sunt, ita ut equivaleant istis: *qui*, seu *quicumque solutionem legati pii distulerint*, uti revera in quibusdam

diœcesibus, atque in ipsa Mediolanensi exprimitur. Quæ sane verba universalitatem personarum comprehendunt, nempe et hæredes, et Tutores, et Curatores, et masculos, et fœminas, omnes demum, ad quos spectat Testatorum voluntatem implere, impositisque oneribus satisfacere, sive, ut ait *Belloch*. num. 367. reservatio loquitur indistincte, et absolute de omnibus; et lex generaliter loquens, generatim etiam est intelligenda l. de pretio ff. de publicana, et ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, maxime vero ubi idem omnino est legis finis intrinsecus et ratio, ut in casu. Non recte ergo Tutores, et Curatores a reservatione excipit *Mazzuchellus*, cum fateatur, eosdem et graviter muneri suo deesse, graviterque, non secus atque si veri hæredes forent, adversus charitatem et justitiam, omnemque legem peccare.

CAS. III. — Urgente calamitate Ordinarius præcepit Parochis, ut SS. Litanias cum populo recitarent. Vincentius Parochus, expertus Populum post Missam statim discedere, ut Superioris mentem religiosus impleat, Litanias recitat in Missa post Evangelium. Qu. An rite?

Respondeo negative. Quamvis enim quædam laudabiliter fiant, et fieri etiam debeant inceptæ Missæ interruptiones, hæ tamen non ex cujuscunque arbitrio, sed juxta sacras leges, receptasque Ecclesiæ consuetudines admittendæ sunt, ut cum lecto Evangelio fit concio, vel cum, inter Missarum solemnia, quædam populo edicenda sunt ex præscripto Canonum, ut scribit Bened. XIV. de *Sacrif. Missæ lib. 3, c. 14, n. 15.* Jam vero ejusmodi non sunt litanie, aliæve preces pro aliqua necessitate recitandæ; imo prorsus intra Missam recitari a S. Rit. Congr. expresse prohibentur. Decret. de 11 Jun. 1605. *Preces ordinatæ ad impetrandam pluviam, non sunt recitandæ inter Missarum solemnia, ne Missæ Sacrificium interrumpatur.* Apud *Merat. Ind.* n. 40.

MENSE AUGUSTI.

CAS. I. — Gerundius aureos centum dedit mutuos Mirtillo restituendos post annum, ea facta conventionē, ut si Mirtillus post annum fideliter non restituerit, solvat aureos quinque in pœnam dilationis. Qu. An hæc conventio sit licita?

Respondeo. Affirmativa sententia tam communiter traditur, probaturque a Theologis, ut vix credibile videatur, aliquos cæteroquin doctissimos viros contrarium censuisse, ut *Honor. Leotard.* aliique apud ipsum *quæst.* 38. et *Dan. Conc.* De mutuo et Usura Dissert. 3. c. 14. § 3. Ad si conditiones tamen omnes et singulas perpenderit, sub quibus Doctores pœnam conventionalem in mutuo licitam esse asserunt, aliquo fortassis modo utrosque conciliari posse credideris. Scilicet, licita est per se, at in praxi plerumque illicita. Ratio primæ partis est, quia sicuti licitum est mutuanti mutuatarium pactione obligare, ut dato tempore mutuum reddat; ita eidem licitum esse debet iis uti honestis mediis, quæ idonea sint, ne mutuatarius statutum solutionis terminum prætergrediatur. Atqui impositio pœnæ est medium per se honestum et licitum, simulque idoneum ad id obtinendum. Ac primo est medium licitum; nam jure naturali et civili possunt contrahentes ad majorem contractum firmitatem, et promissionum implendarum certitudinem pœnam sibi imponere, atque ad ipsam subeundam obligari, si a contractu defecerint, aut promissa non impleverint, ex c. 4. de Arbit. et l. Si pacta C. de pactis, et ex reg. Jur. in 6. *Contractus ex conventionē legem accipere dignoscuntur.* Est etiam idoneum ad obtinendam statuto tempore solutionem. Patet ex usu contrahentium, qui ne pactas pœnas subeant, se in servanda fide exhibent diligentiores; et confirmat usus legem, et Judicium; qui sæpe pœnas statuunt, ut Creditores citius debita persolvant. Neque dicas, pœnas tantum a Superiore posse imponi. Etenim bene habes, si de pœna legali et juridica sermo

sit, non vero si de conventionali, quæ ex pacto et consensu contrahentium descendit. Ita opinantur *Sotus*, *Molina*, *Lessius*, *Rossignolius*, *Lugus*, et alii communiter apud *Giribaldum* tract. 3. de Contract. c. 5. d. 8.

Ratio secundæ partis est, quia valde difficile in praxi videtur, ut omnes a laudatis DD. requisitæ conditiones religiose serventur. Quod facile intelliges, si singulas perpenderis. I. est: Ne pœna imponatur in fraudem usurariam, sed solo animo sortem tuam recuperandi statuto tempore. Unde si nihil cures, an solvatur tali tempore necne: nihil cogites de impotentia mutuatarii, et eum terminum constituas, intra quem cognoscis mutuum reddi non posse: si optes mutuatarium in moram incidere, ut pœnam solvat, tunc pœna imposita velamen est usuræ, et lucrum ex mutuo principaliter intendis. II. Ne cogatur pœnam solvere is, qui sine culpa fuit in mora; injustum enim est exigere pœnam, ubi non est culpa ex *l. 22. Cod. de pœnis* et *c. 2. de Constit. Rem quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*. III. Ut pœna sit moderata secundum mensuram culpæ et rei mutuatæ: alioquin esset injusta, et inique cogeretur alter in eam consentire. Hinc pactum, ut pignus sit Creditoris, si debitor præfinito tempore non solverit, est utroque jure prohibitum, *l. 1. et 3. C. de pact. pignorum*, et *Innoc. III. cap. Significante de pign.* IV. Ut mora sit notabilis, cujusmodi non esset dilatio bidui, vel hebdomadæ. V. Ne exigatur tota pœna, si pars debiti solvatur; sed tantum pro ratione partis non solutæ, *c. 9. de pœnis*. Ita communissime DD. At quis hæc omnia religiose servaverit, qui in mutuo quod gratis dandum, nihilque ex eo sperandum est, conventionales pœnas amat mutuatario imponere? Igitur in praxi res est periculi plena.

CAS. II. — Teranus agrorum Cultor sæpe Operarios conducit ad operandum, etsi pecunia careat, qua mercedes solvat. Unde operarii mercedum solutiones diu expectare coguntur. Qu. An peccet?

Respondeo affirmative. Etenim certum est, non so-

lum contra justitiam peccare, qui alienam rem surripit, sed etiam qui eam detinet, invito domino, *quia*, ut inquit *D. Thom.* 2. 2. q. 62. art. 8. *impedit eum ab usu rei suæ, et sic ei facit injuriam*. Porro inter omnia debita solvenda præcipue est operariorum merces; ita ut mercedum fraudatio inter ea crimina numeretur, quæ dicuntur clamare ad Dominum, quemadmodum ex S. Jacobo Apostolo docet idem Angelicus, sive Auctor *Comm. in Epist. cath. D. Jacobi* scribens: *Notandum vero, quod quatuor sunt peccata quæ præ sui enormitate, dicuntur clamare ad Dominum; scilicet I. Homicidium. Gen. 4. Ecce vox Sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de Terra. II. Peccatum contra naturam, Gen. 18. Clamor sodomorum venit ad me. III. Oppressio justorum, Exod. 3. Clamor Filiorum Israel venit ad me. IV. Pauperum defraudationes, ut hic Jacob. 5. Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat, et clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit. Atqui mercede sua fraudat operarios Teranus, dum solvere differt; nam ut idem Auctor subdit: *fraudata est a vobis, scilicet non reddendo, sed diminuendo, vel differendo reddere*. Et ratio est, quia, ut notat *Antoine*, de Contract. part. 2. c. 6. q. 3. bene laborantibus justum stipendium statim solvi debet, quia jus habent repetendi post operam præstitam, eodemque etiam statim ad vitam sustentandam solent indigere. Hinc Tobias inter graviora monita, quæ moriturus dedit filio, hoc præbuit: *Quicumque tibi aliquod operatus fuerit, statim ei mercedem restituere*, repetens ei mandatum Domini *Levit. XIX, 13. et merces operarii tui apud te omnino non remaneat. Tob. IV, 15.* Igitur Teranus, dum impotens ad solvendum operarios conducit, et debitam mercedem differt, contra justitiam peccat. Unde vel ab hac injusta consuetudine desistat, vel de necessaria sibi dilatione prius operarios moneat, qui si in dilationem consenserint, differre eis poterit: volenti enim, et consentienti non fit injuria.*

CAS. III. — Ranerius Canonicus cum anno Jubilæi

Romam perrexisset, per menses sex non resedit. Sub anni finem fuit a Capitulo omnium sex mensium distributionibus privatus. At Canonicus contendit sibi mensium novem distributiones deberi, eo quod Trid. Sess. 24. c. 12, indulgeat Canonico, ut possit per tres menses abesse, et distributiones lucrari. Qu. Cui adjudicandum sit jus?

Respondeo Jus capitulo adjudicandum. Patet ex iis, quæ de jure communi refert Bened. XIV. *Instit. • Eccl.* 107. Ubi docet I. Absentiam a Choro per tres menses a Tridentino permitti, ubi ea inducta sit; sed non induci, nec permitti, si *Ecclesiæ constitutiones servitium totius anni absque ulla intermissione requirunt.* Ita pluries declaravit Sacra Congr. Concil. et usq. ab. an. 1575, in una *Mutinem. lib. 1. Decret. p. 168.* II. Quibus juxta legitimas constitutiones licet per duos, vel tres menses abesse, gaudere quidem, iis absentiae mensibus fructibus præbendarum, sed non lucrari distributiones quotidianas, in una *Bononien. et Pistorien. 1586. lib. 4, Decret. pag. 168.* III. Qui ultra tres menses absunt, eos nullas lucrari distributiones quotidianas, distinctas a præbendis; id est omnes distributiones illius anni perdunt, quia ad residendum novem integris mensibus sunt obligati. Sic decisum referunt *Barbosa* in Collect. DD. ad Trid. sess. 24. c. 12. sub. n. 66. *Gavantus* Man. Episc. tit. Canonic. distribut. n. 45, et communem esse DD. sententiam asserit *Clericatus, de Jurisd. disc. 21.*

At vero notandum est, quod II. loco statuimus, id exceptionem pati. Nempe dicendum est, posse Canonicos etiam tribus mensibus absentiae a Tridentino permissis distributiones lucrari, si concessæ sint illis constitutionibus per Summos Pontifices confirmatis, ut Sacra etc. respondit *Decret. supra cit. 1586. Ad secundum: Constitutiones a Sede Apostolica confirmatas non censi sublatas.* Atque hoc privilegio gaudere Canonicos in Cathedrali Paduæ, et in aliquot Collegiatis testatur *Clericatus, de Benef. disc. 78.* Sed Ranerius si unius ex his Collegiatis sit Canonicus, jurene petit, ac

potest gaudere trium mensium distributionibus, dum per sex menses non resedit? Re delata per Vicarium Generalem Episcopi Patavini ad Sac. Congregationem, hæc respondit: *Non posse Canonicos, qui novem mensibus integris non resederint, vacatione trium mensium, de qua in libello, gaudere.* 16 Decemb. 1588.

Exceptionem quoque facile pati potest, quod III loco præmissimus. Sed si Ranerius peculiaria proferat statuta, ea certe sunt attendenda. Sed hic quæritur, quid de jure, et jus favore Capituli disponit. De vi autem consuetudinis in hac materia fuse, et optime agit *Moneta*, de distrib. part. 2. q. 10.

MENSE SEPTEMBRIS.

CAS. I. — Dionæus stuprator, obligatus ad dotandam violatam Virginem, censet non teneri dotem persolvere, nisi secuto Matrimonio. At Puella etsi nihil de nuptiis cogitet, instat, ut dotem sibi debitam Dionæus solvat. Qu. Quid in foro conseientiæ dicendum sit?

Respondeo. Non desunt, qui expresse docuerint, stupratorem non teneri ad dotandam violatam virginem, nisi Matrimonio secuto; ideoque ad nihil teneri, si remaneat innupta. I. Quod jus statuatur pecuniam debere a stupratore solvi ratione dotis, c. 1. et 2. *de Adulterio*. Sed dos proprie non est sine Matrimonio, ut habetur *l. fin. C. de donat. ante nupt.* Ergo nihil ante Matrimonium solvendum est. II. Legatum factum puellæ causa dotis, ei non debetur, nisi sequatur Matrimonium, ut cum *Bartolo l. Titio § Titio ff. de condit. docent Cavarruv. 3. de Testam. n. 11.*, et *Spino*, et *Cævalos*, et alii. Ergo a pari. Ita *Calvalcanus* part. 5. decis. 10. n. 58, et *Brixianus v. Matrimonium sine denuntiat. n. 7.* et seq.

At probabilius censendum est, Dionæum teneri dotem puellæ debitam solvere; saltem si ab ipsa petatur, ut in casu. Nam I. etiamsi jus disponens de dotanda violata virgine sit pœnale, sive in pœnam delicti, sicuti per

privationem Matrimonii non tollitur stupratoris delictum, sic nec poena delicto statuta; adeoque si petatur, est pro delicto poena solvenda. II. Multo magis, cum communius DD. textum juris explicant, ut sit violata virgo dotanda pro eadem sublevanda, et pro injuria, damnoque reparando; scilicet vel ut honeste nubat, vel ut allere se commode possit. III. Demum rem clare evincunt absurda, quæ alioquin sequerentur. Scilicet data contraria opinione sequeretur. a) Quod si puella deflorata ob passam deflorationem Maritum non inveniret, ut non raro contingit, nullum posset levamen, nullamque a stupratore compensationem exigere. Quod certe absurdum est, et contra mentem juris disponentis in favorem virginis sublevandæ. b) Si jura dotationem ad solam nuptam restringerent, vim quodammodo inferrent, ad eligendum potius statum conjugalem, quam alium perfectiorem; quod est expresse contra bonos mores, per textum cap. *Statutum de hæreticis in 6*.

Dixi, *si petatur*. Sunt enim qui docent, id quod ratione poenam statuitur, non deberi, nisi exigatur, cum nemo teneatur sponte poenam offerre. Quanquam hæc exceptio non omnino obtinet in casu dotis a stupratore solvendæ, quæ, ut dictum est, non habet præcise rationem poenæ, sed etiam justæ satisfactionis, et compensationis. Sed hæc alia quæstio est, et extra casum, in quo violata Virgo instantè petit et urget. Potius bina ex *Cavalcano* aliisque producta argumenta diluenda sunt.

At primum solvitur et ipsis Juris textibus, quibus non præcise decernitur, ut pecunia solvenda proprie sit pro dote, sed *juxta modum dotis: tradat pecuniam juxta modum dotis, quam Virgines accipere consueverint*. Quo loquendi modo innuitur quædam proportio ad similitudinem eorum, quæ dantur pro dote, ita ut si non celebrentur nuptiæ, erogetur pecunia pro alimentis ea ratione, qua dos erogatur pro nuptiis. Hinc patet Responsio ad II. Scilicet in primis pecunia non præcise solvendo decernitur causa dotis, ut dictum est. Deinde negatur, quod legatum factum puellæ causa dotis, sub conditione futuri Matrimonii accipiendum sit. Communius enim DD. docent, absolute esse accipien-

dum sive habendum pro legato puro, ut aiunt, et ideo solvendum, sive puella nubat, sive non; nisi ex verbis et circumstantiis aliter constet de mente Testatoris. Ita *Glossa*, in l. Titio § Titio ff. 1. de condit. et demonstrat. *Angelus* in l. item quia § 1. de pactis, et *Mastrillus*, et *Thesaurus*, et *Menochius*, et alii, apud *Bossium*, de Matrim. c. 1. num. 110.

CAS. II. — Nicolao Parocho commisit Ordinarius, ut Lælium, et Mæviam, qui litteras dispensationis super impedimento dirimente consanguinitatis habita copula obtinuerunt, præmissis præmittendis, petita venia, in forma Ecclesiæ consueta in utroque foro absolvat. Qu. Quomodo se gerere in hujusmodi absolutione debeat Parochus?

Resp. Dispensationes Matrimoniales, quibus indulgetur et committitur, ut duo Consanguinei vel affines, qui se mutuo cognoverint, dispensentur super Consanguinitatis, vel affinitatis gradu, ut ad gravia evitanda scandala licite et valide Matrimonio copulentur, ab Apostolica Dataria diriguntur in forma commissaria Vicario Generali Episcopi. At quia aliquando contingit, ut ob distantiam locorum, graviæque itinerum incommoda nequeunt Oratores dispensandi ad Civitatem accedere, idem Vicarius Generalis aut Vicarium Foraneum, aut Oratorum Parochum delegat, ut ea fideliter exequendo, quæ in litteris Apostolicis continentur, Oratoribus ipsis absolutionis et dispensationis beneficium impertiatur. Quod quidem a Vicariis Generalibus fieri posse in magnis potissime Diœcesibus, docent DD. cum *Pyrro Corrado*, in Praxi Dispens. Apostol. lib. 1. c. 2. n. 19.

Porro inter cætera, qui in litteris Apostolicis exequenda præscribuntur, priusquam ad actum dispensationis deveniatur, est: *ipsos ab incestus reatu, et excessibus in utroque foro absolvas*. Ex quibus verbis orta est quæstio: An ideo a Pontifice exigatur Sacramentalis Confessio, et in Sacramentali Confessione præscripta absolutia a Delegato impertienda sit? Et affirmative censendum esse videtur. Quid enim est *in utroque*

foro absolvere, nisi in externo simul et Sacramentali? Idque eo vel maxime, quod ibidem injungit Pontifex, pœnitentiam salutarem esse imponendam : *imposita etiam prius ei propter incestum hujusmodi, arbitrio tuo, pœnitentia salutaris*. Quod quidem Sacramentalis pœnitentiæ actum videtur innuere. Verum communis est DD. hac de re scribentium doctrina, Confessionem Sacramentalem nec exigi, nec præscribi. Et ratio est, quia ubi Pontifex vult præmittendam esse Sacramentalem Confessionem, id clavis verbis exprimit, dicendo : *Audita Sacramentali Confessione*, ut plerumque in Dispensationibus Sacræ Pœnitentiariæ, aliisve in casibus etiam a Pontifice exprimitur. Cum igitur in exposita clausula facultas pro utroque foro absolvendi fuerit absolute concessa, et generaliter data, etiam absolute et generaliter ea debet intelligi, et non ad Confessionem restringi; non enim verba commissionis restringenda sunt, dum restrictionem non inferunt. Ita *Barbosa*, de loc. com. loc. 50. n. 9. *Sanchez*, de Matrim. l. 8. disp. 44. n. 29. *Navarrus*, *Bonacina*, *Pellicionius*, de *Justis* lib. 1. c. 7. n. 208, alique communiter.

Nec vim faciunt verba : *pro utroque foro*. Quamvis enim hæc verba sonent absolutionem tum pro foro externo, cum pro foro Conscientiæ, non ideo tamen Sacramentalem Confessionem important. Etenim alius est forus Conscientiæ, alius forus Sacramentalis pœnitentiæ; ut optime monet *Præpos.* in c. Præterea 2. de Sponsal. ubi ait, triplex esse forum, quoddam *contentiosum*, quoddam *pœnitentiale*, aliud vero *quasi pœnitentiale*, quod est *medium inter hæc*. Quod etiam adnotat *M. Paulus Leo*, in Praxi ad Litt. Maj. Pœnitentiarii dum part. 1. tit. 2, scribit : « Quadrupliciter » gratiæ emanant a Majori Pœnitentiaro. I. In foro » Conscientiæ, et in actu Sacramentalis Confessionis. » II. In foro Conscientiæ tantum. III. In utroque foro. » IV. Simpliciter absque ullius fori expressione. » Quæ quidem a Confessariis probe sunt advertenda, ut in litterarum executione munere suo rite fungantur. Cum igitur in Litteris dispensationum Sacræ Datariae, de qui-

bus agimus, non committatur, ut Oratores absolvantur in foro Pœnitentiæ, sed in foro Conscientiæ, non est Confessio Sacramentalis exigenda. Siquidem Confessarius in solo Sacramento est Judex in foro Pœnitentiæ; at in foro Conscientiæ est Judex extra Sacramentum, quoties vel ratione Bullæ, vel alterius privilegii absolvit. Id constat ex praxi. Tridentium sess. 24. de reform. c. 6. concedit Episcopis potestatem absolvendi a Casibus quibuscumque occultis in foro Conscientiæ tantum; et hi extra Confessionem absolvunt. Atque ita a pari Delegatus a Papa absolvere potest in nostro casu. Denique nonne hæ Dispensationes Vicariis Generalibus committuntur, etsi aliquando non sint Sacerdotes? Non ergo Sacramentalis Confessio præscripta intelligitur, dum Delegato committitur, ut *pro utroque foro absolvat*.

Neque refert, quod *pœnitentia salutaris* imponenda sit. Nam forum Conscientiæ dicitur etiam *quasi pœnitentiale*, ut proinde pœnitentiam importet; et de jure est, cum datur reo absolutio, etiam pœnitentia imponatur. Itaque in praxi, et in casu Parochus delegatus, præmissis tenore dispensationis præmittendis; postquam Lælius, et Mævia *veniam petierint*, eosdem ante se genuflexos *imposita salutari pœnitentia*, poterit hac vel simili forma absolvere. *Facultate mihi ab Ordinario, per Apostolicam auctoritatem delegata, ab incestus reatu et excessibus, in utroque foro vos absolvo. In Nomine Patris*, etc.; nulla enim forma præscripta reperitur apud DD. Sic tamen absoluti in foro Conscientiæ, debent deinde confiteri, et in foro pœnitentiæ Sacramentalis absolvi. Sed hoc de jure divino est, non de conditione dispensationis.

CAS. III. — Parentius Capellanus vices gerens Parochi, in fer. 6. Majoris Hebdomadæ, Viaticum defert cum stola albi coloris, submissa voce recitans consuetos Psalmos, cum *Gloria Patri*, etc. A Parocho proximæ Parœciæ improbatur. Qu. An juste?

Respondeo injuste improbari. Constat est Decreto S. Rit. Congreg. 15 Maii 1745, in *Lucana*. Cum enim

orta esset contentio, et quæsitum fuisset, an Parochus ita se gerens esset laudandus? S. Congr. respondit: *Non est reprobandus Parochus, qui defert SS. Viaticum infirmis fer. 6. in Parasceve, dummodo private et submisce, quinimo submissima voce recitet Psalmos consuetos per vias publicas, etiamsi dicat v. Gloria Patri; quia in tali circumstantia actio talis nihil habet esse cum functionibus Ecclesiæ hujus diei. Et considerandum est, quod defertur cum stola, atque pluviali albi coloris, quando in feria supradicta color paramentorum est niger pro Ecclesiæ functionibus; ideoque si defert privatim pro aliqua necessitate, non est reprobandus, si populus absque benedictione dimittat quia in publica Ecclesia non debet recondi. Cavaller. tom. IV. cap. 5. de Comm. Infirmorum. Decret. 12.*

MENSE OCTOBRIS.

CAS. I. — Calistus Confessarius dum Confessionem Corillæ puellæ audiret, quædam protulit verba sollicitationem sonantia. Sed puella simplex verborum vim non assecuta, nihil mali cogitavit. Post multum temporis juncta Marito, et eorum verborum recordata, pravam Confessarii mentem non obscure cognoscit. Rem propterea Parocho suo in Confessione exponit. Qu. An Parochus debeat Corillæ imponere, ut antiquum illum Confessarium denuntiet?

Resp. Narrat Bordonus, casum accidisse; et cum Corilla Viro postea conjuncta Confessarium consulisset, is respondit, eam ad nihil teneri. Inquieta Mulier ad alium accessit, qui contra eam monuit, teneri ad denuntiandum Calistum. Tertius a Corilla consultus respondit, omnia delicta tam publica, quam privata, una excepta hæresi, spatio annorum viginti præscribi, ex *Farinacio* q. 10, n. 1. Ac proinde infra id tempus teneri quidem ad denuntiandum, non vero si viginti anni jam effluxerint. His autem relatis, Bordonus Corillam absolute eximit ab onere denuntiationis, eo quod hanc

obligationem nunquam contraxerit. Nam, inquit, non contraxit tempore Confessionis, quia nihil intellexit; neque contraxit postea, quia sicut sollicitatio extra Confessionem cognita est, ita extra Confessionem censetur facta. *De sollicit. q. 11. n. 81.*

Verum cum *Card. Cozza*, dub. 29, omnino censendum est, Corillam ad denuntiandum Calistum teneri. Etenim perspicua sunt verba Constitut. Pontificiarum Gregor. XV, et Bened. XIV, quibus stricte mandatur denuntiandos esse *quoscumque, etc., qui sollicitare, aut provocare tentaverint*. Atqui etsi Corilla non intellexit, adhuc verificatur, quod Calistus *sollicitare tamen, seu provocare tentaverit*. Ergo in denuntiationis delictum et pœnam incidit. Nam quod Corilla non intellexerit, id per accidens est, neque impedit, quominus revera Calistus sollicitare tentaverit. Sed quando, inquit *Bordonus*, hæc obligatio in Corilla incœpit? Reponimus *per se* eo die incœpisse, quo fuit provocata. Sed cum ex ignorantia excusaretur, *respective* ad ipsam tunc incœpit, cum rei conscia et gnara facta est: quemadmodum fere, si rem alienam ignoranter detineas, equidem ea semper clamat ad Dominum; tunc vero ad restitutionem in conscientia teneris, cum alienam esse cognoveris. Exceptio longioris temporis nequit amplius proferri post Const. Bened. XIV, in qua præscribitur, sollicitantem esse denuntiandum, etiamsi *longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit*. Id quod etiam ante hanc declarationem senserunt plures Theologi, inter quos *Escobar*, et laudatus *Cozza*; qui tamen apposite advertit, in Denuntiationibus post longum tempus factis DD. Inquisitores ob imposturæ timorem magna cum cautione procedere.

CAS. II. — Liborius ex Patruī Testamento obligatus celebrari facere Missam quotidianam, ea celebrandam commisit Julio Sacerdoti extero ad confinia Parœciæ habitanti. Nonnullis post annis detegitur Julius ementitus esse Sacerdos, et reipsa merus Laicus. Qu. An Liborius teneatur Missas omnes per eos annos facere iterum celebrare?

Respondeo cum distinctione. Vel Julius ille fictus Sacerdos erat in Curia Archiepiscopali approbatus cum licentia celebrandi in Diœcesi, vel non. Si primum, dico Liborium ad nihil teneri. Si alterum, tenetur iterum satisfacere pro Missis frustra celebratis. Ratio I partis deducitur ex communi Doctrina de restitutione: Doctores enim communiter docent, quod cum duo convenerint de mittenda re aliqua per nuntium determinato signo distinctum, si accadat, ut fur arrepto signo sine culpa Debitoris se præsentet, eique Debitor rem conventam bona fide tradat, ad novam restitutionem non tenetur. Nam persona, quæ signum exhibuit, censetur una cum Creditore, et ideo qui ei solvit, Creditori solvisse censetur. Ita *Molina*, *Navarrus*, *Rebellius*, et *Bonacina*, de restit. disp. 1. q. 3. punct. 9. Et confirmatur ex *Bartolo*, in l. Si quis Uxori 53. § apud Labionem ff. de furtis, ubi docet, non teneri Bidellum solvere pretium libri a Scholare sibi consignati, si eum dederit consueto famulo, vel alteri deferenti signum a Scholare indicatum. Igitur cum Testator Hæredi suo injunxerit, ut quotidie sibi transmitter et Missæ suffragium per Sacerdotem signum Episcopalis approbationis, et licentiæ habentem, si Hæres tali Sacerdoti Missarum celebrationem commiserit, ad nihil amplius tenetur, etsi talis approbationis, ac licentiæ signum fuerit furtive obtentum.

Hinc patet ratio II partis. Nam si Liborius absque signo, id est licentia Episcopi Missas celebrandas commisit aliqui non Sacerdoti, jam est in culpa; ideoque ab onere non eximitur, ut iterum Missas totidem faciat supplere. Neque enim quisquam potest admittere exterum Sacerdotem ad celebrandum, neque in Ecclesiis Regularium, nisi approbationem, et licentiam Ordinarii ostendat, a quo Dimissoriales Litteræ fuerint recognitæ; ex Concil. Trid. Sess. 23, de reform. Pii V. const. 29 Maii 1566. Synod. Diœces. Bonon. lib. 1 cap. 5. plurimisque Bened. XIV, aliorumque Archiepisc. Edictis. Quid vero, si ad celebrandum in Parochia a Parocho admissus communi errore Sacerdos putaretur? Tunc, cum Liborius sit sine culpa, et culpa sit Parochi, ad

quem spectat rem cognoscere, et Decreta Ecclesiæ servare, ipsi Parocho onus Missarum celebrandarum incumbet, ut est manifestum.

CAS. III. — Orta est contentio inter duos Parochos, an hostia in Processione circumlata possit sequenti die in partes divisa distribui fidelibus communicaturis, an vero debeat a Sacerdote dein celebrante sumi post sanguinis sumptionem. Qu. Resolutio?

Resp. Resolutio est, eam Hostiam debere a Sacerdote intra Missam sumi, non vero Fidelibus communicaturis distribui. Ita jampridem docuit celebris Sacrorum Rituum Interpres, *Gavantus*, et qui de his rebus scripsere *Bissus*, *Tonellus*, et alii quamplures. Idemque deducitur ex longiori illo decreto S. Congreg. Concilii, approbante Innoc. XI, 12 Febr. 1679, ubi hæc leguntur: *admoneant, nulli tradendas plures Eucharistiæ formas, seu particulas, neque grandiores, sed consuetas.* Dum enim Pontifex consuetas particulas communicaturis dari mandat, inquit *Cavaller.* to. 4, c. 4, de Fidel. Comm. simul vetat divisas Hostiæ partes distribui, quæ nec magnitudine, nec figura sunt consuetis conformes. Hinc in instruct. Rom. de Hostia quæ exponitur occasione XL Horarum ita præscribitur: *e l'Ostia Consagrada si dovrà consumare nella Messa, o in quella mattina, o nello seguente.* Non ergo de hac resolutione est disputandum.

MENSE NOVEMBRIS.

CAS. I. — Melania e vitæ periculo egressa, vovit recitare quotidie per annos decem unum *Pater* et *Ave*, et qualibet hebdomada eleemosynam unius obuli dare pauperibus; at per plures annos utrumque omisit. Qu. An graviter peccaverit in utraque omissione tum precis, cum eleemosynæ?

Resp. Dupliciter posse diem, seu tempus assignari pro voti executione. I. Cum actio assumitur tanquam

onus illius diei, cui assignatur. II. Cum dies præfigitur, ne actio ultra differatur. Si priori modo fiat votum, transacto die, cessat voti obligatio; sicut in Ecclesiæ præceptis obligatio audiendi Missam in die Festo, jejunandi in vigilia, recitandi Horas Canonicas cessat, ubi dies obligationis transierit. Si altero modo, tunc etiam lapso termino, semper et magis urget obligatio, ut in præceptis Confessionis annuæ, et Paschalis Communio-
nis semper obligatio urget confitendi, et communicandi, quia in his tempus non præfigitur ad finiendam, sed ad non differendam obligationem: sicuti patet in debitore, qui ad certum diem solvere tenetur, si intra illum diem non solvit, semper manet obligatio donec solvat, ex cap. *Cum delecti de dolo, et contum.* et l. *Celsus § idem ait ff. de recept. arbitr.* Est Communis ex *Cajet.* 2. 2. q. 88. art. 22. dub. ult., et *Suarez.* de Relig. l. 4. c. 15.

At difficultas est in cognoscendo quando reipsa votum diem afficiat, et quando non. Sed in primis exquirenda est intentio voventis, quæ si constet, eidem semper in foro Conscientiæ standum est. Tale enim est votum, qualis fuit voventis animus. Quod si vovens nequeat suam intentionem nosse et explicare, tunc conjecturis utendum est, consideratis moraliter voventis verbis, et materia voti. Et secundum hæc, duo generaliter cum *Suarez,* loc. cit. statuuntur. I. In votis *realibus* generatim dies præfixus intelligitur non ad finiendam, sed ad excitandam, seu non differendam obligationem. Nam votum reale semper respicit utilitatem alterius, vel proximi, vel Ecclesiæ. Ergo hic finis est principalis, et circumstantia temporis est secundaria: proinde etiam transacto die impleri debet, præsertim cum res promissa adhuc permaneat, in eaque relinquatur fundamentum obligationis, et cum eodem affectu sublevandi pauperis, vel Ecclesiæ semper impleatur. II. E contra votum diem afficere dicendum est, cum principaliter factum esse videtur, in talis diei venerationem, quod maxime obtinet in votis *personalibus*. Ejusmodi esse solet jejunium Sabbathi in honorem B. V., vel in vigilia alicujus Sancti ad ejus honorem. Dixi

principaliter ; nam secus , obligatio cum die non extinguetur. Sic, ut notat *Suarez*, qui vovit ingredi religionem die Assumptionis B. V., etsi ingressum differat , non ideo cessat obligatio, quia respectus ad diem est tantum secundarius, primarius vero est ad statum in se. Pariter jejunium 6 Fer. a Confessario pro satisfactione impositum, si eo die omittatur, obligatio non cessat , quia etsi in honorem talis diei injunctum sit, tamen principalis intentio est pœnalis , seu medicinalis satisfactio. Hæc inquam generatim. Peculiares enim circumstantiæ multum tribuunt, ut voventis animus , et obligatio melius intelligatur.

Ex his Doctrinis inferes I. Melaniam graviter peccasse, omissione Eleemosynæ. Votum enim quoad hanc partem est reale. Ergo nisi aliter constet de ejus intentione, obligatio per lapsum diei non extinguitur. Igitur parvæ materiæ sub obligatione in gravem coalescentes, gravis peccati ream Melaniam fecere. Inferes II. , nisi aliter constet, Melaniam non esse habendam mortalis culpæ ream ex omissione recitationis precis Dominicæ. Nam cum in Votis personalibus promissio generatim intelligatur ad singulos dies ob singulorum honorem, ut in Horis Canonicis, singulis elapsis, obligatio finitur, et desinit. Unde singulis diebus veniale committitur, nec erit grave ad finem anni, cum multiplicatio venialium ad culpam mortalem non pertingat. Cæterum mens, et conscientia voventis inquiratur : et maxime an ita voverit precem pro singulis diebus, ut si uno die negligeret , intenderit alio die compensare; in hoc enim casu coalescerent omissiones, et gravis culpa post notabile tempus admitteretur, ut bene notat *Azor.* lib. II. c. 5, q. 3, et *Concina* de Voto, diss. 2, c. 1, q. 8, qui addit, quod cum Melania ob gravem finem onus quidem leve voverit, sed per grave tempus ferendum , facile intendere potuit, se graviter peccaturam, si per notabile tempus omitteret.

CAS. II.— Flaminia obstetrix interroganti Parocho, an infantem, quem vita periclitantem baptizavit, rite baptizasset, respondit ob festinationem in ejus caput prius

aquam infundisse, tum immediate post formæ verba protulisse. Qu. An Parochus validum habere debeat hunc baptismum, aut saltem sub conditione ipsum iterare.

Resp. Plurimum dissident Doctores in hujus baptismi detrimenda validitate. *Auctor Glossæ* in Canon Detrah. 54, 1, q. 1, invalidum baptismum existimat, ubi simul ex toto materia et forma non concurrant, sive ubi cum actione Ministri omnium omnino verborum formæ prolatio non coexistat. *Scotus* autem in 4, dist. 6, q. 2, putat, validum esse baptismum, ubi materia, et forma aliqua saltem ex parte simul coexistant, id est si materia saltem applicetur, cum ultima formæ verba proferuntur, vel ante completam absolutionem incipiat Minister formæ verba proferre. Quare baptismum invalidum fore asserit, si formæ verba, quamvis immediate post factam absolutionem proferrantur ut in casu, quia tunc id non fit, quod verba significant; verba enim *Ego te baptizo* significant de præsentī, ablutio jam completa ac præterita est.

At *Jo. Pontas*, V. *Baptismus* cum aliis contendit, validum esse Sacramentum, ubi materia et forma moraliter jungantur, id est ita, ut juxta communem agendi et loquendi morem, materiæ applicatio a verborum prolatione sufficienter determinetur. Sacramenta enim sunt entia moralia, hominumque usui a Christo Domino accommodata; unde moralis tantum materiæ cum forma conjunctio exigenda est. Atqui per verbum de præsentī *Ego te baptizo*, satis determinatur ablutio immediate prius facta; nam juxta hominum sensum seu moraliter præsens est. Ergo validus erit baptismus a Flaminia collatus, nec proinde iterandus. Hanc et ipse probabiliorem esse sententiam crediderim, adeo ut, si infans hoc baptismo renatus statim obiisset, in sortem filiorum Dei vocatus debeat existimari. « Nihilominus subdit idem *Pontas*, cum ea de re non consentiant Theologi, tutius nobis videtur in simili casu » baptismum sub conditione iterare, uti facit in aliis » multis Ecclesia, quo in tuto salus infantis ponatur. »

CAS. III. — Ruri in domo Philiberti honesti Civis recreationis gratia, institutæ sunt choreæ; cumque apud ipsum villicaret Emilius Clericus, qui artem callebat pulsandi musicum instrumentum, modo choreas egit, modo instrumentum ipsum pulsavit. Qu. An graviter peccaverit, et pœnam aliquam incurrerit?

Res. Casum hunc paulo aliis verbis propositum invenio *Mens. Febr. 1752*, ubi resolutum fuit Sacerdotem cytharam in choreis pulsanter graviter peccare, et suspensionem ipso facto incurrere, quæ lata est statuto Syn. nostra Diœces. lib. 3, c. 1, ubi, dum etiam *saltationes cum fœminis instituere* Clericis graviter interdicator, multo magis Emilius deliquisse dicendus est. Resolutionem confirmavit, amplificavitque Bened. XIV, tunc Bonon. Archiep. *Notif. 20 Decemb. 1757*, qui est IX, *Tom. IV*. At quam ex integro Confessarios remittimus. Neque tenim iis, quæ a positiva lege, peculiaribusque statutis pendent. quidquam addendum venit.

MENSE DECEMBRIS.

CAS. I. — Plautilla honesta puella ad festivum Convivium invitata, prævidet, se impudice amandam a Petrillo inter Convivas invitato. Interrogat suum Confessarium an possit ad Convivium pergere. Qu. Quid respondere debeat?

Resp. Cum charitatis lege jubeamur, proximi malum, quantum commode possumus vitare, ideo ex *D. Th. 2, 2. q. 43. art. 7*, et in *IV. dist. 58. q. 2. art. 4.* conveniunt Theologi, ad scandalum, quod prudenter timetur, declinandum, aliquando vel ipsas actiones, quæ adiaphoræ, seu indifferentes dicuntur, esse prætermittendas. Hinc docent, mulierem, quæ nulla justa vel necessitatis vel utilitatis causa domo egreditur, prævidens se turpiter amandam, mortaliter peccare. Justæ autem causæ, inquit, esse possunt, necessitas eundi ad Ecclesiam, invisendi consanguineas vel amicas officii

gratia, vel utilitas agendi propria negotia, vel etiam officium morem gerendi Parentibus, et consanguineis, a quo se commodè nequeat in casu Plautilla expedire. Verum ad ejusmodi necessitatis vel utilitatis gradus æstimandos, tria præ oculis habenda sunt. I. An scandalum, quod prævidetur sit pharisaicum, an pusillorum; nam multo major habenda est ratio proximi ex infirmitate, quam ex malitia lapsuri; imo scandalum pharisaicum non raro contemnendum est, ut fuse idem Angelicus, *loco citato*. II. Considerandum, an opus quantumvis per se indifferens, periculosum tamen ex circumstantiis esse videatur. III. Demum scandalum ipsum est attendendum; quo enim majus timetur malum, eo major requiritur causa, et necessitas exercendi actionem, ut hæc a scandali reatu immunis sit.

Porro ex his habebit prudens Confessarius quid Plautillæ suæ respondeat et secundum præceptum, et secundum consilium. Secundum præceptum cavebit a Doctrina *Dianæ*, et aliorum apud *Salmanticenses*, trac. 21. c. 8. punct. 5. n. 60. et *Lacroix*, lib. 2. n. 247, qui inter causas, ob quas potest puella offerre se conspiciendam adolescenti, a quo scit se turpiter amandam, recensent, ne se privet sua libertate et jure exeundi domo, aut standi ad ostium, vel fenestram. Nam oppositum docet *S. Antonius*, II part. tit. 7. c. 4: « Sicut si mulier perpendens vel estimans ex signis aliquem trahi ad concupiscentiam sui extra Matrimonium, offerat se indifferenter aspectui illius, non intendens ex hoc illum inducere ad concupiscentiam suam, sed nec etiam de hoc curans, sed volens satisfacere voluntati suæ, seu levitati in discurrendo per loca, vel morando ad ostium domus, vel fenestras ex quadam curiositate, vel vanitate, ut laudetur de pulchritudine, mortale esset. Secus autem si hoc non æstimaret, vel non bene posset illa dimittere, ut quia oportet ire ad Ecclesiam, vel ad alia loca, et aliquando cum vicinis morari in via, ne reddat se aliis onerosam, et de eo displicentiam habeat. » Quoad consilium, ei meminerit, quanto studio charitas erga proximum a Jesu Christo nobis commendetur, *Jo. XV, 12: Hoc est præceptum meum*, etc.

XIII, 35 : *In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, et alibi centies. Tum quo zeli impetu scandala idem Dominus insectatus sit : Matth. XVIII, 7 : Væ mundo a scandalis; c. XXV, 24 : Væ homini illi, per quem scandalum venit. Denique charitatis laudes, quas recenset Apost. 1. Cor. VIII. 1. ejusque sensa : c. XI, 12 : Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Et. c. VIII, 12 : Peccantes in Fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter siescascandalizat Fratrem meum: non manducabo carnes in æternum, ne fratrem meum scandalizem. Hæc tamen addidimus ea moti Patrum sententia, quod fere e mundo exularent peccata, si exularent scandala.*

CAS. II. — Febronius Homo dives anteactæ vitæ crimina Confessario repetens, inter delicta juventutis nonnullas fornicationes, et adulteria accusat. Interrogatus a Confessario, an Filios unquam genuisset, respondet, duas quidem se filias genuisse, sed de his nihil angi, eo quod eas statim ad Hospitale Expositorum, soluto intro-missionis pretio miserit, et nunc esse puberes, et bene valere. Qu. An quidquam oneris debeat ipsi Confessarius imponere?

Resp. Duo quæ Febronio incumbunt onera, debet Confessarius eidem aperire. I. Ut restituat Hospitali quidquid ipsum expenderit in alendis, educandisque puellis. II. Ut easdem dotet ad honeste vel nubendum vel vivendum. Ratio I obligationis fundatur in naturali jure. Nam Pater jure naturæ tenetur Filiis suis alimenta præstare, nec solum legitimis, sed etiam illegitimis, sive naturalibus, sive spuriiis. Est communis. Et merito jus Canon. in cap. *Cum haberet, de eo qui duxit in Matrim.* correxit jus Civile in *Authent. ex complexu C. de Incest. Nup.*, ubi vetitum erat spuriiis vel ipsa alimenta præbere. Ergo debet Febronius Pater pro expensis suæ prolis enutritæ Hospitali Domo restituere, dum potest. Et posse supponitur, quia in casu dives asseritur. Ita pariter DD. communiter, quos allegat, et sequitur Eminentissimus *de Lugo* de Just. et Jur. t. 1.

disp. 13. sect. 1. ubi etiam rejicit opinionem *Henriquez*, atque ideo *Dicastilli*, et *Layman*. I. 3. tract. 3. part. 3. c. 14. n. 4., qui asserunt Patrem expositi non teneri ad resarciendum Hospitale pro alimentis, quando Hospitale est dives. Et merito quidem rejicit quia Hospitalia non sunt instituta ad alendos filios divitum, sed ut pauperibus subveniatur. Et talis est praxis administratorum, ut cogant exponentes solvere impensas, si illorum notitiam habere possunt, ut de Expositorum Hospitali Bononiæ constat, et notat *Girib.* tract. 9. in Decal. c. 1. dub. 45. Ergo injuste agit *Febronius*, qui cum dives sit, et teneatur filiis alimenta præstare, cogit efficitque ut ii alantur ex pauperum bonis. Et quamvis Hospitalia instituta etiam sint ad recipiendos filios expositos tum divitum, cum pauperum, tamen id factum est, ut prolis vitæ, et incolumitati provideretur, utque parentes infamiæ, aliisque periculis subtraherentur, non ut a naturali onere eximerentur alendi, atque ideo compensandi pro præstitis alimentis.

Ex eodem pariter jure naturali oritur II obligatio, id est dotandi filias suas, saltem ita, ut honeste nubant, nec graviter egeant, *Velasco*, de Privileg. pauper, et *Gonzalez* in d. cap. Cum haberet, de eo qui duxit, et late *Rebellus* de Oblig. Just. part. 2. lib. 5. q. 8. sect. 2., ubi ait, pro certo tenendum esse, Patrem obligari ad succurrendum filiis etiam spuriis, quod suppetant facultates, non solum ne extreme, sed etiam ne graviter egeant; et a fortiori filiis naturalibus, quibus nulla juris prohibitio adversatur. Atqui Filiæ in Hospitali Expositorum graviter dote sua indigent; tum quia Hospitalis Domus ad eas dotandas, in hypothesi Patris divitis non tenetur; tum quia etsi ex charitate easdem sublevet, raro id subsidii habent, ut honeste nubant, et graviter non egeant. Igitur dives earum Pater debet iisdem competenti dote succurrere, et subvenire.

CAS. III. — *Mirtilla* Vidua decernit et mandat, defunctæ Filiæ suæ Cadaver sepeliri in Ecclesia Regularem: contradicit Parochus negans Matri jus eligendi sepulturam pro filia extra Parœciam, in qua debet de

jure sepeliri. Qu. An jure contradicat? et quid si violenter coegisset Cadaver ad Parochialem deferri?

*Respondeo. Ad I partem casus distinguendum est. Vel enim Filia pubes est, vel impubes. Si pubes, nequit Mater, nec Pater eligere arbitrio suo Filiæ sepulturam. Nam textus Cap. Licet 4. de Sepultur. in 6. expresse de Filiis minoribus loquitur, itemque Decreta inferius referenda. Et ratio est, quia si jam puberes sunt Filii, ii jus habent eligendi sibi sepulturam, et eligere etiam possunt sine consensu Patris; quia quoad jura spiritualia, quale est etiam ex cap. Quæsitæ 12. caus. 15 q. 2. jus sepulturæ, filius familias patriæ potestati subiectus non est, c. Unaquaque 4. § Exemplo caus. 13 q. 2., cap. Nos instituta 1. de Sepulturis. Si vero Mirtillæ Filia impubes erat, adhuc distinguendum. Vel enim Mater elegit Filiæ sepulturam pendente ipsius vita; vel non. Si primum, immerito Parochus voluntati Mirtillæ contradicit. At si alterum, jure se opponit. Est communis, et pluribus Decretis firmata sententia, apud Pignatellum, tom. 7. Consult. 21. *Sepulturam pro Filio minori in vita, non post ejus mortem potest Pater eligere.* S. Congr. Episc. et Reg. 1587: tum S. Cong. Rit. 1641, *Potest Pater eligere Sepulturam pro Filiis impuberibus in vita, non post mortem.* Neque dicas id Patri quidem ex his juribus competere, non Matri. Nam in primis citatum textum Cap. Licet 4. de Sepult. in 6. ita exponunt DD., ut idem jus, defuncto Patre, ad Matrem infantis spectare decernant. *Geminianus, Franchus, Barbosa, Nicolius, Pignatellus*, et alii communiter. Adde ita decrevisse S. Cong. Episc. et Reg. 20 Jan. 1640, dum generatim Parentes complectitur. *Sacra etc. sæpius censuit, licere Parentibus in quacunque Ecclesia voluerint, etiam Regularium, eorum Filiis minoribus, qui ad annos pubertatis nondum pervenerunt, eligere Sepulturam; nec a Parochis locorum impediri posse, aut debere.* Idemque decrevit S. Cong. Rit. quæ 6 Decembr. 1641, interrogata: *an etiam Mater, cum Pater non adest, possit Filio impuberi Sepulturam eligere?* Respondit affirmative, v. Cas. III Octob. 1762.*

Hinc ad II. partem Casus. Si Parochus contra legitimam voluntatem Mirtillæ viduæ violenter egisset, teneatur restituere cum corpore quidquid accepit. Competit enim Ecclesiæ, ubi de jure cadaver debet sepeliri, vindicatio corporis defuncti cum omnibus oblationibus ibidem factis. Cap. In nostra de Sepult. *Garant.* Man. Episc. v. Sepultura, *Panimoll.* Decis. 5. n. 5. *Abbas, Sylvester,* et *Barbosa,* de Parocho c. 26. n. 27.

ANNO MDCCLXXVIII.

MENSE JANUARI.

CAS. I. — Beroaldum inter et Sejam, Sponsalibus contractis inceptisque denuntiationibus, ii deteguntur in quarto gradu consanguinei. Sed ob *ætatem puellæ* dispensatio super impedimento obtinetur. Beroaldus quamprimum matrimonium contracturus Parocho confitetur, accusans se tum ante, tum post dispensationem cum Seja copulam habuisse. Dubitat Parochus, an copula ante habita, licet occulta, exprimenda esset ad dispensationem obtinendam. Qu. Quid resolvendum?

Respondeo. Dubium, prout est generatim propositum magna animorum contentione a DD. disputatur. Celebris *Vincentius de Justis*, qui de *Dispensationibus Matrimonialibus* aureum edidit volumen, negativam sententiam statuit ac tuctur, eo quod nullo Jure, nullaque ratione præscribitur, ut incestuosa copula exprimatur; simulque totis viribus contrariæ sententiæ fundamenta quatere, et convellere nititur, lib. 1. cap. 4. n. 250, usque ad 364, citans *Navarrum*, *Vegam*, *Dianam*, *Cævallos*, aliosque plures.

Verum etsi fatear, plura a *de Justis* recte dici ac disputari, magis tamen probata nobis videtur sententia eorum, qui ex copulæ incestuosæ, non solum publicæ, ut *Reiffenst.* append. ad lib. 4, Decretal. n. 185, alique concedunt, sed etiam occultæ taciturnitate, vitium in dispensatione agnoscunt, ut propterea ad Sacram Pœnitentiarum pro Sanatoria recurrendum sit. Movet me maxime Rom. Curiae stylus et praxis, qui non vanæ quidem, aut falsæ præsumptioni innititur, sed ideo prudenter invectus est, ut Consanguinei et affines ex pudore incestus manifestandi, ab his excessibus magis deterreantur, in quos ob minus suspectam vitæ consuetudinem facilius possunt prolabi. Nam *Stylus Curiae facit jus, et est pro lege servandus, et a Stylo Curiae rescripta Papæ recipiunt interpretationem*, ut loquuntur Juris DD. idemque notat *de Justis*. l. cit. n. 19, et cap. 6. n. 21. Scio equidem ejusmodi stylum, etiam Doctorum qui Romæ scripserunt auctoritate negari a *Clar. de Justis*. At idem in primis concedit, etiam multos, qui Romæ scripsere Juris peritissimi, hunc stylum asserere, et testari. Quibus ergo magis fidendum? Audiatur, *M. Paulus Leo*, in *Praxi ad Litt. Pœnit.*, qui part. 2. Form. *Pro Oratorib. qui nondum receptis litteris*, etc. sic scribit: « Nec obstat quidquid asserit » *Navarrus* in contrarium tit. de Consang. et affinit. » cons. 9. et seq. lib. 4. Quia communis Rom. Curiae » praxis docet contrarium: praxis autem facit jus, ut » superius diximus: nec de hujusmodi praxi dubitari » potest, quia ut testis oculatus id assero, cum materias prædictas quatuordecim annorum spatio sedulo » pertractaverim. » Idem asserit *Pyrrh. Corradus*, *Praxi Dispens. Apostol. I. 8. c. 1.* Idemque nos ipsi testari hodie possumus ex praxi Procuratorum in Rom. Curia, qui ubi res exigat, solent a sacra Pœnitentiarum occultas dispensationes impetrare, et expedire.

Aliud argumentum, etsi istud pluribus verset laudatus *de Justis*, addi potest. Reticentia rei, qua expressa pontifex Dispensationem vel non concederet, vel non eodem modo, quo concesserat, subreptitiam facit Dispensationem, ut cum aliis docet *Sanchez*, de *Matrim.*

tract. 8. disp. 21. n. 17. Sed expresso incestu diversa admodum ratione dispensat Pontifex; nam non solum pro incestus reatu poenitentias injungi Oratoribus mandat, sed insuper, et sub majori pecuniaria compositione dispensat, et sub conditione, ut qui Conjux fuerit alteri superstes, ad aliud Matrimonium non transeat. Igitur incestuosae copulae taciturnitas vitare dicenda est dispensationem. Nec parvi praeterea facienda est DD. auctoritas. Namque in hanc sententiam consentiunt permulti, ac celebres Theologi et Canonistae, quos fere usque ad 40 recenset idem *de Justis*, loc. cit. n. 271.

Denique perspicua sunt, quae scribit Benedictus XIV. Instit. XX. Vol. IV. « Paulo ante diximus reclusum » esse aditum ad Poenitentiarium illis, qui a *Dataria dispensationem aliquam obtinuerunt, non explicantes » in supplici libello copulam quae intercessit, aut voluntatem, et consilium, quod tunc habuerunt, nempe ut facilius ejusmodi dispensationem assequerentur*. Equidem decertant inter se scriptores, an haec aperte exponenda sint, ut consanguinitatis, vel affinitatis impedimentum a Sede Apostolica dispensetur. *Salmantic. lib. 2. tract. 9. de Matrim. c. 14. punct. 5. n. 9. et seq. ; reipsa tamen nullus dubitandi locus superest, cum Summi Pontifices mentem suam super hac re clarissime declaraverint. Nam in suis litteris cum dispensationem aliquam impertiunt, sub poena subreptionis vel obreptionis indicant, ut non modo copula explicetur, sed etiam quo consilio, ac voluntate innita fuerint. Id autem sapienter constituerunt, ut gravissimum crimen incestus longe a consanguinibus arceretur.* Equidem nunc temporis in Dispensationibus, ob expressam copulam, cavetur *quod sub spe facilius habendae dispensationis, hujusmodi incestus non commiserint*; at in aliis tamen non apponitur clausula, *dummodo copula non intercesserit*, uti etiam de sua aetate testatur *Pyrr. Corrad. l. cit. c. 2. n. 20*. Sed id in more prudenter positum est, ne litterarum Apostol. Executores cum mendacii et perjurii periculo Oratores de copula interrogent, sed eorum rubori omnino parcant, cum aditum ad Sacram Poenitentiarium in ejusmodi

casibus apertum habeant. En autem quæ Benedictus, tunc Prosper, Card. Lambertinus in cit. Instit. ex Constit. Innoc. XII, afferat: *Quod si Oratores, qui obtinuerint a nostra Dataria dispensationem super gradu prohibito, etc., tacita copula inter eos secuta, quam sine honoris detrimento detegere non valeant, et ratione hujusmodi taciturnitatis petant dispensationem pro Matrimonio contrahendo, seu revalidatione matrimonii contracti possit idem Major Pœnitentiarius, si copula sit adhuc secreta, in foro conscientiae tantum concedere, facta, quando agitur de primo, vel secundo tantum gradu, compositione quinquaginta ducatorum, auri de Camera ad Datariam transmittendorum, ad effectum, ut inconcussi moris est, erogandi in eleemosynas; nisi prior gratia expedita fuisset in forma pauperum, quo casu etiam hæc gratia absque ulla compositione similiter expediatur.* Idem vere Benedictus ad Sum. Pontificatus Apicem evectus tantum abfuit, ut ab exposita sententia recederet, quin potius eadem omnino, quæ Innocentius, iisdemque verbis decreverit, et indulserit Constit. *Pastor, Bonus* § 41. ed. an 1744.

CAS. II. — Facta hypothesi, quod incestuosa copula pro dispensatione exprimenda sit, Qu. I. An in casu, quia subtacita est, sit ad Sacram Pœnitentiarum recurrendum pro sanatoria? II. An quidquam obstat dispensatione copula post dispensationem commissa?

Respondeo ad I. negative. Communis enim et certa sententia est, nec copulam esse in precibus exprimendam, nec aliam dispensationem petendam esse a Sacra Pœnitentia, si Oratores mutuam inter se affinitatem, vel consanguinitatem antea cognitam, perspectamque non habuerunt, ut loquitur Benedictus XIV, cit. superius Instit. Et ratio est, quia tunc incestus *non formalis*, sed tantum *materialis* habetur, *Garcias*, de Benef. part. 8. c. 3. n. 106, *Thesaurus*, de *Justis*, et alii communiter. Atqui in nostro casu Beroaldus, et Seja cum scelus admiserunt, mutuam inter se consanguinitatem ignorabant, quæ non nisi cœptis denuntiationibus detecta et cognita est. Ergo.

Ad II. Vel dispensatio a Pontifice obtenta etiam ab Ordinario executioni demandata est, vel non. Si primum; nihil quidquam ea copula officit dispensationi, propter ea quod incestuosa non sit. Nam, ut advertit *Pyrr. Corradus* lib. 8. c. 9. n. 45. et 44. non alia de causa accessus ad Consanguineam usque ad quartum gradum est incestus, nisi quia Ecclesia taliter conjunctos impedit matrimonium contrahere, contractumque dirimit. Unde a *Cajetano*, in Summa, et ab aliis Incestus aelinitur, *copula inter consanguineos, vel affines absque dispensatione Matrimonii*. Sed in casu habetur dispensatio. Ergo sicuti sublatum est impedimentum, ita et ratio incestuosi criminis. At sublatum est, inquis, impedimentum ad matrimonium ineundum. Sed quid ideo? Jure antiquo tam Consanguinitas, quam affinitas, matrimonium dirimebant usque ad septimum gradum, cap. Ad Sedem 55. q. 5. et cap. Nullum 55. q. 5. An vero, quia jure novo Innoc. III. in Con. Lateran. cap. Non debet, de Consang. et Affinit. et Trid. Sess. 24. c. 2, ad quartum gradum contraxere, dispensando in cæteris ad effectum quidem ineundi matrimonii, incestuosi erunt dicendi, qui in his gradibus conjuncti illicite copulentur? Minime sane; et quidem quia omne impedimentum in gradibus istis sublatum est. Ergo a pari. Neque putes cum *Major* et *Gallego*, de Cognat. Spir. c. 24. n. 18, distinguendum esse inter legem communem, et privilegium speciale Dispensationis, ut contendas in priori quidem casu cessare in copula rationem incestus, non item in secundo. Namque hujus distinctionis nulla suppetit ratio; et impedimentum ab Ecclesia constitutum, per Ecclesiam perinde tollitur generali lege, ac speciali privilegio, ut notat *Sanchez*, de Matrim. l. 7. disp. 67. n. 9.

Si vero nondum ab Ordinario executæ est dispensatio, dico quod sicuti nondum sublatum est impedimentum, ita copula interim habita incestuosa sit, et obstans Matrimonii validitati; ac proinde recurrendum, juxta ea, quæ ad Cas. I. respondendo disseruimus. Sed rem denique totam dirimunt duæ Declarationes S. Conc. relatæ a *Garcia*, de Benef. part. 8. c. 5, *Pyrr. Corrado*, l. 8.

c. 1. n. 42, *Barbosa, Reiffenst.*, alique, quarum altera, ad rem nostram clarior, est hujusmodi. *Congregatio Cardinalium Concil. censuit, Dispensationem reddi nullam ex copula præcedente Dispensationem, si de ea non fuerit facta mentio in supplicatione: Copulam vero supervenientem post Dispensationem ab Ordinario factam non impedire Matrimonii validitatem.* Quæ quidem declaratione, itemque binis aliis, quas refert idem *Corrad.* loc. cit. num. 57. et 58, poteris etiam prioris Casus resolutionem, quidquid regerat Doctissimus *De Justis*, aptissime confirmare.

CAS. III. — Thomas ab ingressu Ecclesiæ, ob Paschalis præcepti violationem interdictus, Ecclesiam ingreditur, ut in eadem tantum oret; quem observans Parochus jubet expelli. Qu. An jure?

Resp. Cum Bened. XIV. Instit. XIV. Vol. III, quæstionis hujus nullum de ea judicium ferens, meminerit, satius cuiquam forte videri posset, ab omni pariter judicio nobis esse abstinendum. Sed ille rem obiter attingit, cumque eam sibi disputandam non suscepit, integrum potius nobis esse voluit, ut in eadem diligentius inquireremus. Quod ut perficiam, latius explicanda res est. In primis autem cum eximio *Suarez*, de Cens. disp. 35. sect. 4. distinguendum videtur *Interdictum generatim sumptum* ab Interdicto, quo *Ingressus in Ecclesiam* speciatim prohibetur. Prius illud ex cap. Non est vobis, de Sponsal., et cap. Quod in te, de Pœnitent. et Remiss. definitur *Censura Ecclesiastica, prohibens simpliciter et per se usum quorundam divinorum Fidelibus communem.* Et distinguitur in locale, Personale, et mixtum; in generale, et speciate, etc., ut notum est. Effectus pariter tres communiter recensentur. I. Privatio activa et passiva quorundam Sacramentorum. II. Privatio activa et passiva divinorum officiorum. III. Privatio Ecclesiasticæ Sepulturæ. Qui omnes, et singuli effectus intelliguntur per *Interdictum generatim latum a divinis*, et clare colliguntur ex cap. Ex rescripto, de jurejurando, tum ex cap. Si Civitas, cap. Si sententia, cap. Alma mater, de Sent. Excom.

in 6. Vulgo addi solet quartus effectus, id est prohibitio ab ingressu Ecclesiae. At recte negat *loc. cit. Suarezius* contra *Burgasium*, de Irregularit. part. 6. n. 21. Nam primo eadem est ratio Interdicti tum localis, cum personalis ex relatis c. Si Civitas, et si Sententia. Sed interdicta Ecclesia non ideo prohibetur simplex ingressus in illam. Ergo neque Persona interdicta prohibetur ingredi simpliciter in Ecclesiam. Deinde ex *D. Tho.* in 4. d. 18. q. 6, art. 1, cæterisque communiter Theologis et Canonistis, licitum est excommunicatis ingredi Templum, et in eis privatim orare. Ergo a fortiori licebit interdicto. Hinc putat idem *Suarez* prohibitionem ab Ingressu Ecclesiae esse speciale quoddam interdictum, de quo mox dicendum est.

Itaque Interdictum ab Ingressu Ecclesiae est species quædam Interdicti Personalis, et definiri potest: *Censura Ecclesiastica privans hominem usu quorundam divinorum in Ecclesia.* Colligitur ex c. Is, cui est, de Sent. Excom. in 6. *Is, cui est Ecclesiae interdictus ingressus (cum sibi per consequens censeatur in ipsa divinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum hujusmodi divinis in ea se ingerat, in suo agens officio, ut prius. Talis quoque, si hoc interdicto durante decedat, non debet in Ecclesia, vel Cæmeterio ecclesiastico (nisi pænituerit) sepeliri.* Ex quibus facile perspicies, hujusmodi Interdictum cum Interdicto absolute tali partim convenire, partimque ab eo differre. Convenit quidem, quia vere est Censura; namque *irregularis efficitur, si contra Interdictum hujusmodi, etc.*, tum etiam quia prohibet usum quorundam divinorum, et Ecclesiastica privat sepultura. Differt vero, quia Interdictum illud Personale privat usu divinorum in omni loco ex cit. Juribus. At Interdictum istud privat solum usu sacrorum in Ecclesia; dicitur enim esse interdicta divinorum celebratio *in ipsa Ecclesia*, et fieri irregularis, si contra Interdictum hujusmodi divinis *in ea* se ingerat.

Jam vero Doctiss. *Suarez* cum nonnullis, quos citat ibid. n. 2. putat per hujusmodi speciale Interdictum, etiam cum divina non celebrantur, prohiberi ingressum

in Ecclesiam, ibique privatim orare. Et præcipuum, quo movetur, argumentum desumit ex C. Latorem 33. q. 2, ubi cuidam Matricidæ præcipitur, *ut per annum integrum Ecclesiam non ingrediatur, sed ante fores Basilicæ orans, et deprecans Deum perseveret.* Nam, inquit, si ante fores Ecclesiæ privatim is jubetur orare, ergo privatim orare intra Ecclesiam prohibetur. Hinc cum in casu Thomas, ob violatum præceptum paschale sit specialiter interdictus ab Ecclesiæ ingressu, ex cap. *Omnis utriusque sexus*, ubi legitur: *alioquin et vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, et moriens Ecclesiastica careat Sepultura*, non erit ei licitum in Ecclesia privatim orare.

Verum opinor, neque hoc Interdicto prohiberi ingressum in Ecclesiam, ut ibi privatim oret, sed tunc solum, cum celebrantur divina. Id quod Interdicti naturæ, et Ecclesiæ intentioni magis consentaneum est. Quæro enim, an dum interdicitur ingressus in Templum, prohibeatur ingressus *materialis et physicus*, an vero *formalis*, seu secundum sacram ejus institutionem et usum? Non certe materialis; namque, ut recte Innoc. in Cap. Sacro observat, idemque Suarez adnotat n. 24, non prohibetur certe ingressus in Templum ad loquendum, ad disputandum, aliudve simile, cum in his non adhibeatur Templum, nisi ut locus indifferens et communis. Itaque Jura Ecclesiæ ingressum prohibentia intelliguntur de Ecclesia, quoad sacram ejus usum, quatenus nempe ibi sacra solemniter peraguntur et populus ad ea audienda congregatur. At, inquit Suarez, in privata oratione aliquid sacri usus habetur. Reponimus, aliquid etiam sacri usus esse in concione audienda. An propterea ab audienda concione rejicitur interdictus? An ei interdicitur, ne afflantis numinis auxilium, et ante et post concionem devotus imploret? Imo etiam, *Nisi enim intus sit qui doceat, Doctoris lingua exterius in vacuum laborat*, inquit Gregorius Magn. Hom. 50 in Evang. Itaque etsi in privata Oratione aliquid sit sacri, non ille tamen est Templi sacer usus, qui potissimi ab Ecclesia intenditur et interdicitur. Quod libentius concesseris, sit in animum revoces, /a-

rores quidem ampliari, sed odia restringi oportere, reg. 15. Jur. in 6.

Ad Can. Latorem respondemus, rectissime intelligi, ut poenitens ille jubeatur ante fores Ecclesiae orare, non quocumque tempore, sed dum a Fidelibus divina intra Ecclesiam celebrantur. Additur enim quod *completo anni tempore possit Ecclesiam introire, et stare inter audientes* is ergo ingressus illi prohibetur, quo inter audientes divinis intersit, juxta c. Præsenti 5, quæst. 2, *Interdicta Ecclesiam intrandi licentia, et omnia divina officia audiendi*. Quæ duo, *Ecclesiam intrare, et officia audire*, non divisim, ut vult Suarez, sed conjunctim esse accipienda satis per se, et ex dictis patet. Præterea Can. illum Latorem recitat loc. cit. Benedictus XIV, neque ideo putat, ex eodem dirimi quæstionem, ut omnis ingressus in Ecclesiam negetur homini interdicto. Denique cum a Sacris Juribus præcipitur, ut Ostiarii ab Ecclesia indignos ejciant, quo tempore id proprie facere jubentur? Scilicet, cum divina celebrantur ut patet ex c. 1. dis. 24 et 25, et ex c. Episcopus 59, de Consecr., idemque notat Suarez, disp. 12. de Excom. sect. 5. n. 8. Hanc sententiam docuit Innoc. in cap. Sacro de Sent. Excom., Covarruv. in cap. Alma Mater, Sayrus, Avila, Palaus, alique; imo ipse Suarez non negat tandem esse ipsam communioem, et in praxi probabiliter et secure servari. Itaque etsi ad Ecclesiae Ministros spectat ex proprio officio expellere indignos a participatione divinatorum, ac procurare, ut Censuræ Ecclesiasticæ observentur, ut ex Suarez ibid. loquitur Bened. XIV, tamen Parochus tuto potest Thomæ interdicto permittere, ut in Ecclesia extra tempus divinatorum privatim orans adeat cum fiducia ad Thronum gratiæ, ut misericordiam consequatur, et gratiam inveniat in auxilio opportuno. Hæbr. IV, 16.

MENSE FEBRUARII.

CAS. I. — Maurilius monet Cajum, ut promptos sibi aureos mille detineat, soluturus interesse. Labitur

annus, nec, Maurilius aureos petit; et Cajus interesse exigat. Qu. An licite?

Respondeo. Quamvis vulgo vocabulo *interesse*, sive *ejus quod interest*, intelligatur tum damnum emergens, cum lucrum cessans; tamen apud Jurisconsultos, ut notat Gerard Noodt, lib. 1. de Fœn. c. 3, nomine ejus quod interest venit tantum emergens damnum. Lucrum vero cessans dicitur *id quod intercipitur*. Sed de vocabulis non disputemus, quæ jam promiscue accipiuntur. Jam vero titulo emergentis damni, posse aliquid in mutuo exigi supra sortem omnes DD. tradunt cum D. Tho. 2. 2. q. 78. a. 2. ad 1. At idem licere ratione lucri cessantis negant plures præsertim Juris DD., quos citat Azor. P. III, lib. 7. c. 7, et etiam ex Theologis, inter quos de Camargo, Scotus, et Durandus, contendentes id perspicue colligi ex eodem Angelico, loc. cit., ubi subdit *recompensationem vero damni, quod consideratur in hoc, quod de pecunia lucratur, non potest (mutuans) in pactum deducere*. Sed ad scopum non est quæstionem hanc exagitare. Imo supponimus utrumque titulum esse justum, ubi requisitæ in utroque conditiones observentur. Et D. Thomas loqui videtur de compensatione lucri mere possibilis et remoti, ut notat Sylvest. in summa. Doctores plerique potius in assignantis explicandisque conditionibus, quam in re ipsa per se spectata discrepare. Perspicua sunt, quæ Benedictus XIV, qui Apostolicis etiam Constitutionibus usuras publice insectatus est, docet de Syn. Diœces. lib. 10. c. 5. « *Non enimvero negamus posse mutuantem, qui solet pecuniam suam negotiatione augere, aliquid percipere a mutuatario, titulo ejus quod interest, hoc est lucri cessantis, aut damni emergentis.* »

Itaque difficultas, quæ obvia est in casu, ex eo nascitur, quod Cajus pecuniam suam numquam Maurilio mutuam dederit, nec ullum ei beneficium præstiterit; nec propterea, quod *mutuum sit causa damni*; quæ tamen conditio ex præcipuis est, ut in mutuo aliquid ultra sortem licite exigatur. Verum inquirendum est,

num Cajus promptos revera ad Maurilii nutum aureos mille detinuerit, et inde damnum seu jacturam passus sit, vel non. Si non : equidem nihil exigere potest. Deficiente enim justo exigendi titulo, si quid ultra sortem exigeret, in usuræ crimen laberetur, ut patet. Si vero damnum vel jacturam est passus, poterit utique exigere. Nam etsi pecunia non sit realiter tradita, tamen ad nutum et voluntatem Maurilii detinetur; quare si ex ejus detentione damnum sequitur, Maurilii jussu et voluntate sequitur : ideoque compensare tenetur, juxta illud, *qui occasionem dat damni, damnum fecisse videtur*, et sibi imputare debet, si ex ea pecunia nullum susceperit beneficium ; neque enim per Cajum stetit, quominus mutuam realiter pecuniam reciperet. Ita ex communibus notisque contractuum legibus; ex quibus etiam facile deduces, quid resolvendum, si qua peculiaris circumstantia in praxi casui immisceretur.

CAS. II. — Boeria post adulterium cum Sergio cogitat de occidendo Viro suo, ut Sergio nubat. Interim Boeriæ servus conscius de amoribus Heræ suæ, ut rem eidem gratam faciat, Virum occidit. Homicidium ratum habet Boeria, servum remunerans, ut Amasio nubere possit. Qu. An revera nubere queat?

Respondeo posse. Ut Boeria adultera, propter Viri sui homicidium, criminis impedimentum incurrat, equidem oportet, ut ipsa positive in ejus mortem influat; nec sufficit, si crimen etiam suo nomine perpetratum ratum habeat. Etenim ideo Jura hoc impedimentum induxerunt, ne Conjuges ad machinandum sibi invicem mortem ea libidine moverentur, ut possint cum Amasiis matrimonium inire. Sed hæc ratio in ratihabitione criminis jam patrati locum non habet; ergo nec impedimentum. Ita communis DD. quos refert Sanchez, de Matrim. lib. 7, disp. 78. n. 6. Hæc ratio pluris quidem facienda est, quia, ut aiunt, *finis legis est anima legis*. Sed potior mihi ea est, quæ ex verbis ipsius legis eruitur. Nam jura ita loquuntur, ut impedimentum ponant, cum Conjux adulter in alterius mortem vere influxerit. Sic cap. Super hoc, de eo qui

duxit : Si adultera est in mortem Uxoris aliquid machinata Sic. cap. Significasti eod. tit. Nisi alter eorum in mortem Uxoris defunctæ fuerit machinatus. Sic. Can. Si quis vivente 3. q. 1. Nisi forte Vir, aut Mulier Virum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur. Jam vero, quid machinatio importat? quidve, ut occidisse notetur? Nempe actionem vel physicam, vel moralem, quæ in occisionem influat. Sed hujusmodi non est ratihabitio, ergo per ratihabitionem non contrahitur criminis impedimentum.

At dices est Reg. X. Jur in 6 : *Ratihabitionem retrahere, et mandato non est dubium comparari.* Et revera ex cap. Cum quis, de Sent. Excom. in 6. decernitur excommunicationem Canonis incurri ab eo, qui ratam habuerit Clerici percussione suo nomine factam. Ergo a pari. Verum ratihabitio retrahi dicitur, et mandato comparari non per se, sed sola fictione Juris. Ut autem fictio juris obtineat, ejusque vi ratihabitio mandato compareretur, duo requiruntur. I. Ut persona ratum habens esset habilis ad actum seu mandatum, quo tempore mandatum est. II. Ut actus adhuc ponibilis sit, cum Persona illum ratum habet. Jam vero quo tempore Boeria ratam habuit Viri occisionem, antecederet executam, non amplius ponibilis est occisio, ergo neque ejus ratihabitio retrahitur, nec mandato comparatur, Sanchez, loc. cit. Rossign. prænot. 13. n. 8. et alii. Sed melius ac validius dixerim, ratihabitionem mandato quidem comparari, in iis quæ a voluntate mandantis, seu ratum habentis pendent, ut sunt contractus, et gratiæ, et beneficia, itemque quod culpam, quæ in criminum approbatione committitur; at non item obtinere quoad poenas ab alio infligendas, aut jam decretas, nisi in casibus a Jure expressis, ut bene probat Suarez, disp. 44. sect. 3. num. 24, etc.

Hinc sponte fluit ad ratihabentem Clerici percussione disparitas. Scilicet excommunicatio Can. Si quis, incurritur a ratihabente Clerici percussione suo nomine factum, quia cit. cap. Cum quis expresse ad ratihabentem extenditur, sicut cap. Fœlicis, de Pœnit. in 6. pœnæ contra percussores Cardinalium expresse ex-

tenduntur ad eos, qui *vel factum ratum habuerint*, itemque poenae contra percussorem Episcopi Clem. I. de Poenit. Atqui impedimentum criminis ob Conjugis homicidium nullo jure extenditur ad ratihabentem : ergo. Quid plura ? Glossa in d. C. Si quis vivente, v. occidisse, perspecte habet : *Sed nec impeditur, qui mortem Viri ratam habet, dum tamen non præcepit ; licet alias in maleficiis retrahatur ratihabitio*. Poterit ergo Boeria Sergio nubere.

CAS. III. — Cum Episcopus in Pastoralis Visitatione Confirmationis Sacramentum conferret, Petronius eadem die pueros plures in Confirmatione suscepit. Qu. An licite ?

Respondeo. In Pontificali Rom. p. 1. de Confirmandis, hæc expresse habenter : *Nullus præsentet nisi unum, aut duos, non plures, nisi aliter necessitas suadeat, arbitrio Episcopi*. Ex quibus intelligis : I. Generatim non licere plures, quam duos in Confirmatione eadem die suscipere. II. Licere autem, si id necessitas postulet. III. Accedere tamen, debere Episcopi confirmantis licentiam. Cohærent hæc cum publicis Episcoporum Edictis de Confirmandis. In Edicto Rom. *Di piu nessuno tengi a Gresima, se non uno, o due ; senza espressa nostra licenza*. In Edicto Bononien. *Sia un sol Padrino.... non tenga nel medesimo giorno piu di due, senza nostra licenza*. Idemque in aliis aliorum Ordinariorum cavetur. En tibi plusquam perspicuam Casus resolutionem.

MENSE MARTII.

CAS. I. — Felinus iter longum aggressurus aureos mille apud Lælium deponit, ipli facultatem faciens iisdem utendi si tibi opus fuerit. Lælius Felino præsentem acceptos nummos collocat in loco tuto. Data opportunitate ex iis tercentos dat mutuos amico, et repetitos reponit, sed a reliquis distinctos. Accidit, ut fures domum

invadentes tercentos hos aureos furentur. Qu. Cui furati sint?

Respondeo. Ut clarius respondeam duo in antecessum sunt constituenda. I. Pecuniam, si tantum sit deposita, ubi fortuito casu pereat, perire deponenti; cum enim res pereat Domino, et Dominus depositi sit ipse deponens; deponenti non depositario perire debet. II. Si depositio pecuniæ sit mutuum, cum ex mutuo dominium in Mutuatarium transferatur, pecuniam Mutuatario perire non Mutuanti. Hinc tota difficultas in casu esse videtur, ut definiatur an tercenti illi aurei debeant sub ratione mutui, an vero Depositi spectari.

Proculus olim, et *Marcellus*, in I. Certi conditio § Depositi ff. de Reb. Credit. itemque *Ulpianus* in l. Quod si ab initio, eod. tit. *Francus*, *Ripa* aliique celebres Jurisc., quos citat *Navarrus* in Manual. c. 17. n. 180. sensere, ubi data sit libera facultas utendi pecunia deposita, Depositum statim transire in mutuum, etiam ante omnem ejus usum. Sub his Judiciis acta esset alca pro Lælio, nec solum quoad tercentos, sed etiam quod reliquos nummos, si casu fortuito omnes periissent. At communis non modo Theologorum, sed etiam Jurisprudentum sententia est, tunc Depositum cum utendi facultate factum in mutuum transire, cum Depositarius eodem uti cœperit. Idque probant ex l. Si Saculum, et § si permissu meo ff. Depositi, ex l. Die desponsaliorum § Qui pecuniam ff. Depositi, aliisque juribus, in quibus clare exprimitur fieri posse facultatem utendi deposito, quin ideo Depositi indoles et natura mutetur, cum adhuc integrum maneat Deponenti depositum repetere, quandocumque voluerit; sed tantum per eam facultatem aliquid addi, quod est mutui proprium. At Lælius 500 illis nummis usus est. Ergo cum in mutuum idèò transiverint, eidem Lælio periisse dicendi sunt.

Respondeo. Si res ad Fori externi judicium referatur, non dubito, quin eos Lælio periisse judicetur. Nam ex usu cœpto constat quidem eos in mutuum transiisse: sed æque non constat, pecuniam istam iterum factam

esse Depositum, propterea quod in loco Depositum iterum reposita non fuerit. Atque ideo præsumptio stat contra Lælium, quod adhuc sit sub mutuo pecunia, eademque perierit. Idem etiam sentiunt nonnulli Doctores in foro conscientiae, saltem in casu, in quo locus Depositum fuerit a deponente electus, seu approbatus. Nam cum Lælius non servaverit Depositum ad mentem Deponentis, in culpa est, quod alibi pecuniam deposuerit, ibique furto fuerit surrepta. Hæc non equidem improbaverim omnino. Sed in foro conscientiae non præsumptio attendenda est, sed res, et animus diligentius inquirenda. Ideoque inquirerem. An Lælius tercentos nummos in loco æque tuto locaverit, ibique vere deposuerit animo constituendi depositum nomine sui Deponentis, ut prius; vel non. Si non, evidens est, aut ejus culpa, aut ejus nomine, ac proinde ipsi, et non Deponenti eosdem periisse. Si vero prius illud de loco, et animo in conscientiae foro constiterit, dico nummos Felino deponenti fuisse furatos, nec Lælium teneri ad damnum. Si enim teneretur, vel ex culpa et dolo teneretur, vel ex dominio ejus pecuniæ. At neutro ex capite. Non ex culpa et dolo; nam in loco nummos locavit æque tuto, atque fuerit locus sub oculis Deponentis determinatus. Non ratione ipsius pecuniæ; nam deposita iterum est nomine Deponentis, unde sublata mutui indole, iterum naturam induit, et substantiam Depositum. Depositum Dominus est ipse Deponens. Ergo Deponenti Felino periisse dicendum est. *Moron. resp. 54. n. 50.*

CAS. II. — Silvius Parochus longiori ægitudine decumbens, nunquam in Festis facit per alium offerre pro Populo; eo quod putet onus offerendi pro Populo esse onus personale. Sylvinus vero putans esse onus reale, pingues aliunde habens in Festis eleemosynas, semper alteri committit, ut Missam faciat pro Populo. Qu. Quis eorum rectius judicet, et agat?

Respondeo Neutrum recte opinari. Namque onus offerendi Dominicis ac Festis diebus Sacrificium pro Populo, mixtum omnino videtur, primario quidem personale, secundo vero reale. Colligitur, ni fallor, per-

spicue tum ex Trident. Concilio, cum ex celebri Encyclica Benedicti XIV. Cum semper, 19 Augusti 1744. Siquidem Trident. sess. 23. c. 1. hæc habet : *Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, etc.* In quibus sane verbis palam est, onus offerendi pro Populo ita, et velut ex eodem præcepto divino descendens animarum Pastoribus commemorari, atque onus prædicandi, et administrandi Sacramenta. Sed hæc munia ita per se exercere tenentur Parochi, ut si impediuntur, per alios teneantur præstare, ut idem Trid. Sess. 21. c. 4. de Prædicationis munere, et sess. 21. c. 4. de Sacramentorum administratione monet. Ergo idem de Sacrificii oblatione disserendum est. Atque hanc esse Tridentini mentem satis declarasse videtur S. Congregatio ejusdem Tridentini Interpres iis decretis, quæ Benedictus XIV, latius commemorat Instit. X. vol. 1. In laudata vero Encyclica, cum semper singula aperte confirmavit Pontifex Optimus. In primis enim in recitatis verbis Tridentini Sess. 23. c. 1. ejusmodi onus ex Divino præcepto velut descendens agnoscit, atque ut inanes, frivolasque rejiciens interpretationes eorum, *qui memoratam a S. Synodo obligationem de medio tollere, aut extenuare contenderunt*, eandem animarum Pastoribus repetit, et confirmat.

Dum vero ejusmodi obligationem ad dies festos restringi decernit, in quibus tenetur Populus Missam audire, illud etiam satis innuit, ut quemadmodum debet Parochus, si ipse impediatur, per alium Missam Parochialem facere, ita et debeat per alium Sacrificium pro Populo applicare. Denique commiserans quorundam Parochorum Missarum subsidio indigentium inopiam, indulget quidem, et Episcopis committit, ut cum ipsis dispensent ad hoc, ut in diebus festis si a pio aliquo offerente eleemosynæ fuerint oblatae, easdem recipere valeant, et pro ipso Sacrificium applicare; sed *dummodo ad necessariam Populi commoditatem in ipsa Ecclesia*

Parochiali Missam celebrent, et ea adjecta conditione ut tot Missas intra hebdomadam pro Populo applicent, quot in diebus festis infra eamdem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii Benefactoris obtulerint. Vides, quam severe hanc legem, quam adhuc Cardinalis Archiepiscopus noster docuit, repetat, et innovet Pontifex Benedictus; ut vel in ipsa differenda oneris satisfactione Episcopi iudicium interpositum velit. Unde ii improbandi, qui suo se regunt arbitrio. Sed a nostris Parochis id religiose observari testes ipse sumus, qui occasione Concursus, aut Præsentationis ad tenuem aliquam Ecclesiam, electum Parochum supplicem audivimus dispensationem illam ab Eminentissimo Præsule petere, et pro necessitate impetrare.

Quid vero, si inops Parochus longa infirmitate detentus vix habeat, unde vitæ suæ consulere possit? *Celebris Clericatus, de Benef. Disc. 29. ait resolvi objectionem*
 » negando hanc paupertatem, quia omnis Parochus de
 » Jure habet suam congruam, et honestam sustentatio-
 » nem; quæ si desit, illam petere potest vel ab Episco-
 » po, vel a Populo; et quantumvis tenues sint redditus
 » Parochialis beneficii, ipse Parochus plus habebit ad
 » sui sustentationem, quam alii simplices Sacerdotes. »
 Cæterum si contingat, dico, quod sicuti Pontifex Episcopo committit, ut de Parochorum indigentia judicet, et dispenset in differenda Missarum applicatione; ita se ad eundem remittat æger Parochus, ut ipse æquo iudicio, et providentia tum inopiæ suæ tum spirituali populi bono consulere dignetur.

CAS. III. — Patritius, qui fuit Pippino in Baptismate Patrinus, cupit eundem etiam suscipere in Confirmatione; et a Parocho, utrum sibi liceat, sciscitatur. Qu. Quid respondebit Parochus?

Respondebit Parochus negative. Id enim habet in Edicto superius citato ad Cas. III. Febr. *Sia un sol Padrino..... e chi è stato d'uno al Battesimo, non deve tenerlo alla Cresima.* Eruitur vero ex C. *In Catechismo* 100, de Consecr. dist. 4, ubi etsi necessitate cogente

aliquando licere dicatur, tamen *et Ecclesiæ Rom. consuetudine*, et Leonis Papæ decreto fieri non debere statuitur: quemadmodum etiam in *Instruct. Rom.* superius citata: *I Padrini non possono essere...., nè quelli che sono stati Compari, o Commari dei medesimi confermati nel Sacramento del Battesimo, secondo l'antichissima consuetudine di questa S. Romana Chiesa.*

MENSE APRILIS.

CAS. I. — Marinus mutuos dedit Horatio aureos centum intra annum restituendos. Paulo post, domo sua ruinam minante, cogitur Marinus, ejus pecuniæ defectu, censum instituere, ut domum repararet. Sub anni finem non solum aureos centum datos mutuo ab Horatio exigit, sed etiam damnum, quod sibi inde emersit. Qu. An licite?

Respondeo negative. Etenim ex potissimis conditionibus, quæ requiruntur, ut in mutuo aliquid supra sortem possit licite exigi ratione emergentis damni, hæc est, ut damnum, quod eventurum est, mutuatario aperiat. Is namque libere debet in compensationem, quæ mutuo extrinseca est, consentire; cum nullus contractus sine libero contrahentium consensu umquam perficiatur: Et præterea quia admonitus posset forte aliunde sibi, suisque rebus absque eo compensationis onere providere. Cum ergo Horatius non fuerit de damno illo admonitus, neque ad compensationis onus poterit obligari. Itaque illicite illius damni compensationem petit Marinus. Ita communis. Hinc celebris *Daniel Concina*, de Just. et Jur. lib. 3, diss. 3, c. 14. § 2, etiam rejicit, quod scribit *Lessius*, l. 2, c. 20, dub. 10, num. 74. « Adverte tamen, si revera ex mutuo 100 aureorum » certo sis accepturus detrimentum aureorum decem, » non erit usuræ peccatum, etiamsi non monito mu- » tuatario de hoc damno paciscaris tibi reddi 110. » Nam si ignorat, non consentit in compensationem damni, quod tibi deberet, si scivisset, sed in solutionem usuræ, quam non tenetur solvere.

CAS. II. — Parisius dum anteactæ vitæ crimina in confessione Parocho aperiret, confitetur de copulis ante matrimonium habitis cum duabus Sororibus Uxoris suæ, et a Sacra Pœnitentiaria fuisse his terminis dispensatum, super impedimento primi affinitatis gradus *ob copulam habitam cum Sorore*. Hinc duplici angitur dubio. I. Quod copulam non expresserit, nisi semel habitam cum una, dum tamen pluries peccaverit. II. Quod de copula semel habita cum altera Sorore ex oblivione mentionem non fecerit. Qu. An Parisius debeat nihilominus de ea dispensatione esse tutus?

Respondeo ad I. partem affirmative. Neque enim in petitione dispensationis necesse est multiplicem copulam exprimere habitam cum eadem Consanguinea Sponsæ. Et ratio est, quia ista affinitas, cum oriatur ex uno tantum capite, una tantum affinitas censetur, quæ proinde non multiplicatur per plures copulas, neque plures copulæ impedimentum augent, neque difficiliorem reddunt dispensationem. Confirmatur ex praxi, et stylo, quo ejusmodi dispensationes impetrantur. Nemo enim multipliciter copulæ in petitione exprimit; neque Sacra Pœnitentiaria, aut Apost. Dataria ejusmodi multipliciter unquam exquisivit. Unum tamen juverit a Parisio sciscitari: An scilicet omnes illas copulas habuerit et ante Matrimonium, et ante executam Dispensationem. Nam si vel unam tantum post executam Dispensationem habuisset, nova opus erit Dispensatione, cum Dispensatio non extendatur ad casus postea exortos. Sanchez lib. 8. disp. 24, n. 8. *de justis Giribaldus*, et alii communiter.

Ad II partem vero negative. Quidquid enim secus docuerint DD. aliqui, quos citat Sanchez, cit. disp. n. 4, communis sententia est, quod si duo contrahentes sint duplici ejusdem affinitatis, vel consanguinitatis titulo conjuncti, debent de utroque in petenda dispensatione mentionem facere; ac propterea in casu tutus non est Parisius, qui copulam cum utraque Sponsæ suæ Sorore non expressit. Et ratio est, quia, ut disserit laudatus Sanchez, n. 5. quamvis duplex conjunctionis gradus

sit eadem numero affinitas ex unitate subjecti, in quo reperitur, est tamen ex duplici capite, id est ex duabus personis, et perinde est ac si esset alia conjunctio. Et certe sicut in consanguinitate, quæ ex duplici parte consurgit, duplex est ejusdem sanguinis communicatio; ita in affinitate, quæ ex copulis cum duplici consanguinea contrahitur, duplex illa seminum commixtio habetur, quæ duplicem pariat affinitatem. Igitur duplex erit et consanguinitatis vinculum in primo casu, et in altero duplex vinculum affinitatis. Atqui in Dispensatione, quæ datur pro simplici vinculo, non continetur dispensatio pro duplici. Ergo confirmatur et hæc sententia ex stylo, et praxi, ut testantur *de Justis*, et *Pyrr. Corrad.* Disp. Apost. lib. 7. c. 5. n. 84, eamque omnino vigere, et in Apostolica Dataria diversas fieri compositiones in gradu duplici, atque fiant in simplici, perpetua ipsi novimus experientia. Igitur pro nova dispensatione erit Parisio recurrendum.

Sed advertat tamen, eumque moneat Confessarius, ut in petitione non tantum exprimat affinitatis impedimentum, quod viget, sed exponat etiam affinitatem alteram, in qua fuit dispensatus, juxta probabilior sententiam, et stylum, et praxim. Scilicet, quando plura sunt impedimenta ejusdem rationis sive specificæ, sive genericæ, ea non divisim, sed conjunctim in petitione exprimenda sunt ne dispensatio subreptitia sit. *Sanchez*, lib. 8. dis. 23. *Giribald.* tract. 10. de Matrim. c. 8. dub. 7. *de Justis*, etc.

CAS. III. — Onuphrius Parochus novas Tunicellas pro Missa Solemni celebranda construi jussit; quas cum benedicere vellet, Capellanus conterdit non esse benedicendas, eo quod in Rituali legatur tantum *Benedictio Sacerdotalium Indumentorum*; inter quæ certe non sunt Tunicellæ. Qu. An recte contendat?

Respondeo non recte Capellanium contendere. Si quidem etiam Tunicellas et Dalmaticas esse benedicendas, imo iisdem illam ipsam competere *Benedictionem Sacerdotalium Indumentorum in genere* a Rituali Romano præscriptam, manifeste eruitur ex verbis ejusdem

Benedictionis. Nam in Oratione prima, *Omnipotens sempiterne Deus*, legitur: *his quoque Sacris Vestibus Pontifices, et Sacerdotes, seu Levitæ tui induti*. Itemque in altera, *Deus invictæ virtutis Triumphator*, sic exprimitur: *et hæc indumenta Levitæ, Sacerdotalis, et Pontificalis gloriæ Ministris tuis fruenda*. Itaque, non solum ad Sacerdotales Vestes, sed et ad Pontificales, et Leviticæ extenditur præscripta Benedictio. Neque obstat titulus. Nam titulo certe præferendus est textus formulæ, inquit *Cavaller. tom. 4. c. 11. ad Decr. 182*, et aliunde in titulo exprimitur Benedictio Sacerdotalium Indumentorum *in genere*. Ex quo idem *Cavallerius* infert non oportere, ut ea formula muteatur juxta varietatem paramenti benedicendi, neque ut exprimantur res, quæ benedicuntur, sed ea, prout jacet, bene legi poterit. *Ibid. n. 3. et 4.*

MENSE MAIL.

CAS. I. — Sylvanus villicus, unicus Filius Antonii ex primis Nuptiis, portans pondus diei et æstus, industria et labore notabiliter rem paternam auxit. Defuncto Patre vult a Fratribus ex secunda Uxore genitis separari; et hæc contendit, paternam hæreditatem æquis portionibus inter ipsum, suosque Filios, ejus fratres esse dividendam. Qu. An juste prætendat? -

Respondeo. Ut quæstio clarius solvatur, recolenda hic sunt, quæ de *Rerum dominio* disserentes, de bonis Filiorumfamilias tradunt DD. communiter. Scilicet Filiumfamilias quatuor habere posse bonorum genera, quæ in Jure dicuntur *Peculium*. I. Castrense. II. Quasi Castrense. III. Adventitium. IV. Profectitium. Prioris utriusque habet Filiusfamilias et proprietatem, et usumfructum. Peculii adventitii proprietatem quidem habet, sed non usumfructum. Profectitii demum nec usumfructum habet, nec proprietatem, sed utrumque ad Patrem pertinet. Ita ex dispositione Juris l. Cum oportet, C. de Bonis. qui liber., et Glossa ibi, et alibi passim et Jura, et Jurisperiti. Itaque difficultas omnis in

eo est, ut definiatur, an quæ Sylvanus bona lucratus est, quibusque rem paternam auxit ad *peculium adventitium*, an potius ad *profectitium* revocanda sint.

Nonnulli DD. apud *Sylvestrum*, v. Peculium, q. 12. quæstionem hanc celebrem: an bona a Filio ex rebus paternis acquisita sint *profectitia*? sic distinguendo resolvant. Vel lucra sunt tantum ex re Patris, veluti ex locatione agri, aut ex pecunia Mercatori credita; et sic lucra ad *profectitia* bona revocantur. Si vero Filius labore suo et industria lucretur, ut agrum ipsemet excolendo, pecuniam negotiando; tunc lucra partim *profectitia* esse dicunt, quatenus sunt ex re Patris, partim vero *adventitia*, quatenus labore et industria Filii parta sunt. Ita *Bartolus* et *Angelus*; imo etiam citatur Glossa, in d. l. Cum oportet. Verum *Glossa ibi*, inquit *Sylvester*, dicit, quod hujusmodi *lucrum est profectitium*; ut reipsa cuiquam facile patet legenti v. ex ejus *substantia*. Hinc melius distinguit *Navarrus*, in Manual. c. 17. n. 161, et 244. scribens: Aut Filius particulari diligentia, et labore bona Patris administrat, et pacto inito cum patre de stipendio; et sic quod sibi acquirit, in *peculium adventitium* referre potest. At si ordinario labore, nec ullo inito pacto rem Patris excolit, *lucrum omne erit profectitium*. Judicandum est enim, Filium pietate et amore in Patrem in oneris suscepisse, juxta id, quod habetur in l. Nissenus ff. de neg. gest. Idque sentiunt non pauci apud *Lugo*, disp. 5. n. 42.

At communior nihilominus sententia sic probabilius disserit. Vel Filius in domo Patris sui commoratur, et ex paternis bonis liberaliter vivit, et alitur; vel non. Si primum, quidquid ex bonis Patris sua etiam industria et labore lucratur, ad *peculium profectitium* pertinere dicendum est. Si vero extra paternam domum habitat, et sua industria et labore lucratur, et alitur, quidquid acquisierit in *peculium adventitium* censendum erit, quamvis ex rebus ejusdem Patris *lucrum* proveniat. Ratio est, quia in primo casu damna, pericula, expensæ ad Patrem pertinent. Igitur æquum est, ut ad ipsum quoque id est ad *peculium profectitium* pertineant emolumenta. Et e contra in secundo casu, cum damna et

pericula et expensæ sint Filii, etiam Filii sint lucra oportet; id est ad peculium adventitium referenda. Ita cum *Sylvest.* loc. cit. *Azorius*, part. 2. lib. 2, c. 23. q. 6., qui et alios refert, et communem sententiam vocat.

Jam vero in nostro casu Sylvanus paternum agrum excolens paterna in domo habitabat, paternisque alebatur bonis. Ergo lucra Patris erant, atque ideo in peculium profectitium referenda. Sed peculium profectitium paternæ hæreditatis est; et paterna hæreditas æqualiter inter filios dividenda. Ergo juste prætendit Sylvani No-verca, ut inter filios suos, ejusque ex Patre fratres æquis portionibus paterna hæreditas dividatur.

CAS. II. — Laurus et Laurentius sub Vesperas Sabbathi Pentecostes, cogitantes ire venationis gratia in montes dissitos, prævident futurum, ut nequeant in proximis Festis Missam audire. Quærunť a Parocho, an possint nihilominus licite abire, et venari. Qu. Parochi responsum?

Respondeo. Casum hunc lepide proponit doctus *Tamburinus*, in decal. l. 4, c. 11. § 5. n. 9. de Nobilibus quibusdam Convictoribus, quibus de hac re P. Sodalitatis Præsidentem seiscitantibus, *respondit Pater sine culpa licere*. At adolescens paulo cæteris religiosior huic consilio non acquiescens, P. Collegii Rectorem adivit, qui *nequaquam licere respondit*. Quid vero consilii captum fuerit non refert *Tamburinus*, nec quid capiendum fuisset definit. Solum narrat, rem in magnam multorum litem evasisse, quasi de *Gordio* solvendo *nodo* ageretur, atque utrumque responsum probabile esse concludit. Sed *Georgius Gobat.*, tom. 1. tract. 5. sect. 2. n. 449. tota exscripta *Tamburini* narratione subdit: « Ego tamen pro probabiliiori habeo responsum Præsidis, utpote nixi et melioribus rationibus, et auctoritate quinque DD. superius n. 447, nominatorum. » Superius autem quasi regulam firmam statuens docuit: « Nemo obligatur pridie festi non ponere impedimentum sacri postridie audiendi. » Et adhuc paulo superius, n. 425, posito casu hominis sic se accusantis: *Pridie festi ita læsi nimio potu valetudinem, ut nequirem*

*altero die eadem sacram subire, hancque impotentiam orituram prævidi: « tametsi perægre suscipio patrocini-
 » nium Lurconum, tamen illum excuso a mortali, in
 » quantum præcise ponit impedimentum sacri de jure
 » audiendi sequenti die. » Et laudat ibidem Decanum,
 qui « Clericum illum excusat, qui pari intemperantia
 » se ineptum reddat ad dicendum sequenti die canonici-
 » cum officium. » Hæc tamen retulisse, ut puto, refellisse est.*

Itaque in casu, Parochus Lauro et Laurentio respondit, non licere. Atque ut tota paucis attingatur quæstio de impedimentis præceptorum observationi ponendis, plura spectanda esse vult *Sanchez*, lib. 4. in Decal. c. 15, nempe: I^o vis, et rigor præcepti; II° necessitas, vel utilitas impedimenti; III° an impedit per se, vel per accidens; IV° an proxime, vel remote. Sed ad rem nostram cæteris missis, postrema tantum distinctio de tempore proximo, vel remoto superest consideranda. Jam vero certum est, non licere impedimentum libere ponere tempore proximo observationi præcepti. Id *Tamburinus*, ipse loc. cit. n. 7 perspecte asseruit scribens « non posse quempiam impedimentum ponere eodem
 » die festo, vel *festi proximo*; quo posito non valeat
 » interesse sacro; » quod etiam firmitus de Sacerdote habente onus celebrandi docuerat, de Sacrif. Mis. lib. 3. c. 6. n. 2. Et jure quidem. Nam cum præceptum urget, tenetur quisquis impedimenta tollere ejusdem observationi per se obstantia. Qui enim obligatur ad finem, obligatur ad media per se proxime necessaria ad finem consequendum. Ergo multo magis tenebitur impedimenta non ponere, quibus ab ejus observatione prohibeatur. Et certe si ponere liceret, facile omnes possent in ea se conjicere impedimenta, quibus ab onere audiendi Missam, vel jejunia servandi, et hujusmodi se eximerent. Quod quam sit rationi et religioni adversum, nemo est qui non videat.

De tempore remoto non quærit propositus casus, tamen a ratione et pietate alienum mihi videtur, quod cum *Tamburino* scribit *Patritius Sporer*, tract. 5. in 5. Præcep. Decal. c. 5. § 2, n. 50. « Certum est, posse

» quempiam tale impedimentum ponere tempore remoto
 » a die festo e. g. ante 3. vel 4. dies, etiam directe eo
 » sine ne audire sacrum teneatur. » Vid. *Dan. Concinnam*, l. 1. de Eccl. Præc. diss. 3. c. 8. 9. et *Lacroix*, l. 3. n. 1334.

CAS. III. — Capellanus in Altari celebrans, in quo Eucharistia non asservatur, ut devotioni piæ mulieris communionem in Missa petentis satisfaciat, partem Hostiæ consecratæ eidem tradit. Qu. An licite?

Respondeo. Id licere affirmarunt cum *Paludano*, *Suarez*, 3. part. disp. 85, sect. 2, et *Gavantus*, in Rubr. part. 3. tit. 10. n. 2. innixi veteri Ecclesiæ consuetudine, quæ nulla lege abrogata esse videbatur; nec immerito ita ætate sua illi scripserunt. At nunc extat Decret. S. Cong. 12 Febr. 1679, approb. Innoc. XI, quo, veteri jam mutata consuetudine, præscribitur, nulli tradendas esse, nisi *consuetas Eucharistiæ formas, seu particulas*. Ex quo *Cavaller.*, tom. 4, c. 4, Decr. 2, n. 9, infert non licere hostiæ partem Laico tribuere, uno excepto mortis periculo. Et confirmat ex Rub. part. 3. tit. 10. n. 3. ubi statuitur: Si Sacerdos celebrans infirmetur, vel in syncopen incidat post consecrationem; *adeo ut tamen possit communicare, et non adsit alia hostia consecrata, Sacerdos qui Missam supplet, dividat hostiam, et unam partem præbeat infirmo*. Porro si tantum in defectu aliæ hostiæ, danda sit in casu pars hostiæ sacrificii Sacerdoti jam sacrificanti, quanto magis cavendum erit, ne extra casum extremæ necessitatis Laico præbeatur? Itaque non licebit Capellano, ut devotioni mulieris tantum satisfaciat, hostiæ partem eidem tribuere.

MENSE JUNII.

CAS. I. — Lucas et Lucillus in Nundinis Mantuanis centum saccos tritici ab eodem Mercatore singuli emerunt, ut Venetias negotiandi gratia navi transmitterent. Locatis in navis fundo centum Saccis Lucilli quasdam

alias merces, tum centum Saccos Lucæ Nauta superposuit. Lucillus terra iter faciens ad Portum prope Ferrariam appulit, ibique Frumentum suum vendidit; et ne omnia subverterentur, Saccos centum Lucæ, qui erant in superiori navis parte, utpote ejusdem qualitatis et quantitatis, emptori tradidit. Postmodum Navis Venetias pergens naufragium passa est, et frumentum periit. Qu. An frumentum istud Lucæ perierit, an Lucillo?

Respondeo. Casum hunc, aut huic simillimum invenio penes duos magnos Doctores contrariis plane votis in praxi resolutum. Scilicet a celebri Theologo *Ludov. Molina*, de Contract. disp. 525, n. 6, et ab eximio Juris Doctore *Jo. Clericato*, Discord. Foren. Civ. 87. *Clericatus*, quidem a Brixienti amico consultus respondit, Saccos venditori Lucillo, cujus reipsa erant, non Lucæ periisse. Sed rationum momenta profert, sed quæ facile ad hanc unam maxime revocantur. Frumenti illius, quod in Navis fundo extabat, verus dominus erat Lucillus; illud enim ipse Mantuæ emerat, et in Navis fundo locaverat. Sed res omnis, si casu pereat, domino suo perit. Ergo Lucillo frumentum periit. Neque dici potest, factam fuisse permutationem, et ideo jusumenti dominium in Lucam fuisse translatum. Siquidem in omnibus contractibus, omni jure naturali et civili necessarius est utriusque partis consensus, l. Adeo ff. de Pactis: et quod nostrum est, absque facto nostro a nobis auferri non debet, l. Jus nostrum ff. de Reg. Jur., ac demum, qui rem alterius accipit sine consensu domini, tenetur, ad restitutionem. Sed Lucas rei inscius, et absens, nullum consensum præstitit, nec præstare potuit, l. Si et me, et Titium, ff. Si certum petatur; ac proinde Lucillus sine consensu Lucæ, Lucæ frumentum permutavit, et sine ejus facto illud accepit. Ergo. Nec valet, subdit idem, quod si non accepisset, et permutasset, certe in Navis naufragio periisset. Nam res non judicatur ab eo quod erit, sed ab eo quod erat, aut est; futuri enim eventus fortuiti et incerti non pertinent ad justitiam, vel injustitiam actionum humanarum, quæ fiunt de præsentī. *Felin.* in cap. Cum ab eo n. 4, de

Rescript. *Barbosa*, axiom. 6, et *Tuscius*, et alii. Hæc *Clericatus*.

At *Molina* l. c. Lusitanis Mercatoribus respondit, rem Lucæ Mercatori absenti periisse. Ratio est, quia Lucillus saccos venditos cum totidem suis ex præsumpta et rationabili amici sui voluntate permutavit, in suum usum convertit, et suo nomine vendidit. Unde quamvis non fuerit in ea permutatione actualis et explicitus Lucæ consensus, adfuit tamen tacitus et præsumptus, qui omnino ad permutationis contractum sufficere dicendus est; uti etiam in donationibus, aliisque similibus sufficere sæpe omnes concedunt. *Molinæ* consentit *Card. de Lugo*, disp. 55. sect. 1, n. 5, sed eidem contradicit *Bonacina*, de Contract. disp. 3. q. 16. p. 1. prop. 1. et *Sporer* anceps esse videtur, et alii aliter.

Quid ergo resolvendum? Dico: si ad rigidum jus res exigatur, non dubito fore plerosque, qui *Clericati* Jurisconsulti sententiam probent. At vero si ad jus æquum et rationabile, in conscientiae foro referatur, *Molinæ* Theologi sententia præferenda omnino videtur. Etenim Lucillus venditor bona fide egit, et in iis circumstantiis consensus Lucæ absentis in permutationem rei ejusdem prorsus naturæ, quantitatis, et qualitatis prudenter a Lucillo præsumptus est, eundemque Lucas certe dedisset, si præsens fuisset rogatus; in id enim, *quod tibi non nocet, et alteri prodest* rationabiliter præsumeris consentire. Et revera *Clericatus* ipse, qui venditi frumenti pretium Lucæ adjudicat, concludit, Lucam bene acturum, si ex gratitudine aliquam ejus pecuniæ partem Lucillo remittat. Quod dum asserit, satis se nosse fatetur, æquitatem aliquam, et rationem Lucillo favere.

CAS. II. — Tiburtius sæpe renuens Uxori suæ se commisceri, eidem denique occasio fuit, ut adulteraret. Quod rescians Tiburtius ipsi imposterum debitum negat, quod sibi jus esse contendat debitum negandi. Qu. An revera id juris habeat?

Respondeo. Jus istud Tiburtio asserunt, communiter Doctores innixi argumento ex cap. Significasti 4. de

Divort., ubi Alexand. III. jus facit judici, ut Viro concedat divortium ab adultera Coniuge, etiamsi illa in excusationem sui adulterii adducat, *se ab ipso injuste dimissam, et eundem sibi materiam adulterandi dedisse*; quia, ut ait Glossa ibi, *mulier in adulterium nulla conditione debet adduci*; sed debet potius *quælibet mala tolerare, quam malo consentire*. Can. Ita ne 3. caus. 32. q. 5. Excipiunt tamen, nisi Vir ea prava mente debitum negasset Uxori, ut ipsa adulteraretur; ita enim perinde esset, ac si in adulterium consentiret; ac propterea eo jure omnino privatur cap. Discretionem, de eo, qui cognovit, etc. Ita Suarez, lib. 10. Disp. 5. n. 6. Rossignol. Contr. 15. de Matrim. 6. Prænot. 11. sect. 9. n. 5. cum Cajetano, et aliis ibi allegatis.

Verum etiam putaverim, adimendum esse Viro jus negandi debiti adulteræ, ubi ille sæpius et pertinaciter negans prævidere facile potuerit Uxoris suæ incontinentiam. Nam non debet crimen in bonum illius cedere, qui censetur causa criminis. Sed qui crimen prævidet, et impedire non vult, cum tamen possit et debeat impedire, criminis causa censetur, ut patet ex communibus doctrinis de causis cooperantibus ad damnum. Ergo. Id claro eruitur ex Can. Si tu. 24. caus. 25. q. 2, ubi ex D. Chrysost. expresse habetur: *Si tu abstines sine Uxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam, et peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ*. Hinc D. Thom., lect. 2. in 1. Cor. 7. perspecte docet: *Septem sunt casus, in quibus, Vir non potest ob causam fornicationis Uxorem dimittere.... Tertius, quando ipse ei occasionem fornicandi dedit, ut quia non vult reddere debitum*. Idem sensit Enim. Toletus, Instruct. Sacerd. l. 7. c. 24, inquit: *Sunt multi casus... Quintus casus solet addi, quando Vir dedit occasionem Fœminæ adulterandi, quia noluit reddere debitum. Tunc si adulteretur Fœmina, tenetur Vir reddere debitum*. Nec obstat cap. Significasti superius relatam. Ibi enim loquitur Pontifex de adulterio publico, imo de nota et turpissima vita illius Uxoris, quæ sobolem de alio Viro suscepit, cui certe non sola fuit causa Mariti durities, sed potissime ejusdem fœminæ libido; quæ circumstan-

tiae in casu nostro non supponuntur. Igitur in praxi et conscientiae foro, non erit Viris contra conjugii officia pertinaciter peccantibus jus illud indulgendum.

CAS. III. — Dorilla pia foemina, in die infra octavam Corporis Christi, occurrente Nevendio S. Antonii, petit a Capellano, ut Missam Votivam de S. Antonio celebret. Qu. An possit rite celebrare?

Respondeo negative. Patet ex duplici Decreto S. Rit. Congreg. Alterum quidem edit. 21 Jun. 1670, sic habet: *Infra Octavam SS. Corporis Christi prohibentur Missae votivae quaecumque vel pro Defunctis.* Alterum vero plenius. *Ad augendam fidelium venerationem erga Augustissimum Eucharistiae Sacramentum, ejusque cultum in toto terrarum orbe promovendum, prohibuit celebrari Missas votivas, vel pro Defunctis infra Octavam Corporis Christi S. R. C. 15 Septemb. 1714, annuente Clem. XI. 29. ejusdem Caval. tom. 2. Decr. 61 et 62.*

MENSE JULII.

CAS. I. — Bertholdus convento pretio juliorum quinque, emit a Piscatore quidquid piscium jacto sub oculis rete esset capturus; et a Pastore ovium emit pretio scutorum totidem quidquid agnorum foret ex toto grege superiori Junio mense nasciturum. At nihil coepit Piscator, nihilque ex grege eo mense natum est. Qu. An in utroque casu debeat necne pactum pretium solvere Bertholdus?

Respondeo. Bertholdus non tenetur quidem pactum pretium solvere pastori, at tenetur tamen solvere piscatori. Sic jura aperte definiunt, l. Nec emptio 8. ff. de contrah. empt., tum l. Emptorem 12. in fin., et l. Si jactum 13. de Act. Empt. Et ratio discriminis est, quia in venditione partuum, vel fructuum emitur *res futura*, idioque si nihil nascatur, nulla est res nec vendita, nec empti. Unde ista venditio quasi conditionalis est, quae nisi edito partu, vel fructu, perfecta esse non intelligi-

tur; quemadmodum d. l. 8, præclare dicitur: *nec emptio, nec venditio sine re, quæ veneat, potest intelligi. Et tamen fructus, et partus futuri recte emuntur: ut cum editus esset partus, jam tunc, cum contractum esset negotium, venditio facta intelligatur.* At contra in venditione captus piscium, vel avium, vel missilium absolute emitur *spes rei*, quæ in ipso jactu elucet, et est prætioæstimabilis; unde sive multum, sive parum, sive nihil capiatur, tenetur emptor prætium solvere: *Emptio enim contrahitur, etiamsi nihil inciderit: quia spei emptio est:* eod. l. 8. Et certe si jactum retis ita emas, ut non *spem rei*, sed *rem futuram* emere videaris, eadem erit ratio, ac de partibus et fructibus. Velut si dicam: *dabo tibi julium unum quo qualibet libra piscium;* si nihil capiatur, ad nihil teneor. Nam initus est contractus determinatæ rei futuræ; quæ si non erit, contractus non firmabitur; ideoque ad nihil tenebor. *Giribald. De contr. tract. 3. c. 2. n. 21. Molina, Lugo, Rossignol. etc.*

CAS. II. — Felix Diaconus sive Officium recitet, sive Missam in Festo audiat, voluntariis in distractionibus mente detinetur. Qu. An satisfaciat?

Respondeo negative. Ut Ecclesiæ præceptis de audienda Missa, et Canonicis Horis recitandis satisfiat, attentionem esse aliquam necessariam nullus negat. Sed attentio duplex distinguitur; altera externa, quæ excludit occupationem exteriorem impediendam attentionem mentis; interna, altera, quæ est animi applicatio ad ea quæ peraguntur, aut pronuntiantur. Fuerunt, qui ad utrumque præceptum implendum externam attentionem sufficere, nec internam ullo modo postulari autumarunt. Ratio potissima illis erat, quia Ecclesia non præcipit actus internos, *Sylvest. v. Missa 2. q. 6.* et nulla revera lege attentio interna præcipitur. *Gobat. tr. 5, n. 228.*

Verum quid Ecclesia præcipiat, ex Sacris Juribus audiatur. De Horis Canonicis. Cap. Dolentes de celebr. Miss. ita jubet Innoc. III: *Districte præcipientes in virtute S. Obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter et diurnum, quantum eis Deus dederit, studiose*

celebrant pariter, et devote. Ubi Glossa, studiose, inquit, quantum ad officium oris; devote, quantum ad officium cordis. De auditione Missæ, Can. Omnes Fideles 62, de Consecr. dis. 1. dum sub excommunicationis poena præscribitur, ut integra audiat, etiam audiendi modus innuitur: *Qui autem non perseveravit in oratione usque dum Missa peragatur, convenit communionem privari.* Et Can. Quando 70. explicans Pontifex Pelagius II, cur *Sursum corda* in præfatione dicatur, inquit: *vigilare et incumbere ad preces toto corde debemus: cogitatio omnis carnalis, et sæcularis abscedat... Ideo Sacerdos etc., ut dum respondet plebs: habemus ad Dominum, admoneatur, nihil se aliud, quam Dominum cogitare debere.* Ac demum Decretis Conc. gen. Lugdun. relatis Cap. Decet, de Immun. Eccl. in 6. distincte omnino ad Divinorum celebrationem externa reverentia, et interna attentio Fidelibus sancte præscribitur: *Sit ad Ecclesias humilis, et devotus ingressus... Attendantur in locis iisdem intentis præcordiis sacra solemnia... Cessent confabulationes quælibet. Sint postremo quæcumque alia, quæ divinum possunt turbare officium...., ab ipsis prorsus extranea.* En Ecclesiæ leges et sensa, quæ an sint satis perspicua, fidelis quisque animus facile iudicaverit.

His accedunt rationes, quas contra *Sylvest.* profert *Suarez*, 5. part. disp. 88. sect. 5. Nempe Ecclesiæ lege præcipitur auditio Missæ ut actus humanus moralis, et religiosus, et ad cultum Dei pertinens. Non est autem actus humanus et moralis sine mentis attentione, ut patet in eo, qui dormiret, vel attentissime studeret legendo, scribendo; nec est actus religiosus, et ad cultum Dei pertinens sine interna religiosa attentione ad Deum, vel ad divina. Ergo attentio aliqua interna et religiosa requiritur. Hinc non recte *Sylvester*, dum ait lege humana non præcipi actus abinternos. Quamvis enim actus internus forte non possit ab Ecclesia præcipi directe, et per se; tamen ut conjunctus exteriori, et tamquam formam illius præcipi potest, ut constat ex iis, quæ in tractatu de Legibus traduntur communiter. Imo subdit *Suarez* l. cit., si non præciperetur interna attentio,

neque externa esset præcepta; exterior enim attentio non præcipitur, nisi propter interiorem. Advertendum tamen est internam attentionem ad Sacrificium Missæ triplicem distingui juxta ea, quæ de Oratione tradit *Angelicus*, 2. 2. q. 83. a. 13. Prima est, qua quis animum applicat ad acta et verba Celebrantis, et hoc pacto Deum colere studet. Altera est attentio ad sensa et mysteria, per verba et actiones repræsentata, maxime passionis et mortis D. N. J. C. Tertia est attentio generalis, qua, durante Missa, Deus colitur et laudatur.

Itaque si Felix Diaconus ita voluntariis cogitationibus mente destineatur, ut nullam in audienda Missa, aut divino recitando officio ex his attentionibus habeat. Ecclesiæ præceptis non satisfaciet. Atque sententiam hanc demum, omissis vanis argutationibus, omnes ut veram, et in praxi tradendam et sequendam esse fatentur, *Gobat.*, tract. 5. n. 232, *Lacroix*, l. 4. n. 1342.

CAS. III. — Fernandus Clericus a Patre suo ad correptionem percussus, tanta ira accenditur, ut se ipsum in brachiis, ac manibus ad sanguinis usque effusionem mordeat. Qu. An Pater percutiens, et Clericus se mordens excommunicationem incurrant?

Respondeo ad I. cum distinctione. Vel Fernandus est Clericus in minoribus tantum, vel etiam in Sacris Ordinibus constitutus. Si in minoribus tantum; Pater ipsum ad correctionem moderate, habita ratione culpæ percutiens, excommunicationem minime incurrit. Ita expresse habetur cap. *Cum voluntate, de Sent. excom.* *Si qui vero ratione officii... excommunicationis sententiam non incurrunt.* Quod et de his dicendum est, qui aliquos de familia sua, vel propinquos inferiorum graduum simili modo, ut cohibeantur a suis insolentibus scientia bonisque moribus informantur, duxerint corrigendos. At si Fernandus in Sacris constitutus sit, Pater in excommunicationem probabilius incurrisse dicendus est. Eruitur ex eod. cap. ubi tantum ab excommunicatione excipitur, qui paterne corripit Clericos inferiorum graduum: Unde Glossa ibi: *secus, si sint in superioribus*; et merito quidem juxta illud: *exceptio*

firmitat regulam in contrarium. Et aliunde nihil Clericali statui indecorum videretur, si Laicis Clericos etiam in Sacris corrigendi per verbera esset potestas. *Hostiens.*, *Panorm.*, *de Butrio* in d. cap. et *Palaus.*, *Layman* et alii Theologi communius contra *Sylvestrum*, *Suarez*, aliosque.

Ad II. Dico Fernandum, qui se ex ira graviter percusserit, in censuram incurrisse. Etenim. Can. *Si quis*, non tam in favorem Clericorum, quam status ipsius Clericalis sancitus est. Et certe cap. *Contingit de Sentent. Excom.* præcipitur excommunicari Clericum, qui concenserit se ab alio percuti; *Si quis Clericus post prohibitionem hujusmodi sponte se subjecerit, excommunicetur.* Ergo non minus canonicis censuræ erit subjectus qui se actu percusserit, *Panorm.* in d. cap. *Sperel.*, *Decis.* 45. n. 71. *Navarrus*, *Barbosa*, etc.

MENSE AUGUSTI.

CAS. I. — Martina pia Mulier solita frequenter refici Sacra Synaxi, graviter ægrotans Sacro Viatico fuit a Parocho roborata. Tribus vel quatuor diebus elapsis, eadem durante infirmitate, et periculo, petit iterum Viatico refici, cui cum indulsisset Parochus, reprehenditur ab Archipresbytero, quod fecerit contra statutum Synodi nostr. Diocesanæ lib. 2. c. 3. § *Ægrorum solatium.* Qu. An justa fuerit reprehensio?

Respondeo. Injustam fuisse reprehensionem. Namque Synodus Diœces. Bononien. *loc. cit.* non indicit Parochis, ne infirmum in eadem ægritudine iterum Viatico reficiant, nisi dies saltem decem a prima sumptione interfluxerint, ut quosdam disputantes audivimus; sed pie reponens, Eucharistiam esse *Ægrorum solatium*, et *verum afflictorum levamen*, Parochos in primis monet, posse eos tuto infirmum in eodem vitæ discrimine iterum Viatico recreare; et rescissis quæstionibus, quoto id tempore liceret, præcipit, ut elapsis saltem a prima sumptione diebus decem, et præsertim morbo iterum ingravescente,

non denegent Viaticum infirmo illud devote efflagitanti. En verba : *Si æger in eodem vitæ discrimine diutius perseveret, aut superato per dies periculo, relabatur in morbum, poterit iterum Viaticum refici, nec petenti denegetur dummodo dies saltem decem intercesserint a prima sumptione Eucharistiæ.*

Et hæc sapientissime constituta apprime cohærentiis, quæ postmodum Benedictus XIV, de Syn. Diœc. l. 7. c. 12. n. 4. tradidit, scribens : *et potest, et interdum debet Episcopus constituere, ne Parochi renuant Sanctissimam Eucharistiam iterato deferre ad ægrotos, qui etiam perseverante eodem morbi periculo, illam sæpius per modum Viatici, cum naturale jejunium servare nequeant, percipere cupiunt. Nullum enim invenimus, subdit P. O. alicujus nominis Theologum, qui neget et licitum, et pium, et laudabile esse illud sæpius repetere.* Quanta vero majori id frequentia liceat, adhuc disputatur. Alii enim cum *Suarez*, disp. 68. sect. 5. decem, vel octo dies sufficere existimant. Alii cum *Ludov. a S. Johanne*, to. 1. q. 7. art. 3, tres dies. Alii demum cum *Layman*, l. 5. summ. tract. 4. c. 6. q. 6, etiam in sequenti die illud repeti permittunt, si mortis periculum instet, aut ægrotus, qui, cum sanus esset frequenter communicari consueverat, denuo nutriri cupiat, et efflagitet. Quare cum nihil definitum sit, Parochorum judicio, ac prudentiæ remittitur, attenta loci consuetudine, ægritudinis periculo, et ægrotantis devotione ac pietate.

CAS. II. — *Carlinus Filius Hæres*, defuncto Patre, cum scripturas a patre relictas colligeret, ut jura cognosceret suæ hæreditatis, schedulam invenit, in qua Pater defunctus manu propria pias dotes, et eleemosynas notaverat, quas facere constituerat. Qu. An Hæres ad easdem implendas teneatur?

Ut casus recte solvatur, Schedulæ verba consideranda sunt. Etenim si ea charta manu Defuncti, seu Testatoris descripta speciem Testamenti præseferret, quæcumque in ea contineatur dispositio ad causas pias, omnino esset observanda, etsi nulli interfuerint testes, omnique juris Civilis solemnitate esset destituta. Dispositiones enim et

inter liberos, et ad causas pias sunt a scrupulosa ejusmodi solemnitate observatione immunes, *Auth. Quod sint*, ibique *Glossa*, C. de Testam., *Bartolus*, l. 4. n. 76 et 85. de Sacros. Ecclesiis, et cap. Cum esset, et cap. Relatum 1. de Testam.

At si simplex fuerit rerum notula, ut Casus præfert, iterum est distinguendum. Siquidem vel ejusdem verbis apparet, Defunctum, seu Testatorem eas eleemosynas constituisse faciendas ex justitia, vel ex voto, veluti si legeris: *Nota eleemosynarum, quas facere teneor, aut debeo ex voto, ex legato, etc.*, et tunc palam est, quod Hæres debet easdem implere, nisi reperiret, fuisse jam a Patre adimpletas. Filius enim, et Hæres quicumque universalis succedit in omnibus juribus et oneribus, et tenetur conscientiam seu Patris, seu Testatoris exonera-re. cap. In litteris 5. de Raptorib., et alibi.

Quod si ex verbis schedulae appareat, eas Defunctum ex devotione, seu charitate determinasse, veluti si legas: *Nota eleemosynarum, quas facere intendo ad Dei gloriam, vel ex charitate in Christi pauperes, etc.*; et sic non tenebitur Hæres easdem implere; eo quod præsumatur Defunctus eas ad sui memoriam adnotasse, non vero ad obligandum Hæredem. Imo etsi animum obligandi habuisset, et non expressisset, adhuc non teneretur Hæres, quia propositum mente retentum nihil operatur, l. Quinam ff. de Hæred. instit. Et regula juris est, quod voluntas Testatoris non attendatur, nisi expresserit, *Cravet. Consil.* 501. n. 12. et *Ciarlin. Controv. For. lib.* 4. c. 55. n. 94. Sed iterum adverto, quod si aliquo modo satis constaret de voluntate Defuncti, vel Testatoris, ut aliquid in causam piam distribuatur, licet id in foro externo probari nequeat, tenetur in conscientia solvere. Tunc enim probatione opus non est, dum de veritate constat, ut bene advertit *Antoine*, de Ult. Voluntat. q. 5. n. 6.

CAS. III. — Hyacinthus Parochus, occurrente Festo S. Isidori Episcopi Titulari Ecclesiae suæ, in Feria IV post Dominicam Passionis, ne solemnitate mœstitia turbet, utque devotionem populi foveat, Imaginem ejus-

dem S. Titularis, quæ in Altari præstat, discooperit, et, ut facit Ecclesia in Missa Fer. V, in Cœna Domini, Crucem albo velo tegit. Qu. An rite?

Respondeo negative. Nam primo de non detegendis imaginibus et Crucibus, *etiamsi in Hebdomada Passionis occurrat Festum Sancti Titularis, aut Dedicatio- nis Ecclesiæ*, extat Decret. S. R. C. 16 Nov. 1649. Quod autem non liceat Crucem tegere velo albo, seu coloris juxta colorem festi, quod solemniter celebretur, tum ex relato Decreto infertur, tum ex generali ritu Ecclesiæ, ob mysterium, quod eo tempore in violaceo colore repræsentatur, et colitur. Ritus autem tegendi Crucem albo velo ad Missam Fer. V. in Cœna Domini, est specialis ratio, et singularis dispensatio, quæ in exemplum trahi nequit. *Cavaller.*, tom. 4. c. 18. Decr. 9. *Meratus*, et *Guyetus*.

MENSE SEPTEMBRIS.

CAS. I. — Camillus et Dorotheus Fratres honesti quidem generis, sed fortunæ tenues, defuncto Patre, ut familiæ decori consulant, conveniunt ut unus tantum uxorem ducat. Camillus Dorotheo natu minori onus uxoris ducendæ cessit simul cum tertia parte fructuum sui Patrimonii, et promissione hæreditatis in favorem filiorum. Ducta his conditionibus Uxore a Dorotheo, Filiisque procreatis, Camillus amore captus cujusdam mulierculæ, ex ea filium genuit, promittens cum juramento, se illam ducturum in Uxorem. Qu. Quid de hoc juramento, ac de forte progeniti naturalis filii sit judicandum?

Respondeo ad I Juramentum invalidum censendum est. Quamvis enim maxima sit juramenti religio et vis, tamen nullius roboris esse convincitur, cum injuste præstitum est: *Jurabis, vivit Dominus, in veritate, et in judicio, et in justitia*, Jerem. IV, 2. Destituitur autem *justitia* juramentum, quod est contra bonos mores, nec ullam propterea parit obligationem. *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum*, Reg. 58. Jur. in 6. Ejusmodi autem habetur, quod

vel contra datam fidem, vel in præjudicium alterius præstitum est. Primum patet ex cap. *Veniens, de jurejur.* ubi præcipitur, *ut si mandatum priori juramento licite facto repugnet ipsum auctoritate nostra denuntiet non servandum*: ubi *Hostiens.*, *Jo. Andr.*, *Abbas*, *Ancharan.*, et alii communiter DD. docuere idem intelligi, etsi jusjurandum factum si contra simplicem promissionem; *Hinc demum*, scribit celeb. *Fagn.* in d. c., *solvitur aliud dubium, ut quamvis aliud juramentum non obviet priori juramento, tamen si adversetur promissioni antea factæ non sit servandum.* Et merito quidem, quia tale juramentum est contra jus naturale, quod datam fidem servandam esse præscribit, *Azor.* l. part. l. 11. c. 6. q. 1. *Sanchez* in Decal. l. 3. c. 17. n. 18. etc. Atque hac ipsa ratione suffulti DD. communiter omnes docent, sponsalia facta post priorem aliam promissionem etiam jurata esse invalida, cum juramentum non sit vinculum iniquitatis. *Giribald.* de Matrim. tract. 10. c. 2. n. 41 et 42.

Nec minus evidens est juramentum esse nullum, quod in damnum tertii redundat. Nam cap. *Cum contingat*, de Jurejur., jubetur servari juramenta, *cum in alterius præjudicium non redundant.* Idemque statuit Bonif. VIII, cap. *Quamvis*, de Pactis in 6; et prætermisissis *Sperell.* decis. 180. n. 32. *Farinac.*, aliorumque auctoritatibus, *Rota Rom.* decis. 612. n. 59, sic definivit: *Juramentum non attenditur, et non valet, quod operatur aliquid in tertii præjudicium.* Sed quid plura? *Signatum est super nos vultus Domini*, ut hæc facile omnes intelligamus.

Jam vero in casu, juramentum a Camillo factum mulierculæ Concubinæ est contra fidem Dorotheo fratri datam de non ducenda Uxore; qua promissione innixus et fide, onus familiæ ipse suscepit; et præterea vergit in damnum ejusdem Dorothei et nobilium Filiorum ejus; propterea quod hæreditaria bona Camilli iisdem promissa devolverentur in ejus Mulieris Filios. Denique prætereunda non sunt mala, quæ ex ejus juramenti observatione forent eventura; nec enim solum familiæ decori macula inureretur, et paterna bona contra datam fidem distraherentur, sed odio et rixæ excitarentur, quæ

fraternos animos perpetuo turbarent; quæ ſane mala omnino eſſe præcavenda nemo non videt. Igitur juramentum illud nullius roboris ac religionis, coram Deo et hominibus eſſe videtur. At Mulier ſub ea promiſſione copiam ſui corporis fecit. Quid ideo? Ex dictis, ratione juramenti non tenetur eam ducere Camillus. Multo minus ratione vel deceptionis, vel damni. Nam in primis nulla forte fuit deceptio; quia diſpari conditione ſpectata, decipi ipſa voluit. Non ratione damni; eo quod alia via ſit illi compensandum, ut fuſe Doctores diſſerunt in tractatu de Matrimonio; nam de hoc non quæritur in caſu. V. *Girib. tract. 10. cap. 2. dub. 5. Sanchez, lib. 1. Diſp. 10, etc.*

Ad II. Alimenta ſunt Filio a Patre præſtanda, ut honeſte vivere queat. V. *Cas. II. Decemb. 1777.*

CAS. II. — Florinda cum in generali Confessione delicta juventutis ſuæ Confessario exponeret, de una vel altera fornicatione ſe accuſat. Interrogata de ſtatu complicitis, relatione ad ſe, reſpondit, complicem fuiſſe Fratrem præſentis Viri ſui. Qu. Quomodo Confessarius, audita hac reſponſione, debeat ſe gerere cum Florinda?

Reſpondeo. Prudentia non minus, quam ſana doctrina Confessario utendum eſt. Atque in primis explorare debet, an copula habita completa fuerit, et apta generationi. Nam ſi ſecus fuerit, ſicuti ex incompleta copula nulla eſt affinitas, quæ ex ſeminum commixtione naſcitur, ſic nulla eſſe debet de ejus Matrimonii nullitate ſuſpicio, ut notum eſt. Poſito autem veræ fornicationis crimine, ut Caſus ſupponit, Confessarius Florindæ conſcientiam circa ſui matrimonii valorem caute exploret, an ſcilicet ſit in bona fide, vel mala, aut etiam dubia.

Si mulier in mala fide eſſe reperiatur, ut nempe ſui matrimonii nullitatem perſpectam habeat, reprehendenda eſt de turpi concubinato, in quo tamdiu formaliter permansit quamdiu cognita ſibi fuit matrimonii ſui invaliditas; tum monenda, ut ſecretam Dispensationem a Sacra Pœnitentiaria ſtudeat impetrare, ad quam quidem obtinendam non modo Parochus, ſed etiam quivis Confessarius, ſaltem ex charitate, debet, ubi opus fue-

rit, operam suam impendere; denique urgenda est, ut interim ab omnibus conjugii actibus abstineat; utpote qui non conjugales, sed incestuosi sunt; imo et opportune omne incontinentiae periculum vitet, *Sanchez* l. 2 disp. 39.

Si detegatur in dubia fide, tenetur Confessarius poenitentem de rei veritate docere. Nam ex una parte, conscientia dubia non est idonea regula morum; et ex alia Confessarius non secus ac Judicis, Doctoris personam sustinet, et poenitens ad ipsum tamquam ad Doctorem, et Vicarium Dei accedit, ut instruatur; atque ideo poenitentibus, qui scientia indigent, tenetur veritatem aperire; nec ulla de causa potest ab ea aperienda excusari, cum directe contra sui ministerii legem peccaret; atque huc illa revocatur regula juris, cap. 3. : *utilius permittitur scandalum nasci, quam veritas relinquitur*. An vero si ad omnia se docilem exhibeat poenitens sive malae, sive dubiae fidei, statim absolvi possit, affirmat *Moron*. Resp. 56 cum aliis. Verum cum Florinda in occasione proxima, utcumque necessaria versetur, prudens Confessarius praë oculis habebit ea quae a sanioribus Theologis de hac re traduntur, et maxime quae *D. Carolus* in Instrum. Confess. Hucusque communis.

Difficultas, et nodus esse videtur, si mulier in bona fide reperiatur: Debetne Confessarius matrimonii nullitatem detegere? Et quidem si nullum grave damnum, aut scandalum timeatur, nullus negat, debere Confessarium suo munere fungi, et veritatem docere, ut paulo ante dictum est. At si prudenter timeatur scandalum, incontinentiae periculum, odia, rixae, quid dicendum?

Reponimus, Confessarium non debere poenitentem in eo casu de matrimonii sui nullitate admonere. Equidem non est generatim approbanda sententia, quam cum aliis tradit *Sanchez*, de Matrim. l. 2. disp. 58, quamque amplexi sunt, et dilatarunt *Salmanticenses*, *Lugo*, *Sporer*, *Tamburinus*, et alii, scilicet non debere Confessarium admonere poenitentem in ignorantia invincibili constitutum, sive ea ignorantia sit juris humani, sive divini ac naturalis, sive etiam cum praëjudicio proximi,

ubi prævideatur *secutura perplexitas, vel scandalum vel difficultas*; qua de re alias opportunius, ne longius æquo producat^r oratio. Ad rem nostram animadvertisse sat est, quod ii ipsi, ut *Adrian.*, in 4. q. 5. dub. 6 et 7. et *Navar.*, cum. c, 22. n. 83, et *Covarruv.*, et *Elizalde*, etc., qui opinionem illam, vel in totum, vel ex parte ut improbandam rejiciunt, hunc excipiunt casum ignorantiae de Matrimonii nullitate, excipitque *Daniel Concina*, etsi sententiam illam severius insectetur, de Conscien. Diss. 1. c. 4. Et ratio est, quia Mulier omnino in bona fide esse supponitur; ejusmodi enim impedimenta juris humani, inquit *Sanchez*, vel ipsi aliquando Sacerdotes ignorant, et aliunde pericula incontinentiae, dissidiorum et hujusmodi non ex parte sui, quo in casu aliis sibi remediis consulere posset, sed ex parte alterius Conjugis oriri supponuntur. Unde ipsa per se ad veritatem suscipiendam, ad universam Dei legem servandam, atque ideo (si opus sit, nihilque aliud obstat) ad Sacramentalem expediendam absolutionem disposita esse cognoscitur. Addi solet responsum Inn. III, cap. *Quia circa de Consang. Dissimulare poteris, ut ramaneat in copula sic contracta, cum ex separatione grave videas scandalum imminere*. Sed multa apud *Sanchez*, et *Concinam* producuntur, ut videatur a re alienum. Itaque Confessarius prudenter dissimulabit, et interim a S. Pœnitentiarum dispensationem impetrare et exequi studebit, juxta instructionem quam late exhibet *Bened.*, XIV, Inst. Eccl. 20. vol. IV.

CAS. III. — Germanus Parochus vocatus ad celebrandum in die Festo Ecclesiae Monialium Monasterii Ordinario subjecti, et intra Parochiae suae fines siti, vult urgentis Matrimonii denuntiationes facere. Sed Monialium Confessarius eidem se firmiter opponit. Qu. An jure?

Respondeo affirmative. Extat. Decr. S. Cong. Conc. 23 Aug. 1727. *Non potest Parochus in Ecclesiis Monialium Ordinario subjectorum, assistere Matrimoniis, vel eorum Denuntiationes facere*. Non quod Parochus absolute nequeat Matrimonio assistere, vel Denuntiationes facere extra Parochialem Ecclesiam; sed ob defe-

ctum jurisdictionis in Ecclesia Monialium, quæ licet intra Parochiæ fines sita sit, ab ejus jurisdictione omnino exempta est, et immediate Ordinario subjecta. Unde cum assistentia, quæ publice fiat in Ecclesia, et Denuntiationes propter publicitatem valde imitentur contentiosam jurisdictionem, non possunt fieri sine consensu Confessarii, seu Rectoris ejusdem Ecclesiæ: *Cavall.*, tom. 4. ad d. Decr.

MENSE OCTOBRIS.

CAS. I. — Marcus Mercator Venetus committit Blasio Proxenetæ Bononiensi, ut suo nomine emat viginti librarum millia cannabis, Blasius habens apud se decem librarum millia, hæc a se ipso nomine Mercatoris emit communi pretio; tum alia decem ab indigentibus pecunia viliori pretio emit nomine proprio; et omnia mittit, traditque Mercatori pretio communi. Qu. An. licite?

Respondeo. Duo proponit casus. I. An. Blasius proxeneta potuerit rem emere a se nomine alieno? II. An ab aliis emere minoris nomine suo, ut pluris venderet Mercatori?

Ad I. affirmative. Non enim est dubium, posse quempiam a se ipso rem nomine alieno emere, cum una eademque persona duplicis juris censeri possit respectu diversorum, l. Miles § pro parte de leg. 2, Glossa in Can. Quæritur 2. q. 7. Abbas et alii apud Menochium de recuper. Rem. 1. n. 36. Difficultas est de Proxenetæ, cui cum datur stipendium pro laboribus, et industria ad comparandas merces mercatori, nullum mercedis titulum habet, si emat a semetipso. Verum in primis huc bene revocari potest doctrina, quam de campsoribus communiter tradunt Doctores. Scilicet Campsor pro trajectione pecuniæ licite pretium accipit, etsi quandoque trajectio sit sibi commoda, propterea quod in locis, ad quæ trajicere pecuniam pro Campsario debet, creditas pecunias habeat, quas hic a Campsario recipere, et illic totidem pro ipso solvere sibi utile est. Et ratio deducitur ex munere, quod in publicam utilitatem Campsores

exercent, et quia per accidens est, quod munus per se onerosum et Campsariis commodum, aliquando etiam Campsori commodum sit; tum denique ex tacito consensu hominum communi, qui pene id sæpe Campsoribus contingere norunt, nec tamen injustum judicant, ipsos ratione sui muneris pretium trajectionis recipere *Cajet.*, *Rossignol.* *Molina* et *Concina*, de Just. et Jur. Diss. 4. c. 19. q. 3. Hæc ad Proxenetas transfer; imo si Blasius ea mente cannabem prius comparasset, ut Mercatoribus suis promptius inserviret, ne ullus quidem vel levis dubitandi locus relinquitur.

Ad II. Generatim loquendo negative. Certum quidem est, quia vel sua, vel etiam aliena pecunia nomine proprio emit, cum fieri rei emptæ Dominum l. Si ex eo. C. de rei vendicat. (exceptis casibus in Jure expressis); atque ideo posse eam rem alteri vendere. At non ideo videtur recte inferre *Moron.* Resp. 41, posse Proxenetam conductum, dum negotium Mercatoris agit, rem nomine proprio minoris emere, et eidem vendere pluris. Dum enim operam suam Mercatori locat, tenetur ejus negotia fideliter agere, et quanta majori potest utilitate intra recti justique fines, ut in casu supponimus, eidem emere et providere. Dixi *generatim loquendo*, nam a DD. excipitur lucrum, quod Proxeneta sibi speciali industria, et labore, aut quovis alio particulari titulo compararet. Sed neque istud poterit sibi retinere, quotiescumque aut Mercator specialem Personæ industriam emisset, aut Blasius eandem ultro spopondisset; quod non raro facere homines solent, ut Mercatorum, aliorumque mandantium procuraciones, et negotia sibi captent. Igitur caute cum ejusmodi conductis hominibus Confessario agendum est, ut infidelitatibus, et dolis auditum præcludant, ut monet laud. *Concin.* Dissert. 2. cap. 5. q. 3.

CAS. II.—Fortunius hæredes Confessario suo fatetur, se ab anno et ultro aditæ hæreditatis nondum quædam legata pia adimplevisse. Parochus ei denuntiat numquam fore, ut ab ullo absolvatur, nisi prius legata solverit. Quod audiens Fortunius, sequenti die legatorum

solutionem implet, et poenitens ad Confessarium redit, ut absolvatur. Qu. An possit simplex Confessarius ipsum absolvere?

Respondeo negative. Sententia quidem affirmativam ponit *Lupus*, de Cas. Reser. part. 2. c. 3; sed observandum est, ipsum disserere de casu reservato Ecclesiae Bergomen., qui conditione apposita sic effertur: « Qui » pauperie non impediti solutionem ex legato pio debitam » longius biennio distulerint: » *id vero tamdiu tantum, quamdiu in mora fuerint solutionis.* Igitur cum solutione facta, Hæres non amplius sit in mora, mirum non est, quod a *Lupo* reservatio cessare dicatur. At bene mirandum est, *Mazzuchellum*, de Cas. Reser. cap. 20. disp. 2. n. 45. idem affirmare de reservatione Ecclesiae Mediol., quæ omnino est absoluta, quemadmodum in nostra Bononien. est sub num. 8.: *item culpabilis dilatio post annum in iisdem (Tab. Testament.) aperiendis, vel in legatis piis quibuscumque solvendis.* Etenim cum reservatio absoluta sit, si in eam Fortunius ob culpabilem in solvendo dilationem inciderit, in eadem quoque etiam facta solutione permanet; sicuti enim per simplicem solutionem non tollitur patrata culpa, sic nec tollitur reservatio, quæ eidem culpæ absolute adnexa est. Et quemadmodum ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; ita ubi lex conditiones non apponit, nec nos debemus apponere. Confirmatur prop. 44. damn. ab Alexandro VII. *Quoad forum conscientiae, reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.* Ergo neque in nostro casu cessante contumacia solutionis, non cessabit reservatio. Non ergo, poterit Fortunius a simplici Confessario, etiam facta postmodum Legati solutione, absolvi.

CAS. III. — Plautina pia Mulier petit a Capellano, ut Missam votivam celebret in honorem eorum Sanctorum, quorum effigies simul prostant ad Majus Altaræ. Porro inter istos sunt et Martyres, et Virgines, et Confessores. Qu. Quæ Missa rite legenda sit, ut petentis devotioni satisfaciat?

Respondeo. Legendam esse Missam de Communi Mar-

tyrum, sive tempore Paschali, sive extra illud, prout tempus exigit. At in Orationibus tacenda erit qualitas ipsorum Martyrum, vel sumendæ Orationes de Missa S. Callisti Papæ et M. 14 Octobris, quæ communes omnino sunt. Ita cum *Guyeto*, *Meratus* addit ad *Gavantum* part. 1. tit. IV. n. 20. Neque enim melius et sacris ritibus, et devotioni petentis Missam satisfieri poterit.

MENSE NOVEMBRIS.

CAS. I. — Vincentius Confessarius, pluribus abhinc annis ad Confessiones audiendas approbatus, pluries ab incestu affinitatis in primo gradu absolvit. Nunc a Parocho intelligens ejusmodi incestum esse casum reservatum, dubitat I. An peccaverit. II. An aliquam pœnam incurrerit? Qu. Quid dicendum?

Respondeo ad I. affirmative. Manifestum est enim, Vincentii ignorantiam omnino vincibilem et culpabilem esse judicandam, utpote quæ et debebat, et facile poterat tolli et vinci; poterat quidem; namque satis illi erat vel simplicem reservatorum elenchum legere. Debebat autem quia, ut ait *Angelicus* 1, 2, q. 76. art. 2, *quisquis scire tenetur illa, sine quorum scientia non potest debitum actum recte exercere. Unde omnes tenentur scire communiter ea, quæ sunt fidei, et universalia juris præcepta: singuli autem ea, quæ ad eorum statum, vel officium spectant.* Quæ S. Doctoris præclara verba debemus timentes et pavidum omnes perpendere, qui muneribus et officiis in Ecclesia fungimur, et sæpe singuli orare; *Domine Pater, et Dominator vitæ meæ, ne increscant ignorantia meæ, et simplicentur delicta mea, et peccata mea abundant*, Eccli. 23. et cum Regio Psalte: *Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris.* Ps. 24.

Ad II. Ex Decreto S. Congr. Episc. et Reg. jussu Clem. VIII. ed. 9. Jan. 1601, in Sacerdotes omnes tam Sæculares, quam Regulares ex prætextu privilegiorum, seu facultatum præsumentes absolvere a Casibus clare

vel dubie contentis in Bulla Coenæ, sive aliis Papæ reservatis vel reservatis ab Ordinariis locorum, hæc fuere pœnæ statutæ : *Excommunicatio, privatio officiorum, dignitatum et beneficiorum ; inhabilitas ad confessiones audiendas, et ad quæcumque officia beneficia, et prælaturas imposterum obtinendas, et hæc ipso facto, et absque alia declaratione incurrenda, et Pontifici reservata.* At sequenti an. 1602. 26 Novemb. novo Decr. ejusd. Clem. VIII jussu edito, res ad solos Casus Bullæ Coenæ, omissis vocibus *clare vel dubie* contentos contracta est, et ad Casus quinque extra Bullam, et ad Casus ab Ordinariis locorum reservatos, ac pœnam sustulit inhabilitatis ad confessiones audiendas, et ad absolvendum non requiri licentiam in scriptis, sed sola voce concessam sufficere. Hoc Decr. latius confirmavere Paullus V. 7 Jan. 1617, et Clem. XI, 13 Maii 1711, ut omnes etiam sine privilegiorum prætextu absolvere præsumentes afficere videatur.

At has pœnas incurrissene dicendus est Vincentius ? Omissa distinctione ignorantiae legis et pœnæ ; generalis regula est : *ignorantia legis, quæ non excusat a culpa gravi, propter quam pœna lata est nec excusat simpliciter a pœna.* Panormit., Felin., et alii ex l. 1. ff. de legib. At excipiuntur censuræ, quæ pœnæ medicinales cum sint, contumaciam postulant in transgressore et tunc maxime certa exceptio est, cum in lege additur clausula, quæ scientiam vel dolum requirat, ut bene Suarez, de leg. l. 5. c. 12. n. 9, cujusmodi sunt *scienter, temere, consulto, qui præsumpserit, ausus fuerit*, etc. Porro in citatis Decretis Clem. VIII. et Pauli V. habetur : *ne quis absolvere audeat, vel præsumat.* Quid ergo dicendum ? Ex doctrinis *De conscientia*, ignorantia culpabilis vel est invincibilis generaliter, vel crassa, et supina, vel demum affectata. A censura sub iis clausulis lata ignorantiam generaliter vincibilem excusare communissime docent Theologi. *Salmant.* cum aliis nonnullis defendunt vel ipsam excusare ignorantiam affectatam. Sed graviores Theologi, inter quos Suarez, disp. 4. sect. 10, eam opinionem ut falsam rejiciunt, et merito, quin ignorantia affectata æquiva-

let scientiæ; et ex *D. Thoma*, 1. 2. q. 76. n. 4, non modo non minuit, sed *auget voluntarium, et peccatum*. *Sanchez*, de Matr. lib. 3. disp. 40. n. 7, putat etiam ignorantiam crassam excusare; sed addit, *dummodo non sit ita crassa, ut ingens sit temeritas*. Idemque sentiunt *Navar. Sum. Hisp. c. 27. n. 74*; et *Henriquez*, lib. 13. de Excomm. c. 23. Cujus ignorantiae damnaudus sit Vincentius facile ex circumstantis, judicaveris, et casum habebis penitus resolutum.

CAS. II. — Faustinus Confessarius, approbatus ad annum, et qui hucusque in Parochiali Ecclesia cum multa charitate, et pœnitentium fructu Confessiones exceperat, ne se examini, quod ab Ordinario communiter exigitur, subjiciat, ab audiendis confessionibus omnino se abdicat. Qu. An peccet?

Resp. Attendendum in primis esse finem, ob quem Faustinus, quem idoneum utilemque Confessarium casus supponit, subjicere se examini recusat. Vel enim renuit ex inani quodam metu, qui etiam in docti hominis animum cadere potest, ne ut ineptus rejiciatur; vel potius ex tumidi animi superbia, qua suo se Superiori subjicere, ejusque mandatis obtemperare detrectat. Si primum, non alio, quam levi pusillanimitatis vitio erit facile reprehendentis; atque ideo a Parocho, aliove docto Viro pro viribus cohortandus, ne tam pium, sanctumque munus, tantamque de se apud Deum, de quo proximo suo bene merendi occasionem deserat, sed, inani excussa formidine, animosumat, ratus se omni humanitate ab Eminentiss. Præsule fore excipiendum, quemadmodum ipsemet sæpissime, *Bened. XIV. vestigiis inhærens, iisdemque sensibus instit. 19, vol. IV, expressis animatus publice et verbis professus est, et factis perpetuo comprobavit, humanissime examinandos complectens, designatisque Examinatoribus indicens, ut perspicuitatem rerum ad sermonis omni studio sectentur.*

At si alterum; idem *Benedictus Max. Instit. 6. vol. V. eo disserendo procedit, ut Faustinum gravis culpæ reum fore denuntiet. Nam uti actionem bonam, ita etiam*

indifferentem rei utcumque bonae omissionem in malam converti, et labem admittere posse ob nefarium finem, quo suscipitur, vel omittitur communis doctrina est ex *D. Thom.* 1, 2, q. 18, a. 4; atque huc respicit etiam illa Christi Domini sententia Matth. VI, 22: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit: Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit*: Quam quidem criminis labem in casu admitteri posse, non ægre intelliges, si ad obedientiam ac reverentiam attenderis quam Clerici debent ratione status et juramenti Episcopis suis impendere, Can. Quia Frater, q. 2. Quin etiam Superiori suo ita in hoc genere subjiciuntur, ut possit Episcopus ob legitimas causas eosdem obedientiae præcepto cogere, ut Populi confessiones excipiant, idem Bened. cit. Inst. 19, IV.

Deinde peccare etiam facile potest Faustinus contra charitatem. Nam ut docet *Suarez*, t. 4, in *D. Tho.* disp. 32. sect. 1., obligatio ministrandi Sacramento oriri potest non tantum *ex officio, seu justitia*, aut *ex obedientia*, sed etiam *ex charitate*. Quanta vero esse possit in praxi hæc charitatis obligatio, atque ideo quantum ejus omissionis crimen, dimetiendum erit ex regulis generalibus de tempore, et circumstantiis, in quibus relate ad gravem, vel communem, vel extremam proximi necessitatem obligat charitatis præceptum. Duo tamen cum eodem eximio Theologo joverit observare. I. cum Sacramentum Pœnitentiæ sit majoris necessitatis, quam cætera, excepto Baptismo, ideo charitatis obligatio facilius occurrere potest in hoc Sacramento, quam in aliis. II. Gravem necessitatem spirituales alicujus Communitatis, puta Parochiæ aut Plebanatus non minoris æstimandam esse, quam extremam alicujus privati, eo quod gravis necessitas Communitatis semper conjuncta sit cum extrema alicujus privati. Cum vero spirituali extremæ proximi necessitati etiam cum periculo vitæ subveniendum sit, *Suarez*, *Azor*, *Antoine*. De Virt. Theol. c. 3, q. 2.; videat Faustinus, quosque ipsum possit in quibusdam præsertim inhospitæ Diœcesis locis charitatis præceptum urgere.

CAS. III. — Pudentiana pia mulier petit a Capellano, ut Missam faciat pro Infantulo suo, qui ante usum rationis decessit. Qu. An possit Capellanus Mulieri petenti morem gerere?

Respondeo affirmative. Quamvis enim Sacrificium Missæ offerri nequeat pro parvulis baptizatis decedentibus ante usum rationis, tamquam *Satisfactorium*, offerri tamen potest tamquam *Eucharisticum*, id est in gratiarum actionem, et laudem pro beneficiis ipsis collatis; cum ipsi summum a Deo acceperint gratiæ, et perennis gloriæ beneficium, *D. Thom.* 4. dist. 12. q. 2. art. 1. Neque omnino improbandam esse Pudentianæ pietatem, patet ex usu Exequiarum, quæ pro parvulis juxta Ritualis Rom. præscriptum celebrantur. Quamvis enim exequiæ non sint Infantibus necessariae, maxime tamen eos decent, ad quos parvuli spectant, ut scilicet gratias Deo agant, ipsis vero charitatis affectum, et honoris officium exhibeant, et ecclesiæ, quæ de illis curam gerit, pietatem, charitatemque imitentur. Itaque a pari poterit Deo gratiarum actionis, et laudis sacrificium offerri; quemadmodum etiam pro parvulis vivis, prout *impetratorium est*, offertur.

Hinc palam est, non esse tamen Missam faciendam *de Requiem*; utpote quæ beatissimo parvulorum statui nequit convenire. Imo ut notat *Pasqualigus*, peccaret mortaliter eam Missam faciens Sacerdos; quia in re gravi contra Ecclesiæ ritum ageret; ostenderetque, se non bene de Infantium beatitudine sentire. Nisi forte Missa celebratur de Defunctis in communi, applicando vero pro parvulis gratiarum actionem et laudem, pro cæteris vero satisfactionem. De Sacr. Miss. q. 159.

MENSE DECEMBRIS.

CAS. I. — Cleonius moriturus Clotildi Uxori suæ committit, ut Marthæ famulæ aureos decem nomine suo donet. Respondet Uxor, se id relaturam Hæredibus, qui cum divites sint non renuent ejus voluntatem im-

plere; cui nihil reposuit æger, et mortuus est. Eo defuncto Hæredes negant solvere, quod ea de re nihil legitime constet. Martha apud se aureos decem habet, et quærit a Confessario, an retinere eos sibi in compensationem possit? Qu. Quid respondere debeat Confessarius.

Respondere debet Confessarius negative. Enimvero inter conditiones, quas requirunt DD., et jure requiruntur, ut privata compensatio tamquam licita permitti queat, ea maxime est, ut debitum sit *ex justitia debitum* et *certum* sit et *liquidum*, et *ex utraque parte non controversum*, ut loquitur Accurs. in Glossa l. in quod 23. ff. de Compensationib. et Imperat. l. Compensationis C. eod. tit. Jam vero decem illi aurei non equidem dici possunt debitum certum, et ex neutra parte controversum, ex eo precise quon Cleonius eosdem dono dare Marthæ constituerit. Nam cum nullo juridico argumento efficax Cleonii voluntas constet, velut consilium, ac propositum censi potest, quod cum morte interveniente non fuerit executioni mandatum hæredes ejus pecuniæ Domini effecti sunt. Quin etiam cum Uxori renuenti; et rem se Hæredibus delaturam asserenti nihil Cleonius responderit, in Hæredum voluntate, et arbitrio conquievisse visus est. Adde neque in casu locum habere debitum justitiæ, cum Cleonius ex sola gratitudine, ac benevolentia, ut nummi isti Marthæ solverentur, Uxori mandaverit. Quare reliquum est, ut Martha hæredes roget, ut bonam Defuncti erga se voluntatem velint revereri, sibi que exiguum eam summam ex charitate impertiri.

CAS. II. — Sallustius Clericus, ut suis rebus consuleret, anticipata pecunia vendidit Cornelio per annos quatuor fructus sui beneficii. Qu. I. An valida sit venditio? II. An uterque censuram aliquam incurrerint?

Respondeo ad I. Contractum esse nullum. Etenim primo, pœna in alienantes bona ecclesiastica, non servatis requisitis a jure solemnitatibus, est nullitas ejusdem actus. Can. Sine exceptione 12. q. 2. et in Extrav. Paul.

II. Ambitosæ, de R. Eccl. non alien. *Si quis autem quidquam alienare præsumpserit, alienatio nullius, omnino sit roboris, vel momenti.* Quod vero contractus a Sallustio intius inter vetitas alienationes sit recensendus, ex ejusdem Extrav.. verbis est manifestum: *Om-nium rerum et bonorum Ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum; per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, et conductionem ultra triennium, etc. fieri prohibemus.* Cum ergo ad annos quatuor beneficii fructus per hypothecam, seu locationem alienaverit, contra Pontificis prohibitionem agere præsumpsit. Idem statuit Benedictus XIV, Constit. Universalis, Ecclesiæ an. 1741, ubi expresse ejusmodi contractus, quibus anticipata pecunia beneficiorum fructus ad vitam, vel ad longum tempus, id est ultra triennium venduntur, *damnat, eosque nullus, cassos, et irritos decernit, et declaret.* Notandum vero est, triennium istud canonicum intelligi de tribus annis fructiferis; nam si alicubi, ut reipsa in quibusdam Provinciis, prædia alternis annis fructificent, locari possunt usque ad annos sex, ut sic Conductores possint tres fructus percipere. Rota Rom. 19 Jun. 1648; in una Tiburtina, et Glossa in C. Item quaeritur § qui completo ff. Locati, et Cond. *Bald. et Bartol., etc.*

Ad II. Præter nullitatem actus, majori excommunicationi uterque ipso jure subjicitur. *Et tam qui alienat, quam is, qui alienatas res, et bona prædicta reciperit, sententiam excommunicationis incurrat.* Ead. Paullina Ambitosæ. Præterea Sallustius ipso facto privari eo Beneficio decernitur, cujus bona alienavit. *Ecclesiasticis cum cura, sive sine cura, Secularibus, et Regularibus Beneficiis, quorum res, et bona alienarunt, ipso facto privati existant.* Aliæ quidem pœnæ insuper adduntur, sed ista in Episcopos, Abbates, et Regulares latæ cum sint, Sallustium Clericum non afficiunt. Sed quæ ipsum afficiunt, eas ait Benedictus, XIV, cit. Const. *renovare, decernere, statuere intendimus, et volumus.* Potius ad rem inquirendum venit, an excommunicatio in alienantes sit necne Pontifici reservata?

Certum est per d. Extravag. Ambitiosæ nulli esse reservatam. At inquit *Clericat.* Disc. Crim. 42. n. 19. tamen ex Conc. Trid. sess. 22. de Ref. c. 11. censetur reservata Papæ. Verum si dictam Tridentini Sanctionem, quam plures de hac re allegant, perpenderis, facile intelliges, ibi non de alienantibus, sed de usurpantibus Ecclesiæ bona disseri, neque Extrav. Ambitiosæ confirmari, sed illud decerni, quod pariter in Bulla Cœnæ Domini n. 17. statuitur, ut eod. cap. in margine adnotatur, et a Doctissimo *Giribaldo*, Jur. Pont. 1. 2. part. 2. Sed quidquid sit certe Bened. XIV, qui expresse in Clericos anticipata pecunia Beneficiorum fructus alienantes invehit, excommunicationem, quam in eos ipso jure decernit, minime reservavit, ut videre est cit. Constit. Universalis Ecclesiæ.

CAS. III. — Archipresbyter, cantata Missa in nocte Nativitatis, ut sit mane ad alia munia expeditus, statim alias duas private celebrat, et in ultima etiam nonnullis piis Confratribus Eucharistiam ministrat. Qu. An hæc rite faciat?

Respondeo. Utrumque illicite facit; et insuper suspensionem, in Bononiensi Diœcesi, ipso facto incurrit. Primum patet ex perspicuis S. R. C. decretis: *In nocte Nativitatis Domini post cantatam primam Missam nullo modo possunt aliæ duæ immediate celebrari; nec fideles communicari;* 20 Ap. 1641. Imo cum quidam Regulares se ex suis privilegiis eo decreto non comprehendendi assererent, hoc alterum editum est: *Præceptum quo in nocte Nativitatis Domini post Missam decantatam, non possint successive aliæ duæ Missæ celebrari, nec Communio exhiberi Eucharistica fidelibus deposcentibus, ligat etiam omnes Regulares cujuscumque instituti, etiam speciali mentione nominandi.* Sac. Rit. Congr. 25 Mart. 1686. Alterum ex Synodo Diœces. Bononiens., quæ lib. 1. c. 5. § Ante auroram, postquam unam tantum Missam in Parochialibus Ecclesiis ea nocte fieri ad mentem S. R. C. præscripsisset, hanc sanctionem adjungit: *Inhibentes, ne successive*

reliquas duas Missas celebret, sub pœna suspensionis ipso facto, sub eademque pœna ne fidelibus Eucharistiam ministret.

ANNO MDCCLXXIX.

MENSE JANUARI.

CAS. I. — Calliopus Diœcesanus Bononia ad suam Parochiam redux, Dispensationem super Denuntiationibus ab Ordinario justa de causa obtentam, Parocho absente, præsens Capellano rogans ut Matrimonio suo, urgente necessitate, assistere velit, asserens, se in Urbe Parochum esse allocutum, ab eoque opportunam facultatem obtinuisse. Qu. An Capellanus assistere possit?

Respondeo negative. Receptissima namque doctrina est, in iis quæ ad forum externum, seu ad externam Ecclesiæ gubernationem pertinent, non esse homini pro se, seu de aliqua licentia, aut facultate simpliciter asserenti credendum: *in foro judiciali*, inquit *D. Thomas* Quodlib. 1. art. 12, *creditur homini contra se, sed non pro se.* Quod quidem pluribus canonicis sanctionibus perspicue decretum fuit. Cap. Sicut nobis, de sentent. Excomm. aperte præscribitur, non esse adhibendam fidem excommunicato asserenti se esse a censura absolutum, nisi litteras absolutionis ostenderit, *aut alio modo legitime de absolutione constiterit.* Item Cap. sæpe contingit, de Temp. Ordin. in 6. statuitur, ne ullus Episcopus alienum Clericum ordinare præsumat, nisi plena fide habita de licentia Ordinarii ipsius, *per ejus patentes litteras.* Jam vero Matrimonium, quod est contractus externus juxta sanctiones canonicas contrahendus, ad forum externum, seu ad externam Ecclesiæ gubernationem pertinet. Ergo simpliciter asserenti, se habere contrahendi licentiam non est creden-

dum, sed vel *per potentes litteras, vel alio modo legitime* de ea licentia constare debet Abbas, in Clem. 1. de Privil. num. 5. et Bonifacius ibi num. 28. et alii permulti.

Hinc patet discrimen ad exempla, quæ possent desumi ex Sacramentis Pœnitentiæ et Eucharistiæ, de quorum perceptione simpliciter asserenti fides adhibetur. Scilicet hæc Sacramenta non externum, sed internum conscientiae forum spectant, eaque tantum pro animæ remedio, ejusque spirituali salute percipiuntur. Cæterum ubi etiam Eucharistiæ perceptio ad externam Ecclesiæ gubernationem referatur, cujusmodi est Communio in Paschate, non facile fides adhibetur asserenti se satisfecisse præcepto, sed authenticæ schedulæ, vel attestationses secundum usum et praxim exiguntur.

Docet equidem Sanchez, de Matrim. lib. 3. disp. 37. num. 3. quod quamvis allata doctrina vera sit, et *regulariter* admittenda; tamen si persona affirmans esset valde fide digna posset ei fides haberi; quemadmodum adhiberi posse excommunicato (si sit persona valde fide digna) asserenti se esse absolutum tradidere Palud. Angel., Sylvester, et Navarrus. Verum ad ejusmodi exceptionem, quidquid sit de excommunicato suam absolutionem asserente, plurimum in casu nostro cavendum esse putaverim. Namque in Matrimonio multo facilius præsumi potest deceptio, et aliunde multo plura et graviora incommoda ex ejus nullitate, si contingeret, consequi possunt, et imminere. Unde recte Bonifac. in cit. Clem. 1. de Privil. absolute ait, *non esse credendum dicenti se habere licentiam, ut alienus Sacerdos benedicat Nuptias.*

CAS. II. — Diomira confitetur Parocho fornicationes habitas cum Sacerdote, et in ea Ecclesia Confessario suo. Quod perpendens Parochus, zelo motus, ne Confessarios admittat in tantam ovium suarum perniciem, jubet Diomiræ, ut rem totam extra Confessionem sibi manifestet, ut admonere ipsum, et ovium suarum bono consulere possit. Qu. I. An esset Diomiræ circumstantia *Confessarii sui* exprimenda? II. An Parochus bene se gesserit?

Respondeo. Vetus quæstio est : An in copula circum-

stantia *Filiæ Confessionis* sit necessario in Confessione exprimenda? Et duæ sunt contrariæ invicem sententiæ. Prior affirmat, eamque tenere *Sotus*, *Paludanus*, *Turrecremata*, *Navarrus*, *Lopez*, *Armilla*, *Tabiena*, et alii, quos refert, et sequitur *Sanchez*, de Matrim. lib. 7. disp. 55. et *Coninch*, et *Facundez*, et alii multi. Putant enim eam circumstantiam talem esse ut speciem mutet, alii quidem volunt, ut addat malitiam incestus alii vero sacrilegii, sive propter specialem Sacramenti irreverentiam, sive propter specialem Ecclesiæ prohibitionem. Nituntur maxime gravissimis juris Canonici sanctionibus, quibus inter Confessarium et Pœnitentem, quædam spiritualis cognatio inducitur, et peccatum istud speciatim prohibetur, graviterque punitur. Nam C. Omnes 30. q. 1. sic decernitur: *Omnes, quos in Pœnitentia accipimus, ita Filii nostri sunt, ut in Baptismate suscepti. Et concluditur: Quapropter hoc scelus si quis perpetraverit, non solum dignitatis honorem amittat, verum etiam usque ad exitum vitæ suæ jugi pœnitentiæ se subdat. Et C. Non debet ibi: Non debet Episcopus, aut præsbyter commisceri cum mulieribus, quæ ei sua fuerint confessæ peccata. Si forte (quod absit) hoc contigerit, sic pœniteat quomodo de filia spirituali, Episcopus 15 annos, Præsbyter 12, et deponatur. Porro quid his sanctionibus clarius graviusque?*

Sententia altera negat in eo crimine esse ullam malitiam specie diversam, sive incestus, sive sacrilegii. Non quidem incestus, quia ex Pœnitentiæ Sacramento nulla revera oritur spiritualis cognatio, ut constat ex cap. Quamvis, de Cognat. Spirit. in 6. ubi postquam Pontifex eam decrevit oriri ex Baptismo et Confirmatione, subdit: *ex datione vero aliorum Sacramentorum cognatio spiritualis nequaquam oritur, quæ Matrimonium impediat, vel dissolvat.* Sed neque sacrilegii. Siquidem nulla injuria infertur Sacramento, cum nullus hic ejusdem abusus intersit; imo cum jam Sacramentum omnino transierit, neque ad ipsum ullus ordo, aut relatio supponatur. Si enim supponeretur, nulla amplius foret quæstio. Ita sentiunt *Petrus de Ledesma*, *Bonacina*,

Sanctius Pontius, quos sequitur *Eminentissimus de Lugo*, de Pœnit. disp. 10, sect. 6 § 3.

His positis, ut ad Diomiram, de qua in casu, deveniamus. Equidem, si prior illa opinio admittatur, erat ipsi circumstantia *Confessarii sui* exprimenda, ut patet, at, iudicio nostro, copula cum Pœnitente neque proprie Incestus est, neque Sacrilegium, prout altera opinione docemur. Non quidem Incestus. Nam revera ex Pœnitentiæ Sacramento nulla oritur vera spiritualis cognatio, cum Bonifacius VIII, cit. cap. fin., de Cognat. Spirit. in 6. decreverit ex aliis Sacramentis præter Baptismum et Confirmationem, *Cognitionem spirituales nequaquam oriri*. Neque est cur doctissimus *Sanchez*, cit. disp. n. 3. urgeat, ibi Pontificem loqui de cognatione, *quæ Matrimonium impediatur, vel dissolvat*.

Quasi quod cognationes aliquæ, vel affinitates alio fine, quam matrimonii impedimenti, vel dissolvendi positivo jure fuerint constitutæ. Neque etiam quidquam obstant relati Canones, si animadvertas, ut inquit *Lugus*, loc. cit. n. 359, *particulam sicut non significare ibi omnimodam similitudinem cum aliis Sacramentis in causanda cognatione, ut probatum est*; sed solum in refundenda, respectu ipsius Confessarii, quadam majori gravitate, aut alia etiam culpa in illo peccato, ut inferius dicemus. Deinde etsi cognatio, aut vinculum speciale fuisset iis sanctionibus decretum, nunc tamen recitata Bonifacii decretali omnino sublatum est, ut adnotavit *Pontius*, de Imped. caus. 30. c. 24. l. 2. Denique eam Cognationem non agnovit *D. Thom.*, qui 4. dist. 4. art. 2. ad. 8. perspete scribit : *Dicendum quod per Sacramentum Pœnitentiæ non contrahitur, proprie loquendo, spiritualis cognatio*.

Sed neque ea copula ob simplicem *Confessarii* circumstantiam, Sacrilegium esse videtur, cum nullus omnino appareat, nec in casu nostro supponatur verus Sacramenti abusus. Nam certe si supponatur ut quis Sacramento usus sit tanquam medio, vel occasione, vel prætextu, etc., ad peccatum, constat peccatum ipsum specialem hanc redolere malitiam, quam gravissimis sanctionibus insectati sunt Gregor. XV, Alexand. VII,

et maxime Bened. XIV. Constit. Sacramentum Pœnitentiæ. Igitur in casu non tenebitur Diomira circumstantiam *Confessarii sui* in Confessione explicare. Atque hoc sensu locutos fuisse intelligo *Sanchez*, loc. cit., et *Azorium*, 3 part. lib. 3. c. 9. n. 5. si quidem ponderis quidquam utriusque argumenta habere debeant.

At dissimulandum tamen non est, ut bene disserit *Lugus*, loc. cit. copulam cum Pœnitente specialem facile posse redolere malitiam respectu Confessarii, ut omnino hæc circumstantia ab ipso sit exprimenda. In primis nempe, si is fuerit Prælati, vel Parochus. Nam isti specialem habent ex officio et jure obligationem procurandi bonum suorum subditorum. Peccant ergo non solum communi peccato scandali, sed specialiter contra debitum officii sui, si maculent ipsi, et perdant animas quarum saluti prospicere tenentur. Præterea etsi non sit Parochus vel Prælati, tamen specialiter peccat, si is fuerit a pœnitente specialiter electus in Patrem Spiritualem, a quo gubernetur. Namque « ex » ipso habituali munere obligari videtur ad mediocrem » saltem diligentiam circa salutem sui Clientis, et » multo magis ad non afferendum illi positive periculum » adeo grave damnationis æternæ. Ita *Lugus* huc referens doctrinam *Filliucci* qui tom. 1. tract. 10. n. 187. docet saltem eum, qui *actu* est Confessarius illius, cum quo peccat, debere eam circumstantiam explicare.

Atque huc pariter revocari potest, quod tradit *D. Thom.* loc. cit. dum ait contrahi tamen *quoddam fœdus inter Sacerdotem, et mulierem confitentem simile cognitioni spirituali, ut tantum peccet eam carnaliter cognoscens, ac si esset sua spiritualis filia, et hoc ideo, quia maxima familiaritas est inter Sacerdotem, et confitentem, et ex hoc ista prohibitio* (per Sacros Canones) *est inducta, ut tollatur peccandi occasio.* Quibus sane doctrinis palam est, potius quam Pœnitentes ejus circumstantiæ pondus Confessarios ipsos maxime premere et urgere.

Ad II. etiam negative. Contra Confessarios exquirentes a pœnitentibus nomen complicitis celebres sunt

Constitutiones duæ Benedicti XIV, altera quidem *Suprema omnium Ecclesiarum* an. 1743, altera *Ubi primum* 1746, quas exposuit, illustravitque commentariis V. Clar. *Ludovicus Antonius Muratori*. In quarum prima eam praxim gravissime damnavit Pontif. Optim. qua nonnulli Confessarii sub specioso prætextu remedii et correctionis, complices criminis a pœnitentibus exquirere audebant. In altera pœnas sancivit: Ac I. excommunicationi Rom. Pontifici reservatæ quemcumque ipso facto subjecit, *qui vel scribere, aut loqui præsumpserit in ejusdem damnatæ praxis defensionem, vel quæ contra eandem praxim decreta sunt impugnare, aut in alienos sensus temere detorquere, seu interpretari.* II. Confessarios nomen complices exquirentes, ac pœnitenti, si manifestari renuerit, sacramentalem absolutionem denegantes, ultra peccati læthalis incursum suspensioni ab officio audiendarum Confessionum, aliisque etiam gravioribus pœnis fore subjiaciendos. III. Tam contra defendentes damnatam praxim, quam contra Confessarios in exquirendo nomen complices, absolutionemque denegando, ita delinquentes *ut de adhæsione ad prædictam reprobata praxim, tanquam licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspecti reddantur*, in Officio S. Inquisitionis procedendum esse constituit, non minus ac contra illos ibidem procedi solet, qui asserunt, tradunt, tuentur opiniones scandalosas, perniciosas, et uti tales a Sede Apostolica rejectas, et condemnatas. Hinc IV. severe injungit, ut quicumque aliquem Confessarium, ut supra deliquisse cognoverit; *eum intra terminum dierum in Edictis S. Officio ejusdem Inquisitionis præfigi solitum, eidem S. Officio denunciare teneatur*; excepta justis de causis persona ipsa pœnitente in causa propria. Quid gravius, severiusque?

At his Constitutionibus non videtur omnino in casu Archipresbyter noster urgeri. Nam tripliciter potest Confessarius notitiam complices a pœnitente exquirere. Primo: ut sibi detur tanquam Confessario, ut sub sigillo. Secundo, ut Confessario quidem, sed cum facultate utendi eadem ad aliquem effectum. Tertio, non ut Con-

fessario, sed ut persona est talis muneris, vel jurisdictionis. Porro Constitutiones Benedictinæ damnant praxim juxta duos priores modos, at non cum feriunt qui tertio modo complicitis nomen exquireret. Fateor id quidem, imo et contingere posse, ut Confessarius obstringere possit pœnitentem, ut sibi aut alteri complicitis nomen manifestet. At quo sensu? non eo quidem, ut ipse eam obligationem imponat, sed quod illam pœnitens cum habeat, Confessarius ex officio de eadem pœnitentem admoneat, velut si ageretur de gravibus malis vitandis, quæ in perniciem Reip. vergere possent, ut si Principis vita periclitaretur: si aqua mortifera populo propinaretur, etc. Casum etiam proponunt DD. de Prælato Regulari, qui si ex Confessione subditi intelligeret, latere in Domo, seu Conventu Religiosum notabiliter Communitati perniciosum, qui pessimis suis moribus aut doctrinis aliis corrumperet, cum magno totius Communitatis detrimento, simulque perspiceret perditum hominem non posse alia via corrigi, nec commune damnum impediri, nisi Prælati auctoritate; poterit certe Prælatus, sicut quilibet alius Confessarius, cum pœnitentem de sua obligatione admonere, ut si absque suo gravissimo detrimento ex circumstantiis dijudicando, et dimetiendo potest, perditum illum hominem Prælato revelet. Quod si pœnitens nolit absolvendus non erit, defectu debitæ dispositionis *Lugus*, de Pœnit. disp. 16. sect. 8.

Sed casus noster non est, nec proponitur iis circumstantiis convestitus, quæ mox memoratæ sunt. Neque enim adhuc apparet grave istud Communitatis damnum, et perniciēs: non aliæ adhuc tentatæ sunt viæ, ac demum emendet se in primis Diomira complex, et præcipuum verumque apponetur expetitæ emendationis remedium.

CAS. III. — In quadam Casuum Congregatione, cum legeretur de Missis votivis Rubrica non esse dicendum *Gloria in excelsis* in votivis, nisi in Missa *B. Mariæ in Sabbato*, disputatum est an id sit de Sabbatis intelligendum, in quibus sit Officium *B. M. in Sabbato*, an

vero de omnibus Sabbatis sibi feriarum semidupli-
cium, in quibus Missam votivam facere licet. Qu. Reso-
lutio ?

Respondeo. Hymnum Angelicum in omnibus sabbatis
esse in Missam votiva de B. M. recitandum, ut recte do-
cuit *Gavantus* in Rubr. part. 2. tit. 4. n. 2. Nam ubi
lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Non-
nulli quidem, et præsertim *Guyetus*, lib. 4. c. 41.
quæst. 14. Innoc. III. auctoritate permotus *Gavanto*
contradixerunt; sed immerito prorsus, et *Gavanti* sen-
tentiam pluribus Decretis probavit S. R. C. Nam. an.
1607. 19 Maii in Placen. aperte statuit: *Gloria in ex-*
celsis Deo dicitur in Missis votivis B. V. tam in Sab-
batis Feriarum, quam in Sabbatis Adventus, licet
ipsa die officium non fiat de B. V. Idemque decrevit an.
1609. 29 Julii in Segobien. Quæ decreta, inquit *Mera-*
tus ad cit. Rubr. n. 51. si *Guyeto*, et *Bisso* cognita fuis-
sent, nec ille a *Gavanti* placito recessisset, nec iste li-
berum lectori fecisset, quam mallet utramvis amplecti
sententiam.

MENSE FEBRUARII.

CAS. I. — Beritus, mortua Uxore, accedit ad Paro-
chum, ut in Uxorem duceret, Bertam famulam. Cujus
consuetudo cum esset Parocho suspecta ipsum oppor-
tune interrogat, et an eidem unquam Matrimonium,
vivente Uxore, promiserit. Berito utrumque affirmanti
respondit Parochus, adesse impedimentum, atque ideo
non posse Matrimonium celebrari. Postridie redit Beri-
tus negans se vere promisisse, sed tantum amatoria
verba protulisse, et juramento etiam confirmat. Qu.
An possit Parochus ejusdem Matrimonio assistere?

Respondeo. Non posse, et rem ad *Ordinarium* esse
deferendam. *Philarches* quidem, de offic. Sacerd. t. 1.
part. 1. lib. 4. cap. 22. absolute affirmat Parochum debere
huic Matrimonio assistere; quia Ecclesia non judicat de

occultis, additque Sacram Pœnitentiaram de hoc casu consultam ita respondisse. Sed perperam omnino. Si quidem ad impediendum Matrimonium non requiritur notorietas impedimenti, sed sufficit, ut quoquo modo Ecclesiæ innotescat etiam per unum testem, eo quod de peccato vitando agatur. Et quod addit, gratis asseritur, et nullo pacto credimus, ut inquit Sanchez, lib. 3. disp. 13. n. 6. nisi forte casus Sacræ Pœnitentiariæ propositis aliis circumstantiis fuerit convestitus. Etenim cap. Cum inhibitio, de Cland. Despons. expresse præcipitur, ut si probabilis fuerit conjectura de impedimento dirimente, interdicatur contractus, et res ad Ordinarium deferatur. En textus: *Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicitur expresse, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis*: id est per judicalem potestatem ex textu in Cap. Exhibita, de Judiciis, Maschard. de probat. concl. 75. n. 20. Hæc potestas in Parocho non residet. Igitur res ad Ordinarium deferenda. Ergo a fortiori ubi impedimentum constet ex confessione partis. Nec juvat, quod nunc confessionem retractet; cum per textum in cap. Per tuas, de Probation. retractandi non sit credendum. *cum nimis indignum sit (juxta legitimas sanctiones) ut quod sua quisque voce dilucide protestatus est, in eundem casum proprie valeat ore infirmare*; et præcipue ubi retractatio cedit in favorem retractantis, et maxime in casu, præsumptio omnis ob suspectam consuetudinem contra ipsum militat. Præterea etiam Jure civili nulla melior probatio est contra quidpiam negantem, quam confessio etiam extrajudicialis, quæ ex proprio ejusdem ore procedit, eique standum est, donec constet de contrario, l. generaliter 13. C. de non numer. pecun., Menochius de Præsumpt. lib. 3. præsumpt. 150. n. 50.

Sed videris sit cap. Per tuas casum simillimum. T. Tiburtinus quamdam per septennium habuit concubinam, quæ ab eo divertens non multo post rediit, et filium quem reversa in domum ipsius peperit, ex eo se asseruit suscepisse. Postmodum mulier negare cœpit,

et juramento confirmare esse ipsum ejusdem T. Filium. Quid respondit Pontifex? *Ejusdem mulieris postmodum juramento in contrarium præstito non est standum.* Qua Innocentii Decretali apparet, non solum quanti a Parocho, penes quem nulla est judicialis potestas, sed etiam quanti ab ipso judicio retractatio, et juramentum Beriti facienda sint, et quam caute in judicio ipso procedendum *Rossig. t. 1. de Matr. Cont. 14. disq. 3. § 41.*

CAS. II. — Petrus Filiusfamilias simul cum famulo aureos centum Patri respective et domino furati sunt : quibus negotiationi in societate expositis alios centum sunt lucrati, quos æque inter se dividerunt. Unus post alium ad Confessarium accedunt rem confitentes. Qu. Quid uterque debeat restituere?

Respondeo. Quantum ad famulum vix ulla difficultas est. Nam spectata triplici fructuum partitione quam tradunt DD., in naturales, industriales, et mixtos, notum est, furem non teneri ad fructus industriæ suæ domino restituendos; sed solum teneri de damno, si quod dominus ipse passus sit. Sed lucrum, quod famulus ex negotiatione percepit, est lucrum industriæ. Ergo.

Difficultas est relate ad Filiumfamilias, *Bonacina*, de Restit. disp. 2. q. 10. punct. 1. tradita communi distinctione bonorum Filiusfamilias in castrensia seu quasi castrensia, adventitia, et profectitia, de qua etiam superiori anno Cas. 1. Mens. Maio, putat cum *Vasquez*, acquisita a filio ex pecunia occulte patri sublata ad bona adventitia esse referenda, atque adeo eorum proprietatem ad filium ipsum pertinere; non alia tamen innixus ratione, nisi paritate furis, vel usurarii.

Verum latum mihi videtur discrimen inter furem, et filium. Scilicet fur nullam habet obligationem alteri acquirendi. Ac quidquid acquirit Filiusfamilias Patri acquirit juxta ea, quæ cit. Casu disputavimus. Deinde quæ filius ex bonis Patris sciente Patre lucratur, eorum proprietas ad patrem pertinent, ut ibidem *Bonacina* tradit. Cur ergo non pertineant, bona, quæ insciente Patre ex rebus Patris lucretur? Igitur Filius debet Patri

non tantum surreptam pecuniam, sed etiam lucrum inde perceptum restituere. *Moron. Resp. 43. n. 19.*

CAS. III. — Fulvius Parochus in festo Titulari suæ Ecclesiæ an. 1771. Indulgentiam Plenariam obtinuit ad septennium. Superiori anno 1778, instante Festo, advertit, se Brevis confirmationem non impetrasse. At Capellanus eidem asseruit posse Indulgentiam exponi, propterea quod anno Jubilæi 1775, cum suspensæ fuerint omnes Indulgentiæ, adhuc perduret Indulgentia, ut septennium concessionis completum sit. Qu. An recte asseruerit?

Respondeo minus recte ac certe minus tute asseruisse. Nam inter alio *Quintanadvenas*, Append. ad sua singular. tract. 2, dub. 3, perspecte docuit, Indulgentiam *ad septennium* concessam durare a die quo concessa est, usque ad diem ei correspondentem in septimo anno; eosque annos debere esse continuos, non interpolatos. Sic enim, inquit, in praxi receptum est, ex qua Pontificis intentio apparet; et secus maxima esset confusio tum in annorum computatione, cum in Indulgentiarum lucratiōe. Idem sensit *Pasqualigus*, quæst. 316. Scio equidem alios cum distinctione procedere. Scilicet si in Brevis clausula est, *ad septennium proximum*, utique in septennio annus Jubilæi numerandus est, nec Indulgentia protrahenda. Si autem simpliciter legitur, *ad septennium*, valere videtur Indulgentia, occurrente Jubilæo, ad annum octavum, id est ad septem annos. Ita *Kazemberger*, Supplem. Theol. *Sporer*, c. 3. de Indulg., *Gobat. Bellegambe*, et *Viva*, de Suppl. Indulg. q. 4. art. 5.

Verum hæc distinctio omnino arbitraria videtur. Si quidem ut monet *Theodor. a Spiritu Sancto*, de Indulg. part. 3. cap. 1. art. 5, in explicandis Brevium clausulis attendenda in primis est verborum vis, et usus; vulgatum enim axioma est: *Indulgentiæ tantum valent quantum sonant.* At spectata verborum proprietate et vi, *septennium* simpliciter significat septem annos continuatos ut bene notat *Pasqualigus*. Idque concedit *Viva*, loc. cit. sed addit, quando eximitur a Ponti-

fice annus Jubilæi, tunc habetur illa continuatio, quæ est possibilis. At hæc videturne tibi petitio principii? et quæstiones suntne rerum possibilitate, an veritate definiendæ? Verum, inquis, gratia Pontificis non ad septem, sed ad annos sex foret valitura. Quid ideo? Per accidens est, et mens Pontificis satis expressa videtur, ne valeat ultra septennium. Nec in his, quæ præcipue a verbis et mente concedentis pendent, rationibus plurimum est argumentandum. Jampridem acriter etiam de initio septennii disputabatur. Fuere plures, qui cum *Roderic.* quæst. Reg. tom. 2. q. 98, argumentabantur initium septennii auspicandum esse a die Publicationis Indulgentiæ; eo quod ante Publicationem nequiret ejus fructus a Fidelibus percipi: quod *ignoranti non currit tempus*, l. quamdiu C. qui admitti ad bon. possess., etc. Sed re ad S. Congr. Indulg. delata, et discusso dubio: S. Congregatio sub die 18 Maii 1711, declaravit: *Non a die publicationis, sed a die datæ Brevis, septennii tempus incipere.* Itaque minus probabilis, ac certe minus tuta nostri Capellani assertio dicenda est.

MENSE MARTII.

CAS. I. — Pritanius de Parochialis Ecclesiæ decore et ornamento sollicitus, cum vivens plura eidem Ecclesiæ beneficia contulisset, moriturus Fratri suo hæredi insinuavit, ut Thuribulum argenteum, itemque Ostensorium eidem donaret. Eo defuncto, hæres paratus ad Fratris voluntatem exequendam, rem Parocho denuntiat. Parochus perpendens Ecclesiam his donis non indigere; bene vero, ut Ecclesiæ pavementum valde perditum instauraretur, consulit, ut in ejus potius reparationem velit hæres eam pecuniam impendere. Hæres nihil renuit, sed anceps quærit, an id sibi liceat. Qu. Responsio?

Respondeo in casu licitum esse, ut Parochi desiderio ac petioni, si hæredi placeat, satisfieri queat. Equidem certum est, ultimas Testatorum voluntates esse omnino in specie servandas; neque eas posse ab Hæredibus

auctoritate propria, neque etiam Episcopi, aut Legati commutari, ut late *Jo. Petrus Moneta*, de Commut. ult. volunt. c. 5. concl. 5, etc., et *Pignatellus*, tom: 4. consult. 148. Idque utroque jure severe statutum est. Sic in Clement. Quia contingit, de relig. Domib. decernitur: *cum tamen ea, quæ ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, et ad illum debeant, non ad alium, (salva quidem Sedis Apostolicæ auctoritate) converti.* Et l. Legatum ff. de administ. rer. Legatarum municipio *pecuniam in aliam rem, quam defunctus voluit, convertere citra Principis auctoritatem non licet.* Idemque l. In his ff., de condit. et demonstr.

Verum observandum est, eas leges respicere Testatorum voluntates Testamento, aut Codicillo factas, aliove modo veram determinationem et obligationem importantes; non vero locum habere, cum per modum simplicis desiderii et insinuationis exprimuntur, ejusque adimpletio liberæ hæredis voluntati relinquitur, textu expresso cit. l. In his: *In his quæ extra Testamentum incurrunt, possunt res ex bono et æquo interpretationem capere. Ea vero, quæ ex testamento oriuntur, necesse est secundum scripti juris rationem expediri.* Jam vero in casu Pritanius non testamento, aut alio modo legitimo, Thuribulum et Ostensorium legavit, sed tantum hæc ut Ecclesiæ donarentur Fratri insinuavit. Igitur res *de bono et æquo* licite componi potest, præsertim vero in casu, in quo id in majorem Ecclesiæ utilitatem, et decus cedit. *Clericat.* Discor. Civil. 10.

CAS. II. — Nazarius cum ad locum accessisset, ubi plures simul eo ludo exercebantur, qui dicitur *Lotto Reale*, nummum aureum Bancario surripuit, quo ludens aureos triginta lucratus est. Qu. An sibi lucratus fuerit; an vero cum surreptum aureum, tum aureos lucratos debeat Bancario restituere?

Respondeo. Non teneri, per se loquendo, restituere nisi nummum surreptum; nummos vero per ludum lucratos sibi esse lucratum. Ratio est manifesta, descenditque ex communi Theologorum, Jurisque peritorum doctrina, qua constat, quod ea quæ quis sive

usurarius, aut depositarius alienis pecuniis negotiatione, emptione, aliove modo comparat, sibi lucretur et acquirat. Cum enim pecunię sint in se infructiferę, fructus inde percepti sunt fructus humanę industrię (aliter enim de re per se fructifera disserendum venit); adeoque ad eum spectant, cujus industria ii fructus parti sunt. Idem dic ratione contractus. Cum enim contractus quo pecunia aliena distrahitur validus sit, in distrahentem transfertur rei emptę dominium; et ut penes ipsum stat contractus periculum, ita et lucrum. Et solum tenetur distractę pecunię Domino compensare, sive lucrum quod ex ejus detentione sibi cessasset, aut damnum si quod emersisset. *D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3, Sotus, de Inst. qu. 1. art. 4, Medina, Adrian.,* aliique communiter. Et consentiunt Jura. Nam l. 8. C. tit. 50: *Si quis alteri habetur: Qui aliena pecunia comparat, non ei, cujus nummi fuerunt, sed sibi tam actionem empti, quam dominium, si ei fuerit tradita possessio, querit.* Et l. 1. Si pecunia eod. tit. idem speciatim statuitur de re emptā ab Uxore de pecuniis mariti. Et l. Si ex ea C., de Rei vindicat. statuitur de Depositario, qui ex pecunia deposita possessiones emerat; et alibi passim. Itaque Nazarius qui ludo nummos triginta lucratus est, etsi aliena pecunia lucratus fuerit, eorum actionem et dominium sibi acquisivit; ideoque nulli restitutionis oneri subjicitur.

Dixi *per se loquendo*; unum namque observandum est, ex quo *Salus, Lugus, et Giribald.*, tract. 3, de Contract. cap. 11. dub. 1, cum distinctione procedunt. Observandum, inquam, est, quod si Nazarius non habuisset, unde valorem redderet nummi surrepti, non posset sibi lucratos nummos retinere, idque ex contractu in hac hypothesisi invalido. Nam ut contractus ludi sit validus oportet, ut sit æqualitas moralis in spe lucrandi, et periculo perdendi. Nam hic contractus est utrinque onerosus, in eoque emitur spes lucrandi cum periculo perdendi. Atqui si Nazarius nihil habebat unde redderet, colludentem exposuit certo quidem periculo perdendi, et sine ulla omnino spe lucrandi. Ergo contractus ejusmodi injustus est, et ideo lucrum perceptum

restituendum. Atque ideo huc fere revocantur, quæ de Filiofamilias solent disputari. *Molin. disp. 518. Trullench., Bonacina, et Giribal. loc. cit.*

CAS. III. — Recurrente Festo S. Mathiæ in Feria IV Cinerum, Jucundus Sacerdos celebrans in privato Oratorio, rogatus ut cineres benedicat, et audientium capitibus imponat, roganti morem gerit. Qu. An contra jus Parochiale fecerit, aut pœnam aliquam incurrerit?

Respondeo ad I. negative. Nam inter dubia XXXIII. S. Rit. Congregationi proposita, et resoluta approb. Clem. XI, die 12 Januar. 1704, legitur sub num. V: *An Benedictiones, et distributiones Candelarum, Cinerum, et Palmarum, sint de Juribus mere Parochialibus?* Sacra etc., respondit-negative: salvis tamen conventionibus etc. Constitutionibus Synodalibus, etc.

Hinc ad II. Pœna Interdicti ipso facto est Oratorio illi inducta. Nam ita sancitum est in Synod. Diœc. Bononien. lib. 3. cap. 5, ubi reprobatur *usurpata potestas in Oratoriis hisce privatis Benedictiones adhibendi Mulierum post partum, Cinerum, Candelarum, Olivarum, Comestibilium, aliorumque Frugum.* Et subditur: *ideoque districte prohibemus sub pœna interdicti Oratoriis ipso facto incurrenda, ne* (Sacerdotes tam Regulares, quam Sæculares) *talia exerceant, etiam si pauperibus forent res distribuendæ.* Idemque decretum fuerat in Synod. Bonon. habita ad Eminentiss. Card. Columnam an. 1624. part. 2. cap. 11. Et hæc confirmata fuere a Benedicto XIV. Instit. 17. Volum. V. *Regole da osservarsi, etc. § VII.*

MENSE APRILIS.

CAS. I. — Prothus vovit ingredi religionem inter Sacerdotes. At linguæ latinæ ignarus remittitur ut studeat. Adit Confessarium, qui ei asserit teneri animum latinæ linguæ intendere. Sed durus sermo, duriusque

ingenium. Itaque Confessarius ei denuntiat, ut inter Conversos ad votum solvendum ingrediatur. Qu. An tum primum, cum alterum rectum fuerit Confessarii responsum?

Respondeo ad I. affirmative. Nam qui vult finem, et media velit oportet quæ ad eundem finem assequendum moraliter necessaria sunt; ideoque ad ipsa tenetur vovens, saltem quando extraordinaria non sunt, nec nimis ardua ac difficilia. Est communis cum *Soto*, lib. 7. q. 11. art. 1. ad 3, et *Suarez*, de Relig. tom. 3. lib. 4. cap. 11. num. 21. Atqui ejusmodi est in casu linguæ latinæ studium. Ergo recte Confessarius asserit ad illud Prothum teneri. Quid vero, si esset id Protho nimis grave, ac perdifficile; ejusmodi reputari solet in homine propectæ ætatis, duriorisque minervæ? Respondeo, voventis intentionem in primis esse inquirendam. Nam si constet ejus mentem non fuisse, ut se cum tanto onere obligaret, veluti si ignorasset necessariam fore ejus linguæ peritiam, putaretque etiam sine ejusmodi scientia receptum iri in Religionem, non erit ultra cogendus et liber remanet a voto. Votum enim non obligat, ut notum est ultra intentionem voventis. At si id scivisset, vel ita erga Religionem fuisset affectus, ut quamvis nesciret, adhuc tamen vovisset? certe ad perdiscendum teneretur, ut patet. Quod si tamen adhibito conatu, et periculo facto, impotens omnino ad eam disciplinam perdiscendam deprehenderetur, erit a voto liber; quia moralis impotentia solvit a voti debito.

Ad II. cum distinctione. Nempe si Prothus paratum se præbet ad perdiscendum juxta expositam sui voti obligationem, et facto periculo, adhuc ineptus ad profitemdum inter Sacerdotes reperiatur, non debet Confessarius illum cogere, ut inter Conversos profiteatur. Neque enim ingredi religionem vovit in quocumque gradu, sed in gradu Sacerdotum. Igitur si ad hunc gradum adhuc ineptus est, liber erit a voto; ex quo nemo plus obligatur, quam ipsemet intenderit. At contra, si a studio abhorrens operam litteris dare detrectet, recte a Confessario cogitur, ut inter Conversos profiteatur, et suo voto ad-

huc satisfaciet. Satisfacit quidem; quia substantia religionis sive in uno, sive in altero gradu æqualis est, et aliunde in accidentalibus inferior Conversorum status ob majorem humilitatem, subjectionem, majoremque sui, ac mundi contemptum Sacerdotali præstat, ut bene *Suarez*, loco cit. n. 22. Tenetur autem, non quidem absolute, cum eum gradum non intenderit; sed ex suppositione, et per modum voluntariæ commutationis, ut se a studio eximat, et tamen emissum ingrediendæ religionis votum adimpleat. *Sotus*, et *Suarez* locis cit., *Aragon.*, *Azor.*, et alii apud *Sanchez*, Decal. l. 4. c. 16. n. 61, qui insuper addit: quod si Monachi nollent ipsum, nisi inter Sacerdotes excipere, teneretur omnino studiis incumbere, ut se idoneum redderet, quia aliter votum suum implere nequit.

CAS. II. — Ludovicus Clericus ad Subdiaconatum ordinandus, generalem Confessionem apud Confessarium instituens, fatetur, se cum adhuc puer esset, socio manum casu abscidisse. Qu. An sit a Confessario judicandus irregularis?

Respondeo. Ut æquum sit Confessarii judicium, et Ludovici pueri ætas, et facti ratio sunt investiganda. Ac primo ætas. Nam certum quidem est, non solum ex homicidio, sed etiam ex mutilatione, cujusmodi est abscissio manus, id est membri, cui peculiare inest in humano corpore officium, irregularitatem induci. In Jure enim mutilatio homicidio comparatur, *Clement.* cap. Si furiosus, unic. de Homicid., et Glossa ibi: *Nota quoad irregularitatem mutilationem homicidio comparari.* At nihilominus si Ludovicus fuisset infans septennio minor, non est neque ex mutilatione, neque ex homicidio judicandus irregularis, textu expresso cit. cap. Si furiosus. *Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit.* Scio equidem, quosdam voluisse in pueris usque ad annos pubertatis hanc exceptionem extendere. Sed perspicua est Juris dispositio, cap. Pueris, de Delictis puerorum, ubi *Gregr.* IX mandat, impuberes mitius quidem esse puniendos, sed eos non ab omni pœna

eximit, uti non eximuntur a culpa: *Pueris grandiusculis peccatum nolunt attribuere quidem, nisi ab annis 14, cum pubescere cœperint. Quod merito crederemus, si nulla essent peccata, nisi quæ membris genitalibus admittuntur. Quis vero audeat affirmare furta, mendacia, et perjuria non esse peccata? At his plena est puerilis ætas; quamvis in eis non ita ut maioribus puniendi videantur. Et seq. Cap. Referente, exponitur casus nostro persimilis; nempe Filius decennis cum inter alios pueros ludendo sagittaret, fortuito casu alium occidit; Pontifex decernit a pœna quidem temporali eximi, sed non eximit a spiritali; imo Glossa ibi: *Irregularis tamen fuit effectus, et pœna spiritali debet puniri, sive canonica.* Hæc sunt satis perspicua.*

At maxime disputatur, num irregularis esset censendus Ludovicus nondum septennis, si ante septennium plenum rationis usum habens culpæ et doli capax fuisset? Negant *Barbosa, Sayrus*, et alii. Nam nomine infantis in Jure venit minor septem annis, ex l. Si infanti 18, Cod. de Jur. deliberandi: *Si infanti id est minori septem annis*; tum ex Cap. Si infantes de Despons. impub. in 6. Et aliunde in d. Clement. infans generaliter, et sine distinctione excipitur. Ergo omnis infans septennio minor eximitur, sive doli capax, sive non; juxta regulam: Ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, l. Non distinguemus 52, ff. de recept. arbit.; et maxime in lege irregularitatis, quæ odiosa cum sit, restringenda est potius, quam amplianda, reg. 15. Jur. in 6. Denique ex cap. Is qui 18, de sentent. excom. in 6. irregularitas non incurritur, nisi in casibus in Jure expressis: *Is qui etc.*; *irregularitatis tamen (cum id non sit expressum in jure) laqueum non incurrit.* At ubinam in Jure infans septennio minor, si doli capax sit, irregularitatem incurrere decernitur?

Sed contra affirmant *Abbas Hostiensis, Covarruv.*, aliique. Ideo enim, inquiunt infans septennio minor occidens, aut mutilans ab irregularitate excusatur, quia defectu pleni rationis usus, ejus actio nequit esse voluntaria et culpabilis, *quia ætas illa ignorat quod videt*, Glossa ibi. Ergo si malitia ætatem supplente, in-

infans sit doli capax, incurrere dicendus est. Deinde infans septennio major, si necdum plenum rationis usum habeat, ab irregularitate excusatur. Ergo non excusabitur infans septennio minor, si sit doli et culpæ capax. Oppositorum enim eadem est ratio; et *ubi eadem est ratio, eadem debet esse legis dispositio*, I. Ideo 27. ff. de legib., *cum ratio legis sit anima legis*. l. 7. ff. de Bon. damnator. Hinc falsum est, non reperiri in Jure, quod infans septennio minor, si sit doli capax, irregularitatem incurrat. Habetur enim in lege generali, et implicite in d. Clement., et supra relatis cap. de Delictis pueror. Nempe eximitur infans non defectu ætatis simpliciter, sed defectu pleni rationis usus. Igitur si hunc habeat infans minor septennio, sicuti a culpa, ita nec a pœna eximendus est. Sic etiam resolvit *Pontas*, v. Irregularitas, cas. 46.

Quid vero nobis resolvendum est? Hæc altera opinio probabilior quidem videtur. Et si cui non omnino videatur, recolat Jura in disputatis casibus tutiorem partem elegisse: sic Honor. III, cap. Petitio, de Homicid. et Innocent. III, cap. Significasti 18. eod. tit. *cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur*. Item quamvis juxta commune DD. placitum abscissio digiti non censeatur mutilatio irregularitatem inducens; tamen S. Congr. Conc. de eo, qui digitum pollicem, vel indicem abscinderet, resp. debere dispensationem petere *ad cautelam*: 19 Jul. 1687.

Sed facti quoque ratio attendenda est. Quamvis enim Ludovicus casualem sibi eam mutilationem fuisse affirmaverit, non ideo tamen ab irregularitate statim excusandus est. Sed distinguere juxta expressa jura oportet. Scilicet vel Ludovicus, cum sibi illud accidit, operam dabat rei licitæ, vel illicitæ. Si licitæ, et debitam diligentiam adhibuit, ne alteri vulnus inferret, ab irregularitate quidem excusatur. At si operam daret rei illicitæ, vel etiam dans operam licitæ debitam diligentiam neglexit, irregularitatem incurrisset dicendus est. *D. Thom.* 2 2. q. 64. art. 8. et in 3. distinct. 26. q. 2. art. 1. ad 4: *Et ideo qui ignoranter hominem occidit ho-*

micidio casuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit, nisi dederit operam rei illicitæ, vel nisi omiserit, debitam diligentiam, quia (secus) jam quodammodo effecit voluntarium; nec hoc est propter quod culpa careat, quia etiam sine culpa incurritur irregularitas. Ita etiam Scotus, Innoc., Fagnan., Navarr., Pontas., etc. Jura autem, quibus homicidium utcumque casuale irregularitati subijcitur videri possunt sub tit. de Homicid. cap. Ad audientiam, cap. Continebatur, cap. Tua nos, etc., et speciatim allato superius cap. Referente, de Delict. pueror. in 6.

CAS. III. — Sacerdos celebrans a Clerico monetur, Cajum interdicto subjectum in Ecclesia Missam audire. Qu. Quid celebrans agere debeat; et maxime si id in solemniori Festo contingeret?

Respondeo. Certum est I., Sacerdotem vel per se, vel per alios teneri interdictas personas ab Ecclesia excludere, dum Missa celebratur; cap. permittimus, de Sent. excom., et Cap. Alma Mater eod. tit. in 6. Dum enim ibi ob probatas causas permittitur celebrari in loco interdicto, inter adjectas conditiones expresse habetur, *excommunicatis et interdictis exclusis*. Idemque colligitur ex Clem. 2. de Sent. excom. Et ad Ecclesiæ ministros spectat ex proprio officio eosdem expellere a participatione divinorum, et procurare, ut censuræ ecclesiasticæ observentur, ut bene notat eximius Suarez, De Cens. disp. 54. sect. 3. num. 6. Quin certum est II, si interdictus exire pertinaciter recuset, licere ipsum per vim expellere, ubi commode et sine scandalo fieri queat. Id namque non est vim Ecclesiæ inferre, sed Ecclesiæ jura tueri; unde etiam Clericum interdictum sic expellere licet absque ulla violatione Canon. Si quis suadente. Dicitur enim ad Ostiarii munus pertinere tempore divinorum non modo excludere, sed expellere, et ejicere excommunicatos, et interdictos, Suarez, loc. cit. et Rossignol. de Cens. p. 2. disp. 2. q. 5. § 3.

At difficultas est: Si coactio non prosit, aut nequeat adhiberi, quid agendum est celebranti? Si de excom-

municato ageretur, conveniunt ex allatis juribus DD., Missam si nondum incœpta sit, potius fore omittendam, quam coram excommunicato celebrare. Missa autem incœpta, distinguunt. Vel ad consecrationem perventum est, vel non. Si non, Missa abrumpenda est, ut clare innitur d. Clement. cap. Gravis: *ex quo frequenter contingit, quod non sine Dei offensione, ac populi scandalo, ipsa Missarum solemnia remanent inexplata.* Si autem ad consecrationem perventum sit, Sacrificium debet perfici ad consummationem usque, et reliqua supplenda sunt in sacrario. Præceptum enim Sacrificii perficiendi, divinum cum sit, præstat Canonum sanctionibus. Quæ quidem ratio, cum non obtineat, si Sacerdos Canonem dumtaxat incœpisset, non satis intelligo, cur egregius *Suarez* quorundam sensui nec satis claro inhærens putaverit, Canone tantum incœpto non teneri Sacerdotem Missam abrumpere, et posse coram excommunicato ad libitum vel interrompere, vel prosequi, disp. 42. sect. 1.

Sed ad casum veniamus. Quæ mox doctrina allata est eadem æque de interdicto, ac de excommunicato asserenda omnino esse videtur; cum jura utrosque excludendos esse decernant; dd. cap. Permittimus, et Alma mater, etc. Scio equidem *Suarez*, disp. 34, sect. 5. n. 9, cum distinctione procedere. Scilicet, inquit, vel Sacerdos celebrat in loco interdicto, vel in loco de se habili. In priori casu si ingrediatur persona interdicta, nec possit expelli, cessandum est juxta superius dicta. In casu autem posteriori *probabile* asserit, sed *non sine formidine*, non teneri Sacerdotem, ob præsentiam reluctantis exire, Missam omittere. Quam quidem formidantis hominis opinionem refert etiam Benedictus XIV, Instit. XIV. Vol. III. Verum hæc distinctio parum conferre videtur, ut bene argumentatur doctiss. *Rossignol.* loc. cit. num. 47. Nam vel Sacerdos in loco interdicto celebrat solemniter; et tunc non tantum ratione personæ, sed etiam ratione loci tenetur Missam omittere. Si autem celebrat secreto, et januis clausis, ex vi d. cap. Alma mater, cum licite celebret idem est, ac si locus esset de se habilis; ideoque ejus celebrationi non obstat nisi

præsentia personæ interdictæ. Itaque eadem est ratio, ac si assistere vellet celebranti in loco non interdicto. Igitur ex juribus superius allatis utrobique excludendus est interdictus, aut Missa omittenda; adeoque falso asserit eximius Auctor, *quia nulla est de hoc juris prohibitio, nec cogens ratio*. Et sane nonne idem ipse vult, num. 10. quod in primis teneatur sacerdos etiam in loco habili interdictæ personæ ejectionem ad coactionem usque experiri? Sed cur ad id teneatur, si non præcipiant jura? Et si non præcipiant, cur tentare ejectionem debeat? igitur non debet Sacerdos coram interdicto Missam facere; secus neque Ecclesiæ ministri satis *ex officio* viderentur procurare, *ut censuræ ecclesiasticæ religiose observarentur*.

Quid vero sibi vult, si casus *in solemniori festo* accidat? Huic quæstioni occasionem præbet, quod d. cap. Alma mater permittitur tempore localis interdicti, ut in quatuor solemnitatibus *Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, Assumptionis B. M. V.* divina officia solemniter celebrentur, admissis etiam interdictis, qui causam interdicto dederunt, modo nec ad Altare accedant, neque ad communionem. Quod Martinus V. et Eugenius IV, extenderunt ad Festum *Corporis Christi cum tota octava*. Et refertur in Compend. Min. v. Interdictum, Leonem X, idem concessisse in Festo *Conceptionis B. M. V.* pro Hispania. Denique idem indultum legitur Regularibus in quibusdam festis solemnioribus Ordinis. Verum observandum est, ejusmodi privilegia intelligi de interdicto tantum locali, et quidem generali Regni, Provinciæ, Civitatis, etc. Quare nec valet pro interdicto locali particulari alicujus Ecclesiæ; et multo minus pro personali, ut in casu. Igitur etiamsi festum sit solemnissimum, firma manent, quæ superius disputata sunt, *Covarr. in d. cap. Avila Alerius*, et omnes passim.

MENSE MAIL.

CAS. I. — Paullus Parochus ad Domum Lauretanam pie profecturus, Capellanum delegat, ut Matrimoniis interim contrahendis assistat. Quodam mane vocatus Capellanus, ut condicto Matrimonio assistat, febris decumbens alteri Sacerdoti commisit, ut assisteret. Qu. An Matrimonium istud validum sit?

Respondeo affirmative. Equidem certum et vulgatum est, delegatum non posse subdelegare l. fin. ff. de officio ejus, et l. A Judice C. de Judiciis. At ejusmodi lex duas maxime exceptiones admittit. Altera quidem, quod subdelegare queat, qui est delegatus a Principe d. l. A Judice et cap. Quoniam 43. de offic. deleg. Altera vero, quod subdelegare possit is, qui dicitur, et est *Delegatus ad universitatem causarum*, ex l. 1. § ab eo ff. quis, et a quo, et Glossa ad d. l. A Judice v. A principe addit, *vel a Proconsule, vel ad Universitatem causarum* delegatus subdelegare potest. Iste enim reputatur, quasi ordinarius; et est communissima sententia DD. utriusque Juris, quos congerit Sanchez, de Matrim. lib. 3. disp. 31. n. 2. Intelligitur tamen is subdelegare posse ad unam, vel alteram causam, non vero universam suam delegationem; cum neque id possit Ordinarius Judex inconsulto Principe, Alex et Jason, ad d. l. A Judice a. 8. Fælin Maranta, ac alii. Quare nec Parochus potest in perpetuum, aut ad longum tempus alteri curam animarum demandare, inconsulto Episcopo, cap. extirpandæ, de Præbend. *qui Parochialem habet Ecclesiam, non per Vicarium, sed per se ipsum illi deserviat*; et Trid. sess. 23. cap. 1.

Jam vero Capellanus in casu a Parocho tempore absentiae suæ delegatus, ut vices suas agat, est delegatus ad universitatem causarum. Talis enim dicitur, inquit Sanchez, loc. cit. n. 4. quando ei genus causarum, committitur sub uno nomine colectivo, et multo magis si commissio sit universalis, et quoad causas, et quoad personas, etsi tempus fuerit limitatum. Atqui ejusmodi

generalis delegatio facta est Capellano. Ergo Capellanus dicendus est Delegatus ad universitatem causarum, ideoque ex superius dictis poterit unam, vel alteram causam subdelegare, *Rossignol. de Matrim. tom. 1. contr. 15. prænот. 26.* Sed ab his prudenter erit abstinendum; imo et Parochis in ejusmodi delegationibus cautissime procedendum est. Nam munus celebrandi matrimonia iisque assistendi ex gravioribus est Parochi muneribus, atque ideo, ut monet Bened. XIV, Constit. Satis vobis, maxime decet, ut illorum minister sit ipse Parochus, *quem notitia personarum, experientia, et diuturnus rerum usus quovis Sacerdote extraneo peritiorum effecisse præsumentur.* Imo addit, si alius Sacerdos sit eligendus, *is eligatur, qui probitate, et doctrina, et obeundi muneris peritia commendetur.*

CAS. II. — Dorilla dispensationem super simplici castitatis voto, ad finem nubendi, a Sacra Pœnitentia-ria obtentam, Confessario suo præsens ut eandem exequatur. At Confessarius ex Dorillæ confessione intelligens votum suum fuisse juratum, et juramentum nec in precibus nec in rescripto fuisse expressum, dispensationem exequi renuit. Qu. An jure renuat?

Respondeo. Quæsiti hujus resolutio in primis pendet ex celebri illa DD. quæstione: An facultas delegata ad dispensandum in Votis, facultatem includat dispensandi in juramentis, quam innuit etiam Bened. XIV, Const. Inter præteritos, num. 5. § 3. de facultatibus disserens Minoribus Pœnitent. tempore Jubilæi concessis. Absolute negant *Henriquez, Lessius, Sayrus*, et alii, quos refert *Leander*, t. 1, de Pœnit. tr. 5. disp. 14. q. 101. Affirmant vero *Suarez, Pontius, Diana*, et alii apud eundem. At *Tho. Sanchez* cum *Rodriq.*, et alii distinguunt, eaque distinctione ad rem nostram utitur de Matrim. l. 8. disp. 2. n. 24. scilicet vel juramentum factum est in confirmationem Voti vel independentem a Voto. In hoc posteriori casu (veluti si quis prius juravit et postea vovit, aut etiam si cum vovisset, postea Voti immemor, vel aliter independentem a Voto juramentum emisisset) delegata dispensandi potestas ad juramenti

dispensationem non extenditur. Etenim cum duo hic habeantur vincula distincta et expressa, quorum unum non dependet ab alio, per dispensationem unius non tollitur alterum; præsertim cum ex diversa radice oriantur diversæque sint speciei. Nam, ut scribit *D. Thom.* 2. qu. 89. art. 8. *Obligatio Voti causatur ex fidelitate, quam Deo debemus, ut ei promissum solvamus. Obligatio autem juramenti causatur ex reverentia, quam debemus ei; ex qua tenemur, quod verificemus id quod per nomen ejus promittimus.* Igitur facultas dispensandi in obligatione Voti includere non videtur facultatem dispensandi in juramento.

At si juramentum factum sit in voti ipsius confirmationem, tunc per dispensationem a Voto tollitur etiam obligatio juramenti. Nam in hoc casu juramentum est Voto accessorium, ac proinde satis est potestas dispensandi in Voto quo sublato tollitur juramentum, juxta illud: *ablato principali, tollitur accessorium.* Sic si alteri quidpiam promiseris, et juramento promissionem firmaveris, relaxato tibi promissionis vinculo, cessat quoque juramentum, quod ipsi inhærebat. Adde, ut argumentatur *Suarez*, de Voto, l. 6. c. 14. n. 15. qui jurat Votum seu promissionem ut sic, non jurat rem promissam, velut in casu non jurat castitatem, sed jurat servare fidelitatem promissionis, et si aliquo modo ipsam castitatem jurat, id non est absolute, sed prout ipsa cadit sub obligatione Voti. Sic qui jurat se servaturum præceptum audiendi Missam is non jurat audire Missam absolute, sed ut affectam præcepto, quo sublato non obligat juramentum. Ita a pari in repræsentanti.

His positis ad casum ut accedamus, in priori hypothesis dico confessarium *non jure* quidem, sed *prudenter* tamen renuere. Siquidem ea dispensatio, etsi ad juramentum solvendum non extendatur, est tamen valida quoad Votum, neque subreptitia est, ut vult *Sanchez*. Etenim, ut bene *Suarez*, loc. cit. n. 19., etsi nequeat Confessarius vigore ejus facultatis a juramento dispensare, nihil tamen obstat, quin a voto dispense, pro quo impetrata est. Sunt enim duo vincula omnino inter se distincta; adeoque non est ratio, cur unum

possit impedire potestatem pro alio. Quod claris insuper exemplis confirmat. Potest ergo Confessarius vigore ejus dispensationis Dorillam a Voto solvere. *Prudenter* tamen renuit, ne Dorilla præsumat, sibi idcirco licere Matrimonium contrahere. Nam in hoc casu, neque in sententia *Suarez*, *Leandri*, *Dianæ*, aliorumque asserentium in facultate ad dispensandum in votis includi etiam facultatem pro juramentis, potest Dorilla a suo juramento dispensari etenim, ut idem ipse *Suarez* cum *Navarro* notat, loc. cit. n. 26. dum dicitur potestas ad dispensandum in votis extendi etiam ad juramenta, intelligitur de potestate absolute, et generatim et ad plures actus concessa; non vero de facultate impetrata ad unum votum. Hæc enim ad unum actum concessa cum sit, etiam per unum actum expirat. Quæ ratio adeo mihi perspicua et firma est, ut immerito prorsus *Suarez* ibidem distinctione illa vulgari *directe et indirecte*, putaverit in favorem contrariæ opinionis eludi posse, vel infirmari. Sed in casu dispensatio ad unum votum Dorillæ data est. Ergo nullo modo extendi potest ad juramentum.

In altera hypothese quam reipsa casus præfert, in quo Dorilla juramentum in voti confirmationem emisit, dico Confessarium forte potuisse juxta sententiam, et rationes ex *Sanchez* et *Suarez* superius allatas; sed non reprehendendum, si renuit. Primo, quia Dispensatio, ut mox dictum est, ad unum tantum votum concessa est. Votum autem Dorillæ juramento firmatum, et ex *D. Thom.*, loc. cit., est majus vinculum, quam nudum votum; cum per utrumque, velut *per duas res immobiles major firmitas habeatur*. Adde, cum PP. Societatis a Paulo III, privilegium habuissent commutandi vota, exortis dubiis, a Gregor. XIII petierunt et impetrarunt, ut illud extenderet ad vota jurata. Et Bened. XIV, in concessione facultatum pro anno Jubilæi 1750, non aliter sibi remóvendam fuisse litem arbitratus est, quam adjecta clausula. *Vota etiam jurata*, ut videre est cit. Const. Inter præteritos, et Constit. Convocatis. Idemque pariter se præstitisse asserit in facultatibus Maj. Pœnitentiario factis Constit. Pastor bonus. Quæ certe, et alia

fusius a DD. disputata si perpenderis, non mireris si Dorillæ Confessarius eam dispensationem exequi renuit.

CAS. III. — Lucius Parochus oblitus tertiam Denuntiationem Matrimonii facere intra Missarum solemnias, rogatur a Cajo Sponso, ut eam faciat in Vesperis. Qu. An rite possit?

Respondeo affirmative. Et ratio perspicua et brevis est. Sic enim respondit S. Congr. Conc. 25 Octob. 1586: *Denuntiationes Matrimoniales ex juxta causa possunt etiam fieri diebus festivis dum cantantur Vesperæ.* Ex qua Congreg. Tridentini Interpretis declaratione edocemur, Tridentinum non ita Denuntiationes ad *Missarum solemnias* determinasse, ut ex juxta causa fieri non possint occasione cujusvis sacræ functionis in die festo, ubi notabilis populi concursus habeatur, velut Missionum, sollemnis Supplicationis, expositionis SS. Sacramenti, et ejusmodi; *Cavaller.* tom. 4, c. 14, decr. 25.

MENSE JUNII.

CAS. I. — Marinus sponsalia cum Lucia contraxit, et juramento firmavit. Captus amore Filidis, a Lucia sponsalium dissolutionem ea conditione obtinet, ut ei solvat aureos centum. Qu. I. An sic juramentum queat relaxari? II. An solutio centum obligationi juratæ substituta cadat sub juramento?

Respondeo ad I. affirmative. Nam ex variis modis, quibus juramentum homini factum cessare docent Theologi, maxime ille est, quo is, cujus favore juratum est, libere materiam juratam remittat, aut in ejus commutationem consentiat. Sicut enim hujus juramenti vinculum ab ipsius hominis cui fit acceptatione dependet; sic ejus cessatio maxime ex remissione, quam ipse fecerit, vel commutatione in quam consenserit, consequetur. Quippe in juramentis homini factis, latet tacita illa conditio, *si ille voluerit si acceptaverit, si non remiserit.* *Giribald.* tract. 7. de Juram. cap. 5. dub. 8.

Ad II. pariter affirmative. Videtur quidem contra-

rium docuisse cum aliis Covarruv. argumento ex cap. Clericus, de Jurejur., ubi dicitur *Clericus, qui juravit se statuta in Ecclesia sua edita servaturum*, cum postea per idem juramentum promississet servare statutum de novo conditum, dicitur, inquam, ad hoc statutum fuisse quidem vi promissionis obstrictum, sed non ex debito juramenti. Ergo a pari in casu; scilicet juramentum factum circa unam materiam per se non transfertur ad aliam, sed oportet ut repetatur, et novae materiae applicetur, sicuti cum Suarez, de juram. lib. 1. cap. 7, communiter traditur. Sed contra est; et patet ratio assertionis nostrae ex ipsa commutationis indole et natura. Commutare enim quid aliud est, quam novam materiam materiae priori, et quidem *sub eadem obligatione* substituere? est notio communis; alioquin si obligatio cessaret, non fieret amplius simplex commutatio, sed relaxationis actus intercederet. Res patet in commutatione votorum; scilicet res quae in voti commutatione substituitur, sub eadem voti obligatione substituta remanet, et intelligitur. Atque haec sane in casu intelligitur esse commutantium intentio, nisi aliter expresse declarant. Nam Lucia, quae jurata sponsalia in dotis praestationem commutari consentit, priorem obligationem non remittit nisi circa novam materiam obligationem aequae firmam, et ratam suscipiat. Sed obligationem aequae firmam non susciperet, nisi haec pariter esset juramento subjecta. Ergo haec nova obligatio sub juramentum cadere dicenda est, Suarez, de Juram. lib. 2. cap. 36.

Ad textum cap. Clericus, magna disparitas est. Ibi enim de juramenti extensione sermo est, et hic de juramenti commutatione. Utique juramentum ad novam materiam per se non extenditur, sed oportet ut repetatur et applicetur. At commutatio per se importat virtualem repetitionem et applicationem juramenti ad novam materiam, sicut commutatio voti virtualiter importat repetitionem voti circa materiam priori substitutam. Itaque in commutatione virtualiter fit novum juramentum, et sic unum in aliud commutatur.

CAS. II. — Hortensius Ruri agens die festo ad Ecclesiam accedit ut Missam audiat. Eo autem pervenit, cum Celebrans Præfationem legeret, nec alia superest Missa celebranda. Qu. An teneatur reliquum Missæ audire?

Resp. Vix dubitandum de obligatione Hortensii. Etenim ex iis, quæ in tract. de Legib. Communiter traduntur; qui non potest totam rem præceptam implere, is utique non tenetur ad partem, ubi res illa individua omnino sit; at cum res præcepta dividua est, qui non potest totum, is tenetur ad partem. nisi hæc pars adeo exigua sit, ut eandem nec lex, nec Legislator respicere ac intendere præsumat. Contrarium quidem nonnulli olim docuere, sed eorum opinio satis aperte fuit a S. Sede reprobata, cum Innoc. XI eam damnavit prop. n. 54. *Qui non potest recitare Matutinum, et Laudes, potest autem reliquas Horas ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Idemque præstitisse videtur Bened. XIV, dum contra nonnullos, qui asserebant dispensatos in abstinencia a carnibus a lege quoque jejunii esse exemptos jussit severissime, præcepitque Constit. Non ambigimus, et altera In suprema, ut qui in esu carnum quovis modo essent dispensati, ii legem tamen jejunii religiosissime servarent et custodirent. Jam vero Sacrificium Missæ cum precibus et cæremoniis ab Ecclesia præscriptis, non ita una res est, quæ reales distinctasque partes non admittat. Igitur si Hortensius ad Ecclesiam accidens toti Missæ interesse non potest, audiat eam partem quam potest. Imo ut advertit Suarez, in 3. part. qu. 83. a. 6. disp. 88. sect. 2, in his partibus Missæ non tam considerata est temporis mora, quam dignitas et propinquitas ad substantiam Sacrificii; et ideo Auctores facilius permittunt omitti ea quæ antecedunt, vel sequuntur Canonem Missæ, quam aliquam Canonis partem; et in ipso Canone ea ad Sacrificii substantiam maxime pertinere existimantur, quæ a consecratione ad consummationem usque peraguntur. Hinc valde probabile esse asserit non impleri præceptum, etiam quoad substantiam ejus, si quid eo tempore omittatur, vel intermittatur, etiamsi tempus breve esse videatur; ut v. g. si quis egrederetur Ecclesia, quando Sacerdos vult

consecrare, et finita consecratione statim ingrederetur; nam amitteret substantiam Sacrificii, quæ in ipsa consecratione maxime sita est. Hactenus ille. Itaque a fortiori, cum Hortensius ante Canonis initium ad Ecclesiam pervenerit, reliquum Missæ audiens præcepti substantiæ sufficienter in iis circumstantiis satisfaciet. Igitur reliquum illud Missæ audire tenetur.

CAS. III. — Decius Parochus interrogatus ab alio re- cens ad Parochiam electo, an oporteret, et quoto tem- pore Sacramentum renovari, quod in Pyxide pro infir- mis maxime asservatur, respondit, se id facere si particulæ supersint, post mensem circiter. Qu. An rite?

Respondeo negative. Rituale Romanum, tit. de SS. Euch. Sacram. hæc Parocho præscribit: SS. *Eucharis- tiæ particulas frequenter renovabit. Hostiæ vero, seu Particulæ consecrandæ sint recentes, et ubi eas conse- craverit, veteres primo distribuatur, vel sumat; sed nihil de tempore præcise determinat.* Invaluerat apud Græcos, ut Eucharistia in Cæna Domini consecrata usque ad annum pro infirmis servaretur; putantes forte, eam esse majoris virtutis et roboris. Innoc. IV hunc errorem reprobans indixit, ut singulis saltem diebus quindecim innovaretur. Et Clem. VIII, Constit. Sanctissimus 31 August. 1593, mandavit singulis octo, aut quindecim diebus esse renovandam. Idemque præ- scripsit Bened. XIV. Constit. Etsi Pastoralis. Hæc pro Græcis, qui in fermentato conficiunt. At Latinis, qui in azymo, spatium quindecim dierum non indulgetur. Perspicuum enim est Decretum S. R. C. 5 April. 1573: *Renovatio SS. Sacramenti debet fieri qualibet Domi- nica, non autem differri ad quindecim dies.* Cui De- creto consonat præscriptum in Cærem. Episcop. De Offic. Sacristiæ cap. 6. *illaque, id est Sacrosancta Eu- charistia, Saltem semel in hebdomada mutetur, et re- novetur.* Posset etiam Synodalibus Constitutionibus et nostris, et mediolanen., et Turonen., aliisque confir- mari. Sed quid multa? cum ex ipsis Decretalibus idem colligatur. Nam Cap. Permittimus, de Sent. Excom. tem-

pore interdicti permittitur, ut semel in hebdomada, secreto tamen, Missa celebretur, *causa conficiendi Corpus Domini, quod decedentibus in pœnitentia non negatur*. Non ergo rite Parochus SS. Eucharistiæ, quæ pro infirmis asservatur, renovationem ad menseni usque protraheret.

MENSE JULII.

CAS. I. — Valerio beneficiato ægrotante, Ranutius Clericus ad Beneficii Patronum accedit beneficium petens, a quo, cum propediem esset Romam profecturus, mandatum in persona OEconomi sui obtinet, ut seipsum, occurrente vacatione, ad beneficium præsentet. Post Patroni discessum moritur Valerius, et Ranutius ad Beneficium præsentatur, et instituitur. Qu. An valide?

Respondeo negative. In primis enim non levis quæstio est inter Juris Peritos; an liceat unquam Patrono constituere Procuratorem qui occurrente vacatione beneficii valeat præsentare? Id porro in aliquo casu conceditur quidem, et certis sub limitationibus; sed in hoc tamen conveniunt omnes, mandatum speciale ad præsentandam certam personam et omnino esse illicitum, et ipso jure irritum et nullum. Et merito quidem. Etenim non modo quæcumque impetratio beneficiorum nondum vacantium irrita ipso jure decernitur, ex Conc. Lateran. cap. 1. et 2, de Concess. Præb., et cap. Ne captandæ eod. tit. in 6; sed promissiones omnes, et pactiones circa Beneficia vacatura severissime prohibentur, et nullæ pariter irritæque ipso facto definiuntur: cap. Nulla 2. cap. Cum dilecta 16, de Concess. Præb., cap. Illud 8, de Jur. Patron. et cap. Detestanda 2. cap. Ne captandæ, 3, de Conc. Præb. in 6, et alibi sæpius; idque ad reprimendam eorum ambitionem, qui Beneficiis inhiant, Can. Sicut 1. q. 6, et Can. In Scripturis 8, q. 1, et alibi: tum ut omnis tollatur occasio captandæ mortis viventium Beneficiatorum, ut relatis ca-

pitibus exprimitur. Jam vero mandatum specialiter factum, beneficio pleno, ad præsentandam certam personam cum Beneficium vacaverit, resolvitur in reprobata, et *periculi plenam pactionem*; eademque recurrit ratio, et forte etiam major inductiva voti captandæ mortis; propter quam ejusmodi pactiones super viventium hæreditate visæ sunt in omni jure *odiosæ, et plenæ tristissimi et periculosi eventus*, l. De quæstione 30. C. de Pac. Itaque mandatum procuratorium factum in favorem Ranutii Clerici, nullum prorsus et irritum est, *Varall.*, decis. 282. *Garcias*, de Benefic. p. 10. c. 1. n. 22, et *Rota* in una *Pampilonen Licaroz*. 1 Maii 1595. *coram Orano*, et iterum 19 Januar. 1598. *coram Peregrino*.

Hinc porro rationem habes, cur præsentatio inde secuta invalida censenda sit. Scilicet nascitur ex ipsa nullitate mandati. Nam Procurator, cui mandatum est, nihil aliud potestatis habet ad præsentandum, nisi quæ ex ipso mandato eidem tribuitur. Mandatum autem omnino nullum est, nec quidquam roboris habet. Ergo nulla Procuratori inest legitima potestas ad præsentandum; *satis est enim, legem reprobare consensum*, seu mandatum Patroni, *ut numquam fomentum a jure habeat, et sit extra omnem juris effectum*, *Rota* per Guilel. Cassador. Decis. 5. Jur. Patron., *Loter*. De re benef. l. 2. q. 6. num. 18. Ita etiam resolvit *Clericatus*, sed aliis ipse argumentis utitur, contenditque, Clericum, qui beneficio pleno, mandatum ad se præsentandum impetraverit, esse ad illud obtinendum ipso jure inhabilem, de Benef. Disc. 8.

CAS. II. — Parocho una cum matre sua degenti famulatur Davus. Accidit, ut Parochus Defuncti Fratris Uxorem et Filios, in domum suam exciperet. Aucta ideo familia putaverat Davus etiam sibi augendum fore stipendium. At expleto mense solitum salarium accepit; unde conqueritur de injustitia. Qu. An juste conqueratur?

Respondeo. In hac quæstione observandum in primis est, num Davi famulatus ejusmodi sit, ut aucto

personarum numero, augeatur etiam famulandi onus et labor; vel non. Si non, nulla est augendæ mercedis ratio, ut patet. Si autem famuli onus revera augetur, veluti si quis operam suam locasset ad rem linteariam eluendam, purgandamque, ad coquendum panem, et ejusmodi, adhuc distinguendum esse putamus. Scilicet vel famulus familiæ inservit, quæ certum personarum numerum non habet, sed modo majorem, modo minorem, ut plerumque Collegiis, Seminariis, aut religiosis quibusdam domibus accidit; et tunc non statim est pacta augenda merces, eo ipso, quod Alumnorum numerus utcumque augeatur. Nam quemadmodum ipsa loci conditio ejusmodi vicissitudinem patitur, ita famulus eidem se voluntarie subjecit, dum pacta juxta loci conditionem mercede operas suas locavit. Et sicuti, imminuto numero, non est ei illicito minuenda merces, ita nec augenda, ubi numerus augeatur, *Abbas*, in cap. 4. de Censib.

At vero si ea est familiæ ratio, ut certum habeat personarum, numerum equidem, aucto numero, merces augenda est. Nam cum merces sit operi ac labori debita, naturalis æquitas postulat, ut acto famulandi onere et labore, ipsa quoque famulatus merces augenda sit. Quæ ratio tanti est, ut si vel in ipsa familia, quæ modo pluribus, modo paucioribus personis constare solet, accidat personarum plus æquo incressere, vel nimium imminui, merces quoque sit famulo augenda, vel minuenda. Imo, ut notat *Azorius*, si Titius v. g. pactus fuerit cum Cajo, ut certa mercede triticum moleret in perpetuum pro ejus familia et hæredibus, ratio id postulare videtur, ut si hæredes Caji nimis multiplicentur, merces, quia non videtur Titius talem casum cogitasse. *Azor.*; part. 2. l. 7. c. 14. Porro ex his, considerata famulatus Davi ratione, arduum non erit Parocho de justitia, seu æquitate augendæ vel non augendæ mercedis, prudenti judicio definire; atque ideo num Dayus jure an injuria in proposito casu conquerratur.

CAS. III. — Liberius Sacerdos vocatus ad celebran-

dum in Parochiali, occasione sollemnis Expositionis SS. Sacramenti, observans omnes fere Missas ad Altare Expositionis celebrari, ibique fidelibus identidem ministrari Eucharistiam, Parochum admonet, ejusmodi usum sacris Ecclesiae ritibus adversari. Qu. An recte asserat?

Respondeo recte quidem. Habet enim Liberius assertionis suae fundamentum in Decr. S. R. C. 9 August. 1650, in Bononien.: *Missam in Altari majori, ubi est expositum publice Sacramentum non licet celebrare, praesertim si in Ecclesia adsunt alia Altaria, in quibus celebrari possit.* Item in Decreto altero ejusd. Cong. 13 Jun. 1671: *Non debet cantari, neque celebrari Missa in Altari, ubi expositum est SS. Sacramentum: at si ex necessitate opus esset, populus benedicendus est more consueto, et non cum SS. Sacramento.* Notandum tamen est, in his Decretis Missae celebrationem ex necessitate permitti, praesertim defectu alius Altaris, in quo celebrari queat; ex gr. ut populus urgente praeepto Missam audiat, aut ne alio divertat, et SS. Sacramento adorantium copia imminuatur; quod maxime in Ecclesiis ruralibus contingere potest, *Cavall. tom. 4. comment. in d. Decr.* Pariter Missa celebrari potest, ubi mos est, pro Sacramenti expositione et repositione, juxta receptam Romae consuetudinem, quemadmodum exprimitur in Instruct. Rom. pro Expos. XL. Hor. *Nell' Altare, ove sta esposto il SS. Sacramento, non si celebrerà altra Messa, che la solene per l'esposizione, e reposizione.* Unde rectissime scripsit Sac. Rit. Magister Gavantus, p. 2. tit. 14. n. 17.: *In Missa privata, quae tamen quam parcissime celebranda est in Altari, in quo sacra Eucharistia est exposita, ea observari debent, quae supra diximus, etc.* At vero nihil necessitatis, aut legitimae exceptionis supponit casus. Recte ergo Liberius asseruit.

Multo autem rectius adjunxit, non esse in eo Altari ministrandam populo Eucharistiam, ut facile quisquis videt, et intelligit. Atque id revera est ab omni prorsus usu alienum.

MENSE AUGUSTI.

CAS. I. — Fernandus nuper ad Beneficium promotus intelligens a Parocho, eidem beneficio adnexum esse onus celebrandi Missas biscentum, earum celebrationem aggreditur. Interim acta perquirens ad beneficium spectantia reperit quidem ab ipsa usque fundatione antecessores suos Missas biscentum celebrasse; sed in Tabulis fundationis non obligari beneficiatum, nisi ad Missas centum. Qu. An Fernandus ad Missas ducentas obligetur?

Respondeo. Fraxinellus, de oblig. Sacerd. sect. 4. concl. 1. arbitratus est, posse contra Capellanum, seu Beneficiatum, qui plures quam teneretur Missas ex errore celebravit, optime præscribi, et quidem communi spatio annorum decem; ac propterea ad omnes Missas imposterum celebrandas præscriptionis jure obligari. Verum negamus in hac re præscriptionem obtinere, ut bene disputant *Tambur.* de sacrif. Miss. lib. 3. cap. 7. § 2. n. 6. et *Pasqualig.* q. 1196. Movetur tamen *Tamburinus* ad negandam præscriptionem, ex eo quod Capellanus, seu beneficiatus celebrans quamdam exhibeat servitutem personalem; servitus autem personalis numquam præscribitur l. fin. C. de long. temp. præscript. Verum *Pasqualigus* hanc rationem improbat, eo quod Jura de servitute proprie dicta loquantur, quæ nequit casui applicari. Itaque ex ipsa præscriptionis natura res est demonstranda. Scilicet potissima conditio ad præscribendum requisita a Juribus, est possessio, seu quasi possessio præscribentis, l. 25. ff. de usucap., et reg. 3. Jur. in 6. *sine possessione præscriptio non procedit.* Unde tantum præscribitur, quantum possidetur, Cap. Tua 1. et Cap. Cum contingat, de Decim. et DD. ibi. Jam vero quisnam ille est, qui in casu celebrationem æquo majorem, et non debitam possideat, vel quasi possideat? Non equidem Beneficii fundator, qui in vivis non est, et cui præterea bona fides deesset, ut patet. Non

Fundatoris hæredes, qui cum ignorent, an Sacerdos plures celebret Missas quam teneatur, iis scientia et animus deest, qui ad possidendum requiritur: possessio enim definitur rei apprehensio, corporis *animi*, et juris adminiculo, id est cum animo rem possidendi tamquam suam. Non denique Ecclesia; vel enim ipsa habet onus eas Missas per suos ministros celebrandi; atque ita contra se ipsam nequit possidere; vel celebratio eidem addicta non est, et sic ipsa non facit jus suum per hoc, quod quis in eadem celebret. Sic enim celebratio in ea Ecclesia foret actus facultativus, ut aiunt et per actus facultativos numquam præscribi potest, ut communiter DD. in l. Sicut C., de præscript. 50. ann. Confirmat *Pasqualigus*, quod jura incorporalia non præscribuntur, nisi sciente eo et patiente, contra quem contenditur præscriptio, l. Ratio § Si inter ff., de act. empt., et l. penult. ff. de servit. Porro cum Fernandus ex errore celebraverit, nec scientia, nec patientia supponi potest; unde locum habet regula, quod actus per errorem gestus non noceat erranti, l. Is ff. de Jurisdiet., adeoque Fernandus nulla præscriptionis vi amittere potuit jus suum, quod habet ex fundatione non celebrandi illas Missas, ad quas ex errore se obligari putaverat, *Baldus*, in l. Error, in fin. C. ad leg. Falcid., l. Procurator ff., de acquir. rer. domin. *Menoch.*, *Tuirael.*, et alii.

At vero observandum est in casu, Missas 200, vel ab ipsa Beneficii fundatione perpetuo fuisse celebratas. Quare si contra Fernandum non tenet præscriptio, bene valere potest præsumptio; scilicet quod Fundator vel Codicillo, aut alia dispositione alias Missas 400 adjunxerit; aut hæredes cum beneficiato de iisdem celebrandis convenerint. Hinc omnis præsumptio erit in primis a beneficiato diluenda, priusquam quidquam de consueta Missarum celebratione remittat.

CAS. II. — Nicolaus propinato pharmaco occidit infantem in utero Matris, quæ antequam illum in lucem ederet, mortua est. Qu. An in aliquam reservationem inciderit?

Respondeo. Duplex reservatio est, cui subjectus esse posset Nicolaus; altera quidem excommunicationis latae a Sixto V. Constit. *Elfrænatam*, et Gregor. XIV. Constit. *Sedes Apostolica*; altera vero Homicidii voluntarii, in Casib. Reserv. in Diœc. Bononien. num. 3. Hoc posito, et prætermissa distinctione foetus animati et inanimati; quia si inanimis esset, nulla foret in hac nostra Diœcesi quæstio: *Dico Iº* Nicolaum non incurrisse excommunicationem per dictas Constitutiones latam contra procurantes abortum. Etenim juxta Constitutionem Gregorianam, qua severiores quædam Sixtinæ sanctiones moderatæ sunt, excommunicationis gladio is tantum impetitur, qui abortum procuraverit foetus animati, *effectu secuto*. Atqui in casu abortivus effectus non est secutus. Namque ut bene adnotant, qui de Reservatis scripsere *Chapeauvill.*, *Floron.*, *Belloch.*, et *Mazzuchel.* Disp. 2. c. 2. difficul. 1. Abortus definitur ejectio, seu expulsio foetus immaturi ex utero matris vi facta, ante tempus a natura determinatum; unde veteres foetum immature ejectum *abactum* ventrem, et *abactos partus* dixere, *Paul.* lib. 4. sent. tit. 5. § 5. Quin vel ipse Sixtus. cit. Constit. abortus crimen severissime detestans, sic describit, *qui de cætero abortus seu factus immaturi... ejectionem procuraverint percussionebus, venenis, etc., ita ut reipsa abortus inde secutus fuerit*. Atqui in casu foetus ejectus non est, sive abortus inde non fuit secutus. Ergo Nicolaus, licet gravissimi criminis reus, crimen tamen in terminis reservationis non commisit, adeoque censuram non incurrit. Hinc ille quidem censuram reservatam incurreret, qui vere ejectionem procurasset, etiamsi ejectus foetus aqua baptismali lustretur, imo et supervixerit; quia in citatis Constitutionibus non homicidium, sed abortum procurantes damnantur, et pœnis subjiciuntur *Moron.* Resp. 87.

Dico II. Nicolaum nec subjici reservationi casus Homicidii, saltem ob foetus interitum, de quo est quæstio. Nam Homicidium, quod cit. n. 5, ab Ordinario intenditur et reservatur, aliud omnino est a morte foetus per abortum procurationem secuta; adeo ut, inquit *Moro-*

nus, loc. cit. « si esset reservatum solum homicidium, » abortum faciens non ligaretur reservatione; quia » foetus nondum est homo complete. » Et certe inter utrumque in omni lege facta est distinctio, imo et pænarum statuta diversitas. Deus ipse per Moysen. Exod. XXI. 12 : *Qui percusserit hominem, volens occidere eum, morte moriatur.* Et v. 22. et 23 : *Si percusserit quis mulierem prægnantem ita distinguit, si abortivum quidem fecerit sed ipsa vixerit, subiacebit, damno. Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro anima.* Omitto veteres Romanos, qui foetum nondum editum nec hominem, nec in rebus humanis esse, sed hominem speratum, vel spem animantis esse dicebant; plus enim æquo hac in re criminibus indulgebant. Equidem juribus Christianis, et maxime jure Canonico foetus necatores homicidis comparantur, iisdemque pœnis legalibus puniendi decernuntur, Cap. Si aliquis, de Homic. Et si foetus fuerit animatus, etiam irregularitati subjiuntur, Cap. Sicut ex litterarum, eod. tit. Sed hæc potius argumento sunt, foetus necem per se et juxta communem sensum homicidii nomine non designari. Adde citato Cap. Si aliquis æque decerni, ut tamquam homicidia teneatur, qui mulieri prægnanti aliquid dederit, quo vel ipsa conceptio ac generatio impediatur. Unde argumentum, si quod inde peteretur, nimis certe probaret. Denique non modo in nostra, sed in quavis Diœcesi Abortus et homicidium velut duo distincta crimina reservantur. In Mediolanen. apud Mazzuchel., num. 5. *Qui abortum procuraverint* et num. 8. *Homicidæ voluntarii.* In firmana num. 7. *Homicidium voluntarium, et abortus studiose secutus*: itemque in Asculana Fanen., Camerinen., aliisque apud Belloch. De cas. reserv. Igitur sub reservato voluntario Homicidio, foetus occisio in utero Matris non comprehenditur. Hæc perspicua esse videntur. At posset quis sic arguere: Homicidium est occisio hominis constantis anima et corpore. Foetus ille corpore, et anima constat. Ergo. Equidem tutius is opinaretur, an ideo etiam probabilius in re odiosa?

CAS. III. — Parochus Domum redux ab excepta moribundi Confessione, dum cogitat Viaticum deferre, violenta febris corripitur. Nullo extante alio Sacerdote, Remigius Diaconus, se exhibet Parocho, ut Viaticum deferat. Negat Parochus, et Remigius charitate motus erga moribundum, Viaticum desert et ministrat. Qu. An licite id fecerit?

Respondeo affirmative. Non est dubium, quin Diaconus ex vi suæ ordinationis, sit minister extraordinarius SS. Eucharistiæ, non quidem proprie et per se, sed Sacerdotis defectu, et commissione. Certum pariter est, Sacerdotem, ad quem spectat ex necessitate hanc potestatem Diacono facere, esse Parochum, cui onus incumbit oves suas Sacramentis pascere. At si Parochus, urgente necessitate, eam licentiam injuste negaret, Diaconus posset sine peccato Eucharistiam ministrare; ut cum *Suarez* notat *Cavaller. t. 4. c. 4, Decr. 12.* Et ratio est, quia in eo casu ministraret ex licentia interpretativa Episcopi, aut Summi Pontificis, quæ recte et jure præsumitur, quemadmodum absente Parocho, ejus licentia urgente necessitate jure præsumitur, imo et jure conceditur, *Can. Diaconus distinct. 93.,* et Glossa ibi: *Notat, quod ubi necessitas exigit et Presbyter est absens, potest Diaconus etiam jure suo baptizare, et Corpus Christi erogare infirmis.* Oportet autem, ut revera necessitas siturgens, nec possit Diaconus Superiorem adire; id enim, ut notum est, ad licentiam præsumptam et interpretativam exigitur.

MENSE SEPTEMBRIS.

CAS. I. — Clotildes, contracto nulliter matrimonio propter occultum impedimentum dirimens, obtinet a Sacra Pœnitentiaria dispensationem. Confessarius dum eandem exequeretur, Clotildem interrogat, an revera impedimentum occultum sit eaque respondet, solum esse notum duobus testibus ad Matrimonium contra-

hendum adhibitis. Qu. I. An impedimentum revera occultum censendum sit? II. An matrimonium debeat *secrete*, an *publice* iterum contrahi?

Respondeo ad I. Impedimentum dupliciter dici potest occultum; scilicet vel quatenus non est publicum, neque ad forum contentiosum deductum, vel quatenus non est plene probabile in foro externo. Porro in casu, impedimentum certe occultum est in priori sensu, ut patet ex terminis casus ipsius; in altero autem sensu res quidem examinanda est, sed facilius etiam in hoc sensu occultum esse judicaveris. Nam ut impedimentum dicatur *plene probabile* in foro externo, ad dissolvendum matrimonium publice contractum, sufficit quidem, ut duobus testibus probari possit, juxta illud: *in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum*, et expresse habetur cap. Quoties, de testib. et attestat., sed ii testes non modo idonei esse debent, sed omni exceptione majores, id est quibus nihil opponi queat, quemadmodum congestis DD., et Juribus bene ostendit *Mascard*. De probation. concl. 1023. num. 4., et seq. At quam difficile sit, ejusmodi testes, et plenissimas probationes haberi in causis matrimonialibus, rei gravitas declarat, et satis ii norunt, qui vel leviter in ejusmodi judiciis versati sunt, et colligitur etiam ex gravissima Constit. Bened. XIV. *Dei miseratione* super matrimoniorum causis edit. an. 1741. Nihilominus spectanda erit impedimenti natura, et testium vis et ratio, ut res certo definiatur. Advertere tamen licet, quod si testes illi, aut etiam plures impedimentum scirent ex sola conjugis relatione (modo non adsit publica fama), adhuc occultum diceretur, quia non faciunt plenam fidem. Deponerent enim ex sola conjugis confessione, quæ ad hanc rem omnino est insufficiens, *Sanchez*, lib. 2. disp. 57. n. 44.

Ad II. Communis et certa doctrina est, impetrata in foro conscientiae dispensatione super impedimento occulto, non oportere, ut matrimonium coram Parocho, et testibus iterum celebretur, sed satis esse, ut Conjuges *secreto* consensum renoveant. Ita enim declaravere S. Pius V. S. Cong. Conc., et sæpius Rota, et in praxi

observat in suis litteris S. Pœnitentiaria, ut late disserit Bened. XIV, Instit. Eccles. 20. Vol. IV. Idemque in casu sentire plures videntur, dum nulla facta de scientia aut nescientia Testium distinctione, generatim docent, quoties impedimentum revera occultum sit, consensum posse inter conjuges secreto renovari. Aiunt enim, non alia de causa, Parochi et testium præsentiam a Tridentino statutam fuisse, nisi ut clandestina Matrimonia impedirentur, c. 1. sess. 24. Hoc autem bene obtinetur, dum testes etiam scientes secretum impedimentum de externo consensu in facie Ecclesiæ præstito testari possunt. Ergo. Vid. cit. Instit. 28. n. 63.

At nihilominus aliter sentiendum est in casu, in quo vel Parochus ipse, aut testes de impedimento conscii fuerunt, eo tempore quo Matrimonium celebratum est. Etenim Parochi et Testium præsentia a Tridentino requisita est ad valorem Matrimonii, et constituta, ut ii sint testes auctorizabiles pro Ecclesia de ejusdem Matrimonii validitate, ut de Parocho loquens ait Bened. XIV, de Syn. Diœc. lib. 13. c. 23. n. 6. At si ii quidem conscii erant de impedimento Matrimonium irritante, non possunt de matrimonii validitate, sed potius de ejus nullitate testari. Ergo iterum coram Parocho et Testibus Matrimonium revalidandum est, ut Tridentini mens et forma servetur ad valorem Matrimonii præscripta Sess. 24. c. 1. Ita *Henriquez et Sanchez*, 1. c. n. 10. *Sylvest.* in Suppl. *D. Thomas* q. 44. a 4. *Pontas* de Matrimon. cas. 5, etc. Dixi, eo tempore,, quo *Matrimonium celebratum est*. Nam si eo tempore ignorabant, etsi postea impedimentum scirent, poterit secrete absque Parocho et Testibus renovari. Etenim cum ecclesiam repræsentantes Matrimonio adstiterunt veri Testes valoris illius, et de consensu legitime præstito semper testari possunt; adeoque Ecclesiæ de legitimo Matrimonio constat, dum adhuc impedimentum est occultum. *Sanchez*, loc. cit.

CAS. II. — Gorina, dum ageretur de contrahendis Sponsalibus cum Panutio, interrogata a Mediatore, an esset Virgo, respondit, hujusmodi interrogationem ne

esse quidem honestæ puellæ faciendam; qua facta responsione, contrahuntur sponsalia. Qu. An cum Virgo non sit a peccato immunis?

Respondeo per se immunis est. Posita enim illa expediti animi responsione, qua vitium occultat, non mendaciis negat, Gorina certe argui nequit de mendacio: tacere enim, vel occultare peccatum non est mentiri; *D. Thomas* 2. 2. q. 144. a. 5, ad 4., qui illud Hieron. in Isaïæ 16. addit, *secundum remedium post naufragium est peccatum abscondere*, ne scilicet exinde aliis scandalum generetur. Itaque ex eo tantum culpæ rea judicari posset Gorina, quod ex justitia teneretur occultum ejusmodi vitium interroganti manifestare. Nam ex principiis justitiæ et juris, tenetur venditor occultum vitium rei venalis, quod rem facit noxiam, seu notabiliter minus utilem emptori manifestare, *D. Thomas* 2. 2. q. 77. a. 3. Imo tenetur et aperire vitium, quod rem facit leviter minus utilem, minusve expetibilem, si de eo expresse fuerit interrogatus; alioquin fraus, et dolus in contractu intercederet, *Molin.* disp. 555, conclus. 7. *Rossignol.* de Contract. 2. prænot. 7. assert. 8. Jam vero, inquirunt, Matrimonium est quædam quasi venditionis species, ubi Vir emptor est, et Mulier venditrix, ut ait *Tiraquel.* l. 4. Connub. n. 5. Ergo mulier saltem interrogata vitium istud suum manifestare tenetur.

Verum nihilominus assertionis nostræ perspicua et firma est ratio. In primis enim vitium occultum, de quo disputamus, ejusmodi non est; quod rem notabiliter noxiam, aut periculosam faciat, cum ex eo nullo modo impediuntur præcipui matrimonii fines, socialis vita, generatio, et educatio proles, quemadmodum foret, si mulier contagioso morbo laboraret, velut morbo gallico, gravi lepra, et ejusmodi, sed tantum sponsam reddit minus expetibilem. Ergo ex iis vitiis non est, quæ absolute detegere tenetur. Sed neque tenetur interrogata. Siquidem interrogatio ista spectato communi receptoque usu irrationabilis est; usus enim communi contrahentium consensu receptus est, ne contrahentes

occulta ejusmodi vitia manifestent; sed alteri contrahenti incumbit, ut aliunde, si velit, cognoscere satagat, bene gnarus foeminam id minime fore detecturam. Et par est in hoc utriusque conditio; nam neque Vir solet sua vitia, quæ patitur, manifestare. Atque id sane recta et justa ratione invaluit; namque nimis grave onus esset, nimiumque durum, ut puellæ defectus suos, et maxime vitium cum infamia conjunctum detegere tenerentur, et cum manifesto periculo ut perpetuo remanerent innuptæ. Hinc patet ad argumentum disparitas. Nempe ubi agitur de rebus venalibus, usu generatim receptum est ut vitia rerum, prout explicatum est, detegantur, nec eorum aperitio est unquam cum famæ discrimine conjuncta.

Dixi *per se* immunis est. Nam *per accidens* fieri potest, ut peccet puella contra charitatem. Scilicet, si prævideret Conjugem esse cogniturum vitium, et exinde fore, ut ægerrime ferat, et oriantur scandala, infelix nuptiarum exitus, vita discordiis plena, etc. Quare in hoc casu vel vitium suaviter manifestet; vel se prudenter a nuptiis cum eo Viro celebrandis subtrahat, *Rossignol. de Sponsalib. 2. Contr. 14. prænot. 20. assert. 5.*

CAS. III. — In Parochiali Ecclesia, Dominica prima Augusti, in publicam gratiarum actionem solet imago B. M. V. processionaliter circumferri, et solemnis Missa cantari. Missam cantat Parochus votivam de B. M. V. Qu. An rite?

Respondeo negative. Duo extant Decreta S. R. C. quæ Parocho favere videntur: *Missa votiva solemnis de B. V. potest celebrari in die dominico ratione concursus Populi*, 20 Nov. 1662: *Missa votiva cantata de B. M. V. cum Gloria et Credo, potest celebrari in die dominico causa Voti, seu alia causa*, 26 Jun. 1663. Verum ejusmodi Decreta intelliguntur de Missa votiva celebranda pro re gravi, aut publica Ecclesiæ causa, concurrente præsertim Episcopo, et universo Clero; cujusmodi certe non sunt peculiare causæ, et plerumque arbitrariæ, et ex devotione velut supplicationis, aut festivitatis in aliqua Parochiali. Unde in his

servanda est lex generalis. Rub. De Miss. vol. n. 3. pluribus confirmata decretis, quod Miss. votivæ in diebus Dominicis non celebrentur. Confirmatur decreto ejusd. C. R. C. 24 Jul. 1660. *Missa solemnis, in Dominica infra Octavam alicujus Sancti non debet celebrari de eodem Sancto, licet de consensu Ordinarii fiat processio ad ejusdem Ecclesiam.* Vid. Instruct. de Missis Votiv. ad Calend. Eccl. Bononien. an. 1763.

MENSE OCTOBRIS.

CAS. I. — Defuncto Parocho, vix collectis et reconditis fructibus prædiorum beneficii, Severinus Parochus Successor eosdem petit ab hæredibus. Hæredes contra petunt a Severino pro rata fructus civiles afflictuum, et censuum. Hinc Archipresbyterum adeunt simul, ut rem ipse componat. Qu. Quid juris, et æquum Archipresbyteri judicium?

Respondeo. Prudens et sapiens Archipresbyter in primis denunciabit Severino, ipsum injuste collectos reconditosque fructus ab Hæredibus petere, quasi sibi debiti sint. Etenim tria jura hac in re generatim attendi possunt, scilicet Jus commune, Jus Spolii R. Cameræ Apostolicæ, demum Jus municipale, seu locorum consuetudo. Jam vero si jus commune spectetur, disputant quidem DD. cuinam adjudicandi sint fructus beneficiorum a solo separati, et nondum exacti, at docent tamen communiter, fructus jam perceptos, simulque cum aliis Defuncti Clerici bonis reconditos, ad ejus hæredes pertinere, *Dalderin.* Cons. 2, de Pecul. Cler. *De Luca*, lib. 12. de Benefic. Disc. 82. et 100., et alii, et *Rota* pluries coram *Penia Blanchetto*, aliisque. Idem statuitur Jure Spolii, quo Fiscus Apostolicus in omnibus bonis beneficalibus Clericorum succedit. Hoc namque jure successor in beneficio excluditur a successione in bonis Prædecessoris, et fructus quidem inexacti Fisco Apostolico, at fructus ante obitum percepti, et permixti Hæredibus adjudicantur, ut patet ex Constit. Julii III,

Cum sicut, 26 Jun. 1550, et Urbani VIII. *Æternus rerum Conditor*, 5 April. 1628. At vero hæ Constitutiones non ubique sunt receptæ; et Jus Spolii R. C. Apostolicæ pluribus in locis contraria consuetudine desuevit; imo etiam ubi viget præsertim in Statu Ecclesiastico, pleræque Diœcesis facta cum Fisco Apostolico per annum certæ pecuniæ solutionem compositione, peculiariibus exemptionibus gaudent, et peculiari idcirco jure diriguntur. Quidquid tamen si de cæteris.

Si jus Civitatis et Diœcesis Bononiensis attendatur, adhuc amplius Severinus Successor excluditur, et favetur hæredibus. Sed ut hujus juris nostri tum juris Spolii, a quo ipsum descendit, ratio intelligatur et vis: recolendum est Beneficia Ecclesiastica esse Ecclesiæ bona; adeoque eorum dominium ad Ecclesiam spectare, et penes Clericos solam esse administrationem; fructus vero ita suos facere, ut de iis quidem, dum vivunt, disponente possint, sed non causa mortis, unde Clerici in jure usufructuarii in vita, et usufructuarii in morte dicuntur: adeoque possunt quidem de bonis patrimonialibus, et quasi patrimonialibus testari, non tamen de beneficialibus. In his enim, vel Ecclesiæ beneficiatæ, vel successores in beneficio succedunt, Can. Hæc cujus placiti, et Can. Charitatem 12. q. 2. tum. Cap. Cum vos in fin., de Offic. Ordin., et cap. Præsenti, eod. tit. in 6. Quin vero in separandis post Clericorum obitum beneficialibus bonis a patrimonialibus lites erant perpetuæ, nec rari abusus et fraudes; idcirco Rom. Pontifices plenario suo jure, quo gaudent in bonis Ecclesiæ, Clericorum decedentium Spolia, id est *bona ex beneficiis acquisita, post obitum extantia*, Cameræ Apostolicæ adjudicarunt, deputatis ubique Commissariis, et subcollectoribus, a quibus ejus nomine fideliter exigentur; Extravag. Pauli III, *Summi Pontificis*, qua Spolii jus Cameræ Apostolicæ ab antiquo asseritur, et cit. Constit. Julii III, et Urbani VIII, quibus innovatur. Sed neque hac ratione molestiæ et lites sublatae sunt. Itaque ut pleræque Civitates ac Diœceses, ita et Bononiensis, quæ nec privilegiis, nec contraria Consuetudine potuit a Pontificio Spolii jure se tueri, per Transactio-

nem in Scutis Rom. 150, cum R. C. ab Urbano VIII confirmatam 31 Maii 1659, ab eo onere fuit exempta : scilicet R. C. cessit juri suo succedendi in Spoliis, seu bonis decedentium Clericorum, eisque jus fecit testandi de omnibus bonis beneficalibus ante obitum perceptis, et exactis : præservatis tamen 1. fructibus inexactis ; 2. fructibus maturandis ab obitu usque ad successorem ; 3. bonis, quæ Clericus contra Constit. Pii V, Filiis illegitimis legasset ; 4. bonis eorum, qui contra Trident. et Constit. Pii IV, extra residentiam decederent ; 5. aut qui sine ullis Hæredibus obirent ; 6. bonis denique ex illicita negotiatione acquisitis. Porro displicebat nihilominus exceptio 4. ob fortuitos casus. Itaque nova transactione in Scutis 25, confirmata a Clem. XI, 5 Septembris 1710, Fiscus Apostolicus cessit juri succedendi Clerico *extra residentiam, aut Diocesim decedenti, si forte repente decesserit, ut non potuerit licentiam a S. Cong., aut ab Ordinario impetrare*. Postremo grave videbatur privari Clericum fructibus jam maturatis, sed inexactis. Igitur ultima transactione in aliis 25 Scutis, firmata a Bened. XIV, 19 Februar. 1745, fructus omnes sive naturales, et industriales, sive civiles maturati ante obitum, *licet inexacti*, Clericorum Hæredibus adjudicantur. Igitur a fortiori, ut dictum est, fructus percepti et reconditi in casu Hæredibus Defuncti Parochi adjudicandi sunt. Quare quæ in hac Diœcesi observantur cum iis apprime conveniunt, quæ in Concil. Prov. Mediol. VII, tit. De Fructib. Eccles. § Si vero, optime sancita leguntur : *Fructus omnes a solo separati, etiamsi nondum exacti fuerint, aut reconditi (modo illos beneficiati hæredes priusquam maturi essent in Successoris præjudicium a solo minime separaverint, et parte colonica dumtaxat excepta, hæredibus ipsis ; pendentes autem Successoribus in beneficio, excepta item parte colonica adjudicamus, apud Barbos. De Jur. Eccl. Univ. lib. 3, c. 17. n. 82.*

Respondebit II. Quoad fructus civiles afflictuum, censuum, et ejusmodi, qui dictim maturantur, eos esse pro rata temporis dividendos inter hæredes ipsos, et

Sucessorem, seu Fiscum Apostolicum. Ita DD. communiter, *Loter.* de re benef. l. 1. q. 44. n. 51, *Antonellus, Garcias, Barbosa*, loc. cit. n. 75. Idemque ex cit. *Transact.* 1745, servandum est, et a C. Apostolica revera relate ad hanc Diœcesim ultimæ Transactionis vigore observatur. Et congruit pariter cum laudato *Mediol. Statuto*: *Si vero fructus in Ædium locationibus, annuis censibus similibusque consistant, ad ratam temporis dividantur.* At si prædecessor agros locasset, pensiones statutæ eruntne juxta legem fructuum agrorum, an civilium exigendæ et adjudicandæ? En tibi ex eodem statuto *Prov. Conc. VII*, quæ æquissima nobis videtur *Responsio*: *Pensiones autem pro fructibus bonorum simplici locatione debitæ, et loco fructuum succedentes, sive dies solutionis cesserit, sive non, ad eum omnino pertineant, ad quem fructus pertinere supra decretum est.* Quod idem sentiunt, et docent *Panimol. Decis.* 20. n. 6. *Ferretus Cons.* 151. *Handed., Natta*, aliq., quos sequitur *Clericat. de Benef. Disc.* 45. n. 57.

Respondebit III. Hæredibus, congruam aliquam portionem fructuum concedendam esse Severino, quibus vivere, et onera beneficii usque ad novos fructus sustinere possit. Quod quidem et naturali ratione demonstrabit, et Sacror. Canonum dispositione, et DD. auctoritate. Ratio quidem. Nam qui Altari servit, de Altari vivere debet, *Cap. Cum secundum Apostolum, de Præbend.* Deinde Clericus divino servitio mancipatus dicitur Miles cœlesti militiæ, *Bartol. in l. Miles de re judic. Quis autem, inquit Apost. 1. Cor. 9. Quis militat suis stipendiis unquam?* idemque asseritur, *Cap. Ex Officio, de Præscription. et in Reg. Jur. in 6. reg.* 51. *Qui sentit onus, sentire debet commodum, et e contra.* Scilicet ratio docet, ut ubi res ex natura sua includit commodum, et incommodum, æquum est, ut sentiat utrumque, ut notat *Glossa*, ibi, et *Faccinus a Castro Franco*, *Compend. Declarat. Reg. Jur. in 6. Sacrorum Canonum Sanctiones videri possunt Can. Videntes, et Can. Ex his 12. q. 1. ubi decernitur, ideo bona*

a Fidelibus esse Ecclesiis tradita, ut ex iis Ecclesiarum ministri sustententur. et vivant; et divina lege præcipi, ut qui Altari deserviunt pascantur de ipso; tum Cap. Præsenti de Off. Ordin. in 6. et extrav. Joan. XXII, Suscepti regiminis, Ne Sed. Vacant. Consensum DD. referunt *Gonzalez* in c. 4. de Offic. Ordin., *Garcias*, de Benef. p. 2. c. 1. n. 96. asserentes, ubi in Successore ad beneficium intrat, onus residentiae, et praesertim curae animarum, ut in casu, congruam fructuum collectorum portionem eidem esse ab hæredibus Prædecessoris concedendam.

Difficultas est ut definiatur: Quænam sit congrua hæc portio judicanda? Duæ sunt Juris peritorum sententiæ. Prima affirmat, eam portionem dimetiendam esse pro rata temporis usque ad novos fructus, id est faciendam esse fructuum collectorum divisionem *pro rata temporis* inter Hæredes et Successorem, argumento desumpto a l. Divortio ff. Solut. Matrim. Scilicet Beneficiatus assimilari debet Marito, qui facto divortio, pro rata temporis, quo sustinuit onera Matrimonii, debet ratam percipere fructuum dotolium. Ita *Peregrin.* vol. 4. Cons. 85. *Antonellus*, *Guttier.*, *Cavarruv.*, *Molin.*, *Zecch.*, et alii.

Alter aasserit, Hæredes debere id tantum Successori de fructibus concedere, quantum sufficiat, ut congrue vivere possit, et onera beneficii implere, spectatis redditibus, onerum quantitate, et dignitate Successoris. Nam cum prædecessor factus fuerit verus Dominus fructuum perceptorum, eorum dominium jure ad Hæredes transmisit; unde nihil domini potest in iis contendere, sibi que arrogare, Successor. Itaque eam tantum portionem petere potest, quæ alimentis et oneribus, servata proportionem, sufficiat. Et certe hoc unum, et nihil amplius evincunt rationes, et jura superius producta. Ita *Noalis*, de Transmis. cas. 70. n. 9. *Panimol.* decis. 20. ad n. 1. n. 42. et 43, alii que apud ipsum.

Jam vero hæc nobis æquior videtur opinio; quamvis de cætero locorum consuetudo maxime attendenda sit. In hac Diœcesi, etsi attentis Transactionibus cum R.C.A. forte posset res litibus controversi, laudanda tamen con-

suetudo est, qua Hæredes vel concordi iudicio, vel Viri prudentis arbitrio ejusmodi congruam Successori contendunt; quod apprime convenit cum iis, quæ in peculiari Congregatione habita a Vicariis Foraneis coram Bened. XIV, tunc Card. Archiep. 5 Jun. 1737, sancita sunt, et quæ habentur in Instruct. de Jur. Spol. edit. 1740. Idemque etiam observat Camera Apostolica, quæ, si tempore vacantis Parochialis fructus omnes jure Spolii perceperit, solet congruam aliquam portionem pro victu, et oneribus Successori petenti relaxare. Id quod sapientissime quoque cautum legimus in supracit. Provinc. Concil. VII: *Quod si fructus omnes, cum beneficiatus obiit, a solo separati fuerint, omnes quidem hæredum sint, ii tamen oneribus satisficient. At si Parochialis Ecclesia sit, vel beneficium requirat residentiam personalem, Successori eam partem relinquere tenebuntur, quæ Ordinarii arbitrio definienda ab ipsis victum, et reliqua onera sustinenda usque ad novos fructus sufficiat, habita temporis, et quantitatis annui redditus ratione.* Quæ sane si prudens Archiepiscopus perpendenda Severino et Hæredibus proponet, intelliget et quid utriusque juris sit, et quid æquitatis.

CAS. II. — Brivius intuitu matrimonii contrahendi rem habuit cum Cloteria, quam putabat esse solutam. Deinde eam ducere cum vellet, Cloteria sincere aperit se esse conjugatam. Unde a nuptiis abstinuit, sed Matrimonium sibi mutuo promiserunt, casu mortis Viri sui. Qu. An ullum obstat impedimentum?

Respondeo nullum obstat. Est enim principium concordi Canonistarum sententia receptum, quod ut ex adulterio cum promissione impedimentum criminis inducatur, oportet, ut adulterium ipsum fuerit ab utroque complice cognitum. Id enim perspicue decernitur Cap. Propositum; De eo qui duxit, etc., ubi Alexander III, Abbati S. Albani respondit: *quia tamen præfata mulier erat inscia, quod ille aliam haberet uxorem viventem, etc., non sunt aliquatenus separandi.* Atqui in casu conjugale Cloteriæ vinculum non erat Brivio cognitum, nec propterea utrinque fuit adulte-

rium formale. Ergo in casu nullum inductum est impedimentum.

CAS. III. — Damaris pia fœmina solita bona sæpe proposita elicere, edocta a Confessario, violationem religiosi propositi Deo facti, non eximi a veniali culpa, statuit, se nullum imposterum fore bonum propositum edituram. Qu. I. An Confessarius recte docuerit? II. An Damaris sic statuens peccaverit?

Respondeo ad I probabilius negative. Volunt quidem nonnulli fractionem propositi veniali culpa non carere, eo quod infidelitatis, levitatis, inconstantiae id sit argumentum; et illud Gregorii afferunt, *In conspectu Dei cadit, quia bono proposito resilit*, et alia ex aliis Patribus, Bernardo præsertim, et Augustino. Ita *Summ. Angelica. V. Votum, Prado, de Turre, et Less.*, lib. 2. c. 40. d. n. 22. At negationis nostræ perspicuum est argumentum; quod scilicet propositum nullam in proponente obligationem inducat. In hoc enim præcipuum discrimen situm est votum inter et propositum, ut illud quidem obligationem, hoc vero nullam inducat. Deinde in iis, quæ libere sibi homines imponunt, eorum maxime intentio spectanda est. At qui simpliciter proponunt, eorum intentio sane est, ut a quacumque necessitate liberi maneant: idco enim a votis abstinere, et in simplicibus propositis se sistunt; quod denique etiam docet *Angelicus Doctor 2. 2. q. 88. a 1. ad 3.* Nec aliter docuere SS. Patres; nam qui memorati sunt Greg., Bern., Aug., ii propositi nomine votum sæpissime intelligunt, ut verborum contextus ostendit. Neque infidelitatis, aut inconstantiae arguenda est propositi fractio, cum ex dictis nulla fidei, aut firmitatis necessitas in voluntatem hominis simpliciter proponentis inducatur. Cæterum non negaverim, facile in praxi contingere, ut Damaris non sit semper ab omni culpa immunis, eo quod facile possit ex inordinata affectione a sui propositi observantia deficere. *Suarez, Sanchez, Azorius*, et alii apud *Giribald.* Tract. VII, de Voto c. 4. dub. 1. n. 5.

Ad II pariter, per se loquendo, negative. Nam vota et proposita omnino libera sunt, nec ulla lege adstringimur ad hæc, vel illa elicienda. Igitur qui a votis et propositis vult esse alienus, non erit culpæ reus. *Per se*, inquam; nam propositum aliquod, quod per se liberum sit, per accidens necessarium esse potest ad legis observantiam. Sed ad hæc Damaris mens non extenditur, quæ ideo a propositis vult abstinere, ut magis sit immunis a culpa, quam, ex Confessarii sententia, in propositi violatione intellexerat obtinere. Quare potius erit ea opinio ab ejus animo diluenda; eique insinuandum, ut pie prudenterque studeat bonis propositis insistere, *optimum est enim gratia stabilire cor*, *Hæb. XIII*, 9, ut ad legem perfectius observandam impensius excitetur.

MENSE NOVEMBRIS.

CAS. I. — Bartolus hæres, post aliquot annos, plura vendidit aditæ hæreditatis mobilia. At postea comperit, ex iis aliqua apud Testatorem extitisse loco depositi, alia loco commodati, alia demum fuisse per ipsum a furibus empta. Qu. An Bartolus ad eorum restitutionem teneatur?

Respondeo affirmative. Neque enim hic præscriptio obtinet, aut multa de tempore, aliisque conditionibus ad præscribendum requisitis sunt disputanda. Nam hæres sive ex testamento, sive ab intestato, qui utcumque bona fide aliquid ab authore malæ fidei accepit, nunquam potest præscribere, ut docet communis sententia, ex Instit. de Usu cap. lib. 2. § divers. temp. præscript. ubi perspicue sic decernitur: *Cum hæres in jus omne defuncti succedit, ignorance sua defuncti vitia non excludit.* Scilicet hæres in jure censetur una persona cum defuncto, qui sicuti in omnia jura et commoda succedit, ita in obligationes et onera. Quare cum defunctus ob injustitiam, malamve fidem restituere rem alienam ex furto, sive ex deposito, aut commodato

possessam teneretur, eamdem obligationem habet hæres. Idque confirmat l. 2. Cod. de acquir. et retin. poss. *Vita possessionum a majoribus contracta perdurant et successorem auctoris sui culpa comitatur.*

CAS. II. — Dum Petrus Sacerdos Missam faceret, ingressi sunt Ecclesiam duo rixantes, quorum alter lethaliter percussus jacens Confessionem petit. Qu. I. An Petrus, nullo alio extante Sacerdote, debeat Missam interrompere, ut moribundo Sacramenta administret? II. An postea Missam proseguire?

Respondeo ad I affirmative. Id enim perspectis verbis docuit cum *Sylvio*, 3. part. q. 83. a. 6. quæst. 3. *Benedict. XIV*, de Sacrif. Miss. lib. 3. c. 13. n. 13. *Ex causa etiam legitima potest Missa interrompi, seu discontinuari notabiliter, velut ad baptizandum infantem moribundum, vel ad excipiendam Confessionem infirmi, quorum ille alioquin sine Baptismo, iste sine Sacramento Pœnitentiæ esset moriturus.* Imo addit: *Idem iudicium est, si Extrema Unctio foret administranda infirmo, qui aliud Sacramentum non potest recipere.* Idemque docuere *Navarr.*, *Possev.* aliisque omissis, *Quartus* ad Rub. Miss. part. 2. tit. 3. sect. 3. c. 3, qui docet, gravi urgente necessitate, non modo ante, sed etiam post consecrationem Missam posse interrompi; debet tamen Sacerdos, si ab Ecclesia exire oporteat, diligentissime curare, ut Sacramentum custodiatur, vel illud in Tabernaculo occludat, et reversus Missam ubi intermiserat, proseguatur et perficiat. Cui sanæ doctrinæ assentimur quidquid in oppositum senserit *Pontas* scribens, post Consecrationem Sacrificium interrompi non posse, *ne quidem per breve tempus quovis obventu.* V. Missa, Cas. 23.

Ad II. Clarum est Rubricarum præscriptum, de Defect. 10. n. 1. *Si Sacerdote celebrante violetur Ecclesia ante Canonem dimittatur Missa; si post Canonem non dimittatur juxta ea, quæ supra ad Cas. III. Aprilis disputavimus.*

CAS. III. — In Parochiali, extat Altare SS. Marty-

ribus Protho et Hyacintho dicatum. Quo die (11 Sept. temb. infra oct. Nativitatis B. V.) occurrit eorum festum, Parochus Missam votivam de iisdem celebrare facit, Sacerdotem admonens, ut recitet *Gloria in excelsis*. Qu. An rite?

Respondeo affirmative. Ex *Gavanto*, part. 1. tit. 9. n. 16, quem sequitur *Merat.* addit. ad tit. 4. n. 41. Quando dicitur Missa votiva de aliquo Sancto eo die quo ipse obiit, vel quia Titulus est Altaris, de quo tamen non recitatur Officium, dici potest ejus missa votiva cum Gloria. Est enim hæc Missa semifestiva, seu *mixta ex votivo et festivo*; ex votivo quidem, quia discordat ab officio, ex Festivo, quia eo die obiit Sanctus de quo dicitur Missa. Ita etiam *Quartus*, *Arnaud*, *Lohner*, et alii.

MENSE DECEMBRIS.

CAS. I. — Fabricius accedens pro reservatis ad Confessarium privilegiatum ab eo absolvitur, et pœnitentiam excipit. Quam postea cum non posset exequi, adit simplicem Confessarium a quo commutetur. Qu. An is commutare possit?

Respondeo. Dissident a more Theologi, ut alii quidem negent, *Tabiena.*, *Turrecr.*, *Sylvest.*, et cum his *Suarez*, de Pœnit. disp. 58. sect. 10. n. 14. *Lugus* disput. 25. sect. 6. n. 105, et *Concina.* dissert. 5. c. 10. q. 7. Alii vero affirmant, *Henriq.*, *Valer. Vasq.*, *Graff.*, aliique, cum *Bossius* de Tripl. Jubil. sect. 1. cas. 10. n. 1, et *Giribald.* tract. 7. de Pœnitent. c. 12. n. 74. Verum nobis utramque sententiam sic placet conciliare; ut scilicet de rigore juris non licere quidem videatur, bene vero de jure rectissime præsumpto. Nam prioris sententiæ huc omnia argumenta referentur. Pœnitentia pro reservatis imposita a Superiore est sententia Tribunalis superioris. Item ea pœnitentia est præceptum Superioris. Atqui non potest inferior potestas neque sententiam, neque præceptum Superioris pote-

statis mutare. Ergo. Alterius vero sententię argumenta sunt. Non ideo quia a Superiore est, sibi reservatur etiam injuncta pœnitentia, neque id ullo jure cautum esse reperitur. Deinde Confessarius pœnitentiam commutans non exercet jurisdictionem in judicium Superioris, sed in conscientiam pœnitentis super culpa quę amplius reservata non est. Et paritate confirmant: cum Pontifex commutavit votum, puta castitatis, sibi reservatum in aliud votum non reservatum, potest Episcopus in hoc secundo dispensare, idque idem *Suarez* docet de Relig. l. 6. c. 20. n. 15. Ergo a pari; sublata per absolutionem et injunctam pœnitentiam reservatione culpę, poterit inferior eam pœnitentiam mutare.

Verum his *in statu quo*, ut aiunt, relictis, de jure pręsumpto vix est dubitandum. Id concedit etiam sententia prior, sed juxta communes doctrinas de *Legum dispensatione*, id est urgente necessitate, et causa, quę in foro externo exigitur, sive ut loquitur *Suarez* loc. cit. n. 15., *quę satis sit, ut Episcopus, vel Prælatus dispense in ordinariis pręceptis Ecclesiasticis*. At multo mitius hac in re credimus esse opinandum. Nam forum pœnitentiale ad bonum spirituale pœnitentis ordinatur; adeoque ubi commutatio pœnitenti expedire judicetur, recte pręsumitur, Superiorem in commutationem consentire. Tridentinum sess. 14. c. 7. Episcopos graviter monet reservationem *non in destructionem, sed in ædificationem* fieri oportere; et aliunde reservationis finis per pœnitentis pręsentationem, et submissionem Superiori exhibitam satis obtinetur, quin velimus, eam esse Superioris mentem, ut in casu rationabilis permutationis pœnitens novo se pręsentandi onere gravetur. Confirmant jura, quę generatim pœnitentias ita inferioris arbitrio remittunt, ut nihil supra. Can. Tempora 26. q. 7, sic habetur: *Tempora pœnititudinis, habita moderatione, constituenda sunt tuo judicio*. Idem dicitur Can. Accedentes dist. 1, et *Glossa* utrobique: *Ergo Episcopus potest remittere pœnitentiam injunctam a Papa, et sic 53. q. 1. Latorem*. Qui Canones etsi in foro externo, et maxime in delegato non obtineant, bene tamen procedunt in foro interiori, ut

notat *Pyrr. Corrad.* Disp. Apost. l. 8. c. 6. n. 28. Hæc tamen non ideo disputamus, ut libera detur Confessariis pœnitentias commutandi potestas. Imo, ut bene doctiss. *Bossius*, loc. cit. n. 12, non debet unquam Confessarius sive inferior, sive æqualis pœnitentiam ab alio impositam sine causa immutare; quem ad tollendam omnem delinquendi occasionem consultius aget, si pœnitentem ad priorem Confessarium, dum eum facile adire queat, pro commutatione remittat.

CAS. II. — Arnaldus pluries et frustra petiit a Mariano oreos decem sibi debitos. Interim Arnaldi filia excipitur in domum Mariani ut famuletur; quæ rei conscia adit Confessarium petens, an possit de bonis Mariani, occulta compensatione, Patri suo satisfacere. Expensis singulis occultæ compensationis conditionibus respondet Confessarius posse. Qu. An recte?

Respondeo rectius negative. Sententia occultam compensationem admittens, utpote a naturali jure et civili judiciorum ordine exorbitans, a nonnullis penitus impugnatur. Jus enim naturale docet, ne quisquam inauditus damnetur; potest enim rationes allegare, quibus evincat, aut se non esse solvendo, aut non teneri. Item lumini naturæ adversatur, quod quis sit sibi in propria causa Judex, unde apud nationes omnes publica tribunalia sunt instituta, quæ servato juris ordine communem justitiam et æquitatem tueantur. Ab his vero principiis, et communi juris ordine aliena omnino est occulta privatorum compensatio. Negant pariter eam opinionem doceri ab *Angelico Doct.* 2. 2. q. 66. a. 5. ad 6, ut observat *Elizald.* l. 8. q. 7. § 3, et facile patet cuilibet celebrem illum textum perpendenti. Hinc qui eam permittunt, fatentur et ipsi esse contra ordinem juris et regulariter illicitam, *Cajetan.* in *D. Thom.* loc. cit., nec licere nisi in aliquo casu, et multis sub limitationibus, ut notum est. Nihilominus posteriores casuistæ hac in re habenas mire laxarunt, docentes, non requiri ut debitum sit certum, sed sufficere ut sit probabile apud *Lacroix*, et *Ligor.* lib. 3. n. 521; pariter etiamsi possit quis juridice exigere non peccare nisi

venialiter, si hoc omittat, ibid. Quæ sane opiniones et communissimas doctrinas subvertunt, et viam sternunt injustitiis; et *D. Thom. loc. cit.* aperte scribit: *Sed peccat contra communem justitiam, dum ipse ipsi sibi usurpat suæ rei judicium, juris ordine prætermisso. Et ideo tenetur Deo satisfacere.*

Hæc porro adnotavimus, ut probi Confessarii intelligant, quam prudenter et caute hac in re procedendum sit. ne quod ob necessitatem permittitur, ad conscientie licentiam usurpetur; et in praxi permitti quidem compensatio poterit, sed nunquam erit pœnitentibus insinuanda. aut consulenda. Itaque in casu, Arnaldi Filia removenda est ne quidpiam surripiat, ut Patri suo ex rebus Domini compenset. Nam DD. dum privatam compensationem permittunt, semper loquuntur de ipso Creditore; non autem quod alter pro alio in hanc rem se ingerat. Est enim res periculi plena, cum conditiones pro compensatione sint variæ, et earum rationes ab alterius maxime conscientia pendeant. Præterea idem legibus cautum est *Nomine alterius*, inquit *Bartol. in l. 25. ff. de Compens.*, *non potest objici compensatio de eo, quod ipse debet.* Et *l. 9. Cod. eod. tit. Ejus quod non ei debetur, qui convenitur, sed alii, compensatio fieri non potest.* Denique ex ipsa compensationis natura: *Compensatio enim est debiti et crediti contributio l. 4. ff. eod. tit.*, hoc est, *cum quis, quod alteri debet, confert cum eo quod sibi debet; ut exponit Cujac. ibi, Pontas, V. Compensatio, Cas. 9.*

CAS. III. — Parochialis Ecclesia plura habet quotannis adimplenda Anniversaria. At contingit, ut ea incidant modo in diem Dominicam, modo in festum officii duplicis etiam majoris, vel infra octavam Corporis Christi. Qu. An iis diebus possit Solemnis Missa de Requiem celebrari?

Respondeo affirmative quidem, quoad festum Officii dupl. etiam majoris. Ita S. Rit. C. 28 Julii 1669: *Anniversaria, et Missæ cantatæ de Requiem. quæ ex dispositione Testatorum cum cantu sunt quotannis celebrandæ, possunt cantari, etiamsi ipsorum obitus in-*

ciderit in festo duplici majori. Nota ex dispositione Testatorum; nam si celebrentur quotannis in die obitus quidem, sed ad instantiam viventium, permittuntur tantum in festo duplici minori. Ead. S. C. 19 Junii 1700. Negative, quoad diem quemcumque festivum; sed permittuntur transferri cum eodem privilegio: Anniversaria, seu Missæ quotidianæ cantatæ de Requiem, relictæ ex dispositione Testatorum pro certis diebus, hisque impeditis die Dominico, seu alio festo de præcepto, cantari possunt in diebus subsequentibus, seu antecedentibus, in quibus occurrunt festa de duplici majori, S. R. C. 4 Maii 1686. Item negative quoad ultimum. Missæ cantatæ mortuorum infra Octavam Corporis Christi non sunt celebrandæ, nisi præsentem Cadavere. Ead. 22 Septembris 1671.

ANNO MDCCLXXX.

MENSE JANUARI.

CAS. I. — Diodorus Matrimonium contracturus cum Caia, veritus ne a Parocho, et Consanguineis suis malitiose impediretur, licentiam ab Ordinario obtinuit, ut coram quocumque Sacerdote contraheret. Sed ut res omnino etiam in Curia celaretur, in qua ejus Patruus Officialis erat, sub alterato cognomine eandem impetravit, et Matrimonium contraxerit. Qu. An valide?

Respondeo negative. Etenim ad Matrimonii valorem ea omnino forma observanda est, quæ a Trid. præscribitur, sess. 24. de reform. Matrim. c. 1. ut scilicet Matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia celebretur, alioquin irritum et nullum sit: *Qui aliter, quam præsentem Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, etc., eos S. Synodus ad sic contra-*

hendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos, et nullos esse decernit. Atqui matrimonium Diodori neque coram Parocho celebratum est, ut ponit casus; neque coram Presbytero de Parochi seu Ordinarii licentia, ut ostenditur. Siquidem licentia per Ordinarium, sive ejus vicarium data cum respiceret matrimonium contrahendum a Viro diversum omnino cognomen habente, ad Diodorum trahi minime poterat. Nam delegatio est actus stricti juris, ut aiunt, stricteque intelligenda ad præcisos terminos delegantis; neque de persona ad personam extendi potest etiam de partium consensu, ex cap. Significante 54. de Rescript., ubi Glossa: *Nota quod significatio unius nominis non extenditur ad aliud.* Et paulo infra: *Quia Papa non intendit dare jurisdictionem, nisi in hominem Rhem. Diæces.* Scilicet tota mutatio nominis in eo casu erat *Rhemens.* Diæcesis, loco *Leodiensis.* Idem eruitur ex cap. 1 et 2. De off. deleg., et affirmant *Fagnan.* in cap. Quoniam d. tit. *Barbosa*, *Tondut.*, et Juris Doctores communiter. Igitur a pari, quia Ordinarius non intenderat dare licentiam, nisi pro matrimonio viri alius omnino nominis in litteris expressi, ea licentia ad Diodori Matrimonium nequit extendi; adeoque invalidum censendum est. Atque ita resolutum fuit a S. Cong. Conc. In Bononien. Matrim. die 9 Febr. 1669.

Nec reponas. Juxta communem DD. tunc error vitiat contractum, cum in substantialibus est non vero cum in accidentalibus versatur. Sed error in nomine accidentalis est. Ergo non vitiat. Nam ex ea quæstione *de errore* nihil ad rem conficitur. Siquidem error non vitiat, ubi agens certus sit de persona, eamque intendat, quamvis ex errore sub diverso nomine, aut circumstantia explicetur. At in casu, Ordinarius licentiam faciens illius Matrimonii contrahendi, personam respexit aliam omnino a Diodoro; et ita quidem, ut si ejus nomen fuisset expressum, sine prævia Patruï participatione licentiam minime dedisset. Quod optime Diodorus ipse intellexerat, qui alterato idcirco nomine ad eam dolose extorquendam usus est. Igitur error ipsam afflicti substantialiter personam; adeoque nulla pro

Diodori Matrimonio facultas concessa est. Unde Glossa l. c. *Item error nominis vitiat rescriptum, et idem seq. cap. Rodolphus 35.* Denique si delegatio pro uno nominatim facta, pro alio quopiam valeret sub una licentia, Matrimonium quodvis pro libito posset celebrari, quod omnino absurdum est, ut notat Glossa loc. cit.: *et quia una clausula posset trahi ad plures personas, quod esse non debet; quia generalitas in ejusmodi litteris reprobatur.* Quæ ratio Trid. Interpretes maxime movit, ut causam istam ob votorum discrepantiam primum injudicatam, neque negative, ut dictum est, dirimerent.

CAS. II. — Ingruente hyeme, quo tempore Pastores pecuniis indigent ad pascua gregibus comparanda, Clodius anticipata pecunia ab ipsis pretio tunc temporis communi emit lanas, non tradendas tamen nisi mense Maio, quo tempore earum pretium majus est. Qu. An licite?

Respondeo per se loquendo negative. Huic quæstioni occasionem maxime præbuit usus in Hispaniis receptissimus, ubi Mercatores exteri anticipatis solutionibus æquo vilius lanas emunt, quam sit tempore traditionis valituræ. Quæ de re fuse agit *Molina*, de Contract. totis disput. 359 et 360. et maxima inter ipsos Hispanos DD. lis est, et controversia. Licere affirmant *Sotus, Malderus, Dicastillo, Covar., Molina, Lessius, Lugus*, etc. Negant vero *Navarrus, Prado*, uterque *Medina, Guttierrez, Valentia, Rebellus*, et alii apud *Concin.* De Just. et Jur. lib. 3. Diss. 2. c. 7. q. 3. Verum ut certa ab incertis, et disputatis distinguantur. Certum est, licere tum vendere rem carius ob dilatam solutionem, cum emere vilius ob solutionem anticipatam I. si id fiat intra latitudinem justii pretii. II. Etiam extra, ubi id fiat non ob solam temporis differentiam in solutione, sed aliis titulis, puta lucri cessantis, damni emergentis. Ita DD. in Tract. de Contract.

Sed æque certum est non licere aut justo carius vendere, aut emere vilius, præcise ob solam pecuniæ dilatam, vel anticipatam solutionem; alioquin usuræ vitio contractus inficitur. Est pariter communis doctrina

ex *Angel. Doctore*, 2. 2. q. 78. a. 2. ad 7: « Si aliquis
 » carius velit vendere res suam, quam sit justum pre-
 » tium, ut de pecunia solvenda emptorem expectet,
 » manifeste usura committitur: quia hujusmodi expe-
 » ctatio pretii solvendi habet rationem mutui. Unde
 » quidquid ultra justum pretium pro hujusmodi expecta-
 » tione exigitur, et quasi pretium mutui, quod pertinet
 » ad rationem usuræ. Similiter etiam si quis emptor
 » vellet rem emere vilius, quam sit justum pretium,
 » eo quod pecuniam ante solvit, quam possit ei res tra-
 » di, est peccatum usuræ: quia etiam ista anticipatio
 » solutionis pecuniæ habet mutui rationem, cujus quod-
 » dam pretium est, quod diminuitur de justo pretio rei
 » emptæ. » Imo huc omnino spectat propositio ab Innoc.
 XI damn. sub. n. 48: « Cum numerata pecunia pretio-
 » sior sit numeranda, et nullus sit, qui non majoris
 » faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest
 » Creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere,
 » et eo titulo ab usura excusari. »

Jam vero ex his principiis habes, cur *per se loquendo*,
 id est omni secluso titulo, contractus ille lanarum il-
 licitus sit censendus. Etenim justum rei pretium illud
 est quod res valet tempore non conventionis, sed tra-
 ditionis, ut clare colligitur, ex cap. In Civitate, et cap.
 Naviganti, de Usur. Idemque ratio ipsa suadet. Nam res
 emuntur, quatenus in humanum usum transferantur;
 transferuntur autem tempore traditionis, non tempore
 simplicis conventionis. Ergo pretium illud attendendum
 est, quod res valet tempore traditionis. Quod si pretium
 istud ignoretur, tunc contrahentes referre se debent ad
 pretium, quo communiter traditionis tempore res æstima-
 bitur, vel medium quoddam pretium constituent, quod
 res valitura speretur, adeo ut æquale uterque contra-
 hens periculum subeat; quemadmodum etiam dd. cap.
 de Usur. perspicue disseritur. Igitur contractus ille la-
 narum, in quo ab his doctrinis receditur, illicitus est.

Quid ergo de prædicto usu in Hispaniis receptissimo?
 Dicendum est, fieri non quidem præcise ob anticipatas
 solutiones, sed aliis de causis pretium juste minuenti-
 bus, lucri cessantis, damni emergentis, laborum, ex-

pensarum, etc., ut advertit *Giribald.* Tract. 5. de Contract. cap. 2. num. 86. Scio equidem Theologos de contractu illo agentes ita disserere, ut supponant communes in eo titulos non obtinere; unde rationibus aliis ipsum tueri conantur. Verum quanti faciendæ eæ sint, ipsimet mire inter se discrepantes nobis commonstrant. *Sotus* 6. de Just. quæst. 4. a. 1. scribit, contractum illum fieri licitum ob pecuniæ indigentiam qua gregum et lanarum Domini premuntur ad pascua gregibus comparanda. At ratio isthæc non videtur tibi omnium usurarum fons, et origo? Merito idcirco eam rejicit *Molina*, cit. disp. 560. n. 2. Item *Lugus*, disp. 26. sect. 7. n. 112 et 113. quasdam *Lessii* rationes rejicit ut ad rem non facientes, eamque maxime improbat, qua *Lessius* contractum licitum faciat, quia *res, quæ emptori tradenda est post aliquot menses, minoris illi valet quam si statim ei tradenda esset* sic enim omnis usura injustitiæ labe purgaretur, eaque ratio adversatur communibus doctrinis, et consonat cum damnatis propositionibus. Improbat etiam idem *Lugus*, quæ afferentur a *Molina*, cit. disp. n. 3, 4 et 5. Utrum vero, quæ *Lugus* profert rem conficiant, non est, cur disputemus; cum denique idem auctor post longum rei examen ingenue concludat: *fateor quidem propter has illationes scrupulosum semper manere contractum illum circa lanam, et ad minus maximam circumspeditionem adhibendam esse, etc.* Graviora habet *Molina*, qui cum ad solas lanas certi generis, et ad exterarum nationes deferendas negotium circumscripserit, emptores illos graviter monet, *ne sint crudeles adversus proximos suos quos necessitate pressos intuentur, meminerintque justii judicii Dei. Et si ex ea negotiatione lucrentur, nefas illis esse aliud lucrum facere ratione lucri cessantis, etc.* Quod quidem monitum si ad convertentiam, ut decet, efferatur, fiet cum sententia nostra, communibusque doctrinis æquipolentia. Atque hic advertas quæso, qua moderatione scriptores in certis opinionibus proferendis utantur, ut intelligas, quantum in citationibus audeant sæpenumero Casuistæ; et auctorum nominibus abutantur.

CAS. III. — Marcellus publice percussit Clericum ; quod cum audisset Parochus , Parochianos monet , Marcellum esse excommunicatum vitandum. Qu. An recte ?

Respondeo negative. Certum quidem est de jure antiquo , quemcumque excommunicatum sive publicum , sive occultum , fuisse a fidelibus vitandum ; publicum quidem tam in publico , quam in occulto , occultum vero in occulto tantum , ex cap. Cum non ab homine , de sent. Excom. Et Glossa ibi , et *Panorm.* , etc. At jure novo per Extravag. Martini V. Ad evitanda ed. et in Concil. Constantien. statutum est neminem teneri *evitare quemcumque etiam publicum , et notorium excommunicatum a jure vel ab homine , etiam nominatim , nisi prius ipse denuntiatus sit , et declaratus a judice ,* ut est apud *Guttier.* Quæst. Canon. lib. 1. c. 1. n. 1. *Tolet.* , *Navar.* , aliosque. Neque ea Constitutio per Decret. sess. 50. Concilii Basilien. 1455 , quidquam roboris amisisse dicenda est , ut satis norunt eruditi , et tradunt communiter DD. , et receptissimus Ecclesiæ usus confirmat.

Scio equidem dicta Constitut. Ad evitanda manifeste excipi publicum et notorium Clerici percussorem : *Excepto publico , et notorio Clerici percussore , cujus factum nulla possit tergiversatione celari , aut juris suffragio excusari.* Qua exceptione admonemur , in generali regula ut excommunicatus sit vitandus , oportere , ut sit notorius *notorietate juris* , id est per sententiam Judicis juxta cap. Quæsitum , de cohabit. Cler. , et Mulier. ; in delicto autem percussionis Clerici sufficere , ut sit notorius *evidentia facti*. At quanta debet hæc esse evidentia ? ut factum *nulla possit tergiversatione celari , aut juris suffragio excusari.* Ad hoc sane multa requiruntur. Neque enim sufficit , quod per plures testes probari possit , nam dum in eo statu est , dici quidem potest *probabile* , sed non *notorium*. Neque quod sit publica fama ; hæc enim falsa esse potest ; sed requiritur evidentia ; unde etiam in jure distinguitur delictum publicum *ex evidentia* , et publicum *ex fama* , ut

istud *famosum* potius dicatur quam notorium, illud vero *notorium*, quod nulla ratione celari queat, d. cap. Quæsitum, et tua nos, eod. tit. Præterea et delictum evidens sit oportet, ut omnis excusationis aditus præcludatur; neque percussor excusare se possit allegando, quod fortuito casu id fecerit, aut ex justa causa, vel ebrius, vel ignorans illum fuisse Clericum, et ejusmodi. Igitur quamdiu de his evidenter non constet, non erit Marcellus vitandus. Nam, ut bene *Suarez*, de Censur. disp. 9. sect. 2. n. 13., intentio illius Constitutionis fuit tollere dubia; et ideo noluit hanc exceptionem facere, nisi pro casu certo et indubitato. Ergo quacumque ratione excusatio probabilis sit, aut probabile ingerat dubium, sufficiens erit ut casus non sit ex iis in quibus delinquens vitari præcipitur. Minus ergo recte, minusque prudenter se gessit Parochus, qui ex sola delatione facti absque ullo evidentiae examine denunciavit, Marcellum esse excommunicatum vitandum. Imo quia perdifficile est, ut de facti et criminis evidentia constet sine judicii formatione, et sententiæ probatione, ideo raro contingit, ut etiam Clerici percussorem, ante denuntiationem et declarationem judicis vitare teneamur, ut recte monent cum *Sayro*, de Censur. lib. 2. c. 12. n. 18. *Fagundez* et *Pasqualigus*.

MENSE FEBRUARII.

CAS. I. — Priscus et Sabina occulto impedimento irretiti dispensationem pro foro interno obtinuerunt. Parochus impedimentum noverat, sed etiam de impetrata dispensatione conscius est. Qu. An huic Matrimonio possit assistere?

Respondeo. Videtur quidem de rigore juris negative esse resolvendum. Siquidem cap. Cum inhibitio, de Cland. Despons. statuitur ut ipsi *Presbyteri* investigent, utrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendum, contractus interdicator expresse.

Nempe, ut explicant in d. cap. *Hostien., Jo., Andr., et Ancharan.* tenentur Presbyteri, id est Parochi, cognitum impedimentum Ordinario denunciare, et Ordinarius impedire ne Matrimonium contrahatur.

Verum cum distinctione procedendum esse censemus. Scilicet vel Parochus impedimentum nullo sibi denuntiante cognovit, vel cognovit per alterius denuntiationem. Si primum, poterit Parochus dissimulare, et Matrimonio assistere. Si alterum assistere non poterit, nisi impetrata etiam pro foro externo dispensatione. Ratio primæ partis est, quia Parochus non tenetur de impedimento investigare, nisi ut Matrimoniorum nullitas, et contrahentium delicta evitentur, quemadmodum etiam ex cit. Cap. Cum inhibitio colligitur. Atqui in casu de Matrimonii valore satis Parocho constat, et contrahentes sine culpa contrahere, cum per veram dispensationem contrahant. Ergo non tenetur super hoc ulterius investigare, aut impedire. Ratio secundæ partis est, quia eo ipso, quod in foro externo impedimentum Parocho denuntiatur, tenetur ex officio in eodem foro procedere, et rem ad Ordinarium deferre, cum sit ejus minister, ut in foro externo super impedimenti investiget. Nam facta juridica impedimenti denuntiatione, jam in foro externo inceptum est judicium, quod constat ex Judice, actore, et reo, Cap. Forum, de verb. signif. Judicio autem incepto, partes Judicis sunt, causam perficere, in eamque usque ad complementum inquirere. Nec quidquam in eo foro prodesse potest Dispensatio pro foro interno obtenta. Nam hæc, ut notum est, conceditur tantum pro foro interno; quemadmodum in ipsis litteris exponitur, quæ idcirco et secreto executioni mandari debent, et post executionem lacerari, et quidem sub pœna etiam excommunicationis ipso facto incurrendæ, ut non semel nobis quoque contigit observare. Igitur cum limitatio causæ limitatum producat effectum l. in agris ff. de acquir. rer. domin.; et actus non operetur ultra intentionem agentis l. non omnis ff. si cert. pet., non poterit ea dispensatio pro foro externo prodesse. *Sanchez*, l. 3. disp. 16. n. 17. *Rossignol*. 1. de Matrim. Contract. 13. disq. 3. § 45.

Neque dicas. Si post Matrimonium vi dispensationis in foro interno obtentæ contractum, quis denuntiet impedimentum, non potest Ordinarius conjuges illos separare quia Matrimonium istud coram Deo validum est et indissolubile. Ergo neque ante Matrimonium poterit Ordinarius, posita illa dispensatione, Matrimonium impedire. Reponitur enim 1° magnum esse discrimen inter Matrimonium contractum, et contrahendum; *multa enim facta tenent, quæ fieri prohibentur*, et plura impediunt Matrimonium contrahendum, quæ contractum non dirimunt. Deinde falsum est, Ordinarium non posse conjuges illos in foro externo separare. Id enim de jure posse docet ex *Navar.* 2. part. de dispens. c. 1. Bened. XIV, Instit. 20. vol. 4. n. 50. Quamvis si de ea dispensatione certior omnino fiat, præsertim Confessarii testimonio, qui eandem executioni mandavit, debeat Ordinarius acquiescere, et ab omni molestia, judicioque abstinere. Sed hic agitur de facto, et Summi Pœnitentarii mens, et monitum non semel accessit, *ibid.* n. 51.

CAS. II. — Justina sponsa de futuro a Parentibus pietatis causa Lauretum transvehitur. Quod rescians Olympius Sponsus, devotionem Sponsæ ut imitetur, illuc pariter se transfert. In reditu accidit ut in eodem diversorio Arimini hospitantes carnaliter se cognoverint. Qu. An in reservationem aliquam inciderint?

Respondeo cum distinctione. Quæ ut pateat clarius, animadvertendum est, juxta hujus nostræ Diœcesis statuta, duplicem in casu spectari posse reservationem, peccati alteram, et alteram censuræ. Peccati quidem, quia in libello Casuum Reservatorum sub num. 4. reservatum legitur *stuprum, etiam prout est fractio claustrî virginâlis, quamvis virgine consentiente, et licet absque promissione Matrimonii.* Censuræ autem, quia in Synod. Diœces. lib. 2. c. 9. lata est excommunicatio Ordinario reservata in Sponsos qui simul cohabitaverint, seque carnaliter cognoverint. « Interim et » contrahentibus, et eorum Parentibus ad evitandum » omne periculum, cohabitationem solius cum sola in

» eodem cubiculo, vel domo penitus interdictam (Parochi) enuntiabunt, sub excommunicatione ipso facto incurrenda, nobisque reservata, si aut Sponsi se invicem cognoverint, antequam per verba de praesenti Matrimonium rite celebraverint, aut parentes assensu praestito, sive tacito, sive expresso, ut copulentur indulserint. »

Jam vero, si sermo sit de peccato, posito quod Sponsa adhuc virgo sit, cum copula illa sit stuprum in sensu reservationis, in reservationem incidisse Olympius dicendus est; id est in Patriam redux casum habet reservatum, a quo non poterit a simplici Confessario absolvi; eo quod reservationis lex ipsum Confessarium afficiat, ejusdem jurisdictionem limitando. Poterit tamen absolvi Justina; quia reservatio casuum sub num. 4. quod masculos tantum limitatur: *et hæc omnia quoad masculos tantum, completo decimoquarto ætatis anno.*

At si sermo sit de Censura, dico neutrum in reservationem incidisse. Nam leges locales, et statuta obtinent tantum in territorio, seu Diœcesi Jusdicentis, eodemque limitantur, nec ultra extenduntur. Potestas enim legislativa agere nequit ultra sphæram activitatis suæ; quæ sphæra proprio tantum territorio, seu Diœcesi circumscribitur. Ita communis, ubi de legibus: et confirmat. cap. Ut animarum 2. de Constit. in 6., *Cum extra territorium jusdicenti non pareatur impune*, ubi Glossa: *id est sine pœna, id est non parens ex eo pœnam non patitur.* Imo ibi Pontifex casum in terminis ex ea ratione resolvit, dum ait: *Statuto Episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, excommunicationis sententia promulgatur, subditi ejus furtum extra ipsius Diœcesim committentes minime ligari noscuntur.* Ergo non ligantur dicta excommunicatione sponsi, qui extra Diœcesim contra Synodale statutum deliquerint.

CAS. III. — Capellanus observans, Parochum in Missis Defunctorum communicare Parochianos modo cum particulis a se in Missa consecratis, modo cum iis,

quæ in Pyxide asservantur, dubitat, an rite id fieri possit. Qu. Responsio?

Respondeo. Rite quidem, dum communicet intra Missa, et quidem ex particulis in eadem Missa consecratis. Atque in primis licere in Missa Defunctorum Eucharistiam Fidelibus præbere, deducitur ex Synodo Tridentina, quæ sess. 22. cap. 6. nullo facto discrimine inter Missas vivorum et Defunctorum, declaret se vehementer optare, ut *in singulis Missis Fideles adstantes Sacramentali Eucharistiæ perceptione communicarent.* Deinde in Canone, qui etiam dicitur in Missis Defunctorum, pro singulis speciatim oratur, *quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus et sanguinem sumpserimus. Et ut hæc commixtio et consecratio fiat nobis accipientibus in vitam æternam.* Denique in Rubrica Missalis defunctorum jussu Urbani VIII, hæc leguntur : *Si qui sunt communicandi, eos (Sacerdos) communicet, antequam se purificet.* Quid clarius, ut intelligas ejusmodi usum non modo licitum esse, sed laudandum? Scio equidem contrariam opinionem apud multos invaluisse, eosque maxime objicere nobis Decretum S. R. C. an. 1701, quo vetitum fuit *ne cuiquam adstantium in Missis Defunctorum Eucharistia præberetur.* Verum decretum illud nullius roboris est. Nam ut perspicue scribit Bened. XIV, de Sacrif. Mis. l. 5. c. 18. n. 10., *ea re iterum subjecta examini in ead. Cong. die 21 Martii, cui nos adfuimus Promotoris fidei munus obeuntes... S. Congregatio vetuit, ne Decretum illud vulgaretur, aut ejus exemplar aliquod ederetur : quamobrem non est, quod tuto quisquam eo Decreto uti possit.* Idemque testatur Card. Fliscus Epis. Genuensis, et pridem S. Cong. Rit. Secretarius, in Directório suæ Diœcesis ad an. 1715.

Fieri autem debere cum particulis in eadem Missa consecratis eruitur ex Decreto S. R. C. 2 Aug. 1105 : *Sacerdos in Missa de Requiem non potest Populo ministrare Eucharistiam cum particulis existentibus in Pyxide; potest autem ministrari particulas a se consecratas in eadem Missa.* Huic quidem opinioni acriter

se opposuit *Meratus*, in Rub. Miss. part. 2. tit. 10. n. 50, scribens hanc distinctionem inter particulas in eadem Missa consecratas, et particulas asservatas in Pyxide noviter inventam fuisse, nec uspiam in Rubricis, aut apud Rubricistas reperiri: et adductum Decretum damnat, rejicitque ut suppositum. Non ægre *Merato* consentirem, cui adhæsisse videtur Emin. Lambertinus, cit. loco num. 12. Verum eodem Eminentissimo ad Summi Pontificatus apicem evecto alterum e S. R. Congreg. Decretum prodiit, 2 Septemb. 1741: « In Missis » Defunctorum, quæ in paramentis nigris celebrantur, » non ministratur Eucharistia per modum Sacramenti, » scilicet cum particulis præconsecratis, extrahendo » pyxidem a custodia; potest tamen ministrari per » modum Sacrificii, prout est, quando fidelibus præbe- » tur communio cum particulis intra eandem Missam » consecratis. » Quod Decretum cum referatur a *Talu* in sua Collectione n. 1103. tum a *P. Ferraris*, v. Missæ Sacrificium, art. 14. num. 22 et 25, et præsertim a *Cavaller*. tom. 4. cap. 4. de Commun, Fidelium decr. 6, ubi *Merati* argumentis fuse respondet, non videtur amplius ab hac praxi recedere. Videatur etiam Instruct. Rubr. in Kalend. an. 1770.

MENSE MARTII.

CAS. I. — Parochus publicans Indultum pro Quadagesima in Carnibus, et Lacticiniis, denuntiat Populo Indultum non valere, nisi pro unica comestione; adeoque in Cœna omnibus sive adultis, sive adolescentibus, et pueris esse a carnibus abstinendum. Qu. An recte?

Respondeo minus recte quidem. Non diffiteor sententiam quæ legem *unius comestionis* in dispensatis in esu carniū, vel ovorum et lacticiniorum a Bened. XIV sancitam, ad pueros adolescentesque extendit, non levem probabilitatis speciem ementiri. Nam 1º, in Constit. Non ambigimus, 50 Maii 1741, universaliter, et indistincte ea lex data est: *Ubi autem lex non distin-*

quit nec nos distinguere debemus. II° Clarius patet ex Constit. In suprema 22 Aug. ejusd. anni, in qua sic præcipitur: « Dummodo nulla certa, et periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, et aliter fieri necessario exigat, in Quadragesima, aliisque anni temporibus, et diebus, quibus carniū, ovorum, et lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, et illicitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas tenore præsentium declaramus, et edicimus. » Quid clarius iis vocibus, *ab omnibus omnino nemine excepto*; ut intelligas legem illam omnes indiscriminatim adultos, et pueros afficere? Confirmat idem adjecta exceptio eorum tantum, qui valetudine male afficiuntur; nam *exceptio firmat regulam in contrarium*. Denique duo præcepta edixit in suis Constit. Pontifex, quæ in Indultis, seu dispensationibus quibuscumque observanda esse decrevit; alterum quidem, ut unica tantum fiat comestio ciborum interdictorum, in quibus dispensatum est; alterum, ut in ea comestione ab apponendis simul licitis cum interdictis epulis omnino abstinenceatur. Atqui hoc alterum præceptum omnes omnino afficit: ergo et illud primum. Hæc fere sunt argumenta, quæ pluribus abhinc annis in tenui quadam Dissertatione Lucæ edita legimus, propter quæ forte apud aliquos, imo, ut audivimus, in nonnullis locis ea opinio invaluisse videtur.

Verum ubi de mente Legislatoris, et de fine Legis plane constat, *finis enim legis est anima legis*, non est cur subtilius Legis verba scrutari velis, et in alienum sensum detorquere. Jam vero quid sibi in suis Constitutionibus proposuit Benedictus O. M.? Nihil præterea nisi ut in primis absonam illam opinionem a christianis moribus eliminaret, *dispensatos ad esum carniū, a lege quoque jejunii esse solutos*, non quidem de veteri quæstione quidquam deliniendo, sed præcipiendo, ut dispensati *unicam tantum comestionem* adhibeant, et de cætero jejunent, eo cibo, eoque potu in vespertina refectione utentes, *quibus utuntur homines jejunantes*

rectæ ac meticulosæ conscientiae; tum vero etiam ut pravam illam consuetudinem tolleret, quæ apud multos invaluerat, *apponendi simul in mensis epulas licitas, et interdictas*. Quæ duo jam pridem Archiepiscopus noster et verbis, et scriptis acerrime fuerat insectatus. En ejus verba, et sensa Constit. Libentissime quidem 10 Jun. 1745 : « Ut primum Bononiensem Ecclesiam » administrandam suscepimus mandatum evulgavimus » quod lib. primo instit. nostrarum pro viris Eccle- » siasticis decimoquinto loco continetur : in illo plures » difficultates indicavimus, ob quas minime solvendo » a jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam » causam, et legitima prius auctoritate interposita, » Quadragesimæ abstinentioniam non observarent, mi- » nime, inquam, solvendo a jejunio, ita ut liceret » ipsis quolibet die mensam his instituere, non unica » vice, vespertina superaddita refectio, quæ permitti » jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia » Sede collocati, rem totam in examen iterum revoca- » vimus, etc. ; illudque decrevimus, ne ulla in poste- » rum sive peculiaris, sive generalis concedatur facultas » adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii, vel » Quadragesimæ, nisi conditio servandi jejunii, sive » unius comestionis interponatur, etc. » An non hæc perspicua sunt, ut intelligas præceptum *unius come- stionis*, esse præceptum, seu conditionem *servandi jeju- nii*? atque ideo ad eos tantum dirigi. qui jejunii lege tenentur? Videatur etiam Instit. illa XV, Vol. I. ad quam idem Pontifex respexit, ut illud lege sua vetaret, quod rationibus reprobaverat; et facile perspicies, nihil omnino ibi disputasse, quod pueros, aliosque jejunii lege minime obstrictos attingeret. Idemque colliges ex brevi rescripto Cognovimus, ad Archiepisc. Valentiae 12 Maii 1742, ut advertit *Cuniliatus*, Tom. 2. Tract. 12 § 3; sed adhuc clarius, judicio quidem nostro, ex mox laudata Constit. Libentissime, ubi et mentem suam, et præcedentium Constit. scopum manifeste declarat Pon- tifex, et confirmat. Accedit ratio. Nam pueri ex gr. ideo usque ad finem tertii septennii, ut docet *Angel.* 2. 2. q. 147. a. 4. ad 2, non tenentur ad *Ecclesiastica jejunia*

observanda, quia propter debilitatem naturæ indigent frequenti cibo, et non multo simul assumpto. Porro in hac frequentioris cibi indigentia, quid commodi ex Indulto caperent, si semel tantum vetitis cibus uti eis liceret? maxime quum sæpe vix definies, quænam sit illis an meridiana, vel matutina, an vespertina comestio potior. Denique confirmat optima legis interpres consuetudo, quam novimus et hic, et Romæ, et alibi in optime constitutis Collegiis, Seminariis, Monasteriis vigere, et ab ipso legis exordio viguisse. *Conveniens tamen est.* sicut de jejuniis ait idem *Angel.* loc. cit., ut etiam pueri jejuniorum tempore se ad jejunii, et abstinentiæ leges *exerceant plus vel minus,, secundum modum suæ ætatis.*

Neque vero quidquam evincunt rationes superius positæ. Nam ad I, nego, legem illam ita universaliter latam, ut contenditur. Siquidem præter mox dicta ex Constit. Libentissime, in ipsa illa Const. Non ambigimus, expresse dicitur lata juxta edicta, quæ alias a Prædecessoribus suis, et a semetipso eod. anno 1741, Romæ promulgata sunt: en verba, *servandam esse potissimum unicam comestionem, sicut alias hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus de causis dispensantes, expresse præscripsimus.* Quid vero in iis edictis præscriptum est? *Vuole la Santità sua che chi vorrà servirsi della licenza di mangiar carne, debba onninamente osservare il digiuno, ed espressamente intende, etc.* An hic de pueris etiam sermo est, an vero de iis tantum, qui jejunii lege tenentur?

Ad II. *ab omnibus omnino, nemine excepto.* Quæso te, ut perpendas, quo hæc verba respiciant, et quis sit Pontificis Optimi scopus. Post editam legem in Constit. Non ambigimus de unica comestione, et de non miscendis epulis, relatum fuit Benedicto, non defuisse homines a Christiana pœnitentia abhorrentes, qui sibi persuaderent legem illam obtinere tantum, quum multitudini indiscriminatim, non vero quum singulis ob peculiarem causam, et de utriusque Medici consilio dispensatur. Porro persuasionem hanc a sententia sua, ut ibidem loquitur, plane alienam ut ex animis penitus

evelleret, ea verborum generalitate et efficacitate usus est, quin alium scopum intenderet, aliamve a priori legem institueret. Excepitque male affectos valetudine, ideo scilicet quia de adultis loquitur, qui alioquin tenerentur. Adde denique non aliter Pontificis mentem declarasse *P. Concinam*, qui binas illas Constitutiones magna eruditione, et vi explicuit in celebri opere, *La Disciplina antica, e moderna della Romana Chiesa, intorno al Sagro Quadragesimale Digiuno*.

Ad III. Magnum quidem discrimen est. Nam lex quæ vetat, ne dispensati adhibeant in mensis simul cum interdictis epulis etiam licitas, respicit simplicem abstinentioniam, non jejunium, unde etiam diebus dominicis indicta est. Igitur quia lex abstinentioniæ pueros quoque afflicti, statim atque rationis usum adepti sunt, non vero item lex jejunii; ideo præceptum illud omnes quidem obligat, non vero alterum. Qua ratione obligat omnes lex indultum restringens ad salubres carnes, aut quævis exceptio, quæ simplicem abstinentioniam respiciat.

CAS. II. — Firmus et Flavia quarto consanguinitatis gradu conjuncti scienter Matrimonium contrahunt; sed Flavia ad consensum accedens interno metu agitata fecte consensit. Qu. An Censuram aliquam incurrerint?

Respondeo. Quantum ad firmum, certum est, illum ipso jure in excommunicationis pœnam incurrisse. Ita enim decernitur, Clement. unic. de Consang. his verbis: *Eos qui scienter in gradibus consanguinitatis vel affinitatis, constitutione canonica interdictis, aut cum Monialibus contrahere matrimonialiter non verentur... excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subjacere.* Non est tamen ejusmodi excommunicatio reservata; cum nulla ibi reservatio exprimitur. At incurritne etiam Flavia, quæ fictum consensum præstitit? Respondeo negative. Constat in primis ex generali doctrina qua docemur censuras et reservationes actum requirere in suo genere perfectum, *Suar.*, de Cens. disp. 4. sect. 3, et ex regula jur. 15. in 6. favores quidem ampliari, sed odia restringi oportere. At vero consensus fictus non est actus perfectus, imo nec verus, et

per se omnino nullus. Tum vero ex ipsis Clementinæ sanctionis verbis, quæ certe affectum, et contrahendi voluntatem cum canonico impedimento expostulat in iis, qui *contrahere matrimonialiter non verentur*. Et confirmat Glossa ibi *v. Matrimonialiter : cum non sit Matrimonium, deficiente consensu, ita quod non inducit publicam honestatem*, de Spons. c. unic. lib. 6, de æquitate videtur talis non ligari; et consentiunt Imola, Adrian., Covarruv., D. Antonin., Suarez, disp. 25. sect. 5. n. 17. Quare non satis intelligo, cur Ledesma et Sanchez idipsum sentientes, dicant nihilominus contrariam opinionem esse probabilem, de Matrimonio l. 7. disp. 48. n. 9.

CAS. III. — Maurus senex petit a Parocho, ut Missam Defunctorum, et exequiales preces faciat pro se, perinde ac si esset mortuus. Qu. An Parochus indulgens rite faciat?

Respondeo non rite quidem. Quamvis enim ejus moris non desint exempla aliqua apud veteres, imo in Lotharingia præsertim ipsum obtinuisse referat Lucas Pinellus, de Miss. c. 7. q. 3, negandum tamen non est, ejusmodi usum ab Ecclesiæ mente et ritibus esse alienum. Nam suffragia et exequiales illæ preces, secundum propriam institutionem et significationem, ad solos et vere defunctos referuntur, nec nisi improprie, ne dixerim superstitiose, vivis applicari queunt. Neque Sacerdotis est sua intentione mutare intentionem Ecclesiæ, quæ preces illas pro Defunctis instituit et decrevit. Cavaller., tom. 3. c. 9. At inquirunt, melius esse et tutius, ut bonum quod quis sibi sperat ab aliis fieri post mortem, ipse per se faciat et præmittat. Bene quidem. At non ideo fieri oportet Defunctorum Missis et exequiis, sed potius per Missas, quas de die, aut pro remissione peccatorum, aliasve et maxime ad postulandam gratiam bonæ et pretiosæ mortis, quisque juxta Ecclesiæ ritum celebrare faciat. Neque enim video, quid specialis utilitatis sperare quis sibi debeat a Missis, et exequiis Defunctorum, dum vivit. Nam vel sermo est de fructu Missæ ex opere operato, quatenus

oblatio fit in persona Christi; et iste statim applicatur ei, pro quo offertur, si capax est, nec suspenditur in futurum. Unde ejusmodi sacrificia non liberabunt hominem a purgatorii pœnis, si contigerit, ipsum pœnæ reum ex hac vita decedere: sed tantum valent ad remissionem temporalis pœnæ dum adhuc vivit, cui effectui æque prosunt Missæ pro vivis. Si vero de fructu agatur per modum impetrationis, quatenus sacrificium conjungitur cum Ecclesiæ precibus et suffragiis; jam dictum est, has ad solos Defunctos ex earum significatione, et Ecclesiæ institutione referri. Igitur præstat, ut quis se Ecclesiæ institutioni et ritibus accommodet; quidquid demum ad eum usum tolerandum scripserint *Navar.*, l. 5. consil. 6. de celebr. Miss., et *Pinell.* loco cit. Et si ritum istum apud veteres quosdam probatum fuisse legitur, multo plures tamen novimus improbasse.

MENSE APRILIS.

CAS. I. — Matthæus Frater Virginie duxerat Cleliam, et Virginia nupsit Rufo. Defunctis Matthæo et Virginia, Rufus et Clelia de iis Vidui cupiunt Matrimonio copulari. Dubitat Parochus, num aliquo impedimento irretiantur. Qu. Dubii solutio?

Respondeo, nullum obstande impedimentum. Si quod enim intercederet, non aliud sane, ut facile intelligitur, esse oporteret, quam affinitatis. At nullum interest affinitatis vinculum. Est enim affinitas *propinquitas personarum ex carnali copula proveniens omni carens parentela*; Glossa 55. q. 5. in arb. et affinitas ideo vocatur, quasi duorum *ad unum finem, unitas*, eo quod duæ cognationes propter nuptias secundum legem, vel propter copulam secundum canones dum uniuntur, *altera ad alterius finem accedit*, Glossa *ibi*. Jam vero propinquitas ista, quæ matrimonium dirimat, versatur inter Virum, qui copula sive licita sive illicita mulierem cognoverit, et ipsius cognitæ consanguineos, et cognoscentis, ut habetur toto tit. de eo, qui cognovit.

Igitur Rufus copulatus Virginiae Sorori Matthæi factus est quidem affinis cum sanguineis ipsius Virginiae, adeoque cum Matthæo ejus Fratre, sed non ideo cum Clelia Matthæi Uxore, utpote quæ de alia cognatione sit. Idem de Clelia dicito, quæ nubens Matthæo facta quidem est affinis cum Virginia ejus Sorore, sed non ideo cum Rufo Virginiae Marito. Itaque cum neutra ex parte Rufus et Clelia facti sint affines, nullum inter eos est impedimentum affinitatis.

Non diffiteor tamen, quod si antiquum jus spectetur, aliqua re vera affinitas inter Rufum et Cleliam intercederet. Nam de jure antiquo altera ponebatur affinitas, quæ *secundi generis* dicebatur, tum etiam alia *tertii generis*. Can. Porro; et can. de Propinquis. 35. q. 5. Versabatur illa inter verum affinem, et maritum seu uxorem sui affinis. Sic in casu Rufus Maritus Virginiae non solum affinis erat cum Matthæo Virginiae Fratre, sed etiam cum Clelia ipsius Matthæi Uxore; itemque Clelia affinis erat non modo cum Virginia, sed etiam cum Rufo ejus Marito, uti bene explicat Glossa in cap. Non debet, de Consang. et affinit., ubi etiam tertium affinitatis genus exponitur; unde olim *ex affinitate affinitas oriebatur*. Verum genus istud utrumque sublatum omnino fuit in Concil. Lateranensi, ut habetur sit. Cap. Non debet, et hodie valet effatum, et viget regula: *affinitas non parit affinitatem*. Quæ regula si recte attendatur, juverit plurimum ad definiendos plures casus, in quibus primo aspectu affinitas intercedere videtur, *Giribald.* Tract. 10. de Matrim. c. 43. dub. 2.

CAS. II.— Fulvia mane ad Sacram Communionem ex devotione accessit. Post prandium repente morbo correpta cadit in mortis periculum. Qu. An Parochus possit et debeat iterum eadem die ipsam Eucharistiam reficere?

Respondeo posse quidem, laudabiliusque agere si petenti Eucharistiam præbeat; sed omnino et absolute teneri non dixerim. Percelebris hæc quæstio est, de qua etiam Benedictus XIV, de Syn. Diœces. lib. 7. c.

11. n. 2. Nam docent plerique, in eo rerum eventu non modo Fulviam posse, sed etiam teneri Eucharistico se cibo reficere, quo fiat validior ad ultimam sustinendam cum Dæmone luctam; neque enim per communionem ante morbum, mortisque periculum peractam aut sibi satis consuluit, aut præcepto sumendi Viatici satisfacit, quod nondum urgebat. Ita *Hurtad.*, *Dicas-till.*, aliique apud *Girib.* Tract. 4. de Euchar. c. 7. dub. 4. Contra putant alii in prædicto casu non solum non urgere præceptum sumendi Viatici, sed nec recipi posse sine piaculo. Namque ex una parte præcepto divino jam satisfactum esse videtur per communionem mane peractam; et ex alia nemini licet bis eadem die Corporis Christi participare mysteria. Ita *Suarez*, *Coc-ninch.*, et alii. Multi denique mediam ineuntes viam aiunt posse quidem Fulviam, si velit, denuo Eucharistiam sumere per modum Viatici, sed nullo præcepto adstringi; confirmantque exemplis præsertim Sacerdotum, qui cum mane sacrum fecissent, in simili eventu SS. Viatico refici voluerunt. Atque hæc nobis probabili-or videtur opinio. At si potest sumere, et tutius ac lau-dabilius sumet. Itaque etiam Parochus tutius laudabi-liusque porriget; et si quidem Fulvia devoto animo petat, putaverim non esse negandam. Sed quia idem Bened. XIV, loc. cit. concludit, in tanta opinionum va-rietate integrum esse Parocho quam velit sententiam am-plecti; neque esse in Parochum ab Episcopo animad-vertendum, qui in eo casu communionem Fulviæ ne-gasset; ideo nec omnino, et absolute teneri dixerim. Quare ejus prudentiæ res remittenda erit, qui attentis circumstantiis pro sua conscientia definiet, quid magis in Domino expedire videatur.

CAS. III.—In Ecclesia S. Joseph, habetur Indulgentia Plenaria in ejus Festo, de more concessa a *primis Ves-peris*, etc. Cum Vesperæ in Quadragesima cantentur ante meridiem, Parochus ista Vesperarum hora Indulgentiam lucranda exponit. Qu. An exponi, et lucrari queat?

Respondeo affirmative. Nam ea clausula a *primis*

Vesperis recte intelligitur ab eo tempore, quo juxta Ecclesiæ ritum et praxim solent, aut possunt *Vesperæ* in choro recitari. Quare sicuti in Quadragesima ejusmodi *Vesperarum* tempus ante meridiem incipit; ita ex illo tempore et hora juxta praxim, initium sumet *Indulgentia*; quemadmodum cum *Quintanadv.*, et *Diana* sentit *Theodor. a Sp. Sancto*. De *Indulg.* p. 2. c. 1. a. 5. Igitur eo tempore et exponi et lucrari poterit. Unde colliges *Festa* in Quadragesima occurrence quantum ad *Indulgentiarum* extensionem et acquisitionem, melioris esse conditionis, quam *festa per annum.*

MENSE MAII.

CAS. I.—In Parochiali Ecclesia gravata pensione, quæ in duobus terminis, id est in Festo S. Michaelis Maii, et ad Festum omnium SS. solvitur, moritur mense Martio Parochus, et in Aprili succedit Diomirus. Hic ratus pensiones inter fructus civiles computari, petit ab Hæredibus Prædecessoris, ut in proximo termino pro rata temporis anteacti pensionem solvant. Qu. An jure petat?

Respondeo. Qui de Pensionibus scripsere Juris DD., tria hæc ut probatissima constituunt. I. Annum solvendæ pensionis ab ipsa pensionis constitutione esse computandum: id est incipere a die constitutæ pensionis, et terminare in eandem diem sequentis anni; licet enim plerumque solutio in duos terminos dividatur, hoc tamen non fit nisi ad majorem commoditatem solutionis, *Tondut. de Benef. c. 22. n. 6. Cavaller. decis. 124. Coccin. decis. 527.* II. Beneficiatum debere pensionem solvere pro rata fructuum perceptorum, non pro rata temporis decursi, Rota in Pharen. coram Aldobrandino 19 Jun, 1575, in Cæsaraug. coram Pamphil. April. 1592, et alias. Ac merito quidem, quum pensio ponatur super fructibus, non autem super tempore; unde æquum est ut teneatur qui percepit, fructus solvere, non qui per quantumvis longum tempus habuit nu-

dum nomen in beneficio, ut bene *Gratian*. Discept. foren. 548. n. 45. III. Pensiones ita distingui, ut aliae anticipatae vocentur, aliae posticipatae, quod illae ante fructuum collectionem solvantur, istae vero post, *Loter*. lib. 1. q. 44. n. 5. *Gigas* de Pensionib. q. 55. n. 4. *Tondut*. de Pension. c. 20. n. 8. et *Gratiam*. loc. cit. n. 46. ubi scribit : « Ponderandum est, an pensio » sit posticipata, quia si esset anticipata, beneficiatus » tenerentur illam solvere in diem termini, etiamsi » nulli hucusque fuissent percepti fructus : Si vero est » posticipata secus est dicendum. Ad cognoscendum au- » tem an sit anticipata, vel posticipata, attendatur » forma reservationis : quia si a die reservatae pen- » sionis usque ad diem primi termini, nulli possunt » colligi fructus, manifeste apparet, Papam voluisse » Pensionem anticipate solvi a beneficiato, et sic de » proprio, et quod postea se praevaleat de fructibus » colligendis. »

Porro ex his expeditam habes ad casum Respons., si bene tempus constitutae pensionis cognoveris, a qua maxime pendet Casus resolutio, ut inquit laud. *Tondut*. cit. c. 20. n. 1., ubi in casu Episcopi ab Ecclesia gravata pensione scut. mille ad aliam translatus, ejusque successoris, qui dimissi illius Episcopatus possessionem die 18 Maii adeptus fuerat, ita resolvit : « Si » annus dictae pensionis, qui computandus est a die » datae reservationis, inciderit in 14 Maii, sine dubio » Illustrissimus Episcopus totam pensionem mille Scu- » tor. Cardinali pensionaris solvere tenetur. Si vero » data pensionis esse die 20 Octobris, annus solven- » dae pensionis terminaretur in similem diem 20 Octo- » bris, et per consequens antiquus Episcopus tenere- » tur illam solvere pro rata fructuum, quos percepit ; » et similiter Episcopus modernus teneretur solvere » pro rata fructuum perceptorum intra illum annum » 20 Octob. 1656, et 20 Octob. 1657. » Itaque dixerim in casu nostro, Diomirum petere jure posse, ut Haeredes non modo pro rata, sed integram omnino pensionem in termino S. Michaelis 8 Maii solvant. Quos enim fructus in eo Mense Aprili percipere ex beneficio

potuit Diomirus? Tamen; si aliquos percepisset, debet et ipse non pro rata temporis, sed pro rata fructuum perceptorum solvere.

Sed quid, si terminus anni a data pensione jam elapsus sit, puta in Mense Januario; et nulli fructus interim a neutro percepti sint? Dico integram solutionem termini, in Festo S. Michaelis 8 Maii, faciendam esse a Diomiro successore. Nam si in Mense Januario Antecessor institutus fuit in beneficio cum onere solvendæ pensionis initio Maii, id est ante fructuum collectionem, evidens est pensionem illam esse *anticipatam*; ideoque sicut a Prædecessore anticipate soluta fuit, sic erit a successore solvenda, juxta relatam ex Gratiano doctrinam. Atque ita resolvit *Clericatus* in causa pensionis Ducat. 400. solvendæ Illustrissimo Episcopo Gradonico super Præpositura S. Sophiæ de Padua, quæ versabatur inter Nob. Hæredes D. Zacchi Præpositi Defuncti, D. Mantuanum successorem: de Benef. disc. 35. n. 20. Imposita fuerat pensio ab Alexand. VII, die 7 Martii 1664, solvenda in duobus terminis id est in Nativit. S. Jo. Baptistæ, et in natali Christi Domini. Obiit D. Zacchus die 14 Septemb. 1679, Hæredes D. Zacchi solverunt terminum in Natalitiis Festis an. 1579. de fructibus toto anno perceptis. Postulabat D. Mantuanus etiam ratam pensionis maturandam in Festo S. Jo. Baptistæ seq. an. 1680, eo quod ipse toto præcedenti tempore nullos fructus percepisset, qui nonnisi Mense Julio maturabantur. Respondit enim solutionem ratæ in Festo S. Jo. Baptistæ 1680, spectare ad D. Mantuanum, eo quod evidenter constaret, pensionem illam solvendam ante collectionem fructuum esse pensionem *anticipatam*. Tum vero ex regula DD. *tot pensionum solutiones, quot redditus annui*, Gigas, consil. 138. n. 2. *Paris. de Resignat. l. 1. q. 8, Tondut., loc. cit. n. 4.* Atqui præposito Zaccho nulli redditus anni 1680 competebant. Ergo nec ulla pensionis rata ejusdem anni ad ejus hæredes spectabat; et præter DD. etiam Rota coram Serafin. decis. 24., et *Corduba* relat. a *Vivian.* et novissime p. 18 Recent. decis. 646.

CAS. II. — Dorotheus confitetur Parocho se animo detrahendi famæ Caji, ejus scripta in malam et improbam Partem fuisse interpretatum, easque interpretationes evulgasse, sed nihil tamen profecisse. Qu. Cujus culpæ nihilominus sit reus, et cujus pœnæ?

Respondeo ad I. Dorotheum detestandæ detractiois, quæ formalis et directa dicitur, esse reum. Neque enim tantum crimen est famam proximi verbis lædere, sed etiam scriptis: imo eo gravius, quo latius fama proscinditur. Scripta enim improba et latius vulgantur, et non modo in præsens, sed et in posterum diffamationem derivant. Nec juvat, Dorotheum nihil malo animo suo profecisse: qui enim malum voluit, et in malum conatus est, satis malum admisisse dicendus est. Id unum commodi habere potest; scilicet num nihil effecerit, ad famæ restitutionem minime teneatur; quod enim re ipsa ablatum non est, nec restituendum est. Sed tamen quia, ut dicitur, *scripta manent*, tenetur omni via impedire, ne effectum, quem in præsens non obtinuerunt, nec imposterum consequantur: constant singula ex iis, quæ communiter Tract. de Detractione traduntur.

Ad II distinguendum est. Improbatur enim Dorothei scriptura vel est simplex *injuria in scriptis*, vel etiam *Libellus famosus*. Si primum, nulla legibus decreta invenitur determinata pœna. Si alterum, videtur quidem jure canonico Dorotheum esse ipso facto excommunicatum, ex Can. Quidam maligni 2. cas. 5. q. 1. At, ut bene ex *Menochio*, aliisque observat *The-saur.*; de Pœnis. p. 2. c. 1. v. Libelli famosi, in Canone illo Gregorius Magnus edictum in casu particulari edidit non constitutionem condidit; unde hodie nulla est regulariter pœna excommunicationis *latæ sententiæ* contra Libellantes. Est tamen sententiæ ferendæ, ex Can. Si qui inventi fuerint, 5. ibi; tum etiam corporales pœnæ decretæ Can. Qui in alterius 4, ibi, et Constit. 147 Pii V, Romani Pontificis. Sed hæc, sicut et aliæ jure civili constitutæ, puta infamiæ, et intestabilitatis; ad Confessarii judicium non spectant. Quare non est; cur notas Libelli famosi hic exponamus, quæ videri possunt

ex *Ursaya*, aliisque depromptæ, apud *Ferraris* v. *Libellus* famosus.

CAS. III. — In Parochiali Ecclesia, Terræmotus vi directum est Altare privilegiatum. Hac occasione Parochus jussit, ut in alio commodiori Ecclesiæ loco ejusmodi Altare extrueretur, et illuc privilegium transtulit. Qu. An potuerit?

Respondeo. Non desunt, qui putaverint destructo simpliciter Altari, qui privilegium concessum est, ipsum quoque privilegium cadere. Nam sicuti *privilegium personale sequitur, et extinguitur cum persona*, 7 reg. Jur. in 6, ita privilegium reale extinguere debet, re ipsa extincta. Sic etiam in civilibus, diruta domo, et nova reædificata, *usum fructum extinguere* scripsit *Ulpian.*; idemque de navi penitus collapsa, utcumque in eadem area, iisdemque tabulis restituta decernitur l. quid tamen ver. in navi ff., quib. mod. ususfruct. amittatur.

Verum distinguendum et observandum est, quo titulo præsertim privilegium concessum sit. Nam si privilegium concessum est intuitu ipsius altaris speciali prærogativa affecti, ut de Altare ligneo S. Jo. in Later., aut ratione talis consecrationis, vel insignis tabulæ; utique Altari destructo, sublata consecratione, combusta tabula, perire quoque privilegium dicendum est; atque huc spectant argumenta mox producta ex jure. At si privilegium concessum esse constet intuitu ipsius Ecclesiæ, aut certi numeri Missarum, quæ dietim celebrandæ sunt, aut in reverentiam alicujus Sancti vel Mysterii, in cujus honorem Altare dedicatum sit; certum in primis videtur, non perire privilegium Altaris collapsis, si quidem in eodem loco, et post modicum tempus eademque servata dedicatione denuo construatur. Ita *Imola*, consil. 44. *Suar.* de Indulg. disp. 52. sect. 1. n. 8. *Bolognien.* de Indulg. n. 79, ea ducti ratione, quod novum altare idem ac primum moraliter censeatur; et consentit *Th. a Sp. Sancto*, p. 2. art. 4. § 6.

Idem porro censendum est, eademque ratione, etsi

Altare in commodiorem ejusdem Ecclesiae locum legitima auctoritate transferatur. Qua de re non est cur plura dicamus; cum ita fuerit resolut. S. C. Indulg. in Murana. « In Cathedrali Murana erat Altare privilegiatum perpetuum concessum a Greg. XIII; verum cum » an. 1694, ea per terræmotum passa fuerit, Altare » fuit alibi in eadem Ecclesia, et sub eodem titulo B. » V. noviter exstructum. Qu. An nihilominus gaudeat » privilegio? Resp. affirmative. S. C. Indulg. 45 Septemb. 1715. » Apud Theod. a Sp. S., loc. cit., et L. Ferrar. v. Altare Privil.

MENSE JUNII.

CAS. I. — Donatus Parochus cum ad triennium Parochialia bona locasset, moritur; Proculus Successor locationem extinctam esse contendit; contra conductor cum locatio canonice facta sit, ad finem usque triennii sibi esse concedendam. Qu. Quid juris?

Respondeo cum distinctione. Vel locatio nomine Ecclesiae facta est in rebus ad Ecclesiam ipsam, seu fabricam pertinentibus; vel nomine Rectoris in rebus, quarum redditus ad ipsum spectant. Si primum; jus favet Conductori, si quidem locatio canonice, et utiliter facta sit. Si alterum, favet jus Proculo successor. Est communis Juris DD. Et ratio 4. partis est, quia Rector in ejusmodi bonorum Ecclesiae locatione perinde se habet atque Curator in locatione bonorum Minoris, aut quicumque alius legitimus Procurator in locatione eorum bonorum, ad quæ locanda procurator constitutus est. Jam vero illi, quorum nomine hi locaverunt, tenentur stare locationi per ipsos factæ, l. tutelæ ff. de administr. Curator. et l. emptorem § numquid successor C. de locat. Ergo etiam successor in administratione Ecclesiae tenetur stare locationibus factis per Prædecessorem. Et confirmatur ex cap. Querelam ult., Ne Prælati vices, ubi *Glossa* v. Statutum terminum inquit expresse: *Si nomine Ecclesiae pro utilitate Ecclesiae*

(Prædecessor) contraxisset, et pecunia inde recepta in utilitatem Ecclesiæ conversa fuisset, tenetur successor stare contractui. Idemque valet de Administratoribus bonorum hospitalis, civitatis, aliusve loci, scilicet successores in ea administratione, tenentur stare contractibus per eos factis, ut quotidianis exemplis edocemur. Covarruv. 2. Var. Resol. c. 15, *Cavalcan.* part. 1. decis. 44. n. 51, *Quaranta*, v. Alienatio n. 19, *Riccus* in pravi For. Eccl. decis. 112. *Antonell.* de Regim. Eccl. Episc. c. 14. *Rossignol.* de locat., et cond. 10. prænot. 23. n. 27. et *Rota* Diversor. p. 1. decis. 805. n. 4. et alias.

Ratio II. partis est, quia contractus Prædecessoris eo ipso finitur, quod beneficium quodvis transit in successorem. Nam rector beneficii non habet dispositionem bonorum, quæ ad ejus sustentationem pertinent, nisi in tempus vitæ suæ. Igitur de iis rebus nequit nisi pro eo tempore contractus et pacta inire; adeoque non tenetur successor stare contractibus, qui in posterum protrahantur: DD. citati, et *Glossa* ubi supra: *Si vero non pro utilitate Ecclesiæ, sed ut ipse tanquam Prælatus percipiat redditus, ad firmam successor stare non tenetur, quia ultra tempus suum Ecclesiam locare non potuit. Et si (Conductor) aliquid solvit ultra, sibi imputet, quia hoc prævidere debuit*, ff. locat. si quis domum § 1. Habebit tamen conductor actionem contra Defuncti hæredes, quia nemo debet alienis rebus locupletari. Tum vero nec ipse Conductor tenetur stare contractui, sed recedere potest, ut servetur æqualitas, quemadmodum exigit natura contractus onerosi, et obtinet regula illa *Lex vectigal.*, et aliorum similium jurium ff. de pignorib., quæ habet *resoluto jure dantis, resolvi jus accipientis*.

Hæc quidem probatissima doctrina est. Sed duas præsertim limitationes merito apponunt laudati DD. Scilicet 1º Tenebitur Proculus successor stare locationi, si annus jam esset inceptus, nec res esset amplius integra; puta si terræ essent satæ, vineæ excultæ, fructus pendentes, etc.: quam exceptionem ut æquissimam et in conscientia fundatum omnes commendant; eademque

ratione et æquitate tenebitur conductor, ut non possit pro eo anno a locatione recedere. II° Tenebitur successor stare locationi, itemque conductor, si ita observet loci consuetudo, quæ maxime in materia contractuum et jurium attendenda est *Franc. March. decis. 102. et 154. part. 1, Cacheran. decis. 182, Caroec. de locat. p. 3. concl. 14.*

CAS. II. — Elpidio Doctoratus Laurea Bononiæ, ubi studiorum causa plures annos moratus est, vix insignito, moritur Pater. Marcus et Marcellianus ejus Fratres divisionem cogitantes, contendunt expensas factas pro Studiis et Doctoratu, in divisione esse computandas. Negat Elpidius, unde Archipresbyterum adeunt, ut rem ipse pro jure et conscientia definiat. Qu. Archipresbyteri judicium.

Respondeo oportere cum distinctione procedere, inquirendo an quidquam foret apud Patrem, quod esset proprium Elpidii, puta bona castrensia, seu quasi castrensia, vel non. Si primum, dicendum est, debere Elpidium in divisionem adducere, et computare pecuniam, quam Pater insumpsit pro studiis, et Doctoratu. Generatim enim, lege statutum est, ut fratres in divisionem sive paternæ, sive maternæ hæreditatis adducant, et computent, quæ a Patre seu Matre viventibus peculiariter acceperunt; nisi aliqua ratione constet, ea fuisse expresse aut tacite donata, l. Ut liberis 17. C. de collationib, auth. ex testamento C. eod. tit., auth. de triente, et semiss. § illud quoque, etc. Jam vero, cum Filius haberet de proprio, ut studiis, vacaret, censendum omnino est, quod Pater administrario nomine de dictis bonis pro Filio insumeret; non autem præsumendum, quod voluerit de patrimoniali pecunia expensas facere, easque in præjudicium aliorum Filiorum eidem condonare; ut colligitur ex l. Filius a Patre 18. ff. de petitio. Hæredit., et ex l. si Pater 7. C. de dotis promiss., et DD. communiter.

Si autem nulla ejusmodi bona habuisset Elpidius, dicendum est, pecuniam a Patre pro studiis erogatam non esse in communem partitionem conferendam, nisi

aliter Pater disposuisset. Et ratio est, quia jure præsumitur, quod Pater eam pecuniam ut Dominus pro Filio contulerit, et liberaliter donaverit. Ita l. Quæ Pater 52. ff. familiæ Hercisi, *Bald.* lib. 1. consil. 21. *Tusch.* Conclus. 639 *Sylvest.* v. Peculium. q. 8. *Rosignol.* de Societ. prænot. 27. n. 8, 9 et 23. Atque, ut bene argumentatur *Angelus* v. Peculium n. 18. pecunia dari potest vel pro causa necessaria, vel pro voluntaria. Si pro causa necessaria, videtur quidem dari in compensationem; at si pro causa voluntaria, censetur omnino donari. Sic qui legat alicui, quando pro necessitate juris legat, videtur dare in compensationem, l. Si cum dotem § si Pater ff. solut. Matrimon. Si vero legat ex libera voluntate, censetur donare l. unice § sciendum. C. de rei uxor. act. Ergo a fortiori in casu, ut bene *Tusch.* ex Fulgosio, concl. 640, cum expensæ pro studiis, et Doctoratu non minus paterna pietate, quam Patris ipsius honore factæ esse censeantur; nam *gloria Patris est Filius sapiens*, et honor Filii honor Patris est. Quid vero si ejusmodi expensæ non tantum donatio, quam debitum censendæ esse videantur? Nam Pater per textum l. de bonis § non solum de Carbon. edict. cogi etiam potest ad expensas studii Filio subministrandas. Quod etsi nonnulli ad studium Grammaticæ coarctent, tamen si Filius perspicacis ingenii sit, et Pater dives, potest a Judice compelli ad expensas pro studiis legalibus, ideoque etiam pro studiis cæteris, *Rebuff.*, de Privil. Schol. privil. 53. *Riminald.* in l. Si donatione C. de collat., alique, et *Rota* in Romana alimenter. coram Mantica.

Quæ quidem adeo recepta sunt, ut multi velint, nec libros a Patre studiorum causa pro Filio emptos præsertim si Doctoratus lauream consecutus sit, esse in communem partitionem conferendos, *Bartol.*, et *Mercurial.* de legit. lib. 2. tit. 2. q. 22. num. 45. Quod certum esse videtur si de libris modici pretii sermo sit; et si de libris notabilis pretii aliter sentiendum esse existimes, ii certe computandi erunt secundam æstimationem, quam habent tempore divisionis nec unquam compelli potest Filius libros ipsos tradere, sed tantum

tenebitur ad conferendum valorem, quemadmodum Filius miles de armis suis, Ripa in l. quintam n. 478. ff. ad leg. falcid., et Roman. consil. 101. n. 12. et alii.

CAS. III. — Dominus Parochus missam faciens, post peractam consecrationem monetur de moribundo in extremis Confessionem petente. Ut citius, nullo alio extante Sacerdote, ipse accurrat, omissis precibus pluribus et cæremoniis, sumit Hostiam, et Calicem, et accurrit moribundo. Qu. An licite?

Respondeo negative. Id perspicue docet *Angelicus* in 4. dist. 13. num. 2. Ibi enim facta distinctione inter ea, quæ sunt Sacrificio essentialia; id est *materia panis et vini, forma verborum, ordo Ministri, et intentio*, et ea quæ sunt accidentalialia, id est præscriptæ preces, et cæremoniæ, subdit: *Si aliquid de substantialibus omittatur, Sacramentum non conficitur. Si vero aliquid de accidentalibus solum conficitur. sed graviter peccat, qui scienter omittit: quia facit contra præceptum Ecclesiæ.* Obinet quidem hæc doctrina in ordinaria celebratione, et extra casus quosdam extraordinariæ necessitatis. Sed de his infra ad Cas. III. Septembris. In proposito autem casu, aut perficienda omnino est Missa, aut interruptioni esse poterit locus, juxta ea quæ ex Benedicto XIV, ad Cas. II. Novemb. 1779 dicta sunt.

MENSE JULII.

CAS. I. — Drymedon in testamento sic legavit: *Item lascio per ragion di legato alla Rosa mia figlia, che sia usufruttuaria, sua vita durante, di tutti i miei beni, se essa persevererà nello stato di Virginità da essa eletto nell' abito votivo, in cui si trova; e di più, che dopo essere vissuta, come sopra onestamente, possa disporre di tutti i mobili di Casa.* At Rosa non semel in fornicationem lapsa est, quas culpas cum Pa-

rocho confitetur, quærit, an ejusmodi legatum retinere, eoque frui tuta conscientia possit? Detur petenti responsio.

Respondeo. Non ambigimus, conditiones a Testatore in suis dispositionibus appositæ esse omnino observandas; adeo ut deficiente conditione nequeat subsistere dispositio. Manifestis et vulgatissimis juribus, id constat; sed et ratione evidentissima. Nam inter Testatorem, et hæredem, seu Legatarium, innominatus quidam contractus initur, *do ut des, do ut facias*; qui contractus firmus redditur, hærede hæreditatem, et Legatario legatum acceptante; adeoque sicuti per acceptionem, dominium et jus in hæreditate seu legato acquirunt, ita suo consensu ad servandam Testatoris conditionem obligantur. Hinc legatum relictum viduæ, *si caste et honeste vixerit*, per fornicarios actus amitti, et ad restitutionem obligari communissime affirmant DD., Sanchez de Matrim. l. 7. disp. 91. Bossius, de Matrim. contract. c. 11. n. 610. aliique apud ipsos.

Verum in casu probe observandum est, aliud esse legare puellæ *si permanserit virgo*, et aliud legare *si permanserit in assumpto statu Virginitatis*. Quamvis enim uterque legandi modus sit in favorem virtutis, magnum tamen inter utrumque est discrimen. Nonne enim potest aliquis esse castus et virgo, nec tamen esse in statu castitatis; et contra esse in statu castitatis, quin sit castus? Patet per se, et *Angelici Doct.* doctrinis 2. 2. q. 185. art. 1, et q. 184. art. 4, illustratur. In primis enim docet, quod status hominis non respicit rectitudinem aliquam, aut virtutis operationem, sed *respicit obligationem personæ hominis*, prout *sui juris est, vel alieni*; sive status proprie pertinet ad conditionem libertatis, vel servitutis. Deinde, ut aliquis statum libertatis, aut servitutis acquirat, duo postulari, nempe *requiruntur obligatio aliqua, vel absolutio*; et utraque ut ad permanentiam cum aliqua solemnitate fiat. Hinc concludit, *in statu perfectionis proprie dicitur aliquis esse non ex hoc, quod habeat actum dilectionis perfectæ, sed ex hoc, quod obligat se perpetuo cum aliqua solemnitate ad ea, quæ sunt perfe-*

ctionis.... *Et ideo nihil prohibet, aliquos esse perfectos, qui non sunt in statu perfectionis, et aliquos esse in statu perfectionis et non esse perfectos.* Postremo observat spirituale statum in homine dupliciter attendi posse, scilicet secundum id quod interiorius agitur, et secundum id quod agitur exteriorius: priori modo accipitur per comparisonem ad iudicium divinum: posteriori per comparisonem ad Ecclesiam, prout scilicet ex diversitate statuum quaedam Ecclesiae pulchritudo consurgit, atque hoc sensu maxime disseritur, quum de statibus hominum sermo est.

Porro ex his facile habes discrimen inter praedictos legandi modos. Ad verificandam conditionem primae dispositionis, si permanserit virgo, requiritur actualis virginitas; ad verificandam alteram, si permanserit in assumpto statu virginitatis, requiritur tantum permanentia in statu virginitatis. Virginitas enim proprie accepta amittitur per unum actum fornicarium, at non ideo amittitur status virginitatis. Sic Monialis, quae contra vota sui status peccaverit, non propterea dicitur suum statum amittere. Neque ideo Virgo S. Ursulae, licet contra virginitatem peccet, amittere dicenda est statum virginitatis.

His praemissis, venio ad Casum. Duo legavit Rosae Testator, usumfructum bonorum dum vivit, et liberam in morte mobilium dispositionem. Quantum ad usumfructum, dico Rosam etiam post lapsum posse eodem tuta conscientia frui. Nam utcumque lapsa sit, conditionem legati adimplet. Conditio enim legati est, ut permaneat in statu et habitu assumpto, *se esse persevererà nello stato di virginità da essa eletto nell' abito votivo, in cui si trova.* Atqui ex dietis quamvis virginitatem amiserit, tamen electum virginitatis statum in assumpto habitu non amisit. Imo in eodem secundum Ecclesiae iudicium agnoscitur permanere; ad quod iudicium vel ipse Testator respexisse comprobatur, dum ait: *nello stato di virginità da essa eletto, nell' abito votivo, in cui si trova.* Igitur adhuc legati conditionem implet Rosa, ut possit bonorum usufructu gaudere.

Magis dubitandum esse videtur de altera legati parte,

in qua apponitur conditio, *si honeste vixerit*; nam honeste non vixit, quæ fornicata est. Verum censeo neque hanc legati partem Rosam amisisse. In iis enim verbis Testator non requirit honestatem simpliciter, sed honestatem status, prout nempe non divino, sed Ecclesiæ judicio subjicitur. Nam hæc secunda dispositio debet ad priorem referri, et secundum ipsam intelligi; sequentia enim per antecedentia determinantur, l. Avia in fin. ff. de condit. et demonstrat., et *Bartol.*, ibi; tum clausula præcedens majoris efficaciam est ad restringenda sequentia, quam sequens ad præcedentia, *Bartol.* in l. Si quis ff. l. 3. Quid plura? quum Testator ipse id manifeste asserat, et ad præcedentia se referat, dum ait: *dopo essere vissuta come sopra onestamente*, etc. Recte autem dicitur honeste vixisse in statu, licet non honeste quoad virtutem, sicuti dicitur in statu virginitatis, etsi virgo non sit, permanere. Igitur non immerito adhuc legati usus et dispositio Rosæ potest adjudicari.

CAS. II. — Narses Uxoratus cum Patre sene domicilium Bononiæ tenet. Ut autem quodam privilegio gauderet domicilii in Diœcesis Oppido, conducta domo, illuc cum Uxore, et Maura filia se transtulit. Domitilla, aliisque filiis apud Patrem relictis, interim Maura vult nubere, et nubere vult Domitilla. Qu. Quinam Parochus his Matrimoniis assistet?

Ne quæstio hæc nostra inaniter in plura vagetur, hæc præmittenda putamus. I. Parochum, qui juxta Trid. sess. 24, de Reform. Matr. c. 4, assistere debet Matrimoniis, esse Parochum domicilii, habitationis, non autem domicilii originis. Est communis ex Cap. Omnis de Pœnitent. et remis., et Cong. Conc. in una Mutinem. 18 novemb. 1702. Domicilium enim originis attenditur tantum pro sacris Ordinibus, ex cap. Cum nullus, de Temp. Ordin. in 6, et juxta Const. Innoc. XII. Speculatores.

II. Parochum filiorum in primis, et principaliter esse Parochum domicilii, seu quasi domicilii ipsorum Patris, non Avi, utcumque Pater adhuc sub patria po-

testate sit. Nam ut definiatur, cuinam domicilio Filii adhæreant, non quidem patria potestas, sed jus et conjunctio sanguinis attendenda est, ut colligitur ex iis, quæ late disputat *Bossius*, in celebri et vere aureo Tract. de Dote c. 4. § 1, etc., et de Obligationib. aliment. c. 1, et 7. Scilicet Filii sunt pars Patris, et ipse est principium et causa proxima filiorum. Et sicuti ex naturali hoc jure et conjunctione sanguinis, non ex patria potestate, descendit in Patre obligatio alendi Filios, et dotandi, l. si quis a liber. ff. de liber. agnosc. et l. fin. C. de Dotis promiss. et l. Dotem dedit ff. de Collat., ita jure censentur Filii, et sunt de mensa, et familia, et domo Patris, utcumque is simul cum Patre suo sub patria et potestate vivat. Et si quando ad ea onera Avus ipse teneatur, tenetur de secundario, et defectu, et causa Patris; ut ideo dos, quæ in defectu Patris ab Avo tribuitur, censeatur inter bona profectitia, quæ nempe Filiis intuitu, et causa Patris acquiruntur, et debeat dos, si Filia immature moriatur, ad patrem redire, l. Profectitia § penult, *quia non jus potestatis, sed Parentis nomen dotem profectitiam facit* ff. de Jure dotium. Consentit dispositio Benedicti XIV, qua domicilium in primis *paternum*, tum *maternum*, ac *fraternum* esse filiarum domicilium pro contrahendo Matrimonio decernitur; Instit. 13. vol. 2. et Instit. 21. vol. 4.

III. Inter Doctores magna contentione disputari: An qui alicubi domicilium habet, et alio se transfert habiturus ad certum tempus, ut expedito negotio, aut perfunctus officio sit rediturus, an, inquam, ratione hujus temporaneæ habitationis recte dicatur ejus loci domiciliarius, ejusque Ecclesiæ Parochianus? Non procedit quæstio de aliquo brevi tempore; velut si quis in villam recreationis causa, vel ad ruralia negotia exercenda se transferat; nam quidquid scripserint *Em. Sa. v. Parochianus et Pontius*, lib. 5. de Matrim. 15 § 1. certum est, non fieri Ecclesiæ ruralis Parochianum, textu expresso cap. ls qui, de sepult. in 6, ideoque contractum coram eo Parocho Matrimonium non valere, ut pluries declaravit S. Congr. Conc., et se declarasse

respond. die 10 Decemb. 1640. Itaque quæstio est de iis, qui alio se transferunt per aliquod notabile tempus puta annum, aut saltem per majorem anni partem, ut Judices, Medici, Scholares, aliive, qui ut officium, aut artificium aliquod exerceant, in aliquem locum se conferunt. Atque in hoc duplex sententia est, utraque magna Doctorum vi, et rationum pondere propugnata.

Prima sententia negat ratione solius habitationis temporaneæ fieri aliquem ejus loci domiciliarium, et Parochianum. Utroque enim jure docemur, duo simul ad acquirendum domicilium postulari, *habitationem et animum* ibi perpetuo habitandi l. domicilium ff. ad municip., *Domicilium re, et facto transfertur*, ubi Glossa: *facto intellige, et animo: nam hæc duo necessaria sunt*. Quare qui e Civitate in oppidum se transfert animo revertendi, is neque domicilium Civitatis amisisse dicendus est, neque novum sibi in oppido comparasse. *Neque enim satis est corpore domum quem rediisse, si mente alienus est*, l. nihil interest 25. ff. de captiv. et post lim. reverten. Et merito quidem. Ut enim domicilium facto et animo comparatur, et *hæc duo necessaria sunt* ita hæc duo requiruntur, ut domicilium deperdatur, et alio transferatur: *omnis enim res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur* l. de reg. jur. in 6. Deinde pro domicilio originis non attenditur si Filius nascatur in oppido, in quod se Parentes transtulerint, sed fingitur natus in Civitate, in qua domicilium habet suæ habitationis. l. Cives C. de Incolis, et l. Filios C. de municip. Et mater, quæ habebat animum revertendi, fingitur semper fuisse in Civitate, et ibi peperisse, l. retro ff. de captiv. Ergo a pari ibi domicilium suæ habitationis quis adhuc habere intelligitur, ad quod animum revertendi habet. Denique idem ex cap. is qui, de sepult. in 6. infert. Glossa ibi. *Nota, quod ex sola mora facta in loco quis non censetur Parochianus illius loci: sed oportet, quod animo sit perpetuæ moræ...*, ut in Scholaribus, qui licet moram faciant in Universitate, non tamen censentur domicilarii illius loci; et ibi Dominic., Francus, Jo. Andr., Abb., et alii aientes ex sola mora non fieri ali-

quem Parochianum loci, si animus perpetuæ moræ deficiat; atque ita decisum fuisse a DD. Bononiæ referunt *Antonin.*, et *Abb.* in *In nostra de sepult.*, docentes Parochum loci universitatis nullam jurisdictionem in spiritualibus exercere in Scholares posse, Sacramenta administrando, exceptis iis, quæ sunt de necessitate, nisi de licentia proprii Parochi, aut Episcopi discessissent; et relate ad Matrimonium speciatim affertur Rota in noviss. decis. 645. n. 2. et 3. vol. 1. et DD. tum Jurisperiti, cum Theologi hanc sententiam propugnantes in magna copia recensentur apud *Sanchez*, lib. 5. disp. 25. n. 44.

Altera sententia affirmat, ratione temporalis habitationis, ut supra, revera Parochiam acquiri ejusque fieri Parochianum. Nam quamvis deficiente animo perpetuæ moræ verum domicilium proprium non acquiratur, acquiritur tamen quoddam *quasi domicilium*. Nam sola habitatione, non quidem per modum viatoris, sed conducta domo vel officina, quoddam quasi domicilium contrahit, ut quis jure possit ibi conveniri legibus cautum est, l. hæres absens ff. de judiciis, et l. quisquis C. si certa petat., et Glossæ ibi. Ergo etiam acquiritur Parochia, ut Parochus in sic habitantem possit jurisdictionem exercere. Quinimo *Frederic. de Senis Cons.* 254, et *Anchar. in cap. de Uxore, de sepult.* advertunt, non esse arguendum a jure domicilii ad jus Parochiæ. Parochianus enim recte is dicitur, qui habitat in Parochia animo manendi, licet non animo domicilium constituendi, sive ut clarius ait *Petrus de Ubaldis*, de canonica Episcop. c. 7. n. 2. *Parochianus dicitur, quando per annum, vel majorem anni partem inhabitat, aut inhabitare intendit*, et consentit Glossa in cap. Omnis de pœnitent. et remiss. et in *Clem. 1. de Privilt. v. Parochialis*, et *Bonifac. ibi*, et *Rebuff. in cap. extirpandæ. de Præb. et Cardinal. in cap. 1. de sepultur.* et alii permulti. Et merito. Nam talis habitatio sufficit, ut si quis ibi moriatur, Parochialis Ecclesia jus habeat sepulturæ ex cap. in nostra de sepultur., soluta quarta Parochiali Ecclesiæ, de cujus Parochia mortuorum corpora assumuntur; itemque, ut eidem decimæ solvendæ sint, ex

can. quæst. 16. qu. 1. *dent decimas suas, ubi per totum anni circulum Missas audiunt.* Ac demum pro Matrimonio contrahendo sufficere, ex unanimi scriptorum sententia, pluries resolvit S. Congr. Conc. nempe in una Senen. 17 Maii 1600, tum die 26 Jun. 1621, etc., et *Rota* 10 Decemb. 1625, coram Merlino, apud *Boss.* de Matrim. cap. 4. § 2. et *Bened. XIV.* cit. Instit. 13. vol. 2. His præmissis.

Respondeo. I. De rigore juris assistet Parochus Civitatis. II. Potest etiam, si Patri placeat, assistere Parochus Oppidi. III. De æquitate Matrimonio Domitillæ assistet Parochus Civitatis, Matrimonio Mauræ assistet Parochus oppidi. Probatur. I. pars. Parochus, qui juxta Tridentinum debet Matrimonio assistere, is in primis et proprie intelligitur, in cujus Parochia contrahentes proprium habent suæ habitationis domicilium; et domicilium Mauræ et Domitillæ ipsum est domicilium Narses earum Patris. Atqui ex doctrina DD. prioris sententiæ Narses adhuc Bononiæ secundum jura domicilium retinet, et quidem a fortiori in nostro casu. Narses enim ita Civicum Domicilium retinet, ut ibi etiam familiæ suæ partem reliquerit, ideoque quadam suimetipsius parte inhabitet, quam suo nomine paternus Avus usque ad reditum suum aleret et custodiret. Igitur si illuc etiam cum Domitilla Filiam Mauram remitteret, ut Parochus Civitatis utriusque Matrimonio assisteret, recte diceretur non modo aviti, sed et paterni domicilii Parochus adstitisse; ac propterea Matrimonium coram proprio contrahentium Parocho fuisse celebratum. Sed potest etiam assistere Parochus Oppidi, si Patri placeat ad se alteram Filiam revocare.

Probatur II. pars. Nam ex dictis, Narses in Oppido quoddam quasi domicilium assecutus est; *diuturnior enim illa habitatio* ut scribit Bossius, de Trip. Jub. sect. 4. cas. 15. num. 51, *moraliter censetur, et consuetudine communi recepta est per modum cujusdam domicilii*, quod satis esse ad Matrimonium perficiendum ex unanimi scriptorum sententia a S. Conc. Congr. definitum est. Neque dicas, in hac hypothesis videretur Narses duplex domicilium, duplicemque habere Paro-

chiam : quod esse non potest ; ad hoc enim requiritur, ut in utraque æqualiter se collocet, textu expresso cap. cum qui 2., de sepult. in 6. Reponitur enim : non quidem domicilium duplex proprie habet Narses, sed domicilium, et quasi domicilium, quorum illud de jure Parochiam facit, alterum de æquitate potius, receptaque consuetudine, ut ad Sacramenta recipienda sufficiat. Quod quidem respexisse videtur Bened. XIV., dum Instit. 16. vol. 4. docuit definivitque, foeminam famulantem tam dici Parochianam loci, ubi verum domicilium habet, quam Parochiæ, ubi actu habitans famulatur, et Sacramenta recipit, ad hoc ut in casum reservatum num. 4. *copula cum Parochiana* uterque Parochus, si forte, quod Deus avertat, peccaverit, incurrere dicendus sit. Atque huc demum recidit, quod scripsit Sanchez, dum cit. disp. n. 13. probata ex duabus expositis secunda sententia, priorem illam *probabilissimam* vocat. et num. 19. concludit : *Quia tamen prior sententia valde probabilis est, potest quilibet eam amplecti, et juxta illam eligere domicilii proprii Parochiam.*

Hinc III pars sponte fluit. Cum enim Domitilla in Civitate, et Maura in oppido actu habitent, et Sacramenta cætera ut a propriis respective Parochis ibi recipiant, maxime congruit, ut etiam ab iisdem pro Matrimonio assistantiam habeant, et nuptiarum benedictionem. Cæterum in his, aliisque casibus, in quibus rationabile dubium aliquod suboritur, præstat, ut Parochi mentem Ordinarii exquirant eique libenter acquiescant. Cum enim, ubi de Sacramentorum valore agitur, non sit a tutiori sententia recedendum, non aliter sane melius et valori, et conscientiæ consulitur. Etenim ut recte advertit Clericat. de Matrim. decis. 55 num. 15, *etsi multa, ac varia de quæsito isto. Quæ requirantur, ut quis dicatur contrahere Matrimonium coram Parocho suo ? scripta reperiantur a Theologis, et Canonistis, ea tamen sunt, quæ sæpe ob frequentiam casuum, et inevitabilem hominum malitiam potius confundunt, quam instruunt.* Idem cognovit Bened. XIV, qui idcirco, ut ambiguitatis tolleret, multa ex-

plicuit, decrevitque cit. Inst. 13. vol. 2; sed ambiguitates non defecisse testis ipse est in Instit. 21. vol. 4, et quotidiana praxis nobis abunde confirmat.

CAS. III. — Parocho ægrotanti Viaticum desert Capellanus, cumque infirmus vellet suis ipse se manibus communicare, renuit Capellanus. Qu. An rite renuerit?

Respondeo affirmative. Non inficior potuisse etiam, attentis circumstantiis, consentire. Certum enim est, non omnino exigi, ut is, cui Eucharistia administratur alius sit ab eo qui administrat. Imo antiquo more exploratum est, consuevisse laicos etiam, viros in nudas manus, mulieres vero in album pannulum, quod *Dominicale* dicebatur, Eucharistiam excipere, *Bona*, Ref. Liturg. lib. 2. c. 17, *Martene*, de Antiq. E. Rit. lib. 1. cap. 4. art. 10. Id quod etsi posterioribus Ecclesiæ constitutionibus, et præsertim contraria consuetudine abrogatum sit, hac tamen prohibitione Sacerdotes extra Missam suscipientes non omnino comprehendendi, tenet *Bened. XIV.* de Canon. SS. lib. 3. c. 38. num. 17, ubi omnem vel levissimam culpam excludit a B. Paulo Card. de Aretio, qui dum Romæ graviter ægrotaret, delatum ad se Viaticum, Sacerdote consentiente, suis manibus excepit, et se ipsum communicavit. Nihilominus rite egisse dicendus est Capellanus; utpote qui communi ac receptissimæ Ecclesiæ consuetudini se accommodavit, qua novimus etiam Sacerdotes sive sæculares, sive regulares de alius Sacerdotis manu SS. Viaticum excipere, ut in quotidiana praxi observamus; et aliunde quæ aliquando licent, non in omni circumstantia licere semper, aut expedire dignoscuntur.

MENSE AUGUSTI.

CAS. I. — Defuncto Patre, Flavius, Flavianus, et Prothus Fratres in communione bonorum vivunt. Interim Flavius ex pecunia hæreditaria privatim negotiatur,

et sibi acquirit. Idemque facit Prothus ex pecunia communibus negotiis comparata. Nunc de divisione cogitant. Qu. An bona sic acquisita in divisionem communem conferre teneantur?

Respondeo negative. Equidem si Fratres isti, defuncto Patre, eum inter se redigum societatis contractum iniissent, ita ut omnia lucra et damna, quocumque modo obvenientia aut parta essent communia, deberet quisque lucra etiam privatim, et nomine proprio acquisita in communem partitionem adducere; *contractus enim ex conventionem legem accipere dignoscuntur*, Reg. 15. Jur. in 6. At per hoc quod simpliciter indivisum habeant patrimonium, et in communione bonorum ac de communi mensa vivant, ut præfert casus, non ideo censentur tale inter se strictum iniisse societatis vinculum. Ad hoc enim requiruntur verba, aut signa, quæ clare, et expresse specialem ejusmodi contractum indicarent, et l. societatem 4., l. societate 5., l. si societatem. 6. ff. Pro socio, et Instit. tit. 26. de societate. Itaque in casu cum tanta societas non supponatur, et *privatim*, sive *nomine proprio* negotiari dicantur, lucrum etiam erit uniuscujusque proprium, quemadmodum lucrum commune est, ubi *communi nomine* negotium gerant, ex l. si patruus c. commun. utriusq. Jud., et l. Titium, et Mavium § alterum, de administrat. Tutor. et *Bald.* ibi, *Sylvest.* v. Peculium, *Rossign.* de societ. contract. 6. prænot. 56, et alii communissime. Neque vero refert, quod pecunia, qua negotiati sunt, fuerit ex communi hæreditate, aut communi negotio comparata, cujus ipsi singillatim integrum dominium non habent. Patet enim resp. ex doctrina de *fructibus industriæ*, qui ad eum pertinere dicuntur, cujus industria parti sunt, ut satis ipsi disputavimus Cas. 2. Mart. 1779. Id unum animadvertere æquum est, et inquirere: num scilicet privatis iis negotiationibus vacando, damnum aliquod fraternæ communioni, au pecuniam, aut debitam operam subtrahendo, fecissent? Nam si fecerint, tenebitur quisque de damno, ut est manifestum.

CAS. II. — Marcella, quæ votum emisit perpetuæ castitatis, aliquando pœnitet se tale votum emisisse. Qu. An peccet contra votum?

Respondeo cum distinctione. Vel Marcellam *efficaciter* de voto pœnitet, vel *inefficaciter*; id est vel ita pœnitet, ut nolit votum servare, vel tantum per quandam displicentiam pœnitet, qua non obstante propositum retineat implendi votum. Si primum, Marcella graviter peccat contra votum, ut facile patet, cum talis pœnitentia prævum animum includat non servandi emissi voti obligationem: Nisi vero talis animus non servandi votum referretur ad impetrandum remedium per justam voti dispensationem, vel commutationem.

Si vero alterum; Marcella *per se loquendo* non peccat contra votum. Nam ea pœnitentia non fertur in objectum, quod vi voti prohibitum sit; votum enim est promissio faciendi aliquid, aut ab aliqua re abstinendi non vero promissio gaudendi semper de voto, aut nunquam de emisso voto dolendi. Et sicuti hic actus *nolo vovere* nullum peccatum est, ita nec iste alter *non vovisse*, nullum *per se* erit peccatum. Idem enim est utriusque actus objectum, quod propter habitudinem ad diversas temporis differentias bonitate ac malitia non variatur. Sic quod tibi inefficaci quadam displicentia doleat hodie esse diem jejunii; aut ob diem festum non posse te servilia exercere, firmum retinendo jejunandi animum, et propositum a servilibus abstinendi, sane nec contra jejunii legem peccas, nec contra festi observantiam. Ergo a pari. Deducitur hæc doctrina ex *Angel. D. 2. 2. quæst. 88. art. 6. ad. 2.* ubi monet quidem cum *D. Aug., Non te vovisse pœniteat, imo gaude jam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset;* et subdit: *si tamen ipsum opus secundum se consideratum triste, et involuntarium redderetur post votum, dum tamen remaneat voluntas votum implendi, adhuc est magis meritorium, quam si fieret sine voto.* Idem tradunt *Cajet. in hunc loc., Sotus, lib. 7. quæst. 2. art. 4.* et *Suarez, de Relig. lib. 5. cap. 7.*

Dixi *per se* quidem non peccare Marcellam contra votum. At peccare facile potest *per accidens*. Scilicet si

ratione ejus displicentiæ trahatur in morale periculum proximum non servandi votum; quia enim *qui amat periculum, in illo peribit*, Eccli. III. 27, ideo quisquis proxima peccandi pericula evitare tenetur. Id quod maxime, ut advertit *Cajet. ibid.*, in gravioribus votis facile potest obtinere, et præsertim in voto castitatis propter naturalis concupiscentiæ labem, ob quam primum est, ut pravus ad venerea affectus eam displicentiam generet, aut ex eadem accendatur magis, pravique effectus contra voti obligationem consequantur. Præterea quæ displicent facile omittuntur, et difficilius est ut recte ac pie, sicut oportet, impleantur. Quare in praxi cum ea displicentia plerumque culpa aliqua conjungitur, ideoque mala et viliosa est. Honestari tantum posset, ubi rationabilis causa de novo emergeret, ob quam judicaretur magis expediens non vovisse, et locus esset ad impetrandam justam dispensationem. Secus erit omnino Marcella ab ejusmodi inutilibus et periculosus displicentiæ actibus deterrenda; ne quod religionis ergo cum Deo vinculum contraxit, fiat ei vinculum iniquitatis et perditionis.

CAS. III. — Glyceria puella Dotem quandam a Loco pio impetravit, sed prævio pacto cum uno administratore, ut certam ejus dotis partem eidem concederet. Idemque cum alio Officiali præstitit Mater. Quærit a Parocho, an pactum utrumque implere teneatur. Quid hæc de re respondebit Parochus?

Respondebit negative. Imo et puella ea dote omnino privata est; et administrator pœna excommunicationis Ordinario reservatæ statim afficitur; ex Syn. Diœces. Bonon. lib. 4. cap. 3. « Quod si quis Officialium cujus-
» cumque conditionis, et qualitatis extiterit, omnium,
» et quorumcumque locorum piorum, ob dotem alicui
» puellæ destinam..., et sub quovis colore, et præ-
» textu, verbo, vel facto convenerit de parte dotis assi-
» guanda, cedenda, donanda, non exigenda, aut tertiæ
» personæ æquivalenter tradenda, statim excommuni-
» catione nobis reservata Officialis afficiatur..... Puella
» vero, vel fœmina, quæ verbo, vel facto consenserit,

» et pactum inierit de remittenda parte, etc., ipso facto spoliata remaneat jure consequendi assignatam dotem. »

MENSE SEPTEMBRIS.

CAS. I. — Disputabatur inter duos Confessarios, quando, et quoto tempore teneretur Parochus sub gravi audire Parochianorum Confessiones; et alter quidem aiebat, tunc solum ipsum teneri audire, cum illi tenerentur confiteri; et alter, quoties illi Confessionem peterent. Qu. Resolutio?

Respondeo. Fuit nonnullorum quidem opinio, non teneri Parochum sub gravi subditorum confessiones audire, nisi quando isti tenentur confiteri; id est semel in anno, et in mortis articulo: vel etiam in necessitate implendi votum, vel vitandi peccatum. Ita *Jo. Medina*, *Richard*, *Reginald.*, alique relati a *Leandro* disp. 44. quæst. 419. Verum opinionem hanc ab omni pietate esse alienam ostendit *Suarez* in *D. Thom.*, de Pœnit. disp. 32. sect. 1., et *Lugus*, de Pœnit. disp. 22. sect. 1., et facile quisquis intelligit ex muneribus Patris, Pastoris, et Medici, quibus divino jure Parochus fungitur; ut scilicet non modo teneatur ovibus suis in extrema necessitate consulere, ne moriantur sed etiam ad ea curanda, et multo magis non neganda, quæ iisdem ad pie christianeque vivendum, ac proficiendum graviter necessaria existimantur, cujusmodi sane est frequens Sacramentorum, et præsertim pœnitentiæ susceptio. Namque impossibile moraliter est ut qui semel tantum in anno confitentur quidquam in christiana pietate proficiant: imo experientia constat, eos in plura sæpe peccata labi, et ad peccandum adjicere, in iisque etiam insordescere. Denique ipsa in habituali peccato permanentia gravissimum malum est, afferens animæ carentiam gratiæ, jacturam meritorum, et periculum damnationis æternæ. Nefas ergo est, Parochum ovibus suis remedium negare, quod tanti est ad animarum

profectum, et salutem, et peccatorum fugam. Rejicienda ergo est prioris Confessarii assertio.

Sed quid de alterius assertione dicendum? Teneturne Parochus subditi confessionem audire, quoties ille petit? Non tenetur inquit *Suarez* l. cit. num. 5., si importune, et nimis frequenter petat. Tenetur, ait cum aliis *Salas*, audire, 7. vol. 8. vicibus in anno. At melius *Lugus*, l. cit. num. 6. observat, non posse hac in re unam certam regulam determinari, quum ad pœnitentium multitudinem, ad eorum necessitates, et ad alias Parochi occupationes, obligationesque attendendum sit: Nihilominus recte respondet *Giribald.* de Pœnit. tract. 7. cap. 17. num. 15. tenetur Parochus audire, quoties subditus rationabiliter petit, velut ratione Festi occurrentis, aut Indulgentiarum, vel quia solet singulis mensibus confiteri, vel præsertim, quia habet conscientiam gravatam. Cum enim ipse sit spiritualis suorum subditorum Medicus, videtur sane teneri ad curationem eorum, qui gravi morbo affecti remedium implorant, sicut Medicus, corporalis ad ejusmodi officium stipendio electus nequit operam suam graviter ægrotantibus denegare. Adverte tamen, non semper teneri Parochum per se subditorum confessiones audire, sed muneri suo satisfacere, si de aliis idoneis ministris provideat, ut etiam monet Trid. sess. 24 cap. 4. *sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quod sufficiunt ad Sacramenta exhibenda; et cultum divinum celebrandum.*

CAS. II. — Asteria Vidua apud Socerum Bononiæ domicilium habet. Patrem invisendi, et rusticandi gratia, ad ipsum se contulit domicilium suum in Diœcesis Oppido habentem. Hic pater occasionem Filiæ offert iterum nubendi. Qu. Quis Parochus debeat Matrimonio assistere?

Respondeo. Assistere debet Parochus Civitatis. Patet ex late disputatis supra ad Cas. II. Julii. Et maxime ex textu expresso cap. is qui, de sepult. in 6. quo decernitur, non amitti Parochiam et domicilium Civitatis ab eo, qui rusticandi gratia se in Villam transfert. Neque refert illud Oppidi domicilium esse *Paternum* domi-

lium Asteriæ. Nam quæ Benedict. XIV, Instit. 15. vol. 2. de domicilio *Paterno* decrevit, ea obtinent tantum relate ad puellas nobiles, quæ adhuc sunt Filiæfamilias. ac de mensa, et familia Patris semper spectantur, utcumque etiam alibi, puta in Monasterio, ut ibidem loquitur, immorentur. Non valeat tamen de Viduis, quæ per Matrimonium et dotis collationem a paterna familia avulsæ sunt, paternamque domum, subjectionemque deseruere, juxta illud : *relinquet homo Patrem suum et Matrem suam, et adhærebit Uxori suæ*. Unde etiam post mortem Viri aut de fructibus dotis, aut de viri hæreditate, si ipse ita disposuerit, sibi aut cum Filiis vivere solent.

Equidem non negaverim, cum Asteria defuncto viro sui juris sit, posse alio domicilium transferre, adeoque etiam in paternam domum se recipere; ibique acquisito domicilio valide contrahere, ut in quibusdam casibus decisum a S. Conc. Congr. legitur apud Fagnan. in cap. Significasti, de Parochis num. 36. At probe advertendum est, quod revera domicilium Civitatis dimittat, et in oppidum se transferat Asteria animo inibi habitandi, alioquin si retento domicilio, alio se transferret, solo animo contrahendi, et suum Parochum fraudandi, nullum foret Asteriæ Matrimonium. S. Cong. Conc. in una Romana 22 Febr. 1631. in una Lauretana 13 Jul. 1725. apud *Clericat.* de Matr. decis. 35, et in cit. Instit. 15. vol. 2.

CAS. III. — Cletus Sacerdos in rurali Ecclesia Missam faciens, facta solius Hostiæ consecratione, sentit ex clandestino aquarum attritu (vulgo *Lavina*) Ecclesiam ruinam minitantem. Qu. Quid ipsi agendum sit?

Respondeo. In primis, si aliud sit ibi Altare, aut in Sacristia ubi ea ruina metuenda non sit, ad illud Sacerdos, si possit, Hostiam sacram cum Calice deferat, et Missam compleat. Si non, Rubrica Missalis, de Defect. tit. 10. num. 2. hæc habet : *Si timeatur incursus hostium, vel alluvionis, vel ruina loci ubi celebratur, ante consecrationem dimittatur Missa : post consecrationem Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacra-*

menti, omissis omnibus aliis. At hic supponitur perfecta utriusque speciei consecratio. At consecrato tantum corpore, ut in casu, teneturne etiam sanguinem cum vitæ periculo consecrare, ne Sacrificium ramanear mancum et imperfectum? Nequaquam, inquit cum *Quarto Bened. XIV*, de Sacrif. Mis. lib. 3. cap. 14. num. 13. Neque enim Sacerdos voluit imperfectum facere Sacrificium, quod quidem esset intrinsecus, et per se malum, sed animum perficiendi habuit, quamvis gravi inopinato detentus impedimento perficere non potuerit. Adde periculum, ne demum Sacerdos pereat, nec Sacrificium compleat, et Sacramentum profanationi exponatur. *Sylv. in D. Thom.* 3. p. qu. 38. art. 6. *Cabassut.*, et *Tolet. Instr. Sacerd.* lib. 2. c. 9.

MENSE OCTOBRIS.

CAS. I. — Lucianus Beneficium in mense Octobri resignavit Lucio, nihil cogitans de quibusdam fructibus Censuum in Natalitiis Festis Domini maturandis et exigendis. Quibus advenientibus, horum fructuum memor, eosdem a Resignatario petit pro rata temporis, quo ipse Beneficium possederat. Qu. An juste petat.

Respondeo negative. Non desunt quidem, nec exigui nominis DD., qui Lucianum resignantem jure eos fructus pro rata petere affirment. Et ratio ipsis est, quia fructus civiles dietim maturantur, ideoque de die in diem illos Beneficiarius sibi lucratur. Quare comparari debent naturalibus mixtus maturatis, et separatis a solo, ut pro rata maturationis ad resignantem spectent, et potissimum in beneficiis curatis, in quibus resignans munus suum exercuit, portans pondus diei et æstus, usque ad admissam et signatam a Pontifice supplicationem, *Honded. consil.* 85. num. 8. vol. 2. *Bellet. de Bon. Cler.* § 16. n. 5. et *Antonell. de Regim. Eccl.* l. 3. c. 10. n. 1.

Verum communiter negant Beneficialistæ, probavitque Rota coram *Cavallerio* decis. 194. et part. 2. Re-

cent. 278. et ea quidem omnibus probatissima ratione quod Resignans censeatur eos fructus sponte remisisse, ac Resignatario donasse. Cum enim potuerit illos sibi in actu resignationis reservare, et non fecerit, omne jus quod sibi esset, a se abdicasse judicatur, *Loter. de Benef. lib. 1. q. 44. num. 52. Censius de Censib. q. 70. n. 19. et de Luca de Benef. disc. 34. num. 3. et disc. 84. num. 5.* qui observat, lex eadem ratione peti discrimen inter vacationem per obitum, et per voluntariam resignationem; ut scilicet in priori quidem civiles fructus pro rata debeantur hæredibus Defuncti, non item in posteriori, ut etiam notat *Panimoll. decis. 20. num. 16, etc.* Atque hinc pariter derivatur responsio ad argumentum pro contraria sententia expositum nempe obtinet quidem in necessaria, non autem in voluntaria dimissione.

Quin etiam addit *Panimoll. loc. cit.* Licet fructus civiles dietim maturentur, tamen actio ad eos petendos non oritur, nisi in fine termini, in quo integre maturantur, et a debitore solvendi sunt. Quare nec tempore resignationis potest resignans eos exigere; et si forte exegisset, quantumvis pro rata tantum decursi temporis, teneretur eos Resignatario restituere. Atque ita consultus respondit Noalis consil. 64. in favorem Rmi. Grimani Venetiarii Patriarchæ, et contra Emin. Corneliū, qui quum mense April. 1644. Patriarchatum Grimano resignasset, et paulo ante quosdam afflictus domorum, et officinarum Venetiis existentium exegisset, ad restitutionem defectu actionis, eum teneri demonstravit. Idque ratione *voluntariæ dimissionis*. Hinc in translatione Episcopi facta per Papam *motu proprio* de una in aliam Ecclesiam, quum dimissio non sint simpliciter voluntaria, eidem pro rata civiles fructus deberi usque in diem dimissionis iidem asserunt *Panimoll., de Luca, et Rota* ubi supra.

CAS. II. — Didymus confitetur, se breviores Archibusetos, et Pugiones quosdam detulisse, etsi audierit ejusmodi arma esse sub censuris prohibita. Qu. I. Quænam sint arma revera prohibita? II. Num ea portantes censuram aliquam incurrant?

Respondeo. Didymus vel Clericus est, vel Laicus. Si Clericus, eidem arma quævis sive offensiva, sive defensiva, ut aiunt, a Sacris Can. prohibita sunt; et quidem sub pœna *excommunicationis*, sententiæ tamen ferendæ, ut patet textu expresso cap. Clerici 2. de vita et bon Cleric. *Clerici arma portantes, et usurarii excommunicentur*; et Clement. cap. Diœcesani 1. eod. tit., et alibi. Possunt tamen licite arma Clerici deferre ex justa causa, puta dum iter faciunt, ad sui defensionem contra viarum grassatores, et Latrones, Glossa in d. c. Clerici; et ex recepta consuetudine, *Pirrhing*, in id cap. et alii. Sed Didymus Laicus est, ut supponitur in casu. Itaque.

Ad I. Quæ arma apud nos, et in toto statu Ecclesiastico prohibita sint, patet ex Constit. Pii IV. Cum vices 49, et Pii V, Cum vices 145, confirmatis, et innovatis ab Alex. VIII, Const. Etsi cuncta 1690. a Clem. XII, In supremo 1754. ac demum a Bened. XIV, Securitatem 1752. scilicet *scopuli vulgo archibusetti, Pugiones, cultri, parvæ sicæ, aliaque arma mensuræ brevioris tribus palmis, utpote ad cædem clam, et dolose inferendam apta.* Disputatum est, an mensura in scopulis præscripta, intelligeretur de sola canna, quod asseruit *Cherubin.* Schol. 2. in Constit. Pii IV; sed declaratum postea fuit scribit *Thesaur.*, de pœnis part. 2. v. Arma cap. 9. capsam quoque comprehendere; imo addit, ex consuetudine mensuram trium palmorum ad duos palmos esse coercitam, quemadmodum de archibusettis statuerat Pius IV, cum pugiones in statu Ecclesiæ communiter bipalmares ferantur, quod etiam sua ætate notavit *Comitol.* Resp. lib. 6. quæst. 12. num. 4. Itaque erit maxime, quæ sit communiter tolerata in locis consuetudo, perquirendum.

Ad II. negative. Vulgo quidem creditur in deferentes breviora quædam arma latam esse pœnam excommunicationis. Sed in citatis Constitutionibus nulla legitur lata, aut communita excommunicatio; sed tantum pœnæ *rebellionis, et læsæ majestatis* a jure inflictæ decernuntur. Sed video unde error ortus sit. In Bullis pianis fertur pœna suspensionis ipso facto a divinis, et ex-

communicationis in Legatos (exceptis Legatis a Latere qui tantum Pontificis indignationem incurrere dicuntur), in Gubernatores, et Ministros licentiam dantes ejusmodi arma impune deferendi. Et additur *prædictas pœnas incursuros*, qui tali licentia utantur. Hinc *Comitol.* loc. cit. opinatus est, eos saltem excommunicationem incurrere, qui tali licentia uterentur. Verum ut bene observat *Thesaur.* loc. cit. *prædictæ illæ pœnæ intelligendæ sunt pœnæ rebellionis, et læsæ majestatis a jure civili statutæ, non sancitæ jure canonico suspensionis, et excommunicationis.* Cur enim ejusmodi arma retinentes et deferentes cum vetita Ministrorum licentia, Canonicas pœnas incurrant, non vero, qui eadem retineant et deferant sine ulla licentia? Nam paria omnino sunt quoad pœnas incurrendas non habere licentiam et habere inutilem et nullam, *Fælin.* in cap. cum causa, de Off. deleg. Itaque nulla censura, sed *prædictæ tantum civiles pœnæ incurruntur, tum etiam pœna triremium ad septennium, ac etiam in perpetuum arbitrio, etc.,* ut in Edicto Clem. XI, 2 Jan. 1708.

CAS. III. — Nilus Parochus, cui notum est, Sacerdotem præcedenti die bis Missam celebrasse, ut in sua Ecclesia celebret, permittit. Qu. An licite?

Respondeo negative. Nam præter pœnas ab Ordinario juxta Sacros Canones infligendas, can. sufficit de consecr. distinct. 1. et quas comminatur Synodus Diœc. Bononien. l. 1. cap. 4. § fin., Sacerdos bis eadem die celebrans fit eo ipso irregularis. Ita S. Cong. Conc. in Placentina 11 Januar. 1710. *Excepto die Nativitatis Dominicæ, nisi necessitatis causa suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die unam Missam solummodo celebrare; et si bis celebret in eadem die, fit irregularis.* Causa necessitatis, quæ hic tangitur, apud nos supponi nequit, Ergo Sacerdos iste Ecclesiastica sanctione est irregularis. Parochus autem in sua Ecclesia ecclesiasticarum sanctionum, ac legum de jure custos est. Ergo nequit, ut Sacerdos in sua Ecclesia celebret, ullo modo permittere.

MENSE NOVEMBRIS.

CAS. I. — Palemon, ut Uxorem aleret, plura debita contraxit partim ex mutuo, partim ex furto; et moritur, quin habeat unde solvat. Post ejus mortem, Uxor ad Confessarium accedit petens, an ipsa ex bonis suis teneatur debita a Viro pro se facta solvere. Qu. Responsio?

Respondeo affirmative juxta inferius explicanda. Percelebris est quæstio: an debita ex mutuo vel a Patre, vel a Marito ad alendam familiam contracta, ubi ii non sunt solvendo pares, teneantur Filii, vel Uxor ex propriis bonis solvere, de qua multa DD. ex præclare Bossius toto cap. 24. de aliment. obligation. Negant plures, eorumque argumenta duplici præsertim principio nituntur. Primum est, in Marito paupere (idem dic de Patre relate ad Filios) suspendi quidem, sed non extinguï, adeoque adhuc esse obligationem alendi Uxorem. Ergo si alieno ære aluit, suam obligationem implevit; unde ipse tantum ad solvendum obligatur. Alterum est, actionem mutui repetendi esse personalem; ac proinde contra solum debitorem, cui mutuum datum est, actionem competere. l. non adversus 15. C. si certum petatur, et l. eum cui 15. C. de action. et obligat. Et merito, quia qui mutuum accepit, is solus pecuniæ mutuatae Dominus efficitur, et ut Dominus de ea disponere potest. Ergo nulla mutui repetendi relinquitur actio contra Uxorem. Fusius apud Sanchez, qui ita opiniari potius videtur, et DD. recenset de Matrim. lib. 9. disp. 4. n. 28 et 29.

Qui affirmant, sic differunt. Maritus inops, etsi radicali obligatione teneatur ad alendum Uxorem, dum tamen impotens est, actuali obligatione non tenetur; nemo enim tenetur ad impossibile, et l. etiam, l. maritum ff. solut. matrim. Ergo si ut aleret, debita contraxit Uxor, in cujus utilitatem contracta sunt, tenebitur solvere, si Maritus non sit solvendo. Nam si qui rem alienam accepit, non est solvendo par, datur ac-

tio contra eum, ad quem res ipsa non quidem ex causa onerosa, sed *ex causa lucrativa* pervenit, l. eum servum, et l. si et me, et Titium ff. si cert. petat. Deinde iniquum est, ut quis alienis rebus ditetur, et qui ex re aliena factus est ditior, restituere tenetur id, in quo ditior factus est, l. 2. § æquissimum ff. ad l. Rhod. de jactu; ubi dicitur si fluctuante navi, mercium jactus factus est detrimentum debere esse commune etiam iis, quorum merces propter illum jactum salvæ factæ sunt. Atqui uxor in casu ex pecuniis a Marito mutuo acceptis ditior facta est; namque Marito impotente, ipsa se uxor alere tenetur. Ergo si ex mutuis illis alita est, rebus suis pepercit, et ditior facta est. Adde quod naturali lege. Uxor non modo seipsam, sed et inopem Maritum alere ipsa teneatur. Ergo æs alienum ad alendam Uxorem a Marito paupere contractum vere dici potest debitum ipsum Uxoris; adeoque Marito impotente ad solvendum, ipsa tenetur solvere. Postremo etsi ex toto tit. ff. ad S. C. Macedon. non tenetur Pater solvere mutuum a Filiofamilias contractum; tamen si mutuum illud conversum fuerit in utilitatem Patris, aut in rem, ad quam Pater teneretur, tenebitur ipse restituere, l. sed Julian. 9. § proinde ff. eod. tit. cap. quod quibusdam de solut., etc. ad hoc, eod. tit. et l. 4. ff. dein rem verso. Ergo a pari. Ita *Barthol.* in l. his solis ff. de condict. indeb. et *Corneus* et *Angelus*, et *Jason* ibid. *Surd.* de aliment. tit. 8. privil. 48. *P. Barbosa* in l. si constante 25. ff. solut. Matrim., *Costa* de subsidiar. remediis remed. 12. *Fagundez* in Decal. l. 4. c. 2. n. 54., et *Bossius* loc. cit. et alii multi apud ipsos.

Hæc autem opinio nobis est probabilior, utpote quæ naturali juri et æquitati multo conformior est, aditumque præcludit litibus et scandalis, quæ ex priori sententia oriri facile possunt in Republica, ut bene *Bossius*, et *Fagundez* avertunt. Multo autem magis obtinet hæc sententia in rebus furto ablatiis juxta doctrinam *D. Thom.* 2. 2. q. 62, a. 7. in corp. Nec puto, inquit *P. Concina* l. 6. in Decal. c. 11. q. 12. vel ipsos adversarios inficiari, quod Uxor ditior facta restituere teneatur pecunias furto ablatas. Neque demum difficile

est, ex dictis argumenta prioris sententiæ diluere, et qui plura desiderat, consulat *Bossium* aliosque loc. cit.

Duo potius ad rem præstat animadvertere. I. Quantum Uxor in casu solvere teneatur? Et distinguere oportet. Vel enim tempore, quo maritus erat pauper, inops quoque erat Uxor vel non. Si primum, supervenientibus sibi divitiis tenebitur tantum eam debiti partem solvere, quæ ab ipsa consumpta est, id est pro rata alimentorum sibi correspondente, eo quod nihil aliud in sui utilitatem vere conversum sit. At si erat dives, tenebitur Uxor integra debita solvere. Nam dum potest tenetur ipsa maritum inopem, et filios naturali conjunctionis jure alere. Unde totum debitum in ejus utilitatem, sive ad supplendam actualem ejus obligationem contractum est. Advertendum est II. Uxorem ad ea debita minime obligari, si maritus, etsi moriatur solvendo impar, fuisset tamen solvendo par tempore, quo debita contraxit. Tunc enim cum in actu teneretur Uxorem alere, nihil commodi ex alieno ære Uxor percepit. Itemque non tenebitur. Si Maritus post debita in paupertate contracta, auctis facultatibus effectus est solvendo. Cum enim supervenientibus divitiis viri obligatio reviviscat, cessat in Uxore omnis ratio sive utilitatis, sive æquitatis, ut solvat, *Bossius* loc. cit. n. 1334, 1335.

CAS. II. — Demetria a Fratre Viri sui per vim carnaliter fuit cognita; itemque ex gravi metu cum ejusdem Viri sui Patruo copulata est. Qu. An jus amiserit petendi debitum?

Resp. negative in priori, affirmative in posteriori. Ratio primi patet ex reg. 23. de reg. juris in 6. Nam sine culpa, nisi subsit causa non est aliquid puniendus; nec proinde jure suo privandus est; uti etiam ex cap. Discretionem, de eo qui cognovit, clare colligitur: Sed nec affinitas... ei debet officere, quæ ejusmodi iniquitatis particeps non existit, cum suo jure non debeat sine sua culpa privari. Unde nec a viro mulier vi oppressa dimitti potest, *D. Thom.* in 4. disp. 35. a. 1.

Ratio secundi est, quia sufficienter est voluntarium crimen, quod ex metu quamvis gravi admittitur, can. Quisquis 80. 11. q. 3. Unde can. Omnes 52. q. 7. *si mulier metu vel alia simili ex causa inducatur ad fornicandum, non excusatur, quin possit dimitti Sylv. in suppl. 5. part. q. 62. a. 1.* Scio quosdam aliter opinari, eo quod credendum non sit Ecclesiam suis pœnis velle eos mulctari, qui gravi metu compulsu ejusdem præcepta transgrediuntur, ut de pœna excommunicationis scribit *Navar. Summ. c. 27. n. 6.* Sed in primis alia est excommunicationis pœna gravissima, alia simplex juris alicujus privatio. Deinde satis clara sunt, quæ cap. Sacris de his qui vi, contra *Navarri* opinionem leguntur: *Licet metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale crimen incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.*

CAS. III.— Capellanus, absente Parocho dum Populo ex terræ motu conterritus concionaretur, ad eliciendam animorum conversionem inanes prophetias retulit, et Scripturæ verba, ut serviret themati, in sensum alienum, et dissonum transtulit. Qu. An pœnam incurrerit?

Respondeo. Excommunicationis pœnam, nisi alias excusetur, summo Pontif. reservatam incurrisset; si quidem attendatur Constit. Leonis X, in Conc. Lateran. Supernæ Majestatis 24, ubi de Prædicatoribus verbi Dei hæc statuuntur § 4. *Ut Evangelicam veritatem, et S. Scripturam juxta declarationem, interpretationem, et ampliationem Doctorum, etc., prædicent et explanent nec quidquam ejus proprio sensui contrarium aut dissonum adjiciant.* Et § 5. *Ne de cœtero in sermonibus suis publicis alia quæque futura, etc., et alienas inanes divinationes asseverando, aut alio quocumque modo tractanda assumant.* Et § 8. *Si qui autem contra., quidquam ausi fuerint, ultra pœnas contra tales a jure statutas, excommunicationis etiam sententiam, a qua non nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constituti, absolvi possint eos incurrere volu-*

mus. Sed valde dubitat ex *Cajet.*, et *Navar.* *Suarez* disp. 22. sect. 6. n. 8., an hæc et aliæ excommunicationes in ea Bulla contentæ sint usu receptæ. Vid. *Thesaur.* de Pœnis, v. Prædicantes.

MENSE DECEMBRIS.

CAS. I. — Nicander e carcere dimissus est cum juramento se præsentandi requisitus a judice. Postea certior factus, sibi ex processu mortem imminere, a Judice requisitus aufugit. Qu. An teneatur redire, et juramenti fidem servare?

Respondeo. Spectato casu in terminis, negative resolvendum est. Ac ne putes, nos quidquam a communibus, probatisque doctrinis de juramenti obligatione recedere, concedimus equidem, textu expresso *Alexand. III.* cap. Si vero 8, de jurejur.. non licere, *quemlibet contra juramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ*; adeoque in quovis temporali periculo hominem Deo obligari, ut impleat, quod per nomen ejus promisit; et talis obligatio non tollitur in foro conscientie, quia magis debet damnum temporale sustinere, quam juramentum violare, *D. Thom.* 2. 2. q. 89. art. 7, ad 5. Unde non credimus inquirendum, et distinguendum cum *Navar.* sum. cap. 12. num. 18., et *Covarruv.* lib. 1. Variar. c. 2. n. 7., aliisque, an mors juste an injuste credatur infligenda. Sed tantum in casu evidentis injustitiæ id obtinere, ut secluso scandalo, ac religionis contemptu, juramenti relaxatio a legitimo Prælato impetretur, ut innuit *Angelicus* ibid.

Itaque responsio hæc nostra nititur probatissimæ distinctioni, quam faciunt *Suarez*, de relig. l. 2. cap. 10. n. 14., et *Concina* lib. 5. in Decal. diss. 6. cap. 5. quæst. 10., et alii communiter. Si Nicander, præviso mortis periculo, jurasset, se ad carcerem rediturum, obligaretur juramento, sive utraque pœna carceris, et mortis justa foret, sive injusta. Et quidem si justa sit,

asserunt communiter Theologi, quia juramentum est de re justa et sancta, ejusque observatio virtutem respicit, et publicum bonum. Sed eadem ratione tenebitur juramento, quamvis alterutra, vel utraque pœna injusta sit. Nam impleri potest sine discrimine salutis æternæ; imo ipsa rei arduitas efficit, ut juramenti observatio sit actus fortitudinis et patientiæ, uti ob datam fidem est actus fidelitatis et religionis. Neque vero Nicander censendus esset, se occidere, vitamque suam prodigere; sed tantum periculo se exponere, mortemque non fugere. Quod non modo intrinsece malum non est, sed potius ob Sacramenti religionem, opus virtutis et religionis. Atque ejusmodi periculum subire ex justa et rationabili causa tenemur omnes, ut satis notum est.

At vero si Nicander se rediturum juraverit absque ejus periculi prævisione: adeo ut facto juramento mortis periculum supervenerit, non tenebitur juramento. Nam ubi res sit notabiliter mutata sive in se ipsa, sive in jurantis cogitatione, quod perinde est, juramentum non tenet. Juramentum enim, uti et votum, ultra jurantis intentionem non extenditur, doctrinæ hæ sunt communissimæ ubi de *juramento et voto*. Jam vero in casu, post editum juramentum et ex processu, mortis periculum Nicandro imminere cognitum est, eique nihil tale cogitandi tanti periculi nuncius advenisse videtur. Igitur ex mutatione tam gravis circumstantiæ ad reditum non tenetur. Neque vero dixeris: Nicander carcere detentus, si non jurasset, non fuisset dimissus; adeoque, si non jurasset, idem periculum ipsi impendisset: quare præsumendum est, illum fuisse juraturum, etsi periculum prævidisset. Nam reponitur, non esse inquirendum, quid fuisset factururus, sed quid reipsa fecerit; cum conscientiæ forum non præsumptionibus, sed facto et veritate innitatur. Igitur cum reipsa non juraverit Nicander, se rediturum cum præviso mortis periculo, de hoc periculo postea certior factus juramenti religione non obligatur.

CAS. II. — Onesius sciens Olimpiam Sponsam suam de futuro fuisse fornicatam, et ipse eamdem cognovit,

ignorans sibi jus fuisse a Sponsalibus resiliendi. Nunc de hoc jure conscius vult a Sponsalibus resilire. Qu. An juste ?

Respondeo negative. Jo. Philippinus, qui integro volumine de Privilegiis ignorantiae, non ignoranter tamen, ignorantiae privilegia amplificanda suscepit, cap. 26. privil. 3. asserit Onesio adhuc esse jus resiliendi, ea ductus ratione, quod tali cum ignorantia sponsam cognoscens *non censetur sponsalia ratificare*, citans *Dian.* tom. 2. Coordin. tract. 6. resol. 14. num. 5. et *Coninch.* de Sacram. disp. 23. dub. 10. num. 76.

Verum dixeris, cum Sponsalia Onesii valida supponantur, et nisi dissolvantur, in suo valore subsistant, non oportere ut ratificentur, sed sufficere ut Onesius sponsæ injuriam remittat, eique reconcilietur, ut juri suo cessisse dicatur. Siquidem non alia de causa competit sponso jus resiliendi a sponsa, quæ fornicata sit, nisi ob injuriam ejus fidei irrogatam. Atqui sive sciat, sive ignoret jus resiliendi, dum tamen fornicationis non ignarus cum ipsa copulam habet, censetur eam injuriam remittere, eique reconciliari; igitur et juri suo cedere. Patet ex communi doctrina de divortio Conjugum, et jure negandi debitum ex *D. Thom.* 4. dist. 35. q. unic. art. 1. scilicet conjuges conscii fornicationis habitæ post Matrimonium se cognoscentes amittunt jus petendi divortium. Ergo a pari. Imo in terminis, et absolute remitti jus recedendi a sponsalibus ob sponsæ fornicationem, per copulam sponsi ejus fornicationis non ignari, docent *Cordub.* sum. q. 49. *Lopez* 1. p. Instructor. cap. 77. et alii. Neque aliter mihi videntur docere *Diana* et *Coninch.*, nam loc. cit. loquuntur in hypothesi, quod sponsalia invalida fuerint ob causam ignoratam, aut deceptionem, ut patet legenti; adeoque merito requiritur, ut ea sponsus *censeatur ratificare*. Secus autem, ubi sponsalia valida fuerint. Atque ita *Diana* ipse sentire omnino videtur, dum *ibidem* concludit: *Unde ego his diebus consului, non potuisse quemdam a sponsalibus resilire: quia post fornicationem sponsæ, illam carnaliter cognoverat.*

CAS. III. — In Ritual. Rom. præcipitur, ut Missa *pro sponso et sponsa* celebretur juxta præscriptum in Missali Rom., ubi hæc habentur: *Si benedictio Nuptiarum facienda sit die Dominica vel alio die festo, dicatur Missa de Dominica, vel festo.* Acriter inter duos Parochos disputatum est, an *ly die festo* intelligendum esset tantum de festo de præcepto, an de quovis festo duplici. Qu. Resolutio.

Respondeo. Parocho asserenti Rubricam illam Missalis loqui de *die festo de præcepto* non levia sive ex ratione, sive ex auctoritate suppetunt argumenta. Ex ratione quidem. Nam dies festus absolute prolatus communissime festus de præcepto intelligitur. Deinde idem vel ipsa Rubrica intelligere videtur, dum ait *die Dominica, vel alio die festo.* Nam apud legum peritos pronomen *alius* est relativum ad præcedentia, et repetitivum similium; ut ideo alius sit dies festus *talis* festus, *qualis* Dominica, id est de præcepto. Auctoritate vero; quia ita explicuit celebris *Gavantus* part. 4. tit. 17. n. 22., et sentiunt *Meratus* part. 1. tit. 4. n. 10, et *Guyet* lib. 4. cap. 21. q. 22.; imo et *Benedictus XIV.* Instit. 15. vol. 4.

At nihilominus Parochus asserens Rubricam intelligi oportere de quovis festo duplici cohærentius ad Rubricarum mentem opinari videtur. Nam generalis Rubricarum lex est, ut nulla Missa privata votiva in festo duplici celebretur, nec pro re gravi, non pro publica necessitate, aut alia quavis de causa; sed tantum sollemnis Missa, vel cantata permittitur. Imo ne Missæ quidem privatæ pro Defunctis præsentē Cadavere permittuntur, quibus tamen tantopere favent Rubricæ, et S. R. C. Decreta, nisi forte una tantum loco sollemnis, ubi defectu ministrorum nequeat ista celebrari. Quis ergo sibi suadeat pro simplici privata causa, qualis est sponsorum benedictio, votivam Missam permitti in omnibus festis duplicibus utcumque solemnioribus, etiam 1. et 2. classis, quæ non sint de præcepto, ut festum S. Marci, Titularis Parochiæ, etc.? Itaque recitata illa Rubrica Missalis ad Missam *pro sponso et sponsa*

intelligenda est de festo duplici ad normam Rubr. general. tit. 4, et Rubricæ præmissæ ad Missam SS. *Trinitatis* et *pro eligendo summo Pontifice*, quibus sub Rubricis Missa pro sponsis omnino comprehenditur, ubi perpetua sit exceptio, *nisi fuerit Dominica, vel officium duplex*, vel *quando festum duplex non occurrit*. Atque ita generalis observat consuetudo, et docet *Haldem*, part. 3. tit. 7, et pluribus ostendit, objectaque solvit *Cavaller*. tom. 4. decr. 5. num. 4.

ANNO MDCCLXXXI.

MENSE JANUARI.

CAS. I. — Emygdius et Eugenia diu a Parentibus impediti, ne contraherent, ad Ecclesiam Parochialem convenientes se ad septum Altaris sistunt. Dum Parochus completa Missa de Altari descenderet, ne elatis vocibus rumor in Populo excitaretur, Emygdius, vidente Parocho et aliis, annulum in Eugeniæ digitum tacitus immisit, et ambo abierunt. Qu. I. An valide contraxerint? II. An pœnam aliquam incurrerint?

Respondeo ad I. valide. Equidem certum est, annuli subarrhationem, si per se ipsa spectetur, esse signum valde dubium, et æquivocum, cum fieri possit ad jocum aut etiam ad impudicum affectum referri, ut notat *Panorm.* in c. ult. de Desponsat. Impub. *Mascard.*, de probation. concl. 1024. n. 2. *Menoch.* de Præsumpt. lib. 3. præ. 1. n. 1. et 2. et *Rossia.*, Contract. 14. de Sponsal. Prænot. 3. assert. 5, etc. At certum est pariter ejusmodi annulli immissionem iis posse circumstantiis convestiri, ut sit verum signum consensus Matrimonii sive de præsentis sive de futuro, ut perdocte cum cit. DD. *Bossius*, de Matrim. Contr. cap. 3. ? 33, ubi late circumstantias et modos enumerat, quibus talis esse

jure præsumatur. Sed cæteris missis, ad rem nostram, hæc annuli subarrhatio Matrimonii consensum satis declarat, cum sponsalia, seu tractatus de Matrimonio præcesserint, seu in apparatu Matrimonii, ac præsentē Sacerdote in Ecclesia, aut ad Ecclesiæ fores traditur. Ejusmodi enim circumstantiæ efficacissimam faciunt consensus mutui præsumptionem ac probationem. Nam Cap. Tuæ nobis, ult... de Desponsat. Impub. habetur: *Cuidam nobili desponsavit, qui subarravit eandem consensu præstito; ubi Glossa: et hæc subarrhatio fit per immissionem annuli juxta illud, annulo suosubarrhavit me.... Et dummodo constet de subarrhatione, præsumitur Matrimonium.* Unde inepte nonnulli laudatum textum ad sola sponsalia detorquent, uti etiam ostendit ibid. Bossius num. 146. Et confirmatur ex cap. Tenor de sent. et re judic., ubi Clem. III. in causa inter R. et M. Mulierem, sub pœna excommunicationis interdicte R. a Muliere recedat, quia *mulier suos testes offert ad probandum, quod idem R. eam desponsationes annulo publice subarrhasset.* Denique caus. 27. q. 2. can. 14. et 15. *Si qui uxorem desponsaverit, vel eam subarrhaverit,* verum in Matrimonium consensum præbuisse decernitur. Atque ita sensere in d. cap. ult. de Desp. Impub. Butrius, Hostien., Jo. Andr., alique relati a Francis. Notino, De ritu Nupt. comparat. 11. n. 48.

Hæc quidem generatim de jure antiquo. Sed ut apposite subdit Bossius num. 144, ex eod. Molino, aliisque ibi citatis, si in prædictis casibus, et circumstantiis in quibus, annuli tradito de jure antiquo Matrimonium inducebat, eandem fiat coram Parocho, et testibus, etiam de jure novo Tridentini Matrimonium consistet, cum Tridentinum sess. 24. c. 1. de reform. Matrim. nihil novi nisi ejusmodi formam, ac solemnitatem pro matrimonio validitate induxerit. Ergo validum erit in Casu Matrimonium. Nam in casu, annuli immissionem tractatus Matrimonii inter Emygdium et Eugeniam præcessit, imo in Parentum dissensu etiam aperti conatus ad contrahendum, eaque facta est in Ecclesia coram Parocho et testibus, qui eam cæremoniam inspectantes satis superque intellexerunt, eandem ad Matrimonium contra-

hendum fuisse adhibitam. Ergo satis superque eos valide contraxisse demonstratum est.

Ad II. Non est dubium gravis culpæ reos esse, qui non præmissis denuntiationibus contra Ecclesiæ statuta in Concilio Lateranen. sub Innoc. III, ut habetur Cap. Cum inhibitio, de Clandest. Despons., et Trident. cit. c. 1. sess. 24. Matrimonium contrahere præsumpserint. Quoad pœnas vero. De jure communi decreta quidem est pœna *triennalis suspensionis*, ferendæ in Parochos, seu Sacerdotes de licentia ejusmodi Matrimoniis assistentes, d. cap. Cum inhibitio: *Per triennium ab officio suspendatur, graviter puniendus, si culpæ qualitas postulaverit*, approbata a Trident. cit. cap. At in contrahentes nulla certa pœna decreta est, sed tantum d. cap. § final. præscribitur, ut sic contrahentibus *condigna pœna injungatur*.

At vero huic sanctioni inhærentes locorum Ordinarii ad tollendos abusos qui irrepserant, in Synodalibus constitutionibus varias pœnas decrevere, etiam interdicti, vel excommunicationis, ut legitur in Synodis Toletena, Salmanticensi, Neapolitana, aliisque. Porro in Diœcesi Bononien. usque ab an. 1700, per speciale Edictum bo. me. Jacobi Card. Boncompagni, sub die 1 Septembr., innovat 22 Septembr. 1701, Parochis quidem culpabiliter assistentibus infligitur pœna *suspensionis a divinis ipso facto incurrendæ*; contrahentibus vero pœna *excommunicationis majoris latæ item sententiæ et reservatæ*; tum etiam pœnæ carceris, exilii, aliæque promodo culpæ. Quod quidem decretum specialiter quoque innovatum fuit a Benedicto XIV, 31 Martii 1732, et Confirm. Instit. 13 vol. 2; tum a Card. Malvetio 8 Julii 1761, et nuper, præter generalem præcedentium Edictorum approbationem, ab Eminentissimo Card. Joannetto Ecclesiam hanc fauste feliciterque gubernante, sub die 12 Martii hujus an. 1782.

CAS. II. — Sergius Parochiale beneficium per resignationem obtinuit cum onere solvendi Prædecessori suo pensionem scut. 50, in duobus terminis, id est in Nativitate S. Jo. Baptistæ; et in Natali Christi Domini.

Paucis post annis moritur resignans sub finem Aprilis; et hæredes petunt, ut Sergius ratam termini solvendam in festo S. Jo. Baptistæ pro rata maturationis solvat. Qu. I. An revera iisdem, et II. Quantum solvere teneatur?

Respondeo ad I. Difficultas est: An pensiones ante Pensionarii obitum maturatæ sed inexactæ, post ejus mortem solvendæ sint Hæredibus, an Cameræ Apostolicæ debeantur? Ex iis, quæ late disputavimus ad Cas. I. Octob. 1779, perspecte habens fructus Beneficiorum inexactos post Beneficiati obitum, de Jure Spolii fuisse olim Cameræ Apostolicæ solvendos, sed nunc post Transactionem a Bened. XIV. firmatam sub die 19 Februar. 1745, Beneficiati Hæredibus adjudicari. At modo quæritur, num quod de inexactis fructibus Beneficiorum diximus, de inexactis quoque Pensionibus dicendum sit?

Videtur affirmative respondendum. Idque ex ipsis terminis Instrumenti, quo inter Cameram Apostolicam, et Clerum Bononiense Transactio illa perfecta est. Ibi enim generaliter disponitur non modo pro Beneficiatis, sed pro quibuscumque personis Capituli et Cleri, et relate ad omnes, et quoscumque fructus non tantum naturales, sed etiam civiles, ad quos certe pensionales fructus revocantur: *Che li Collettori, e Succollettori, ed altri Ministri della nostra Camera non abbiano in avvenire ragione, ed azione veruna contro gli Eredi tanto ex Testamento, che ab intestato delle persone del detto Capitolo, Clero, e Beneficiati, per causa de' frutti naturali, etc.; ne per causa altresì de' frutti Civili, che in loco vita si trovassero maturati, e da essi non esatti, e non percetti.* Si ergo omnes hujus Cleri, et personæ, omnesque fructus *inexacti* experimuntur, cur quæso Pensionarii, et pensionales fructus excludentur?

Quid vero, si et satis clare in ea compositione eodem comprehendit, et comprehensos esse declaravit Chirographo suo Benedictus? Quod ut appareat, perpende quæso quid pro parte Capituli, et Cleri Bononiensis postulatum sit, et una concesserit amantissimus Pontifex. Scilicet, ut Compositiones stipulatæ in Ins-

trumentis firmatis a suis Prædecessoribus, et præsertim ab Urbano VIII, *secundum veros, et plenos eorum tenores*, nova transactione ad fructus inexactos extenderentur. Porro quinam fuere præcedentium Instrumentorum tenores? *Che per l'avvenire in perpetuo la Camera Apostolica, e li suoi Officiali, e Ministri si debbano astenere dalla essazione, e raccolta d'ogni, e qualunque spogli non pero acquistati da illecita negoziazione, delle persone del Capitolo, e Clero di Bologna, etc., per causa, ed occasione di qualunque Canonicato, dignatà, o Beneficio Ecclesiastico; non però Concistoriale, e di qualunque pensione, e rendite Ecclesiastiche, etc.* somm. dell' Instrumento etc., celebrato in Roma l'an 1659. adi 7 Febbraro, e Moto Proprio Urb. VIII, die 7 Maii 1659. Itaque in priori illa Transactione expresse comprehenduntur spolia, et fructus *per causa, ed occasione di qualunque pensione, e rendite Ecclesiastiche*. Igitur satis expresse etiam comprehenduntur relate ad fructus inexactos. Nam in Benedictina Compositione sic concluditur. « Illisque » omnibus firmis, et in suo pleno robore, et observantia » remanentibus, et non alias, aliter, etc. ut supra stipulatas compositiones, etc. ampliavit et extendit ad » fructus inexactos, illos scilicet omnes, et quoscunque fructus Civiles, et naturales, ac cujuscunque » alterius generis, et speciei decursos, et maturatos » ante obitum dd. RR. Canonicorum, Ecclesiasticorum, » et Beneficiatorum, etc. quorum per decessum inexacti, nec percepti reperientur, quos in memoratis antiquis Compositionibus comprehendit, et comprehendit, ac pro istiusmodi effectu a spolio Camerali immunes quoque, et exemptos esse, et pro talibus haberi, reputari, et observari debere voluit, et declaravit. » Instrum. Transact. super Inexactis sub die 19 Februar. 1745.

Cæterum si alia fuerit Transigentium mens, quæ consuetudine firmata videatur, consuetudini cedendum erit donec saltem aliter fuerit provisum. Super prima compositione sub Urbano VIII. dudum fuerat disputatum. An etiam *inconsumpti fructus, et incommixti*, de quibus

bus non videbatur satis expresse cautum in Instrumento, esse in ea Compositione comprehensi? Re ad Illustrissimam Congreg. Spolior. delata resolutum est, in ea fuisse comprehensos, et pro comprehensis declaratos, sub dieb. 4. Octob. 1707, et Maii 1709. Porro idem videretur expectandum super dubio, de quo agimus, si ad ejusdem Cong. judicium referendum esse præstaret. Nam Beneficia hæc nostra sive pensione affecta sint, sive non, proportionatas pro inexactis fructibus, sive a Rectore, sive a Pensionario percipiendis, taxationes quotannis Capituli subcollectoribus solvunt, quæ ad Cameram Apostolicam juxta prædictam compositionem pro inexactis transmittuntur.

Ad II. Ex regulis, quas de Pensionibus tradunt Canonistæ, ipsique nos exposuimus ad Cas. I. Maii 1780, habes, quid Sergio respondeas. Scilicet monendus est, annum solvendæ pensionis non esse computandum a die termini, in quo pensionem solvit, sed a die in qua Pensio ipsa constituta est. Quare si sub finem Aprilis Pensio fuisset constituta, quemadmodum sub idem tempus annus constitutæ Pensionis terminaretur, ita et debitum finiret pensionis solvendæ; ac propterea nihil a Sergio foret Defuncti Hæredibus, aut Cameræ solvendum. Quod si vel ante, vel post diem obitus annus pensionis constitutæ terminaretur, tunc pro pensionis natura, et rata temporis erit pensio solvenda, quod ex dictis ad cit. Casum facile colligi poterit, et determinari.

CAS. III. — Lambertus ad Ordines minores, ut Patri suo morem gereret, accessit, et fecte suscepit. Mutato animo sincere suscepit reliquos. Primam Missam facturum rem totam Parocho aperit in Confessione. Quomodo cum ipso se geret Parochus?

Respondeo. Imprimis decernet Parochus, Lambertum Ordines per saltum recepisse; adeoque pœnas incurrisse in promotos per saltum inflictas. Est communis cum *D. Thom.* in 3. 68. a. 67. contra paucos negantes, quorum sententiam aperte falsam esse ait *Coninch.* de Sacram. dis. 14. sect. 2. Nam qui fecte recipit, nihil

recipit. Ergo Lambertus non receptis minoribus Ordinibus ad Majores promotus, utique per saltum promotus est, et pœnissubjicitur. Quæ autem hæ pœnæ sunt? *Henriq.* l. 14, c. 6. 5. cum *Diaz.* in prax. c. 24. contendit, promotum per saltum fieri irregularem; *Innoc. Archidiaconus, Angelus*, v. Irregularitas, et alii dicunt, neque irregularem esse, neque suspensum, sed suspendendum.

At omnino sentiendum est, Promotum per saltum non quidem irregularem fieri, sed esse ipso facto suspensum. Colligitur ex cap. unic. Tuae litteræ, de Cleric. per saltum promot., et Trident. sess. 25. c. 14. Et ita servat Stylus Curiae Rom., ait *Thesaur.* de Pœnis. v. Ordines, cap. 15. Erit ergo Lambertus ab Ordinum exercitio suspensus. Sed certe crit etiam irregularis; scilicet si in receptis Ordinibus ministraverit, ex cap. 1 et 20. de sent. excom. in 6. Quare Lamberto his pœnis devincto erit a celebratione Missæ abstinendum. At Parochus debebit communes doctrinas recolere, quibus docemur, posse Sacerdotem etiam in suspensione, imo etiam in excommunicatione, dummodo occulta sit, celebrare, si grave quidem scandalum immineat vel intamia. Et Lamberti circumstantias serio perpendat, ut bene causam cognoscat, et recte judicet. Tum vero ad Ordinarium, vel ad Sacram Pœnitentiarium recurrat, ut de opportuno remedio Lamberti conscientiae valeat providere. Trid. sess. 25. c. 14. et sess. 24. c. 6.

MENSE FEBRUARII.

CAS. I.—A diversis furibus paulatim per unius, vel alterius pulli furtum, integrum Mævii Gallinarium depopulatum est. Accedit Rusticus ad Confessarium confitens, se unum ex iis fuisse, qui pullum unum surripuit. Qu. An sub gravi restituere teneatur?

Nota. Non est hic quæstio de obligatione restituendi, si Rusticus cum aliis communi consilio grave damnum intulerit; in hac enim hypothese singulos in solidum

graviter teneri, notum est ex primis principiis justitiæ, et juris. Quæstio et casus est, an si singuli omnino per se, et independenter ab aliis modicum quid furati sint, et grave damnum ex omnibus furtis fuerit domino illatum teneantur singuli sub gravi modicum illud restituere? Hoc posito,

Respondeo affirmative in casu. Atque ita communiter sentiunt *Jo. Medina, Major, Navarr., Covarruv., Sayrus, Rodriq., Rebell., Molina, Suarez*, alique, quos refert *Lugus* de Justit. disp. 16. sect. 2. n. 54. Negant quidem *Sotus, Lessius, Tannerus, Salas*, alique, quos recensent, et sequuntur *Sanchez* in Decal. lib. 7. c. 21. et *Lugus* loc. cit. Verum qui ex his æquiores sunt, ita opinionem suam temperant, ut hæc nobis æqua, et justa sententia statuenda esse videatur; scilicet: Quando plures per exigua furtiva moraliter uniantur ad unum grave damnum proximo inferendum, tunc singuli fures et graviter peccant, et sub gravi restituere tenentur. Et ratio est, quia licet quantitas ab unoquoque accepta per se considerata parva sit, tamen ut pars gravis damni, quod alia via recuperari nequit, gravis materia in moralibus censenda est. Jam vero tunc moraliter uniri furta, et fures videntur, quando singuli sciant aliorum concursum, et grave damnum inde eventurum. Nam ut inquit *Suarez* de Censur. disp. 20. sect. 2. n. 3. « Quantum spectat ad materiæ gravitatem moraliter, » perinde est, quod multi simul ex certa scientia, vel » quod ex conventionem damnum inferant, solumque » erit diversitas in causalitate unius circa actionem alterius. » Addit *Rebellus*, de Justit. part. 1. lib. 3. q. 15. sect. 5. n. 41. etiam tempus esse attendendum; nam si inter singula exigua furta notabile temporis intervallum intercederet, puta trium vel quatuor mensium, non viderentur ea furta ad unum idemque damnum humano more constituendum conjungi, nisi alia tamen causa, ut idem subdit, per quam unirentur, accederet. Atque hinc evanescit baratrum illud scrupulorum, quod in Confessariis, et Pœnitentibus perperam timet *Lugus* n. 57: quod scilicet quicumque leve quid-

piam surripiat, semper esse, et judicari possit cum aliis causa gravis damni. Nam non semper, imo etiam raro exigua furtiva moraliter uniuntur ad unum idemque grave damnum inferendum, uti etiam advertit *Molina* disput. 689. n. 2.

Quod si singuli non præscriverint aliorum concursum dicendum quidem est, eos graviter non peccasse, sed teneri tamen sub gravi restituere, cum de gravi damno certi effecti sunt; idque ob injustam detentionem rei alienę, quam omnes per modum unius retinent in materia gravi. Neque novum videri debet, quod quis ob levitatem materię leviter peccet surripiendo, et graviter peccet retinendo, ut patet, inquit *Suarez*, in vulgari casu: Si quis sæpius assem furetur, non conjungent unam actionem cum alia, nec prævidens ex singulis acceptationibus coalescere grave damnum, non peccavit graviter; at postea grave damnum advertens, sub gravi tenetur restituere. Ita a pari in nostro casu. Itaque *Rusticus* etsi aliorum concursum non præsciverit, ideoque nec graviter ob materię levitatem peccaverit; tamen de gravi damno, cujus moralis concāusa sit, detinendo, certior effectus, sub gravi tenetur ad restitutionem. *De gravi, inquam, damno.* Nam si grave damnum amplius non subsisteret, puta si cæteri jam omnino restituissent, nec nisi pullus unus restituendus superesset, non teneretur sub gravi restituere; eo quod non amplius ratio subsistat gravis damni, ut cum *Majori* notat *Rebellus* loc. cit.

Confirmatur ex duobus maxime absurdis, quę ex negativa sententia consequuntur. Scilicet sequeretur primo, dominum expoliari posse omnibus suę vineę fructibus, aliisve bonis suis, nemine graviter peccante, nec graviter ad restitutionem obligato; quod sane ex juris justitięque principiis absurdum est. Secundo non posse in furantes, aut detinentes aliena in exigua quantitate ferri excommunicationem; cum tamen ad præcavenda gravia damna proximi, quę aliter evitari nequeunt, ejusmodi Monitoria juste publicentur, ut cum *Sayro* ostendit *Suarez* de censur. loc. cit. Vim utriusque absurdi sensit Eminentissimus *Lugus*. Et ad hoc secun-

dum cum *Lessio*, et *Sanchez* reponit, jure excommunicari non ob gravem injustitiam, sed propter inobedientiam contra grave præceptum Superioris. At nisi admittatur ratio gravis damni, difficile est, ut agnoscas rationem gravis præcepti. At prius vero absurdum, rejecta *Lessii*, et *Sanchez* ferrea responsione, cui consecrarium illud concedunt, et absurdum esse negant, temperat n. 59. quæ superius disputaverat et concludit.

« Si tamen propter peculiares circumstantias timeretur
 » moraliter ejusmodi detrimentum, tunc concedi posset,
 » singulos graviter peccare; quia jam tunc eadem esset
 » ratio ad prohibendum graviter furtum unius argen-
 » tei, quæ nunc est ad prohibendum graviter furtum
 » quatuor, vel quinque argenteorum; scilicet vitare
 » detrimentum grave quod moraliter sequeretur, si hæc
 » furta graviter non prohiberentur. » Sed quid aliud
 ipsi cum *Sayro*, *Suarez*, aliisque contendimus? et quæ
 nobis alia est ratio nisi gravis damni? Et adhuc prosequitur: « Ideoque dixi hanc sententiam *regulariter* veram esse, quia non nego posse dari casum, quo singuli modica accipientes graviter peccent, et restituere sub mortali teneantur. Si v. gr. videant simul ab aliis modica accipientibus vineam devastari, vel ærarium exauriri, etc.; quo casu difficile in primis est, quod licet non communi consilio id agatur, non tamen exemplo, et consilio tacite se provocent: vel certe jam tunc ratio dictat, gravem obligationem singulis esse abstinendi, quia nisi singulis graviter prohibeatur, irreparabiliter damnum gravissimum domino imminet. » Hæc *Lugus*; quibus postquam pro negativa sententia plura scripsisset, in contrariam denique consultius concessisse videtur.

CAS. II. — Marina relicta Matre vidua, quæ cum altera Filia domicilium habet sub Parœcia, S. Blasii, se ad famulandum transfert in alia Parœcia, in qua domicilium tenet ejus Frater matrimonium contractura adit Parochum, qui conscius de fraterno ejus domicilio in sua Parochia, ipse matrimonio assistit. Qu. An rite, et valide?

Respondeo cum distinctione. Vel enim Marina, defuncto Patre, ita a Matre Vidua dissociata est, ut materno relicto, fraternum domicilium elegerit; vel non. Si primum, Parochus domicilii fraterni rite et valide Marinae Matrimonio assistet. Quandoquidem proprium Marinae domicilium censi debet non domicilium Matris, quod deseruit, sed domicilium Fratris, quod pro sua habitatione elegit, ad quod, si famulari intermittat, animum revertendi habet, quodque Frater eidem commune fecit, dum sororem fraterno amore et cura in suam familiam cooptavit. Ab anno usque 1758, quo tempore ob recentes Eminentissimi Lambertini constitutiones et regulas Parochis ut rite Matrimoniis assisterent praescriptas, disputationes hac de re fervebant, ut ostendunt dubia ab Anonymo proposita, quibus idem Eminentissimus respondet Inst. 21. vol. 4; inter Casus pro Diocesi a celebri ac doctissimo Pœnitentiario Aurelio Castanea, tunc Diœcesis Theologo, propositum fuit : *Juvenis famula volens nubere accedit ad Parochum, sub quo Patru sui domicilium reperitur, altero relicto, sub quo habet domicilium fraternum, quia priusquam alteri serviret, in Patru domo, non vero in illa Fratris vitam ducere consuevit. Qu. An Patru Parochis sit praedicti Matrimonii assistens idoneus?* Et resolutum fuit : *Affirmative*, ut videre est Cas. III. Mens. Jun. 1758. Et consulto a gravissimo illo Theologo, cujus satum an. 1779. ætat. suæ 84. et in Pœnitentiarum munere 54. universa hæc Civitas vehementer doluit, et solemnibus exequiis, funebrique Oratione cohonestavit, consulto, inquam, iste casus fuit propositus, quemadmodum ipsi pluries ex eodem audivimus; quia quum in praescriptis regulis de domiciliis Paterno Materno, et Fraterno, nulla esset de Domicilio Patru facta mentio, cujus tamen in Rom. Statuto, tantopere ibi collaudato, expressa habetur ratio; et aliunde non raro, praesertim in miserabilibus personis, contingat, ut orphanæ Filiæ a Fratribus, Viduisque Matribus deserantur, quas aut nequeunt, aut nolunt alere; et ideo excipiantur, et alantur a Patris nascebatur quæstio, quid juris in earum Matrimoniis haberet Parochus do-

micilii materni, aut fraterni, ad quod derelictæ filiæ nihil omnino pertinerent? Itaque resolutum est, in his casibus ad parochum domicilii Patruï pertinere, ut ejusmodi orphanarum Matrimonii assistat, ex *Pignatel.* tom. 5. Consult. 79. num. 5. et *Barbos.* de Offic. part. p. c. 21. n. 54. et seq., quibus addi possunt *Cleric.* Decisiones duæ magistrales in Disc. For. Civ. disc. 42. et disc. 60. Ergo a fortiori in casu parochus domicilii fraterni erit Matrimonii Marinæ idoneus et verus assistens; cum domicilium fraternum sit etiam ex iis tribus, quæ de jure juxta laudatas Constitutiones Filiarum orphanarum Parochiam faciunt.

At si vero Maternum domicilium retinet Marina nihil ipsa ad fraternum domicilium attinet. Unde Parochus pro ejus Matrimonio idoneus erit Parochus domicilii Materni, juxta ea quæ dicta sunt, et juxta præscripta in laudatis Institut. 13. vol. 2. et 21. vol. 4.

Sed quæri potest : An licet Parochus ille non sit idoneus ratione domicilii fraterni, possit tamen idoneus reputari ratione quasi domicilii, quod ex longiori famulatu in ea Parochia acquisierit? Fuit hoc præcipuum inter dubia Eminentissimo Lambertino objecta a citato Anonymo Theologo, qui videbatur Eminentissimus quasi sibi contradicendo statuere Parochum quasi domicilii esset idoneum, et non idoneum, qui matrimonio assisteret. Sed Eminentissimus Præsul. Anonymum compellans, ut attentius verba et sensa perpendat, perspicue explicat nullam in suis Constitutionibus repugnantiam reperiri. Ait scilicet, se primum statuisse, rite Matrimonium contrahi a famulis coram Parocho, in cujus ditione commorantur. *Sed de quibusnam famulis agitur? De illis nempe, qui exteri sunt, nec Bononiæ nati, ubi nullum habent domicilium, sed solummodo quasi domicilium, quod sibi in ædibus sui domini comparaverunt.* Secundo loco item de famulis illud negasse; *sed de quibusnam? Procul dubio de illis, qui Bononiæ nati non modo quasi domicilium in ædibus domini, sed etiam proprium paternum, maternum, aut fraternum obtinent, quorum Matrimonia propterea statuit coram Parocho proprii domicilii esse celebranda; suam-*

que doctrinam ex *Clericato* de Matrim. Decis. 55. ex *Giribald.* de Matrim. c. 7. dub. 7. n. 56. *Pignatel.* tom. 7. consult. 63. aliisque confirmat. Quare etsi aliter alii se opinari posse considerent, hæc nobis regula, et praxis religiose servanda est?

CAS. III. — Capellanus observans Parochum in Missa de festis, seu de vivis, Orationem seu collectam recitare pro Defunctis, asserit id sacris ritibus repugnare. Qu. An recte asserat?

Respondeo. Non quidem recte asserere si pro particulari Defuncto, et in festis semiduplici, aut simplici recitetur. Ex decreto S. R. C. 2 Decemb. 1684: *In Missa privata de festo semiduplici, simplici, seu votiva, vel de infraoctavam, sive de feria non privilegiata potest in penultimo loco dici collecta pro particulari Defuncto, puta: Inclina vel Deus qui nos Patrem, etc., et similia; sed ob id non est omittenda ulla ex collectis pro tempore assignatis, puta: A cunctis, vel Ecclesiæ.*

MENSE MARTII.

CAS. I. — In Diœcesi Florentina peculiaribus de causis obtentum et publicatum est indultum vescendi carnibus, et lacticiniis in Quadragesima. Incolæ finitimorum montium nostræ Diœcesi illuc pro libito trans-eunt, ut eo privilegio fruantur, et comedunt, et redeunt. Qu. An licite?

Respondeo illicite quidem. Atque in primis primum est, ut peccent peccato gulæ, peccato scandali, et ejusmodi. Sed de his non quæritur. Quæstio est, an peccent contra præceptum Quadragesimalis observantiæ? Vetus est in Tract. de legibus disputatio: An peccet, qui deliberato animo eludendæ legibus e proprio territorio discedit, ubi lex festi, aut jejunii obligat, et alio se transfert, ubi lex non existit? Negant jure plures, hac una ratione, quia discedens utitur jure suo neque enim lex obligat subditum, ut ibi permaneat, sed dum ibi

inmoratur, præceptum servet. Ita *Basil. de Leon., Sanch., Suar., Bonac.* et alii, quos refert, et sequitur *Castropal.* De Leg. tract. 3. disp. 2, punct. 24. § 5.

At contra sentiunt *Medina, Ledesma, Rodriq. Rebell., Sayr., Layman*, aliique multi, cum quibus *Concina* de Jure nat. et sent. disc. 4. c. 7. q. 8. Quia I. ut ait *Antoine*, de Legib. c. q. 5, Leges, quæ ad subditorum utilitatem præsertim spiritualem ordinantur, ut sunt Ecclesiasticæ, eam conditionem adnexam habent, ut sine justa causa earum obligationem subterfugere non liceat; cum id necessarium sit ad bonum regimen, et efficaciam legum imo etiam id exigit lex divina naturalis, quæ generatim præcipit observantiam legis, et ordinis. II. Juris utriusque placitis cautum est, ut *fraus, et dolus alicui patrocinari non debeat*, l. Itaque fullo ff. de furt., et Cap. Sedes, et Cap. ex tenore, de Rescript. Et speciatim l. 1. § iidem, de aqu. pluv. arcend. habenti jus fodiendi agro vetitum est fodere in fraudem vicini sui, id est non posse in alterius fraudem jure suo uti. At negant, adesse fraudem in casu. Sed inepte negant. *Fraus enim dicitur intervenire, ubi lex redditur elusoria*, inquit *Barbos.* axiom. 102. n. 4. Ex his porro corrui argumentum illud, quod cuique liceat uti jure suo. Nempe licet quidem, sed modo licito, et nisi actus sit in fraudem legis, ut reponit *Moron.* Resp. 90. Et excipit etiam *Lessius*, de Just. l. 4. cap. 2. dub. 8. n. 59 et 60, ubi disserens de venientibus Mediolanum primis quatuor diebus Quadragesimæ, concedit quidem eos non teneri ad jejunium, sed addit tamen, *si loquamur de iis, qui non in fraudem jejunii, sed bona fide negotiorum causa locum mutant.* Unde mirum videtur, *Castropalaum* eo devenisse, ut scriberet: *nihilominus tenenda est contraria sententia*, quasi esset dogma in moralibus certissimum.

Sed ille cum *Sanchez*, de Matrim. l. 3. disp. 18. n. 29, et alii docuerant etiam, Incolas loci, ubi Tridentinum viget, in locum commigrantes, ubi non obtinet, solo animo contrahendi Matrimonium clandestinum absque domicilii mutatione, valide contrahere. Itemque tradiderunt, Confessarium valide absolvere pœnitentes,

qui rei peccati in propria Diœcesi reservati in alienam, ubi reservatum non esset, in fraudem reservationis transirent. At Urbanus VIII, in Breve ad Archiep. Coloniensem aperte declaravit, *non esse legitimum Matrimonium inter sic contrahentes cum fraude*. Et Clemens X, Constit. Superna statuit posse Confessarium pœnitentes illos absolvere, etc. *Nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse*. Quid plura? Cum Mediolani essemus, viginti aut triginta fere abhinc annis, malus usus obtinuerat, ut primis quatuor Quadragesimæ diebus, quidam ex finitimo Populo Romani ritus in Mediolanensem districtum veniret, et contra Mediolanenses diebus Rogationum Ritus Ambrosiani ad finitima illa Rom. ritus loca declinarent, ut contra legem propriam publice carnibus vescerentur; Maria Theresia Imperatrix, cujus fatum nuper universa doluit Europa, rem ut abusum et scandalum detestata, edicto suo usum malum vetuit, et comminatis pœnis insectata est. Ergo ne quæ sæculares Principes pro sua pietate et zelo in legum Ecclesiasticarum custodiam populis vetant, Theologiæ Christianæ Doctores insinuabunt?

Cæterum hæc satis et ultro ad rem nostram. Nam in nostro Casu vix ea quæstio traduci potest, et vix de præcepti violatione videtur disputandum. Siquidem quæstio illa instituitur de eo, qui e loco legis ad locum migrat, ubi nullo modo lex est, seu privilegio, aut consuetudine legitima abrogata sit. At in casu, Lex Quadragesimalis abstinentiæ per se in Florentina Diœcesi viget, et sola dispensatione ob peculiare causas quæ et locum illum et incolas afficiunt, fuit relaxata. Unde ad eos non est extendenda, qui nulla necessitate, sed sola violandæ legis libidine illuc se transferunt. Neque dicas eos, statim ac illuc migraverint, moraliter eidem esse necessitati obnoxios. Nam consulto id præstitere et data opera. Quare huc potius illa rediret quæstio: An possit quis consulto impedimentum legis observationi pœnere directe eo fine, ne legem servare teneatur. De qua cum satis disputaverimus ad Cas. II. Maii 1778, non præstat hic actum agere, sed concludendum super-

est eos illicite, et irreligiose agere, qui fraude et dolo legis observantiam eludunt.

CAS. II. — Pomponia simplici voto castitatis obstricta nupsit Philippo. Facti pœnitens Confessarium statim consulit; Confessarius ei iudicit, non ei licere intra bimestre suæ libertatis, donec Dispensationem obtineat, debitum nec petere, nec reddere. Qu. An jure?

Respondeo. In primis distinguendum est jus petendi ab obligatione reddendi. Quoad primum, certum est, Pomponiam jure petendi carere ex vi voti, quod quantum in se est tenetur ipsa observare, ut patet. Quoad alterum, adhuc inquirendum est, num Pomponia Confessarium consulat post Matrimonium tantum ratum, an vero post consummatum? Si consummatum jam sit, non modo potest, sed et tenetur Conjugi petenti reddere. Colligitur ex Cap. Quidam, et Cap. Placet, de Convers. Conjugat. Et ratione firmatur. Quia cum non obstante Pomponiæ voto matrimonium validum fuerit, verum ejusdem corporis dominium in Conjugem translatum est; qui idcirco plenum jus petendi habet; aliunde vero, Matrimonio consummato, Pomponia non amplius gaudet bimestris privilegio ad deliberandum. Ergo. Ita ex *D. Thom.* 4, dist. 58. quæst. 1. a. 3. quæst. 2. ad 4, et cum communi DD. *Bossius*, de effect. Matrim. tom. 1. c. 3. n. 41.

Itaque difficultas est: An Pomponia castitatis voto obstricta possit intra bimestre licite Matrimonium consummare, seu reddere prima vice, unde Matrimonium consummari dicitur? Et dico non posse. Nam votum Castitatis obligat Voventem, ut ab omni actu venereo absteineat. Et solum excusatur Conjux reddens ob fortius vinculum justitiæ superveniens. Atqui ejusmodi vinculo adhuc non adstringitur Pomponia intra bimestre, Cap. Ex publico, de Convers. Conjugat. Ergo ex vi voti tenetur abstinere. Neque dicas, bimestre concessum Sponsis, ut non teneantur reddere, esse privilegium; et nullus cogitur privilegio uti Cap. Si de terra, de privileg. Reponitur enim; nullum quidem per se et de privilegii cogi, ut privilegio utatur; cogi tamen posse vi alterius legis, qua adstringitur, ut quantum po-

test, legem impleat. In casu Pomponia voto adstringitur. Ergo privilegio uti debet, ut votum, quantum potest, observet. Confirmatur. Si Pomponia, ob incestum cum Viri sui Fratre, affinitatem cum Viro suo contraxisset, ex Cap. Transmissæ, de eo, qui cogn. Consang. satis infertur non posse, nisi lege justitiæ coactam ad ipsum accedere: sic enim de Viro incestuoso statuitur. *Non cognoscat eam, quamdiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus, et tunc ad ipsam non sine gravi cordis dolore* (id est lege justitiæ coactus) *accedat*. Igitur si post contractum, sed ante consummatum Matrimonium cum Viro suo, eam affinitatem contraxisset, nec reddere intra bimestre posset, quia intra bimestre lege justitiæ non cogitur. Ergo a pari, imo et a fortiori in casu, eo quod impedimentum affinitatis sit juris humani, observantia vero voti de jure divino. Ita cum *Cajet., Sylvester, Palud.,* aliisque, *Sanchez*, de Matrim. lib. 9. disp. 6. n. 14.

Contrarium quidem docuerunt alii; sed ita rem temperant, ut asserunt, posse Pomponiam sine peccato reddere Conjugi, qui instanter et quasi cogens petit, ob Matrimonii pacem tuendam. Namque, aiunt, Ecclesia interdum aliqua concedit ad vitanda majora mala, et tacite mulierem in voto dispensat, ne sequatur discordia conjugum. Unde id non Viro, sed Mulieri solum permittunt respectu Viri, qui tamquam potentior graviores posset discordias excitare, *Abulen.* Numer. cap. 30. quæst. 81., *Henriq. et Bossius* loc. cit. num. 376. Neque dissentit *Sanchez*, ubi agatur de impedimento juris ecclesiastici, id est affinitatis, aut cognationis, ægre tamen ubi de voto, quod est de jure divino, loc. cit. num. 13. Sed Confessarius intelliget Pomponiam in ejusmodi angustias non facile induci, si anidmadvertat, facultatem dispensandi cum Conjugatis super jure petendi et reddendi locorum Ordinariis communiter attribui; quod Jul. II, Pius V, aliq. Pontifices etiam Regularibus concessere, *Sanchez*, lib. 8. disp. 12. n. 4, 5, 6. *Rossignol.* de Matrim. tom. 2. contr. 15. prænot. 51. assert. 5.

CAS. III. — Infra hebdomadam Passionis, Parochus Missam votivam faciens de Cruce. aut de Passione, recitat ad Confessionem Psal. *Judica me Deus, et Gloria Patri* ad Lavabo. Qu. An rite?

Respondeo affirmative. Patet ex decr. S. R. C. 10 Feb. 1647: *In Missis votivis de Passione, vel de Cruce infra Hebdomadam Passionis, non est omittendus Psalmus Judica me Deus, neque Gloria Patri ad Introitum et Lavabo, licet hæc omnia omittantur in Missa de Tempore.* Cavall. tom. 5. Ind. Decr. 58.

MENSE APRILIS.

CAS. I. — Crispus Confessario asserit, se triticum, et vinum supra pretium legale vendidisse, eo quod utrumque exquisitioris esset qualitat. Confessarius reponit id ipsi minime licuisse, et pretium, quod ultra taxam exegit, esse restituendum. Qu. An recte dixerit?

Respondeo. Non recte; si quidem excessus in perfectione fuerit evidens et notabilis, atque augmentum pretii ipsi majori perfectioni correspondens. Nam taxatio pretii, quæ fit a Principe, respicit merces, quæ communiter ejusdem sunt plus minusve conditionis, non vero quæ sunt notabiliter deterioris, aut exquisitioris. Quare sicuti, omnium judicio, merces viliores, deteriorisque conditionis, licet ejusdem speciei cum mercibus, quarum pretium taxatum est, vendi debent non taxato pretio, sed inferiori; ita merces, quæ notabiliter excedunt communes in bonitate, ultra taxatum pretium vendi poterunt. Sic quis negaverit, vinum vetus ac generosum 2, vel 5 annorum vendi posse ultra constitutam taxationem? Idemque non dixerit de tritico selecto et puro, ac notabiliter commune triticum in perfectione superante? Dixi ubi *excessus* in perfectione fuerit *notabilis*; nam si sit exiguus et modicus, res communi taxatione omnino subicitur, alioquin si pro quavis modica differentia posset commune pretium immutari, vix ulla merx foret, quæ constituto pretio ven-

deretur, *Molin.* de Just. disp. 364. *Concin.* diss. 2. de Empt. et vend. c. 6. q. 29. *Lugus*, et alii apud ipsum de Just. disp. 26. n. 65.

CAS. II. — Crispinus autem fatetur Confessario suo, se ut triticum et vinum exquisitioris qualitatis, majorique pretio dignum, legali pretio venderet, tritico optimo vilius miscuisse, et optimo vino aquam. Qu. An melius se gesserit?

Respondeo non quidem melius. Equidem communiter a DD. traditur perfectioribus mercibus viliores posse admisceri; et ubi per ejusmodi mixtionem reducuntur ad æqualitatem cum mercibus, quæ communiter taxato pretio venduntur, hoc eodem pretio mixtas merces vendi posse. Posito enim, quod frumentum optimum mixtum viliori sit æque bonum ac frumentum, quod communiter venditur, non est, cur eodem pretio vendi nequeat, *Lugus*, ibi n. 68. et *Conc.* ibi q. 50. At duplici id limitatione coercent. I. Ut nullum damnum emptori consequi possit. II. Quod mixtio non fiat ex materia omnino extranea, se ex ea, quæ vel ejusdem sit speciei, vel quæ seclusa industria etiam per se solet admisceri. Jam vero contra has leges imprimis peccat Crispinus, dum aquam vino immiscet, quæ vino per se extranea est, nec eidem in venditione solet admisceri, deinde difficile est, ut vinum, licet generosum, aqua mixtum ejusdem conditionis evadat cum vino puro vulgari, et aliunde proum est, ut si emptor servare ipsum velit, corrumpatur, aut alteretur. Adde ejusmodi mixtiones fraudibus et dolis viam aperire, et esse periculi plenas. Postremo præstat in Republica exquisitoria quædam servari, et vendi, ut variis humanæ vitæ usibus, variisque status indolis et valetudinis necessitatibus provideatur. Itaque Crispus melius, quam Crispinus se gessisse dicendus est.

CAS. III. — Maurus Sacerdos a suo Ordinario suspensus in aliam Diœcesim transit, et celebrat. Sunt ibi quidam condioecesani ejus suspensionis conscii, quorum unus Missæ inservit, cæteri Missam audiunt.

Qu. An Maurus, et cæteri peccaverint, et aliquam pœnam incurrerint?

Respondeo I. Maurum graviter peccasse, et irregularitatem incurrisse; eo quod Ecclesiæ præceptum non celebrandi violaverit, et suspensus ordinem exercuerit. Neque refert, quod id fecerit extra territorium sui superioris. Nam præcepta, et pœnæ personales, cujusmodi est suspensio ab officio, semper personam ligant, ubicumque sit, Can. Si quis a proprio 11. q. 3., Glossa ibi, et DD. communiter.

II. Peccavit ille pariter, qui Mauri Missæ inservire ausus est; eo quod cum suspenso in delicto participavit, seu in usu malo officii sui. At nullam is pœnam incurrisset dicendum est, cum nulla in jure inflicta reperiat, uti adnotarunt *Innoc.*, *Abb.*, et alii in Cap. Intelleximus de Judiciis, et Cap. Venerabilis, de Sent. excom.

III. Cæteri vero ne peccasse quidem dicendi sunt. Nam suspensio non privat communicatione cum suspensis, ut facit excommunicatio. Et ex alia parte ii per se non participant ejus delicto, sicut cum sacrilegio Sacerdotis in peccato celebrantis non participant, qui ejus Missam audiunt.

MENSE MAII.

CAS. I. — Edmundus sponsalia contraxit cum Exuperia gravi quodam secreto morbo affecta. Quod cum cognovisset, a sponsalibus resilivit. Nunc contrahere vult cum Sylvia Exuperiæ Sorore. Qu. An contrahere possit?

Respondeo negative. Siquidem per ea sponsalia ortum est Pub. Honestatis impedimentum, ne possit Edmundus cum Sorore Exuperiæ contrahere, quod etiam post legitimam dissolutionem perseverat, et perpetuum est. Ac I. Quod ejusmodi impedimentum contractum sit ab Edmundo patet, quia ex ignorance morbi, quæ

dedit causam contractui, non sequitur irrita fuisse sponsalia, sed tantum jus Edmundo fuisse ad ea dissolvenda. Illa namque ignorantia et error non circa substantiam, sed circa qualitatem versatur; unde non tollit consensum simpliciter circa substantiam, sed tantum circa qualitatem. Defectus autem consensus circa qualitatem substantiam non attingit. Igitur contractus ille, quoad substantiam validus est, *Rossignol. de Sponsal. l. prænot. §. sect. 8.*, et alii communissime.

Scio, quosdam aliter sensisse his momentis adductos. I. Edmundus ex tali errore promittens coram Deo non manet obligatus, cum revera possit jure resilire. Ergo sponsalia ista irrita sunt, quæ de jure mutuam parere debent obligationem. II. In Edmundo verus consensus deficit, cum ex errore præstitus sit; nihil enim magis contrarium est consensui, quam error, *l. Si per errorem. ff. de jurisd. Omn. Judic.* III. firmitate paritate: Votum ex errore emissum nullum est; qui enim vovisset peregrinationem ad Limina, putans Romam esse propinquam, voto non teneretur. Ergo a pari. Ita *Corrad. de Contract. q. 57*, et *Medina q. 35. de Restit.*

Verum ejusmodi opinio jamdiu obsolevit: et argumenta quæ producuntur, inania sunt. Nam ad I. Edmundus sua ignorantia et errore deceptus non obligatur absolute; sed dependenter, id est si nolit uti beneficio juris sibi concedentis, ut possit resilire. Ad II. patet responsio ex dixtis cum *Rossignolio*, id est deficere quidem consensum circa qualitatem, sed non simpliciter circa substantiam. Ad III. disparitas est, quia votum est promissio quædam gratuita; et ideo errore illo vitatur; at secus de sponsalibus, quæ contractus onerosi sunt, *Sanchez, lib. 1. disp. 64.*

Impedimentum vero publicæ honestatis omnino perpetuum est; ita ut nec alterius sponsi morte extinguatur. Aperte colligitur ex Cap. Sponsum, et Cap. si quis desponsaverit c. 27. q. 2. Cap. Fraternitatis 35. q. 10. et Cap. unic. de sponsalib. in 6. et Glossa, et DD. ibi. Quare inquit *Sanchez, lib. 7. disp. 68. n. 24.* nescio quo fundamento *Emmanuel Sa, v. Matrimonium*, docuerit contrahi hoc impedimentum ex sponsalibus, nisi

ex communi consensu fuerint dissoluta. Et perspicua est declaratio S. Congr. Conc. approb. Alex. VII: *Propositum fuit: An sponsalibus validis ab initio contractis, deinde vera mutuo consensu dissolutis, sit sublatum impedimentum Justitiæ publicæ honestatis? Et pluries proposito dubio, ac mature examinato, tandem sub die 6 Junii 1858, Eminentissimi PP. in antiqua ejusd. Congr. sententia consistentes censuerunt, non esse sublatum. Giribald. de Matrim. tract. 10. c. 13. dub. 3.*

CAS. II. — Getulius habet Chirographum, seu creditum cum Petro aureorum centum, non exigendum tamen nisi post annum. Getulio pecunia indigenti solvit Faustus aureos 95, onus assumens ut sibi exigat. Qu. An licite?

Respondeo in sensu quæstionis, negative. Sed ut si sensus appareat, quæ certa sunt, præmitto. Ac I^o certum est, creditum licite minoris emi, si ambiguum sit, si difficilioris solutionis, si molestiæ, aut sumptus in exactione impendendi sint; si demum lucrum cessans interveniat, aut damnum emergens. Hi enim justi tituli sunt prætii minuendi. Sed quid si Fausto hujus crediti, etsi difficultatis pleni, facilis sit exactio? Adhuc licitum erit Fausto illud minoris emere. Nam pretium crediti, sicut et meritum non desumitur ex utilitate et commodo personæ privatæ, sed ex valore intrinseco, et communi æstimatione. Quippe utilitas et commodum emptoris non cadit sub dominium venditoris, ait *D. Thom. 2. 2. q. 77. a. 4.* Convenit II° inter DD. creditum difficilis exactionis non posse minoris emi ab ipso debitore, quando solutionis difficultas ab ipso proficiscitur qui cum facile et sponte solvere deberet, difficultates obtrudit ipse, et molestiarum ac sumptuum injusta causa est. III° Injustitiæ rei sunt ministri publici, qui Principis creditoribus difficultates solutionis exaggerant, et debita solvere recusant, ut inde minori pretio ejusmodi credita emant, quæ ipsi postea integra accipiunt a Principe. Nam qua ratione Princeps non potest sua debita minoris emere, ita nec ejusdem ministri, qui in hoc negotio ejus vices agunt. His præmissis.

Difficultas et quæstio est : An liceat minoris pretio debitum liquidum , certum , et facilis exactionis emere ob anticipatam solutionem ? Non desunt qui affirmant , *Cajet.*, *Rosella* , *Sanchez* , et alii. Pluris enim , inquit , valet res , quam jus ad rem. Deinde ejusmodi credita sunt merces venales , quæ ex hominum æstimatione habent suum pretium. Sed in hominum æstimatione solutio præsens pluris estimatur , quam futura. Ergo. Verum multo probabilius et communius negatur. Etenim inter omnes convenit , tunc in emptione et venditione injustitiam committi , cum non servatur æqualitas dati et accepti , sive rei et pretii. Sed si debita certa , et liquida minori pretio emuntur , æqualitas ista non servatur , dantur enim 95 , et accipiuntur 100. Ergo in casu Faustus injustitiæ reus est. Duæ rationes ab adversariis productæ manifestis usuris , et injustitiis viam sternunt ; scilicet eo tendunt , ut pretiosorem esse velint pecuniam numeratam , quam numerandam contra prop. 41 inter damnatas ab Innoc. XI , atque ut possit res vendi supra justum pretium præcise ob dilatam solutionem , et emi infra ob solutionem anticipatam , quæ omnia injustitiam , redolent , et usuram. Ita S. *Antonin.* , *Sylvest.* , *Lessius* , *Giribald.* , alique permulti , quos recenset et sequitur *Concin.* dissert. 2 de Empt. et vendit. c. 7. q. 4.

CAS. III. — Orta est controversia inter duos Parochos : an in solemni officio Defunctorum , quoties tres nocturni recitantur , omittendi sint Psalmi *Lauda* ad Vesperas , et *De Profundis* ad Laudes. Qu. Responsio ?

Responsionem habes ex S. Rit. Congr. in Einsidlen. 25 Jun. 1736 : *In Officio Defunctorum in Vesperis et Laudibus , dicendi semper sunt Psalmi appositi , De profundis , et Lauda anima mea Dominum ; et post Vesperas , et Laudes omittuntur iidem Psalmi tantum in die Commemor. omnium Fidelium Defunctorum et in die Depositionis Defuncti.* Item in Nolana 3 Aug. 1757 , *Psalmi Lauda anima mea Dominum , et De profundis omittantur in precibus post Officium , in die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum ,*

et in die Obitus, seu Depositionis Defuncti dumtaxat; cæteris autem diebus semper, et omnino dicantur. Itemque in una *Camaldul.* confirmata sunt die 8 Martii 1758, apud *Meratum* Addit. ad *Gavant.* t. 2. sect. 9. c. 2. addit. 4.

Atque his res plane confecta esse videbatur. At nihilominus et hic, et alibi antiqua consuetudo servata est, ut etiam in die tertio, septimo, trigesimo, et Anniversario, quodcumque duplicantur Antiphonæ, Psalmi isti omitterentur. Quod adnotavit celebris Cæremoniarum in hac Metropolitana Magister Joseph Cuppinus, in Calend. 1766, die 3 Novemb. Et quanti in Rebus Liturgicis Cuppinus faciendus sit, et quanti eum fecerit, eique merito detulerit vel ipse Benedictus XIV, novimus omnes, et satis declarant eruditissimæ, quas edidit in suis Kalendariis Liturgicæ Institutiones, quæ in volumen redactæ superiore an. 1781, Typis Longhi iterum recusæ sunt. An prædictæ S. R. C. resolutiones ipsum latuere? Atqui et novit, et perpendit in eadem adnotatione anni 1776, quæ refertur in dicto volumine pag. 284. Ibi autem confirmata sua doctrina cum *Gavanto*, *Bisso*, *Turino*, aliisque, tum ex Rubrica Officii B. V. a Pio V approbati, et Rituali, et Sacerdotali Rom. concludit: *Resolutiones seu Resp. S. R. C., quæ in contrarium afferri possunt minus urgere videntur, quemadmodum ex merato colligitur, t. 1. p. 5. tit. 11. n. 5. et t. 2, sect. 9. c. 2. n. 4. § Ecce jam tertio.* Collatis autem his *Meratis* locis colligitur, Resolutiones illas niti voto unius D. Piersantis Cæremoniarum Apostolicarum Præfecti. Resolutiones autem ejusmodi non esse decreta universalialia, et vim legis habentia, uti sunt decreta alia, de quibus ibi exempla affert, sed simplices Responsiones, quæ ut directiva Rubricistarum placita haberi solent; ac propter ea scripsit, *minus urgere videntur*, ut ab antiqua doctrina, et receptissima consuetudine recedendum esse videatur. Sed an ne tutius iis Resolutionibus standum esse putaveris.

MENSE JUNII.

CAS. I. — Emilius, cui Fabius aureos decem intra sex menses promiserat, ut animum dimitteret occidendi Petrum, animum mutavit. Vix mense ab ea promissione elapso Petrus naturaliter moritur. Nunc transactis sex mensibus, Emilius cum firmo animo exigendi a Fabio aureos illos decem, ad Confessarium accedit, qui audita hac firma ejus voluntate, noluit ipsum absolvere. Qu. An juste?

Respondeo. Justissime quidem, atque etiamsi Petrus ultra sex constitutos menses supervixisset. Nam injustum est pretium exigere pro actione, aut omissione, ad quam quis ex justitia tenetur. Est certum apud omnes. Imo si promittens dedisset, de jure repetere potest; l. Ut puta ff. de condict. ob turp., caus. Ac demum qui accepisset, restituere in conscientia tenebatur; quidquid dicat *Ludov. Beja*, qui duo quidem priora concedit, et hoc postremum negat. p. 1. Cas. 51. Nam quo titulo retinere potest? Non quidem ex contractu oneroso, qui ex natura sua utrinque obligationem parit; Emilius enim nullam hic obligationem contrahit, qui abstinere ab homicidio ex justitia tenetur. Neque item ex contractu gratuito; non enim sponte dare censetur, qui dat ad injuriam avertendam, sed coacte potius, et ex metu injuriæ, quam sibi, aut amico timet, aliter non daturus. Igitur generatim contra justitiam peccare dicuntur, qui aliquid accipiunt pro sententia justa ferenda, pro testimonio vero dicendo, pro abstinendo a furto, ab homicidio, a detractione, etc. *Sicut enim*, recte *D. Thom.* sive *Auctor de Regim. Princip.* lib. 4. c. 4. *injustus esset, qui cappam meam mihi vendere vellet, injustus est, qui justitiam, quam debet gratis ex officio facere, non vult facere, nisi accepto munere.* Ita communiter DD. apud *Rossignol.* De Restit. II. disquis. 4. § 5, et *Giribald.* de Restit. tract. 2 c. 4. dub. 3.

Scio equidem id præsertim affirmari respectu ejus, cui opus ex justitia debetur, ideoque negarunt aliqui

injustum esse accipere ab alio tertio, qui opus illud debitum non est, ut in casu. Et oppositum multo probabilius est et communius, ut notat ibid. *Girib.*, et merito, cum eadem omnino quæ supra rationes obtineant. Et valet argumentum illud juris: teneris tu ut de jure aliquid gratis facere? Ergo turpiter accipis aliquid, ut facias, Glossa in l. 4. § final. de condict. ob turp. caus., et in cap. Qui cum jure, de Furt. et ibi late *And.*, et *Adrian.* de Restit., qu. 19. Ac demum si ab alio tertio posset quis pro actione debita aliquid accipere, etiam mutuator in gratiam mutui dati Petro posset pretium accipere a Cajo; et collator Beneficii posset a Petro aliquid accipere pro Beneficio conferendo ipsi Cajo. Quod sane et viam usuris ac simoniis aperire. Itaque Confessarius juste Emiliū deterret a firmo illo injusto animo exigendi, quod ipsi nullo modo debitum est.

CAS. II. — Levandus erat de sacro Fonte puer a Martiniano. Is cum diu expectatus moram faceret, Parochi jussu Martinus illius vices egit. Qu. Quis cognationem spiritualem contraxerit?

Respondeo neutrum contraxisse. Non contraxit Martinus, qui non proprio, sed nomine alieno Infantem tenuit. Ut enim spiritualis compaternitas contrahatur, oportet, ut qui puerum tenet, formaliter intendat munus gerere Patrini, seu spiritualis Patris juxta Ecclesiæ consuetudinem; quia sine intentione et consensu nulla oriri potest obligatio, l. in omnib. negotiis ff. de action. et obligation. Patet autem, hoc non intendisse Martinum. Ergo Martinus non contraxit. Seu neque Martinianus, qui in eo Baptismate nullam neque physicam, nec moralem actionem præstitit. Non enim ipse, sed Parochus sponte sua Martino commisit, ut ejus nomine puerum de sacro fonte levaret. Quid si eorum opinionem probaveris, qui neque a vero Procuratore, neque a Principali asserunt cognationem contrahi, ubi per Procuratorem puer in baptismo suscipiatur? Hæc tamen a pluribus, et ab ipsa praxi minus probari videtur, *Bonacin. Rebell.*, etc., apud *Giribald.* de Matrim. c. 42. dub. 5.

CAS. III. — Rainerus Sacerdos Missę secreta alta voce recitat. Qu. Cujusnam culpę reus censendus sit ?

Respondet Gavant. p. 4. tit. 16. n. 4, Canon Missę sine gravi culpa non potest alte totus legi, ita DD. communiter, Ritus enim Canonis secreto legendi, est inter præcipuos in Missę celebratione; ita ut Trid. Can. 9. sess. 22. decrevit. *Si quis dixerit Ecclesię Romanę ritum, quo submissa voce pars Canonis, et verba consecrationis proferuntur, damnandum esse, anathema sit.* Sed præcipui ritus Ecclesię in Missę celebratione nequeunt sine gravi labe violari; præsertim quum consulto violans videatur eosdem tacite contemnere. Ergo. Ejusmodi autem ritus causas afferunt et *Gavant.* loc. cit. et *Bened. XIV.* De Sacrif. Missę lib. 2. c. 23, ex quibus gravis culpę ratio confirmatur, quam communiter in ejus violatione Rubricar. Interpretes agnoscunt, *Merat., Quart., et Pasqualig.* De Sacrif. Miss. t. 4. q. 250.

MENSE JULII.

CAS. I. — Pamphylus habet Patrem, et Matrem æqualiter indigentes; nec tamen utrique, sed alterutri tantum subvenire potest. Quia vero Pater vitiosus homo erat, et circa filiorum curam negligens, et desidiosus; mater vero sollicita, ac benefica, Patri matrem præfert, eique succurrit. Qu. An licite ?

Respondeo affirmative. Equidem certum est, Parentibus utriusque in pari necessitate constitutis, debere per se loquendo Patrem Matri præferri, DD. communiter *D. Thom.* 2. 2. q. 26. a. 10, et ex *D. Hieronymo* in *Ezech.* 44. *Natura super hoc probatur affectus, ut ordine charitatis post rerum Parentem Deum, carnis quoque Pater diligatur, et Mater.* Quamvis enim Mater certius cognoscatur a Filio, eaque impensius Filium amet, plusque laboris, et oneris in pariendo, et fovendo parvulo insumperit; nihilominus Pater præcipuum Filii princi-

pium est, et prima causa generationis. Itemque Pater totius familiæ, ipsiusque *Mulieris caput est*, ut ait Apost. Eph. V. 23. *sicut Christus caput est Ecclesiæ*; ad quem propterea sicuti præcipua spectat familiæ et filiorum providentia et cura; ita eidem præcipuus honor et reverentia debetur. Igitur eidem in primis debetur subsidium, ut in pari necessitate *per se loquendo* sit Matri præferendus.

Ad nihilominus *per accidens* esse potest, ut Filius rationabiliter Patri matrem in pari necessitate anteponere queat. Et in nostro casu putant *Reginald.*, *Bonacin.*, et alii cum *Sayro* Clavis Reg. lib. 7. c. 5., quos sequitur *Bossius* de Obligat. Alimentor. c. 22. nu. 1228; nempe ubi Pater fuerit homo valde crudelis, seu vitiosus, ac tam in spiritualibus, quam in temporalibus negligens circa curam Filiorum: Mater vero valde sollicita, et benefica; ita ut excessus pietatis, et beneficentiæ in Matre præponderet excessui excellentiæ, ac dignitatis in Patre in hac enim hypothese, sicut ipsa in providentia, et cura filiorum præ indigno Patre excelluit, sic rationabiliter ordo charitatis præverti poterit, et licite honesteque Mater Patri a Filio anteponi. Sed bene perpendenda res est. Nam, ut concludit *Bossius*, puto quod Filius possit Patri injuriam remittere, eidemque præ Matre succurrere; adeoque posse quidem licite Matrem præferre, sed non teneri.

CAS. II. — Saturnius Confessionem generalem instituens confitetur, se puberem cum Albina Uxoris suæ sorore octo circiter, vel novem annos nata, ita impudice fuisse versatum, ut eidem quoque semel fuerit copulatus. Dubitat Confessarius, an ex tali copula fuerit orta affinitas. Qu. Responsio?

Respondeo negative. Nam secundum jura, et Juris DD. ad affinitatem contrahendam ea carnalis copula requiritur, quæ ad generationem apta sit. Sed copula cum octenni, aut novenni puella generationi apta non est defectu ætatis, propter quam ab utroque jure scœmina impubes conjugio inepta decernitur, l. quæsitum 9. ff. de sponsal., l. minorem 4. de Ritu Nupt., tum Cap.

Continebatur, et Cap. Puberes de Desponsat. impub. Ergo ex Saturnii copulatione orta non erit affinitas. Confirmatur ex Can. Lex divina 27. q. 2, ubi expresse dicitur, ad pariendam affinitatem, utriusque sanguinis mixtionem postulari, *sed neque osculum parit propinquitatem, quod nullam facit sanguinis mixtionem*. Quibus verbis sive foeminei seminis mixtio innuatur, ut multi putant ex *D. Thom.* 3. p. q. 43. ad 5., sive illius tantum foeminei sanguinis, qui a natura paratur ad generationem, perinde nobis est in casu; quum certum sit, utrumque in octenni, vel novenni puella deficere. Neque enim huc revocanda est magna illa quaestio Canonistarum, Theologorum, ac Medicorum, an foemineum semen ad prolis generationem requiratur. Sed solum cum Doctiss. *Rossignolio*, aliisque superest statuendum, quod ex copula *cum foemina impuberi inepta secundum sed ad generationem quae scilicet attigerit novennium solummodo, non consurgat impedimentum affinitatis*, De Matrim. 1. Praenot. 13. n. 4.

Opponet fortasse quispiam Cap. Fraternitati 7, de eo, qui cognov., ubi Innoc. III. approbat decretum divortii ab Archiep. Bisuntino prolatum in eum, *qui illam sibi postea copulare presumpsit, cujus antea sororem adhuc septennem, contractis sponsalibus, extraordinaria libidine noscitur polluisse*. Tum etiam objiceret posses exempla impuberum, qui genuisse, aut peperisse dicuntur. Nam puerum decem annorum copulam cum sua Nutrice habuisse, et gravidam effecisse scribit S. Hieron. Epist. ad vitalem; idemque fecisse cum Nutrice sua puerum novennem ex D. Gregorio habet Glossa in summ. 20, q. 1 Imo et fertur Salomonem decem annos natum genuisse Roboam, et Ahas ejusdem aetatis genuisse Ezechiam, *Menoch.*, et *Tiraquell.*, l. 6. Connubial, 57. Demum *Navarr.*, de Despons. Impub. consil. 4, narrat in Regno Neapolitano puellam decem annorum peperisse.

Verum ad I. Celebris quidem est Innoc. III. textus, nec una est Doctorum interpretatio; sed Glossa ibi satis indicat, non ob copulam, seu nisi um ad copulam, sed

ob publicam honestatem ex *contractis sponsalibus* divortium decretum, et approbatum fuisse, uti etiam notavit *Sotus* in dist. 41, q. unic. a. 2. At mira, quæ referuntur exempla, ea vel inter fabulas, vel inter monstra sunt amandanda, quæ nec ullam legibus moram facere, nec humanis moribus regulam afferre queunt.

CAS. III. — In Ecclesia rurali mos erat, ut tempore divinorum officiorum Laici intra Præsbyterii septa facile admitterentur. Id non recte fieri putat nuperus Parochus. Qu. An recte putet, et an præsumentes ullam pœnam incurrant?

Respondeo. Recte quidem. Nam Laicis utriusque sexus, et cujusvis conditionis ingredi Presbyterium, et ad Altare appropinquare, dum divina officia, et præsertim Missæ Sacrificium celebratur, pluries fuit interdictum. Can. Pervenit 29, de Consecr. dist. 2, tum. Cap. ut laici 1, de Vit. et Honest. Cleric. et Cap. Inhibendum 1, de Cohabit. Cleric. et mulier. Postremo cum abusus in dies inolescere videretur, eandem prohibitionem innovavit Benedictus XIII, in Conc. Rom. 1725, addita insuper *Interdicti pœna ipso facto incurrenda, et Rom. Pontifici reservata*, si quidem *in vetita temere nitantur, et ibidem aut stare, aut scamna habere, vel genuflexoria sibi arrogare præsumant*, Con. Rom. tit. 28, c. 4. Itaque etiam pœna interdicti incurritur; sed advertat Parochus non incurri, nisi ab iis, qui contra vetita ibi stare temere præsumperint.

MENSE AUGUSTI.

CAS. I. — Ægidius Prior Capituli, seu Abbas Monasterii, cui Parochiale beneficium cum cura animarum unitum est, et a quo deputatur Parochus cum approbatione Episcopi, absente Parocho, licentiam dedit Sacerdoti, ut Matrimonio assisteret. Contendit Parochus id juris ipsi non esse, et ejusmodi Matrimonium esse nullum. Qu. An recte asserat?

Respondeo cum distinctione. Siquidem, ut docet *Pignatell.* tom. 1, consul. 136, duplex Unionis genus distinguendum est. Alterum quidem, quod jura complectitur tam spiritualia, quam temporalia; et alterum quod temporalia tantum, adeo ut quoad spiritualia res unita in suo pristino statu permaneat, ut etiam docuit Rota, Divers. part. 1, decis. 758, n. 1. Jam vero in primo unionis genere Prior Capituli, seu Abbas Monasterii, cui Parochialis Ecclesiae, seu Beneficii unio pleno jure facta est, constituitur verus Rector, et Parochus Ecclesiae unitae, adeoque ad instar Parochi animarum curam libere exercere potest, et sic Matrimoniis assistere, aut Sacerdotem alium; qui assistat, delegare, prout cæteri Rectores, et Parochi præstant. Quare in hoc casu Parochus, seu potius Vicarius, aut Capellanus Curatus, quem Capituli Prior, aut Abbas sibi in adiutorem, cum Episcopi approbatione, in cura animarum eligit, injuste Parochialem jurisdictionem eidem negare prætendit.

At vero, si unio quod temporalia tantum facta sit, id est, ut fructus illius Ecclesiae aut pro augmento distributionum choro interessentibus inserviant, aut pro Abbatis juxta dignitatem sustentatione; ut propterea, ejus unionis vigore, Capitulo, seu Abbati jus tantum supersit nominandi, et præsentandi Sacerdotem, qui prævia Episcopi approbatione ab eodem jurisdictionem ad curam animarum recipiat, nullum jus in Animarum Cura Capitulo, aut Abbati inest, adeoque perperam uterque sibi jus arrogat Matrimoniis assistendi, aut delegandi. Quare in hoc casu Parochus seu Vicarius recte asseruit nullum fuisse Matrimonium.

Sed undenam Unionis genus innotescet, ac definietur? In primis termini in Unionis instrumento expressi perpendendi sunt. Tum etiam si appareat causam finalem unionis fuisse augmentum redditum pro distributionibus, aut pro sustentatione, unio erit tantum quoad temporalia, ut de quadam *Abbadia* unita mensæ Episcopali definivit *Pignatell.* loc. cit. ex eo quod in unionis proœmio ea legeretur a Pontifice facta: *Ad hoc ut Episcopus juxta Episcopalis dignitatis exigentiam fa-*

cilius se sustentare possit. Item ex eo quod, non obstante unione, Monasterium temporalibus exceptis, in primævo suo statu remanserit. Ac demum si dubia res sit, præsumitur Unio quoad temporalia tantum. Nam in dubio ea capienda est interpretatio, qua minus Ecclesiæ unitæ præjudicetur, Imol. in Cap. de Monachis 7, de Præb. et dignitat., et ex cap. Pastoralis 7, de Donat. Contra vero si in Instrumento unio pleno jure facta exprimatur; et maxime si Prior Capituli, quando eligitur, ad curam animarum approbetur, et in Bulla collationis Beneficii, ac dignitatis ad eandem exercendam instituatur; hæc argumento sunt, animarum curam pleno jure apud ipsum existere.

Atque his fundamentis innixus celebris *Clericatus* Patav. Episcopi Vic. Generalis, in duplici causa sibi proposita, duplex judicium tulit. Nempe in ea, quæ super Ecclesia Parochiali S. Danielis inter Episcopum Paduæ B. Gregorium Barbadicum, et Abbatem S. Justinæ versabatur, legitimam facultatem auctorizandi Matrimonia ejus Ecclesiæ Parochianorum eidem Reverendissimo Abbati adjudicavit; eo quod Ecclesia ista antiquitus Mensæ Monasterii S. Justinæ pleno jure fuerit incorporata. Contra id negavit Archipresbytero Cathedralis Paduæ respectus Ecclesiæ S. Bartholomæi de Ferra, ac proinde Eminentissimum Episcopum merito irrita declarasse Matrimonia, eaque voluisse renovanda. quibus ille assistere præsumpsit; eo quod dicta Ecclesia non pleno jure, sed quoad temporalia tantum an. 1439, fuerit ab Eugenio IV. Canipæ Ecclesiæ Cathedralis unita, De Matrim. Decis. 35, n. 9, etc.

CAS. II. — Nereus Sacerdos confitetur se fuisse ad Ordines promotum sine titulo sufficienti. Qu. Quomodo cum ipso se geret Confessarius?

Resp. In primis Confessarius inquirat, an Nereus fuerit in culpa, an in bona fide. Si primum, meminerit ipse casum in Diœcesi reserv. incurrisse sub. n. 6. Constitutio fictitii Patrimonii, etc. tum Clericum monebit, eum fuisse, et esse de jure *suspensum*, ex Can. Neminem; et Can. Sanctorum 70, distinct. Quos Cano-

nes correxit quidem Innoc. III, cap. Cum secundum Apostolum, de Præb.; sed Trid. sess. 21, cap. 2, cum abusum iterum severius vetuit, *antiquorum Canonum pœnas super his innovando*. Quibus verbis etiam illam antiquam suspensionis pœnam fuisse innovatam docent cum *Fagnano* in d. cap. Cum secundum, in 63, Canonistæ, et decreto suo declaravit S. Cong. Concil. die 27 Novemb. 1610, qua de re fuse *Bened. XIV*, Instit. 6, vol. 2. Tum vero hæc in Synodo Bonon. lib. 3. c. 8. habentur: *Intimetur Clerico suspensio ipso facto incurrenda, si fecte, et dolose se gesserit in repræsentando redditus non adæquantes taxam in præsentī decreto constitutam, etc.* Præterea, cum in suspensione officium exercuerit, etiam *irregularitatem* incurrisse monendus est.

At vero si bona fide, putans se habere titulum legitimum, ordines suscepit, etiamsi postea detexerit nullum fuisse titulum, v. g. si beneficium, vel Patrimonium evictum sit, nullam in foro conscientiae suspensionem incurrisse dicendus est, cum non peccaverit saltem mortaliter, *Navar. Consil. 14, n. 3. et 3., et Consil. 15, in fin., de Præbend.*

CAS. III. — Ecclesiae Parochiali concessa fuit a Sum. Pontifice indulgentia perpetua quolibet anno in tribus Festis ad Parochi arbitrium designandis. Novus Parochus observans festos dies designatos esse ex minus frequentatis a Populo, alios designat solemniores. Qu. An valide?

Respondeo negative. Nam qui dies designat, is se habet velut Delegatus summi Pontificis, qui cum eam designationem, quæ ad se spectaret, Rectori Ecclesiae relinquat, censetur ipsum ad hoc munus delegare, ac proinde facta semel designatione, expirat ejus facultas, ex cap. In litteris, de Off. deleg. Præterea dispositio hoc loco ad certum casum restringitur; adeoque de prima, et unica vice secundum jura accipienda est, l. Boves § Hoc sermone ff., de verb. signif., *Pasqualig.* de Sacrif. Miss. q. 762. Ergo nequit Parochus aliam designationem sibi arrogare.

MENSE SEPTEMBRIS.

CAS. I. — Ex stylo Curiae in Litteris reservatæ Pensionis hæc opponitur clausula: ut si Beneficiatus in statutis terminis, *vel saltem intra 20 horas immediate sequentes*, pensionem prædictam tunc debitam non persolverit cum effectu, lapsis diebus iisdem sententiam excommunicationis incurrat. Crescentius pensione gravatus fuit in mora culpabili, et culpam suam fatetur. Qu. An eam excommunicationem incurrerit?

Respondeo negative. Licet enim ex vi verborum incurrere videatur excommunicationis pœnam, et statim atque fuerit in mora ultra terminum; tamen ex stylo Curiae non incurritur, donec Pensionarius declaraverit velle se, ut Beneficiatus ea pœna puniatur, et auditor Cameræ declaraverit incurrisse; quæ quidem declaratio debet esse judicialiter facta, et Crescentio debitori notificata a Iudice procedente. Ita cum *Grazia* part. 1. c. 5. num. 581. et *Gonzal.* gloss. 56, n. 54. Thesaur. de Pœnis. p. 2. v. Pension. c. 2.

CAS. II.—Novellus spurius vovit ingredi Religionem. Sed nunc cognoscens, spurios a dignitatibus in Religione excludi, ingredi renuit asserens se voto non obligari. Qu. An recte asserat?

Respondeo negative. Plures quidem asserunt communiter, eo quod spurius, ob ejusmodi privationem, gravem pati ignominiam cogeretur, *Sanchez*, *Pellizar.*, *Castropal.*, quos sequitur *Leander* de Juram. tract. 1. disp. 21. q. 43. Fateor equidem gravem difficultatem in voti executione a vovente non prævisam, aut supervenientem esse justam causam, ob quam cesset voti obligatio. At per se loquendo, ejusmodi non est, quæ in casu proponitur. Nam in primis qui religionis et pietatis erga Deum affectus vovit, se divitias et honores in sæculo despicere, iisque omnibus renuntiare velle, ut

evangelicam perfectionem profiteatur, et humilitatis virtute, quæ totius perfectionis basis est, se exerceat, prudentissime præsumitur, ipsum honoribus, et dignitatibus in Religione virtualiter renuntiare; ita ut talis voti natura renuntiationem hanc, virtualiter includere videatur. Deinde graduum in Religione privatio omnino inculpabilis mundanis quidem hominibus, sed non religiosis Viris videri poterit ignominiam inferre. Si Religiosi spurii doctrina, ac vitæ probitate excelluerint, cæteri utcumque gradibus ac dignitate præstantibus eminebunt. Nec defuere nec desunt utriusque sexus Religiosi ejusmodi Sixtinæ sanctioni, et Cap. Cum in cunctis 7., de Elect. obnoxii, qui in suis Conventibus, ac Monasteriis magno in pretio habiti sint, et quandoque etiam impetrata Apostolica dispensatione fuerint ad Religionis gradus promoti. Itaque, ut bene concludit celebris *Dan. Concina*, ob solam hanc difficultatem, nisi peculiares circumstantiæ occurrerent, non eximere a Religionis ingressu eum, qui eandem vovisset, præfata lege ignorata, lib. 4, in Decal. disp. 2. c. 9. § 2. q. 17.

CAS. III. — Irenes pia Mulier exhibita pinguiori eleemosyna, petit quandoque a Capellano, ut ad Altare privilegiatum celebret pro Defunctis familiæ suæ. Qu. An, si Capellanus celebret, Irenis voluntati privilegium suffragetur?

Respondeo negative. Pia enim Irenes fallitur, credens fructum, seu suffragium Missæ Privilegiatæ applicari posse pro pluribus defunctis familiæ suæ; cum tamen privilegium ejus naturæ sit, ut nequeat nisi pro uno vel pro una applicari. Siquidem ejusmodi Indulgentia se habet ad instar Indulgentiarum plenissimarum per modum suffragii applicabilium, quæ inter plures animas partiri nequeunt. Ac propterea in plurium distributione suam plenitudinem amittit Indulgentia; nec suum privilegium servat Missa, quæ pro pluribus applicatur; nisi forte, ut inquit *Cavaller.* tom. 5. cap. 26. decr. 7., privilegium esset ad plures etiam animas indultum, de quo exemplum non habemus. Et confirmatur ex for-

ma concessionis Privilegii; *Quandocumque Sacerdos Missam Defunctorum pro anima cujuscunque fidelis, quæ Deo in charitate conjuncta ab hac luce migraverit, ad præfatum Altare celebrabit, Anima ipsa de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii Indulgentiam consequatur; ita ut ejusd. D. N. J. Christi, ac Beatis. V. Mariæ, sanctorumque omnium meritis suffragantibus a Purgatorii pœnis liberetur, concedimus, et indulgemus.* Quare Capellanus Irenem de errore monebit, et ut animam unam determinet, pro qua sacrificium offerendum sit, si quidem velit, ut Missa Altaris privilegio fruatur.

MENSE OCTOBRIS.

CAS. I. — Defuncto Parocho, Capellanus Ecclesiæ vacantis Æconomus ab Ordinario deputatus, solemnes exequias, juxta Hæredum voluntatem eidem persolvit. Inde ab Hæredibus petit, ut jura Parochialia, et pro sepultura de communi more persolvant. Qu. An jure?

Respondeo negative; sed tantum petere, et accipere ab Hæredibus debet, quod ad tollendas omnes controversias, et ad stabiliendam uniformitatem in Civitate et Diœcesi, ab Eminentissimo Card. Joannetto Archiepiscopo Nostro in Congregatione coram ipso habita sub die 26 Januarii 1779, prudentissime decretum est. En autem Decreti forma: « In Congregatione a Nobis convocata, et coram Nobis habita sub die 26 Januarii anni currentis 1779, et de qua in Actis infrascripti Notarii Decani hujus Nostræ Cancellariæ Archiepiscopalis proposito dubio: an, et quando OEconomis Ecclesiarum Parochialium tam Civitatis, quam Diœcesis, aut illis, qui forte ex Jure debent Vices gerere OEconomi in solo Casu Obitus Parochi, et Personam post mortem eorundem sustinent OEconomi ex dispositione Ordinarii, debeatur portio Canonica, seu aliquid pro Juribus Parochialibus in Funeribus Parochorum, etc. ?

« Responsum fuit, ad tollendas omnes Controver-

sias, ad stabiliendam Uniformitatem in una, eamdemque Diœcesi, deberi OEconomis, aut aliis, ut supra, in Civitate quidem quindecim Julios, in Diœcesi vero sex Julios, adeo ut OEconomi nihil omnino aliud aut petere, aut accipere possint ab Hæredibus, sive ab Hæreditate Defuncti Parochi, nec pro Officio, seu Funere, nec pro Sacristia, nec pro Sepulchro, nec pro Solo, si forte Depositum peculiare fieret. Verbo dictum sit nihil aliud omnino pro quacumque alia re Hæredes, aut Hæreditas ipsa teneantur aliquid aliud solvere pro Funere Parochi, quocumque modo, aut pompa Hæredes illud fieri jusserint, atque illi sub quocumque prætextu, seu titulo, etiam cujuscumque consuetudinis, quam si forte adsit omnino abrogandam censuit Congregatio ipsa. In ea tamen stabilita quantitate pecuniæ non intelligatur comprehensa Eleemosyna Missa quam possit percipere OEconomus non duplicem tamen, sed simplicem, prout aliis Sacerdotibus conceditur.

« Nos igitur cupientes, ut dicta Resolutio integre exequatur, per hoc Nostrum Decretum auctoritate Nostra ordinaria, et ea majori, qua fungimur, stricte jubemus, et mandamus omnibus et singulis ad quos pertinet, ut omnia in suprascripta Resolutione contenta, et expressa adamussim observent, et fideliter, ac integre adimpleant sub pœnis arbitrio Nostro in casu contraventionis omnino incurrendis, et ita, etc. Die 11 Martii 1779. »

CAS. II. — Marcellus exponit Confessario se per aliquot annos quorundam Legatorum solutionem distulisse. Et Confessario postulanti an sint legata pia respondet se ignorare, quid sit legatum pium, aut non pium. Re explorata, unum vel alterum erat revera legatum pium. Qu. An a simplici Confessario possit absolvi?

Respondeo cum distinctione. Vel enim ignorantia se tenet ex parte vocabuli, vel ex parte rei. Si primum, negative, id est si Marcellus novisset inter Legata fuisse onera eleemosynarum, et ejusmodi, et solum ignorasset hæc legata *pia* appellari. Ubi enim agitur de peccato, spectatur quid illud sit, non quo nomine appel-

lectur. At si alterum; affirmative. Nam hic in primis deest formale peccati, quod ex communi doctrina ad reservationem, quæ lex odiosa est, requiritur. Deinde ignorant et impedito non currit tempus; et ideo obligatio solvendi incipit in die scientiæ; et in eo, quod quis ignorat, non dicitur delinquere, ut cum communi DD. *Covarruv., Hostien., Panormitan.* Et expresse *Quadrus*, de Casib. Reserv. disp. 3. cas. 8. concl. 10. *Ignorans legata pia esse, vel exequi impeditus non incidit in casum, si ea solvere differat.* Idemque docent agentes de Casib. Reserv., *Graff. et Belloch.* part. 2. q. 10.

CAS. III. — Parochus, ut *Petrilli* et *Bertæ* Matrimonium sollicitaret in quodam Profesto die, in quo magnus erat Populi concursus, tertiam fecit denuntiationem. Qu. An licite?

Respondeo minus licite. Non quod DD. sententiam improbemus, qui absolute id fieri posse affirmant. Quidquid enim in contrarium scripserint *Riccus* in praxis decis. 257. n. 3., *Pontius*, *Possev.* *Diana*, alique quos recenset, ei sequitur *Leander*, disp. 7. qu. 51, dum Tridentin. sess. 24. c. 1, præscribit, ut Denuntiationes fiant *tribus festivis*, primario, et principaliter intendit, fieri oportere coram Populi frequentia, ut Matrimonii celebrandi notitia ad multos perveniat, unde facilius impedimenta, si quæ sint, detegantur. Quare si in die Profesto magnus adsit Populi concursus in Ecclesia, optime Tridentini menti, ejusdemque præscriptioni erit satis factum, uti sentiunt *Bossius*, de Matrim. c. 7. n. 6., *Barbosa*, *Rossignol.*, et cum aliis, *Girib.* de Matrim. tract. 10. c. 8. dub. 2. Quod etiam confirmari videtur ex S. C. Conc., quæ declaravit non solum inter *Missarum solemnia*, ut Trident. præscribit, sed etiam *dum cantantur Vesperæ*, posse justa de causa fieri denuntiationes, v. Cas. III. Maii 1779.

At non ideo Parochus id sibi arrogare debet, ubi contraria consuetudine, et lege expresse vetitum est. Nam, ut bene *Giribal.*, loc. cit., *quod si in aliqua Diœcesi*

sit expresse definitum, ut fiant diebus festivis de præcepto, id utique servandum erit. Atque in hac Diœcesi id consuetudine servatur, et expresse, ne id juris sibi tribuant Parochi, cautum est in Synod. Bononien., l. 2. c. 9, et in Emorum Archiepiscoporum Edictis, de quibus ad Cas. I. Januar., supra resolutum. Ergo.

MENSE NOVEMBRIS.

CAS. I. — Parmenas Mercator emit Censum scutorum mille super fundo fructifere, *numerata pecunia*, juxta Pii V. Constitutionem. Nunc mercibus indigenti datur eidem occasio, ut censum illum vendat, aut extinguat, dummodo sive in extinctione, sive in venditione pro pecunia merces recipiat. Qu. An licite id fieri possit?

Respondeo. De extinctione quidem affirmative, sed negative de venditione. Ratio primæ partis est, quia Pius V, in celebri sua Constit. *Cum onus* 1569, dum numerata pecunia fieri censum præcipit, loquitur tantum de Census creatione, non autem de ejus extinctione, ut legendo intelliges. Quare cum Piana sanctio sit a communi jure exorbitans, non est ad extinctionem extendenda, ut a jure communi recedamus. Nec tibi moram faciant verba ista Pii: *Volumus etiam posse pro eodem pretio extinguui*, quasi eodem pretio esset eadem *numerata pecunia*; id enim falsum est, cum ibi tantum respiciatur ad æqualitatem dati et accepti, non ad modum receptionis, ut observat, *Rossignol.*, de contract. 4. Prænot. 21, n. 102. Neque certe alia fuit S. Pontificis mens, eo quod in extinctione census ea non adsint, quæ in creatione, pericula injustitiæ, et usurarum, ad quas maxime extirpandas Constitutionem illam edidit, et promulgavit. Itaque Census licite extinguui potest etiam aliis mercibus, vel quacumque alia specie æstimata, ut jure communi in aliis contractibus icet l. pretii, et ibi Glossa, Cov., de rescind. vendit.,

et l. 2. ff. de contrah. empt., et Glossa ibi, et late *Surd.* Consil. 162. l. 2. Modo tamen id fiat de Consensu Domini, cui pretium in census extinctione restituitur, ut supponit Casus, et exigunt omnia jura, *Rossignol.*, l. cit. cum aliis, et *Rota* in una *Ravennaten*, 12 Jan. 1607, coram Manzando.

Altera pars contraria ratione ostenditur; quod scilicet S. Pontifex æque in venditione, atque in creatione census pecuniam præceperit numerari. Aliter quidem sensere nonnulli, quos sequitur *Salas*, dub. 8. At verba Bullæ perspicua sunt: *Hanc autem salutiferam sanctionem nedum in censu noviter creando, verum etiam in creato quocumque tempore alienando perpetuo, et in omnibus servari volumus; quod etiam observat Lugus* disp. 27. sect. 9. n. 88.

CAS. II. — Pappius, et Pappinus simul colludebant. Pappio sponsionem augente, spondet Pappinus de toto capitali in ludo exposito, vulgo *del resto*; acceptat Pappius, et vincit, Sed Pappini summa multo major est. Qu. An Pappius totum adversarii capitale lucrari queat?

Respondeo. De hoc casu obscurius plures disseruere. Itaque distincte ut procedamus. I. Si tam Pappius, quam Pappinus proprium capitale ignorabant, et ne numerando fatigarentur, sive æquale foret sive inæquale, ambo æque incerti rem fortunæ commiserunt, potuit uterque adversarii sui summam ludo expositam licite lucrari. Per enim in utroque fuit et periculum majoris damni, et spes majoris lucri. II. Si Pappinus monitus, aut bene conscius de minori summa adversarii colludentis libere voluit, et consensu majus Capitale exponere, adhuc licite Pappius minus exponens poterit majus illud lucrari; volenti enim et consentienti non fit injuria.

III. At contra si ejusmodi consensus non fuerit expressus, sed tantum in ludi calore Pappius exposuit, et Pappinus acceptavit; non poterit ille totum adversarii capitale licite lucrari, sed eam tantum partem, quæ minori a se expositæ summæ respondeat. Siquidem ex

præcipuis ludi, et cujuscumque contractus conditionibus hæc est, ut servetur æqualitas sive uterque ludens æquale periculum subire, et parem habere debeat lucrandi spem. Quare nisi Pappinus huic juri suo sponte cesserit, jus illi favet, ut censeatur velle contractus æqualitatem. *Atque ita, inquit Lugus, semper in praxi vidi observari, cum adhuc sæcularis ludentibus interesset, disp. 31. n. 51 idemque docent Lopez, Sanchez et Girib. de Just. tract. 3. c. 11. n. 41.*

CAS. III. — Capellanus ex beneficio obligatus quotidie celebrare pro anima Testatoris, aliquando nec celebrat, nec celebrare facit. Qu. An peccet?

Respondeo. Duplex Capellanix species distinguenda est; altera, in qua obligatio celebrandi est mere personalis, et altera in qua obligatio est personalis mixta. Si obligatio est personalis mixta, ut scilicet Capellanus debeat vel per se, vel per alium quotidie celebrare, tunc non potest a celebratione vacare, nisi per alium obligationi suppleat; adeoque peccat, si nec celebrat, nec celebrare facit. Si autem obligatio celebrandi sit mere personalis, ita ut per se ipsum semper debeat, et nunquam per alium celebrare possit; tunc aliquando rationabili ex causa, honestatis titulo, aut reverentia Sacramenti, poterit licite a celebratione vacare, Cap. Significatum de Præbend., ubi de Sacerdote quotidianæ celebrationi addicto dicitur debere (*salva honestate sua, et debita devotione*) *Missarum solemnia celebrare*. Idemque proposito dubio: *An Sacerdotes obligati, etc. celebrare quotidie Missam per se ipsos, possint aliquando a celebratione vacare, et quatenus affirmative, II. Quando, et quoties a dicta celebratione vacare possint?* Sacra Cong. Conc. die 18 Septembris 1683, respond. *Ad I. et II. affirmative, concurrente aliqua rationabili causa* Vid. *Bened. XIV. Instit. 15. vol. 3, et Cavall. tom. 5. c. 28. decret. 5 in fin. et decret. 6.*

Quid vero si Capellanus infirmitate a celebrando prohibeantur? De Capellano, qui per se ipsum celebrare tenetur, non est quæstio. De altero hæc habes ex S.

Cong. Conc. Sacerdos, cui onus sit quotidie celebrandi, apposita conditione solvendi duos julios, quotiescumque a celebratione abstineret, numquam vacare potest, nisi supplendo per alium, aut duos julios solvendo, declaravit S. Conc. Cong. 17 Septembris 1695. At secus si vacet causa infirmitatis, tunc enim per dies 15. circiter nec per alium supplere, nec duos julios solvere tenentur, ead. S. Congr. 17 Novembr. 1695. Non desunt tamen Doctores, qui ad mensem protrahunt. In Conc. Prop. VII, Mediol. Tit. de Missis legitur: *Si Capellanus saltem per annum functus sit suo munere celebrandi in aliquo loco, si etiam per mensem ægrotet, adhuc integram eleemosynam, judicio Episcopi, accipere potest, apud Cavall. loc. cit.*

MENSE DECEMBRIS.

CAS. I. — Erimanthus beneficium Cajo renunciaturus reservata sibi pensione, de eadem per numeratam pecuniam redimenda, supposito Apostolico beneplacito, cum Cajo paciscitur. Et res tota executioni demandata est. Qu. An peccaverint, et an resignatio valida sit?

Respondeo I. Simoniace peccasse. II. Resignationem esse invalidam. III. Pœnas privationis, et inhabilitatis ad Beneficia incurrisse; et Resignantem ad restituendas acceptas pecunias sub gravi teneri. Constant singula, cæteris missis, ex Constit. Benedicti XIV, in sublimi 1741. Et I. quidem, quia ibi ejusmodi Resignationes cum prævio pacto pensionem impositam extinguendi, repræsentata pecunia, aut conventa, aut deposita, pailatas vocat Beneficiorum venditiones, et Clericos ejusmodi prophanos appellat Beneficiorum distractores Benedictus, eaque pacta, ut jamdudum a Sacris Canonibus, et Apostolicis Constitutionibus improbata, et Simoniacam labem redolentia iterum serius insectatur, et damnat. Sed quomodo ab Apost. Sede impetrantur, inquires, si damnata sunt? Dolo quidem et fraude, ut ibidem explicat Pontifex Optimus. Scili-

licet, quum ita paciscentes non ignorent, quod si pactum illud Datariae Apostolicae Ministris innotesceret, numquam a datario, aut pro Datario Resignationes istae admitterentur, curant ipsi, unitim et simul expediri Bullam resignationis Beneficii, et alteram pensionis reservatae; tum vero aliquo elapso tempore quaerunt signari supplicationem pro extinctione pensionis, nulla mentione facta de praecedenti abominanda conventionem. Quare et *gravissimo peccato animas suas illaqueant*, et non sine infamia Ecclesiastici ordinis negotiatores ejusmodi Beneficiorum apud omnes in populo execrantur. Haec et fere iisdem verbis Benedictus.

II. Pariter constat, quia ibidem ejusmodi pacta, ut simoniacam labem redolentia *nulla, cassa, et irrita* declarat. Imo omnes extinctiones pensionum hujusmodi, quas intra sex menses a die captae possessionis per resignatarium computandos fieri contigerit, etiamsi nullum praecedens pactum intervenisse probari posset, *irritas, et nullas, et inanes* esse declarat ibid. § 2.

III. Denique, quia ibi expresse tam Resignantem, quam Resignatarium ab omni jure Beneficii decidisse decernit, et ambos ipso facto privatos, et ad alias obtinenda beneficia inhabiles esse; ideoque Beneficium istud, ut de jure vacans, a quocumque posse impetrari: ac demum ad restituendas pro cessatione pensionis perceptas pecunias, quae arbitrio Ordinarii erunt piis locis applicandae, aut pauperibus distribuendae, *sub gravi peccato teneri*, ibidem. § 3.

CAS. II. — Parius, ut sibi inhonestum Fulviae amorem captaret, eidem juravit, se aliam foeminam nunquam fore cogniturum. Qn. An juramentum teneat?

Respondeo affirmative. Negant quidem cum aliis *Diana*, et *Facundez*, lib. 2. c. 24. n. 19., eo quod juramenti finis sit amor turpis; et quia hinc occasio habetur in prava amicitia permanendi. Verum haec moram non faciunt in re, de qua agimus. Quandoquidem in juramento homini facto non attenditur, an jurans pravo suo animo peccaverit, sed supposita promissione et juramento firmata in definienda ejus obligatione

quæ etiam justitiæ et fidelitatis est, id unum inquiritur, num possit juramentum absque peccato servari, ut constat ex Cap. Quamvis pactum, de Pact. in 6, et Cap. Cum contingat. de Jurejur., ubi tanquam regula generalis traditur juramenta homini præstita, esse necessario servanda, cum in alterius præjudicium non redundent, nec observata vergant in dispendium salutis æternæ. Atqui facta promissio, et juramentum non accedendi ad aliam scœminam rectissime sine peccato observari potest, ut patet; neque enim oportet, ut ob finem turpis amicitiae conservandæ servetur; neque pariter ejusdem observatio *per se* dici potest occasio peccandi, sed solum *per accidens*, cum promissio *per se* bona sit, et sine peccato, si Parius velit, et velle debet, possit impleri. Ergo Parius juramento tenetur, Sanchez, Prado, Girib. De Juram. c. 2. dub. 1. n. 9.

CAS. III. — Zosimus Parochus Altare S. Antonii in die ejus Festo visitantibus Indulgentiam obtinuit, ea cum clausula: *ut si alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura, concessa fuerit, præsentès litteræ nullæ sint*. Animadvertens, alias ibi Indulgentias pro Confratribus, et Sororibus esse concessas, et durare, dubitat, num ea Indulgentia nulla sit. Qu. Responsio?

Respondeo Indulgentiam optime valere. Patet ex Decreto S. Cong. Indulg. 15 Julii 1676, ubi perspicuis verbis decernitur, ea clausula: « Minime contineri Indulgentias aut certo personarum generi concessas, » aut Confraternitati, Regularibus, Capitulo, aut certum pium opus in ipsa Ecclesia peragentibus, aut » iis, qui christiana doctrina erudiuntur, vel alios » erudiunt, et qui Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti » Expositioni cum Oratione XL. horarum intersunt, » neque Stationum Urbis, et septem Altarium Indulgentias instar septem Altarium Basilicæ Vaticanæ » concessas, neque demum quæ pro una vice conceduntur, etc., approb. Innoc. XI. die 16. Martii 1677.

ANNO MDCCLXXXII.

MENSE JANUarii.

CAS I. — Febronius domo sua absens, nomine Faustinae nubilis filiae suae, contraxit sponsalia cum Felicino. Domum reversus, cum rem filiae significaret filia subrisit. Interim Faustina moritur, hinc Fulvia ejus soror vellet ipsa cum Felicino matrimonium contrahere. Qu. An ullum obstat impedimentum?

Respondeo affirmative. Obstat impedimentum publicae honestatis. Licitum quippe est parentibus sponsalia contrahere pro prolibus etiam emancipatis, si hæc doli capaces aut expresse consenserint, aut præsentes et scientes quid agatur non contradixerint, vel absentes postea, saltem *tacite*, ratificaverint; si tamen metus nullus gravis adfuerit. Ita constat ex *c. unic. § porro de sponsalibus impub. in 6.* « Porro ex sponsalibus » quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus » plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint, vel *tacite*, ut si præsentes fuerint nec » contradixerint, obligantur. » *Et est idem*, statim eo loco additur, si filii tempore sponsaliorum absentes et etiam ignorantes eadem sponsalia post scienter ratificaverunt *tacite* vel *expresse*. Porro Faustina subridendo vel expresse consensisse et contracta a patre suo sponsalia comprobasse videtur. Quare si ex sola taciturnitate consensus præsumitur, multo magis ex subrisu Faustinae præsumi debet. Nec obstat quod sponsalia proprium et personalem consensum requirant, qualis profecto dici non potest Faustinae consensus, qui enim *tacet non fatetur c. 44. de Reg. 1 in 6.* Et quamvis, qui *tacet consentire videatur* ut ait *c. 45. ibid.*, id tamen non procedit quando agitur de præju-

dicio vel de obligatione imponenda. Respondetur ad hæc 1° quod Faustinae subrisio merito pro ejus consensu sumi possit ; et 2° quod pro casu hoc , ex juris dispositione sufficiat consensus vel ex sola taciturnitate præsumptus. Si tamen Faustina revera non consentiret consensus unice præsumptus sed a parte rei non existens reapse non foret sufficiens pro foro interno ; in foro tamen externo tamdiu præsumeretur existens donec Faustina indicio aliquo vel saltem interposito juramento suum dissensum probaret.

Si quod piam, in simili casu, dubium maneret, Parochus ad auctoritatem ecclesiasticam recurrat, ad hanc enim spectat solutio. Porro ordinarie ex circumstantiis dubium omne evanescet.

CAS. II. — Philippus violenta morte uxore sua privatus est. Dolens proposuit Deo se perpetuam velle castitatem servare, et propositum juramento firmavit. Nunc justis de causis uxorem aliam ducere cogitans quærit dispensationem. Qu. 1. Quæ causæ justæ dicendæ sunt ? 2. An possit Episcopus dispensare ?

Respondeo ad I. Plures justæ causæ dispensandi sunt. Sic 1° periculum notabile violandi votum, ex particulari indispositione voventis vel ex communi hominum fragilitate proveniens. 2° Magna difficultas in exequendo voto, etsi prævisa fuit, quia res apparet multo difficilior dum instat executio quam dum fit deliberatio. 3° Magni scrupuli, quibus vovens propter votum inquietatur. 4° Votum cum nimia facilitate et imperfectiori deliberatione emissum, vel etiam ex tristitia, ira, metu gravioris mali quocumque modo incusso.

Respondeo ad II. negative. Illud nempe propositum Philippi perpetuam servandi castitatem, quod Deo factum etiam juramento confirmavit, videtur habere rationem veri voti et quidem castitatis perpetuæ, quod summo Pontifici est reservatum. Accedit quod juramenta Deo facta, uti sunt pia juramenta, cujusmodi est juramentum Philippi, sint promissiones Deo factæ

atque reapse votum includant, quod cum sit in materia reservata, ab Episcopo in eo dispensari non potest. Vide Lacroix, lib. 5. p. 1, de voto, qui ibidem addit: quod hujusmodi juramentum majorem obligationem afferat quam præcise votum, quia per tale juramentum duplex habetur ad Deum respectus, prior tanquam ad illum cui fit promissio, alter ad illum tanquam testem voluntatis adimplendæ

Si tamen Philippus nullatenus censeretur vovisse, sed nudum emisisse propositum (frequenter circumstantiæ dubium tollunt), tum Episcopus dispensare posset ob probabilitatem sententiæ, quæ hujusmodi juramentum etiam circa materiam reservatam censet nullo modo reservari; quare in dubio Episcopus certo dispensare valet, quia reservatio utpote odiosa, est strictæ interpretationis.

CAS. III. — Instituenda erat Processio, pœnitentiæ causa, cum reliquiis S. Emydii Episc. et Mart.; et disputatum est an violaceo colore esset in paramentiis utendum, ut pœnitentiæ causa postulabat, an rubro, ut S. Martyris reliquiæ exigent. Qu. Dubii solutio.

Respondeo. Colore violaceo utendum fuit. Id expresse docet Rituale Romanum in Rubrica de Processione in festo S. Marci præscripta: « Sacerdos, ait Rubrica, pluviali cum ministris, vel saltem superpelliceo et stola violacei coloris sit indutus, cujus coloris habitu in reliquis Processionibus semper utatur. » Processioni vero pœnitentiæ causa institutæ color violaceus, qui est pœnitentiæ color, competit. Quod vero reliquiæ S. Emydii Episcopi et Martyris simul circumferantur naturam processionis non mutat, neque ideo color mutandus est. Rubrica etenim Ritualis Romani *de processione in translatione sacrarum reliquiarum insignium* quæ habet: « *Sacerdotes et ministri vestibis induti albi vel rubri coloris, prout sancti, quorum Reliquiæ transferuntur, exposcunt*, præsentem easum non respicit. Nec aliæ duæ exceptiones, quas statuit idem Rituale. » In processionibus corporis Christi et quæ fiunt in solem-

nibus diebus vel in gratiarum actionem ; quibus diebus utitur colore propriæ solemnitati congruenti proposito casui applicari valent. Violaceo igitur colore utendum fuit.

MENSE FEBRUARII.

CAS. I. — Quidam Helvetii domicilium fixere in paræcia S. Joannis hujus diœcesis. Parochus eorum matrimonio adstiturus , cum idioma barbarum non caperet , nec italum caperetur ab eis , per Interpretem mutuum sponsorum consensum accepit. Qu. An valide ?

Respondeo. Sola physica Parochi præsentia non est sufficiens, sed requiritur prorsus , ut moraliter sit ita præsens, ut qua testis certus ei qualificatus testimonium dare valeat , quid circa contractum matrimonialem factum fuerit in ejus præsentia. Necesse igitur est , ut actu intelligat vel per se , vel per interpretem , sponso in contractum matrimonialem de præsentem consentire , ut igitur cognoscat, quales sint , et de matrimonio contracto coram Ecclesia testari valeat. Num vero Parochus contrahentium idioma non intelligens , nec suo ab contrahentibus capto, hujusmodi sufficiens testis sit , dubitant alii negantque apud S. Liguorio lib. 6. n. 1092, et unius etiam interpretis assertionem uti non sufficientem habent. Alii tamen communius hujusmodi assistentiam sufficere asserunt ; atque revera Parochus in casu posito præsens assistit contrahentes ipso coram aspiciit, signaque apprehendit, quibus et consensus exprimitur , insuper per interpretem ea intelligit , *sufficit* autem , ut ait Sanchez , *si videat signa consensus* ; quare testimonium Parochi ut coram Ecclesia de contracto matrimonio testari valeat , sufficiens omnino videtur. Addere lubet ex concurrentibus circumstantiis dubium ordinarie dissolvi posse, quod tamen , si revera aliquod remaneret non ex privata Parochi opinione , sed auctoritate superiori esset dissolvendum.

CAS. II. — Theodorus condito Testamento juravit se nunquam fore illud revocaturum. Qu. 1. An iuramentum teneat? 2. An testamentum alterum quod faceret validum sit?

Respondeo ad I. Juramentum illud tenet saltem ex virtute religionis; quam etenim licite observari valeat, reverentia debita Deo, cujus nomen invocatum fuit petit ut, quod sub invocatione Divini nominis promissum fuit effectum sortiatur; quare Theodorus non nisi ex rationabili causa iuramenti relaxationem petere potest.

Respondeo ad II. Alterum testamentum quod faceret esset validum quia obligatio iuramenti per se personalis est et solius virtutis religionis, quæ nullum jus confert priori hæredi instituto. Attamen, ut supra diximus, sine rationabili causa prius testamentum revocari licite non potest. Neque obstat quod jurando promississet instituto per prius testamentum hæredi se illud non revocaturum, nam equidem illud *valide* revocari potest et alterum valide fieri, quia quod uni promissum est tantum, alteri *valide* donari potest. Num vero ea promissio, quæ supponitur acceptata, priori hæredi instituto jus ad hæreditatem conferat disputatur; alius videtur probabilius affirmandum, est enim de re licita, licite quæ eam promissor potest exequi, quare secundus hæres juri violato instituti per prius testamentum hæredis teneretur æquivalens restituere, non vi prioris testamenti valide revocati, sed vi promissionis validæ et obligatoriæ non revocandi. Alii tamen dicant quod hujusmodi promissio jure naturæ equidem validæ irritetur et a jure positivo quod declarat testamentum non firmari nisi per mortem, et a jure gentium secundum quod omnis voluntas est ambulatoria usque ad mortem; et consequenter hæredem secundum non teneri aliquid restituere hæredi qui per prius testamentum fuerat institutus. Videatur Billuart., Daelman. Pichler. in dubio melior erit conditio possidentis.

CAS. III. — Indicta est collecta in Missa pro instanti necessitate, puta, pro fausto fortunatoque itinere Pii

VI. Pont. Max. die 27 hujus ab Urbe Roma ad Cæsarem proficiscentis. In diebus Dominicis, in quibus tertia oratio est *ad libitum*, tertiæ orationis loco, Capellanus eam collectam recitat, et nihil præterea. Qu. 1. An rite? 2. Et si collecta pro quarta oratione dicenda foret, an addenda sit quinta?

Respondeo I. Errat Capellanus. Non ideo oratio vocatur *ad libitum* ac si celebrans pro suo arbitrio eam posset omittere, sed quia unam vel alteram, pro sua devotione, e Missali romano eligere potest. Oratio igitur *ad libitum* tertio loco dici debet, nec illi substitui potest illa oratio, quæ ex præcepto ordinarii est addenda.

Respondeo II. Non tamen necessario addenda est quinta, uti constat ex decreto S. C. R. 2 Dec. 1684 quod habet: non esse omittendam unam ex assignatis orationibus in Missa, ut ejus loco dicatur imperata veluti *Deus refugium*, sed post tertiam orationem præscriptam imperata dicenda est, quum in Missa de semiduplici, vel simplici vel votiva non sint necessario dicendæ collectæ impares, puta tres, quinque vel septem.

MENSE MARTII.

CAS. I. — In quadragesima indultum est a Pontifice, ut carnibus vesci liceret, excepta vigilia S. Matthiæ apostoli, et diebus quatuor temporum. Fuldus in die dictæ vigiliæ aut quatuor temporum, carnes comedit et pluries comedit. Qu. I. An pluries peccaverit? II. An reservationem incurrerit?

Respondeo I. Fuldus, dictis diebus toties quoties carnes comedit in legem abstinentiæ peccavit. Ratio est, quia præceptum, quoad abstinentiam a carnibus est negativum, et hinc pro toto die et singulis diei partibus prohibens ne carnes comedantur ita ex communi omnes.

Si vero Fuldus semel tantum carnes comedit, quod

faciens graviter peccavit, inter theologos tamen gravis est controversia non facile componenda, an pluries comedendo cibos esuriales, post secundam horum illorum esurialium esum, per tertiam et quartam et graviter peccaverit. Quam controversiam, sub aliis et aliis distinctionibus apud Lacroix. S. Liguorio et alios expositam et discussam videre licet. Interea cum Ecclesia varias illas opiniones permittat, nostrum non est tantas componere lites. Illi vero qui jejunii (non abstinentiae a carnibus) essentiam in unica refectione consistere tenent, consequenter docent, quod semel secunda refectione sumpta, observantia jejunii (non abstinentiae) sit facta impossibilis, quare et tertiam et quartam refectionem a gravi peccato excusant; quamvis tamen pluries comedendo a *veniali culpa* vix quis eximi posset, cum id finis legis nimium adversetur. Hæc quidem opinio probabilior videtur. Attamen severior opinio, quæ peccati mortalis damnat singulas refectiones, fidei-um censu conformior esse videtur.

Ad II. In Diœc. Bononiensi, in qua casus fuit propositus, scandalosa solutio Quadragesimæ reservatur, quam facile Fuldus incurrisse potuit, si cum fidelium scandalo carnibus vescitur. Verum in his partibus huiusmodi reservatio non cognoscitur.

CAS. II. — Gordius in Quadragesima indulto utens, cum jejunium duplici carnum comestione fregisset, iterum iterumque in eadem die carnes comedit. Qu. An toties peccaverit quoties comederit?

Respondeo. Gordius ad jejunium obligatus toties quoties carnibus vescitur, unica in prandio comestione excepta, graviter peccat. Indultum enim, quo licite utitur pro unica comestione, eo sensu ex declaratione Benedicti XIV, intelligendum est, ut ad unicam comestionem restringatur, et insuper atque insuper, ut vespertinæ abstinentiæ fines non excedantur. « Præcipimus, verba sunt Pontificis, Episcopis, eorumque Delegatis ut nemini vescendi carnibus aliisque cibis vetitis veniam tribuant, nisi sub gravi imperata simul

» unicæ comestionis norma. » In constit. cognovimus ,
12 Maii 1724.

CAS. III. — Ultima Dominica Jubilæi concessi a Pio VI, qui Bononiam, die 8 hujus, communi omnium gratulatione appulit, magnus erat in quadam Parochiali concursus populi. Cum particulæ deessent consecratæ, deferuntur particulæ consecrandæ alicui sacerdoti celebranti. Renuit ille consecrare, et Populus sine communione, et sine Indulgentia abire cogitur. Qu. An sit reprehendus?

Respondeo affirmative. Nam etsi ille sacerdos ex officio proprie dicto ad id obstrictus non esset, cum istius populi Parochus non sit, tamen ex charitate, cum tam facile posset his fidelibus esse auxilio, obstringebatur ut tantis beneficiis, nempe indulgentiis Jubilæi et sine sufficienti et rationabili causa eos, privaret. Accedit quod sua agendi ratione, obmurmurationes, oblocutiones in clerum apud populum excitandæ prævideri possent, quibus sine rationabili motivo occasionem præbere, culpa vacare non potest. Hinc auctores graves docent, in similibus circumstantiis, particulas post offertorium, vel post præfationem, vel etiam secundum alios apud Lacroix et S. Liguorio, sub ipso canone oblatas, licite consecrari; attamen mentaliter prius offerendæ essent.

MENSE APRILIS.

CAS. I. — Fulgentius fornicatus est cum Fulvia suæ uxoris consanguinea in 2 gradu, certo putans esse in 5. Qu. An jure petendi privatus sit?

Respondeo cum communi negative. Privatio quippe juris petendi debitum est pœna scienter peccantibus inflicta a qua pœna excusat ignorantia; textus enim quo hæc pœna infligitur utitur particula *scienter*. Si quis cum filiastra sua *scienter* fuerit fornicatus..... *in cap. unic. de eo qui cognovit consang.* Equidem Fulgentius scienter commisit peccatum inces-

tus, sed in legem, quæ pœnam seu privationem juris petendi infligit, non peccavit cum scientia, cum certo putaret se peccare cum consanguinea in tertio gradu, ad quem lex pœnam, de qua, infligens non extenditur.

CAS. II. — Dominica in Albis, in magno populi concursu, Capellano in confessionali se præsentat Mævia, complex cum ipso in peccato turpi contra sextum. Renuit ille audire, sed obsecranti Mæviæ, et instanti se nec Parochum adire, nec Pascalem communionem omittere posse, sine suæ famæ detrimento, absolutionem impertit. Inde ultimam Missam celebraturus, Parocho se præsentat, confitens quid egerit. Qu. Parochi iudicium, et an possit ipsum absolvere?

Respondeo I. Parochi iudicium erit Capellanum stricto jure in excommunicationem summo Pontifici reservatam incidisse; quare Parochus Capellanum absolvere non potest. Rationes quas Mævia adfert non sunt hujusmodi, quæ exceptionem assignatam in Bulla Pontificis, constituunt, in qua Confessarius a peccato complicem absolvere potest. Hæc quippe exceptio solummodo respicit mortis articulum si desit tunc alius etiam simplex sacerdos, vel si alius sacerdos sine gravi infamiæ aut scandali periculo vocari aut accedere non posset.

Respondeo II. dixi *stricto jure*. Quia in casu Capellanus, quamvis per ignorantiam graviter culpabilem absolutionem dedisse videatur, tamen ab excommunicatione videtur immunis, quum non *ex audacia et temeritate*, quibus utitur terminis Bulla Benedict. XIV. an. 1741, id egerit, non enim ex audacia et ausu temerario procedit, qui ex ignorantia etiam crassa, dummodo non sit affectata, operatur, accedit quod preces et instantiæ Mæviæ potuerint in aliqualem bonam fidem confessarium induxisse, ex qua multo magis ab audacia et temeritate excusari potest, quare nec in casum seu censuram Pontifici reservatam incidisset et hinc a Parocho licite et valide absolvi potuit.

Respondeo III. Etiam si Capellanus reapse in excommunicationem summo Pontifici reservatam incidisset a qua

Parochus absolvere strieto jure non potest attamen attendendæ sunt circumstantiæ, quæ in casu occurrunt; vix enim sine gravi scandalo et infamiæ et oblocutionum gravium periculo Capellanus a celebrando abstinere poterit, quo in supposito, cum recursus ad superiorem, præ temporis defectu, haberi non potest, Parochus eum absolvere poterit; sub obligatione tamen et pœna reincidentia; id est, ut Capellanus quamprimum superiori se sistat. Urgente nempe scandalo vel nota infamiæ ex probabiliiori sententia excommunicatus licite confitetur non habenti facultatem super hanc excommunicationem a qua in casu propter necessitatem absolvi potest.

CAS. III. — In quadam parochiali mos est, ut quotiescumque officium defunctorum novem lectionum recitandum occurrit, semper antiphonæ duplicentur; nunquam vero cum recitatur lectionum trium. Qu. An rite?

Respondeo negative. Mos ille qua abusus necessario est reformandus proposito enim dubio S. R. Congreg. « An officia pro animabus confratrum extra diem obitus seu depositionis, tertium, septimum et trigesimum habere debeant ritum duplicem vel semiduplicem? responsum fuit. Serventur Rubricæ Rit. Rom. una cum novissimo decreto edito an. 1757. nempe duplicatio antiphonarum, præter diem commemorationis omnium fidelium defunctorum, et diem depositionis defuncti, fiat in diebus tertio, septimo, trigesimo et anniversario tantum. S. R. C. 8 Martii 1758 apud Romsée tom. V, pag. 138, edit. Hanicq. 1858.

MENSE MAII.

CAS. I. — Albinæ filiæ nubili efficaciter insinuat Confessarius, ut quotidie ad Ecclesiam veniens Missam audiat. Reponit Albina Parentes id ægre ferre et repugnare, sed Confessarius adhuc insistit, asserens eos obstare immerito. Inde anxia Albina. Qu. An teneatur Parentibus obedire, et peccet non obediendo?

Respondeo. Albina parentibus potius quam Confessarii consilio obsequi tenetur; etsi enim quotidiana Missae auditio sit actio per se admodum bona et commendanda, attamen sub praecepto nullatenus cadit; quare cum parentes se opponant ægreque id ferant, Albina eorum voluntati se subicere debet: id enim et pax familiæ, negotia domestica et præprimis præceptum parentum exigunt, suppleat igitur per bonam voluntatem. — Si tamen parentes, etsi aliquantum ægre id ferant atque contristentur, attamen non prohibeant, neque domestica negotia detrimentum patiantur, sine culpa erit Albina, dum aliquoties Confessarii consilio obsequatur, fructus enim spiritualis, quem ex Missae auditione Albina colligit, proponderat aliquali parentum contristationi, quæ potius *irrationabili* eorum voluntati, quam Albinæ actioni est tribuenda, ad quam igitur Albina ob spirituales fructus permissive habere se potest.

CAS. II. — Felix, contracturus matrimonium cum Felicula, se Parocho præsentat cum litteris S. Pœnitentiariæ, super impedimento occulto primi gradus affinitatis, ob copulam habitam cum Feliculae sorore, easque apertas exhibet et rejectas ab alio Confessario, eo quod post litteras acceptas, Felix iterum cum eadem sorore copulam habuisset. Qu. I. An jure Confessarius ille litteras exequi renuerit? II. An easdem posset exequi Parochus?

Respondeo ad I. negative. Etenim hujusmodi dispensationes, quæ a sacra Pœnitentia pro solo foro interno conceduntur, habent rationem gratiæ liberaliter concessæ et hinc non coarctant facultatem ad sola peccata ante concessionem commissa, sed et ad committenda ante executionem extendunt, dummodo tamen litterarum executio non nimium in fraudem, protrahatur.

Respondeo ad II. affirmative. Nihil enim obest valori litterarum quod ab alio fuerint adaptatæ, etenim hujusmodi litteræ non exigunt ut ab eodem aperiantur et executioni mandentur; uti præ cæteris clare docet

Bonac. de leg. disp. 1. q. 2. Neque officit valori litterarum earundem, quod Felix, relicto prius electo Confessario, Parochum suum elegit, quia sacra Pœnitentiaria non hunc vel illum determinate designat Confessarium pro litterarum executione, sed Confessarium virum discretum; nec Felix gratiæ beneficio privari debet quod prior Confessarius ex errore vel ignorantia litteras executioni dare recusavit.

CAS. III. — Nilus Parochus asserit collectam a Superiore indictam semper nullo excepto die recitari oportere: contendit Capellanus esse omittendam in festis omnibus duplicibus. Qu. Quid rite?

Respondeo. Collecta a superiori imperata dicenda est in omni Missa etiam festiva et votiva; excipiendæ tamen sunt Missæ tam privatæ quam cantatæ 1^a Classis, item cantatæ et conventuales 2^a classis in Missis vero privatis 3^a classis potest ad libitum celebrantis legi vel omitti. Ita constat ex S. C. R. Decretis 15 Maii 1819 et 23 Maii 1835. Apud Romsée. — Omittitur insuper hæc oratio in Missis etiam privatis Vigiliæ Nativitatis et Pentecostes; in Dominica Palmarum; in feria quinta Cœnæ Dni. et in Sabbatho sancto. Sunt enim virtualiter 1^a classis. — Deinde in Missis defunctorum nulla unquam collecta pro vivis recitatur.

MENSE JUNII.

CAS. I. — Martinus certissime sciens valorem nummi aurei brevi et propediem fore Principis decreto augendum, dat aureos mille mutuos Mario, hac adjecta conditione, ut post annum, sive nummi valor crescat, sive minuat, aureos totidem sibi restituat. Qu. An licite?

Respondeo. Cum Martinus certissime sciat, uti in casu ponitur, valorem aurei nummi propediem ex ipsius principis decreto esse augendum et hinc prævideat post annum lapsum majoris valoris summam ea,

quam mutuo dederat, fide reddendam, etsi in eodem nummorum numero, nullo justo titulo conditionem, de qua, contractui mutui adjicere potest; etenim in pecunia valor potissimum extrinsecus attenditur, qui cum augendus sit, Martinus plus acciperet, et quidem ratione mutui, quam dedisset, quod est contra naturam mutui et usurarium; omne enim pactum vel gravamen sive onus additum mutuo, præter id quod est mutui intrinsecum, reddit contractum usurarium.

Dictum fuit *Cum Martinus certissime sciat valorem nummi aurei esse augendum*. — Etenim quando nulum cogitatur nec intenditur incrementum, et expresse est conventum, ut pecunia reddatur in eadem specie et numero, probabilius est S. Liguorio cum aliis valere pactum, saltem tum ubi commune est vel incrementi aut decrementi periculum. Ita etiam licite in pactum deducere potuit Martinus, ut pecunia cum incremento reddatur, si aureos suos fuisset servaturus usque ad tempus, quo eorum valorem augendum certo credit, damnum etenim ex mutuo et ratione mutui subire non debet; deducendæ tamen forent expensæ, si quæ in conservandis nummis faciendæ essent.

CAS. II. — Florinda adhuc puella, nondum confirmata, suscepit in confirmatione infantulam Proculi filiam. Defuncta Proculi uxore, Florinda Proculo nupsit. Qu. An valide?

Respondeo affirmative. Sententia, contra Lacroix et non paucos alios, hodie certa est in praxi tuta; de qua scribit doctissimus Giraldis: « Hæsitaveram quidem.... an tuto in praxi admitti hæc sententia (non confirmatum cognationem spirituales non contrahere) posset: postquam autem mihi occurrit sequens exemplaris declaratio Cong. Conc. sub die 15 Junii 1654 a me recognita, his verbis extensa *Paulus Russus... mature... censuit non confirmatum si suscepit aliquem in Sacramento confirmationis, non contrahere cognationem spirituales*. A dubitatione recessi, et non amplius probabilis, sed certa, tutaque in praxi dicenda est. » V. Exposit. juris Pontif. P. 4 Sect. DCCX.

CAS. III. — Prima Dominica quadragesimæ fit solemnis expositio SS. Sacramenti pro oratione XL horarum. Orta est quæstio, an pro ea expositione cantare Missam votivam liceret de SS. Sacramento, an saltem facienda sit commemoratio?

Respondeo. In Constitutione Clementis XI. « *Essendo state de 1 Sept. 1736. Quæ respicit preces 40 horarum prohibetur, ne in Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis, Dominicis privilegiatis et diebus festivis, insuper et Feriis IV cinerum, 2^a, 3^a et 4^a majoris hebdomadæ. per totam octavam Paschatis, Pentecostes et Epiphaniæ, in vigiliis Nativitatis Domini et Pentecostes duæ Missæ cantentur, sed una tantum nempe de die cum commemoratione Missæ votivæ sub unica conclusione. Quæ Constitutio Decreto S. R. C. 22 Aug. 1744 extra urbem extenditur: « Instructio, ait Decretum, pro oratione 40 horarum Romæ jussu fel. record. Clem. XI primum edita extra urbem non obligat; laudandi tamen sunt qui se illi conformare student, nisi aliud ab Ordinario locorum statutum sit. » Huic instructioni conformis est praxis diœc. Leod. Patet igitur Missam de die, non vero votivam esse cantandam, addita tamen, sub unica conclusione, commemoratione votivæ propria. V. Romsée tom V. decret. sub n° 161 et tom. 1. pag. 29, item tom. I, pag. 72 et 77, edit. 1854.*

MENSE JULII.

CAS. I. — In Bulla Jubilæi hoc anno, sub die 26 Februar. a Pio VI P. M. promulgati, nobisque concessi, legitur indulgentiam et gratias impertiri, qui Ecclesias ab Ordinario designatas, *a Dominica 4 quadragesimæ ad Dominicam Palmarum inclusive, ter saltem visitaverint, etc., et peccata sua confessi SS Eucharistiæ sacramentum intra idem tempus sumpserint.* Inter quosdam Parochos quæstio orta est: utrum qui in Dominica Palmarum Sacram Eucharistiam sumerent, una eademque communione possent et Paschali præcepto satisfacere, et injunctum Jubilæo opus implere. Qu. Responsio?

Respondeo negative cum sententia tenenda. Ratio est quia per unam solutionem duplici oneri satisfieri nequit et Pontifex intendit imponere specialem obligationem de re aliunde non præcepta. Hæc responsio confirmatur ex instruct. Benedicti XIV docentis, quod per opus aliunde debitum ex præcepto non satisfiat operi præstando ut quis Jubilæum lucrari valeat; hæc vero instructio tanto majoris est ponderis, quod quæ regula eam esse habendam recentius a Sac. Cong. fuit responsum. Constat aliunde, ex aliis responsis Sac. Cong. nempe anni 1826 ad Archiepiscopum Parisiensem, communionem paschalem et communionem pro Jubilæo lucrando faciendam esse duas diversas obligationes, quæ unica communione *adimpleri nequeat*; dein an. 1844. de die 1^a Maii: communionem paschalem equidem sufficere, ut indulgentia plenaria lucrifiat *dummodo tamen indulgentia lucrificanda non sit in forma Jubilæi, pro qua tantum requiritur* PECULIARIS CONFESSIO ET COMMUNIO. Hæc tamen ita intelligenda veniunt, si indulgentiam Jubilæi concedens dispensando ab ordinaria regula non eximat.

CAS. II. — Quidam advenæ Bononiam in quadragésima venerunt, et conductæ domo sub parœcia S. Mariæ ibi morantur Pontificis reditum expectantes. In Paschate communionem sumunt in quadam Ecclesia Regularium. Conqueritur Parochus, contendens eos in sua Parochiali debere communionem sumere. Qu. An jure contendat?

Respondeo. Ex præcepto Ecclesiæ quivis fidelis, tempore paschali a proprio pastore communionem paschalem sumere tenetur. Verum hæc Ecclesiæ lex ita intelligenda est nisi quis ex licentia proprii pastoris, vel ex privilegio aut consuetudine eximatur quare videndum est num advenæ, de quibus in casu, sub exceptione veniant. Atque auctores conveniunt hujusmodi advenas, saltem ubi commode ad suam parochiam accedere nequeunt, ab ea lege eximi verum *non una est omnium sententia, an in hoc, casu non teneantur* in ea Ecclesia parochiali communionem paschalem sumere, quantum incolunt seu in qua pro eo tempore commorantur.

Sunt enim qui id affirmant, cum Tournely, Bonacina, Barbosa, etc., quia Parochus parochiæ in qua tunc commorantur, eorum Parochus proprius censendus est. Sed contra hoc communissime, scribit S. Liguorio, oppositum docent cum Busembaum, Sanchez, Suarez, Lugo, etc., quia peregrini et vagi proprium pastorem non habent, cum enim alibi ne quasi domicilium quidem acquirant non fiunt illius loci Parochis subditi, et proprii parochi censentur consentire et ubi voluerint communicent. Hinc expresse docet Ferraris V. Eucharistia. « Vagi et peregrini et advenæ possunt, ubi libet, præcepto paschali satisfacere etiam in Ecclesiis Regularium. » Nec obstat quod Eugenius IV concessit peregrinis, ut in ordine ad Communionem paschalem censi possint in Parochiis hospitii acquisivisse incolatum; nam hoc fuit concessum in gratiam peregrinorum, qui non tenentur eo privilegio uti, et nihilominus satisfaciunt ubivis communicaverint. Vide Lacroix lib. VI, de Euch. et S. Lig. lib. 6, tract. 3. c. 41. Ex quibus patet Parochum immerito contendere.

CAS. III. — Qualibet prima Dominica mensis, in Missa, quam parochus celebrat ante Processionem SS. Sacramenti, facit de eodem SS. Commemorationem. Qu. An rite, et aliquando sit omittenda?

Respondeo. Parochus in Missa cantata, SS. Sacramenti commemorationem (sola excepta Missa SS. Cordis Jesu) facere debet, sed sub unica conclusione in Missis solemnibus 1^æ et 2^æ classis ita ex Decreto S. R. C. de die 25 Jan. 1756. Quoad Missam privatam sit decretum S. R. C. de die 7 Maii 1746 ad dubium an : quando frequenter fiunt expositiones SS. Sacramenti publice in majori altari, et præter missam solemnem dicantur etiam Missæ privatæ ad idem altare majus et ad alia altaria minora, durante expositione si poterit fieri commemoratio de SS. Sacramento? Responsum fuit poterit fieri commemoratio de SS. Sacramento durante expositione, exceptis tamen festis 1^æ et 2^æ classis V. Romsée Tom. V, decret. sub n. 209. et Tom I, pag. 52. edit. 1854.

MENSE AUGUSTI.

CAS. I. — Fernandus defuncta uxore sua, cogitat Mæviam famulam ducere. Renuenti Mæviæ, quod voto perpetuæ castitatis obstricta sit, reponit se nonnisi officiosam ejus societatem quærere, promittens de cætero conjugalis debiti fore unquam petiturum. Hac conditione Matrimonium contrahunt. Sed paucos post menses, igniculis actus, Fernandus petit et minis etiam debitum exigit. Qu. 1. An Mævia contrahendo peccaverit? 2. An possit ac teneatur reddere?

Respondeo ad I. Mævia, nisi ob ignorantiam aut bonam fidem excusari possit saltem a tanto, graviter peccavit 1° quia contra legem Ecclesiæ, quæ votum perpetuæ castitatis uti impedimentum impediens matrimonii constituit, matrimonium contraxit; 2° quia morali periculo se exposuit contra votum peccandi; rarum quippe erit ut tales, sine gravi incontinentiæ periculo, cohabitaturi sint vel cohabitare valeant.

Respondeo ad II. negative. Non potest neque tenetur reddere siquidem ipsa voto castitatis ligata, in quod votum Fernandus consentit non tantum, sed et sub conditione nihil contra votum istud petendi, matrimonium contraxit quare juri suo ad copulam petendam cessit, et hinc illicite petenti non nisi illicite debitum redderetur. Hæc responsio valet etiam in eorum sententia quæ hujusmodi matrimonium validum habent. Sed acriter inter auctores disputatur de valore matrimonii, quod contrahitur sub expressa conditione conservandi perpetuo castitatem, seu abstinendi perpetuo ab usu matrimonii. Qui hanc conditionem uti valori matrimonii contrariam habent, eam confundunt cum hac: si generationem prolis evites quæ certo est repugnans substantiæ matrimonii. Nec valet dicunt quod dicatur, quod hæc formula supponat usum copulæ non vero illa, non enim ideo dicitur et est repugnans matrimonii substantiæ quod includat onanismi crimen, sed quod contrahens sub ea conditione jure se ad copulam exuat, quod jus est de

essentia matrimonii. In horum opinione ab invicem separari deberent. Verum aliorum non minus probabilis et certe communior est sententia qui matrimonium sub conditione etiam in pactum deducta servandi mutuo consensu perpetuam castitatem, seu abstinendi perpetuo ab usu matrimonii, valide contrahi asserunt. Consensus enim matrimonialis non est necesse ut feratur in actum conjugalem, sed sufficit si tendat in translationem dominii corporum in ordine ad istum actum. Hinc scribit Lacroix consensus ad matrimonium necessarius debet esse intentio invicem tradendi et acquirendi dominium corporum in ordine ad copulam, attamen non necessario debet esse intentio copulæ exercendæ imo nec obligationis proximæ ad illam, uti patet in B. V. et S. Josepho aliisque; sed potest stare ut simul ineant pactum et obligationem nunquam habendi copulam, non enim tenentur uti illo jure copulæ; ergo licet non possint a se abdicare jure *remoto*, tamen possunt se obligare ad non usum seu exercitium illius; hæc enim non opponuntur sed stant simul, velle habere et retinere jus ad copulam et velle obligari ad non utendum jure copulæ, uti patet in conjugibus post matrimonium possessis. lib. VI. p. III, de Matrim. n. 228 et n° 366. Sic etiam Martinus apud Bened. XIV, lib. XIII. cap. XXII, n. XI.

« Essentia matrimonii consistit in mutuo dominio et »
 » subjectione corporum ad usum matrimonii; sed potest subsistere dominium et subjectio corporum cum »
 » prædicta obligatione. Cum enim dominium distinguitur ab usu, potest verum dominium subsistere cum »
 » obligatione seu conditione non utendi re ipsa. »

CAS. II. — Parochus S. Blasii mutuo excepto consensu de futuro matrimonio inter Macrinam et Marcum suos parochianos, et factis denuntiationibus, cum esset propediem Matrimonium contrahendum, ob levem Marci infirmitatem, in proximum festum omnium SS. protrahitur. Sed interim in ejus Festi pervigilio, pater Macrinæ cum tota familia in aliam parochiam transit Qu. Quid juris et oneris ad Parochum utrumque pertineat?

Respondeo distinguendo. Si pater Macrinæ cum tota familia ita ad aliam parochiam transierit, ut verum in eadomicilium figat eo ipso fit parochianus istius parochiæ, domicilium enim acquiritur etiam per unum diem, imo statim ac quis incipit habitare in loco animo ibi stabiliter seu perpetuo manendi, hinc Parochus hujus parochiæ valide *assistere potest matrimonio contrahendo.* Si vero pater Macrinæ non eo animo, ad istam aliam parochiam transierit ut verum domicilium ibi figat, sed v. g. rusticandi causa, aut sanitatis gratia v. g. effugiendi causa morbi pestilentialis, valide assistere non potest; nisi forsitan *vagorum* nomine ista familia veniret, quod extra casum videtur esse; quo tamen casu supposito valide sed non licite assisteret, nisi prius Ordinarii licentiam obtinuisset. Parochus vero S. Blasii, cum Marcus ejus remanet parochianus, et valide et licite assistit.

Quod onera vero, si ab ultimis proclamationibus lapsi sunt menses duo juxta Rituale Romanum, cui conforme est Rituale Leodiense, in utraque parochia denuo fieri deberent, et alter parochorum assistenti ad matrimonium Parocho litteras libertatis transmittere tenetur. Si vero minus ab ultima facta bannorum proclamatione temporis spatium intercesserit, non essent proclamationes iterandæ, sed tamen litteræ libertatis ad assistentem Matrimonio contrahendo Parochum forent mittendæ. Cum sæpe particularium Diœcesium statuta varient, pro occurrentia casus quisque ea consulat. Sic v. g. statuta Diœcesis Leodiensis in synodo diœcesana promulgata anno 1851 præscribunt n° 207. 4° « Post ultimam proclamationem, Matrimonium non diu differatur. Si » ultra tres menses dilatum fuerit, denuo semel banna » proclamanda sunt; si ultra sex menses, bis; imo ter, » si integer annus effluxerit. » Et n° 241. 2°... « Sciant » Parochi sibi sub gravi vetitum esse alterius parochiæ » subditum cum proprio subdito jungere Matrimonio, » quin a confratre consuetas libertatis litteras acceperit. »

CAS. III. — In expositione SS. Sacramenti, antequam um eo detur populo Benedictio, cantantur Litanæ,

aut psalmus *Miserere*. Parochus ad altare accedens ante Litanias, aut psalmum, SS. Sacramentum thurificat, iterumque id facit ante *Tantum ergo*. An rite?

Respondeo. Parochus SS. Sacramentum exponens rite thurificat uti usus undique obtinet; quare si de prima illa thurificatione agitur rite facit Parochus. Si vero altera vice ante Litanias aut ante psalmum thurificationem renovat, contra regulam facit, quæ habet ut SS. Sacramentum ante benedictionem sub *genitori genitoque* fiat; neque alia adhibeatur nisi immediate ante processionem. Cæterum attendenda est consuetudo, quæ forte alicubi viget, atque observanda est, nisi aperte contra Rubricas peccat, quo casu uti abusus foret corrigenda.

MENSE SEPTEMBRIS.

CAS. I. — Florentius, domicilium habens et familiam sub parœcia S. Antonii, moritur in hospitali. Disposuit autem ut in ecclesia S. Mariæ Majoris ejus cadaver sepeliretur. Qu. Quid juris habeat ejus domicilii Parochus?

Respondeo. Ex jure communi Parochus jus habet ad quartum funeralem, quæ portio non ubique eadem est, sed alibi quarta, alibi tertia, alibi major aut minor pro gentium moribus; verum quantacumque sit semper *quarta* appellatur atque ex consuetudine pactisque conventus nascitur, quibus ex rebus detrahenda sit. Devoti tom. 1. tit. IX de sepulturis s. VIII. Attendenda igitur quam maxime est consuetudo, quæ in nostris partibus, scribit *Pichler*, eam penitus abrogasse videtur. Atque addit: interim tamen censeo, præsertim in locis, ubi illa per consuetudinem abrogata est, spectato jure fas esse Parocho petere, ut consuetæ exequiæ et officia funebria pro tali parochiano alibi sepulto apud se celebrentur. Huic doctrinæ conformis est consuetudo in Diœcesi Leodiensi; statuta enim in ultima synobo an. 1850 promulgata n° 506. 4° habent: « Si quis extra parochiam sepe-

» liatur, et utrobique Exequiæ non fiant, celebrentur
 » juxta antiquam consuetudinem in Ecclesia Parochiali
 » defuncti. » Attendenda igitur veniunt legitimæ consuetudines, concordiae vel statuta ; ubi Benedictus XIII constitutione *Romanus Pontifex* IV Kal. Maii 1725 sancivit pro locis intra Italiam et insulas adjacentes existentibus « ubi vero consuetudines legitime probatae, » conventiones, concordiae, vel statuta vigerent, quæ » præfatis Parochus magis faverent; illisque pinguorem » prædicta quarta emolumentorum funeralium portionem assignarent, ea in iis, in quibus vigent, locis, » inconcusse ab omnibus observari, motu, scientia, ac » potestatis plenitudine paribus, sancimus, præcipimus » et jubemus. »

CAS. II. — Ad parochialem vacantem, in qua jus nominandi ad Parochianos spectat, plures concurrerant. Severianus deprehendens Parochianos ad nominationem indigni inclinare, muneribus et pecunia usus est ut eos a tali consilio averteret. Qu. An simoniace peccaverit ?

Respondeo. Si alter modus facilior non adest avertendi Parochianos ab electione indigni, Severianus licite pecunia muneribusque utitur, caveat tamen ne hac agendi ratione alterum quempiam, quantumvis dignum in particulari designet, in quem Parochiani vota sua conferant. Dicimus : *licite Severianus pecunia muneribusque utitur...* Licite enim hoc modo injustam vexam redimit, qua Ecclesia per electionem indigni vexaretur. Quare Severiani agendi ratio, nedum sit simoniaca, justa est jurium Ecclesiae defensio. Addimus : *Caveat tamen.* Id enim si faceret per pecuniam ad electionem concurreret, quod foret simoniacum.

CAS. III. — Renatus confessarius tempore jubilæi Pœnitentem excommunicatione irretitum prius absolvit a peccatis, deinde a censuris. Qu. An peccaverit et pœnam aliquam incurrerit ?

Respondeo. Renatus ordinem judicii ecclesiastici in-

vertens peccavit, et absolvendo excommunicatum a peccatis priusquam eum absolveret ab censura excommunicationis a mortali etiam peccato excusari non potest, quia Ecclesia graviter prohibet ne excommunicatus ullum, nequidem poenitentiae sacramentum suscipiat. Ita Lacroix. Quare S. Cur. Boromæus statuit : « Caveat » (confessarius) ne excommunicatum prius absolvat a » peccatis, quam ab excommunicatione sit absolutus. »

MENSE OCTOBRIS.

CAS. I. — Serapia viri sui pertæsa, cum novisset a Parocho fuisse Cajum a sua uxore separatum, eo quod Filium suum domi sine necessitate baptizasset, consulto filiam suam voluit in confirmatione suscipere. Qu. I. An bene se gesserit Parochus ? II. An Serapia cognationem spirituales cum viro suo contraxerit ?

Respondeo ad I negative ; casus enim ob quem separatio sive a thoro sive a cohabitatione, fieri debet hic locum non habet. Quippe Cajus, si ex ignorantia filium suum baptizavit impedimentum petendi debitum certo non contraxit, uti patet ex *Can. de his* 50 q. 1. *Cap. si vir de Cognat. spirit.* Idem autem est sive sit ignorantia *facti*, si non sciverit esse filium suæ conjugis, sive sit ignorantia *juris*, si ignoraverit legem id prohibentem. Ita Lacroix lib. VI, p. 411 de matrim. n. 588. Si vero casus, extra casum necessitatis, scienter et ex malitia filium suum baptizavit, communior quidem sententia est, induci impedimentum petendi debitum, etsi maneat obligatio reddendi ; aliis tamen gravibus auctoribus probabilis, imo salmanticensibus aliisque probabilior videtur sententia, nullum hujusmodi hinc contrahi impedimentum ; Ratio est quia pœna non petendi debitum non videtur esse in jure statuta nisi ratione cognationis spiritualis *ante matrimonium contractæ* ; cum jura loquentia de cognatione illa post matrimonium, nihil dicant de pœna ista ; hinc lex illa ecclesiastica, scribit S. Liguorio, parentes inter se

non respicit. S. Lig. de Bapt. n. 150. Iusuper Alexander III. cap. *Si vir vel mulier de Cognat. spirit.* expressis ait verbis. « Nobis videtur, quod sive ex ignorantia, sive ex malitia id fecerint, non sunt ab invicem separandi, nec alter alteri debitum debet subtrahere. »

Neque objiciatur quod quidquid dirimit matrimonium contrahendum, id impediatur usum antea contracti. Id quippe non semper est verum nec sequitur ex natura rei, sed tum tantum id habet locum, ubi id in jure statuitur. Jus vero est saltem dubium; quare tantum onus, nempe impedimentum petendi debitum, sine lege certa imponi non debet. Quare patet quod Parochus non recte se gesserit dum Cajum ab uxore sua, sive quoad thorum, sive quoad cohabitationem separaverit.

Ad II. negative., uti ex dictis abunde patet. « Lex etenim, cum S. Liguorio, dicimus cognationis spiritualis parentes non respicit. Aliunde, uti, Alexander III addit: *Si ex malitia, ei sua fraus patrocinari non debet.* Ne igitur Serapia eximatur ab thoro vel cohabitatione cum suo conjuge, quod intendebat, dum consulto filiam suam in confirmatione suscepit, quum alias fraus sua sibi patrocinari videretur.

CAS. II. — In hac curia antiqui moris est, ut singulis hebdomadibus in feria 6^a et non alias, coram Em. Archiepiscopo habeantur examina pro Confessariis, sive ut primum approbentur, sive ut iterum confirmentur facultates ad tempus concessæ, quæ jam expiraverint. Accidit ut facultas aliquando, in ipsa feria 6 aut postridie, Capellano in remotiori diœcesis parte degenti expiret. Qu. An statim debeat ab audiendis Confessionibus cessare?

Respondeo affirmative. Ad Ordinarium quippe pertinet, atque de jure potest, jurisdictionem delegatam ad tempus, et locum limitare, quod tempus ubi lapsum est, hoc ipse jurisdictio sub restrictione delegata cessat. Nec objiciatur, consensum Ordinarii pro futuro vel ejus ratihabitationem præsumi posse, quod nempe ubi resciverit contentus sit futuris; respondetur enim consensum futurum vel ratihabitionem futuram non dare jurisdi-

ctionem *pro præsenti*. Dicimus *consensum pro futuro vel ratihabitionem futuram*, nam aliud forsitan dici posset de consensu præsumpto ex signis tamen præsentibus.

CAS III. — Lucillus Parochus, delato ad infirmum Viatico, ipsum ita morbo affectum invenitet prostratum, ut sumere non posset. Hinc ad spirituale levamen, sacram Eucharistiam ipsi adorandam ostendit, osculandam porrigit, cum eaque ipsum benedicit. An bene?

Respondeo. Nihil obstat, quo minus Parochus in huiusmodi casu Sacram Eucharistiam infirmo adorandam ostendat uti pulchre statuit Pastorale Mechliniense. *Quod si quando ad ægrotum ventum est*, (Sacram Eucharistiam sumere non possit) doceatur quomodo spiritualiter illud sumere ejusque præstantissimos effectus percipere possit, et tum exhibeatur ei ad adorandum, sed non datur ad osculandum. Numquam tamen ait Rit. Leod. ad aliquem sub devotionis vel cujusvis rationis prætextu Sacramentum solum adorandum deferant. « Rituale Leod. de Euch. SS. V. quod quidem decisum refert *Gavantus* v. Euch. n. 50.

MENSE NOVEMBRIS.

CAS. I. — Florius ex testamento Patris suis tenetur singulis annis centum argenteos pauperi puellæ in dotem erogare. Dotem hanc offert Imeldæ famulæ suæ ea conditione, ut toto anno gratis sibi famuletur. Pacto stetit puella et dotem accepit. Qu. An Florius ab injustitia sit immunis?

Respondeo. Florius nequiquam ab injustitia immunis est; stricta etenim illi obligatio incumbit, ut patris voluntatem nude exequatur quin adjicere liceat onerosam aliquam conditionem; peccat igitur contra voluntatem patris, ex qua centum argenteos in dotem elargiri tenetur pauperi electæ puellæ; Florius autem non centum argenteos, sed tanto minus, quanti est valoris labor annui famulatus. Neque Florium ab injustitia eximit, quod

puella conditionem acceptaverit; id enim fecit vel ignara testamentariae dispositionis; vel ejusdem conscia non libere sed coacte hujusmodi conditionem onerosam accepisse censenda est, nempe prae metu ne tota privaretur dote. Nec in excusationem objiciatur, quod Imelda ad hujusmodi dotem jus non haberet quod utique verum est ante electionem ipsius, sed semel electa jus strictum habet ut integram dotem accipiat, idque ex virtute testamentariae dispositionis, cujus tenori quidpiam detrudere Florio non licet.

CAS. II. — Geruntius juravit abstinere a ludo, donec Pater suus Roma in patriam redeat. At pater Romae moritur. Qu. Quæ sit hujus juramenti obligatio?

Respondeo cum Tamburino et Lacroix contra Bonacinam et Sanchez rectius dici Geruntium ex suo voto obligari ad abstinendum a ludo tantum ad illud tempus, quo pater commode redux esse potuisset. Vota etenim et conditiones appositæ sunt explicandæ juxta regulas ab auctoribus communiter admissas; inter quas hæc: obligationes gratuitas potius esse restringendas quam extendendas, actus etenim ita præsumitur factus ut sit minus, quam fieri possit onerosus; et hæc: dubitans an ad amplius aut ad minus, tenetur ad minus, libertas quippe possidet contra majus et in obscuris sequimur minus.

CAS. III. — In die commemorationis omnium fidelium defunctorum, expositio in Ecclesia defuncti Parochiani cadavere, confluentes sacerdotes monuit Parochus, ut Missam facerent ut *in die obitus*, et pro anima defuncti applicarent. Qu. An recte et quoad ritum et quoad applicationem?

*Respondeo. Parochus peccat contra ritum. Juxta Decretum S. C. R. de die 14 Aprilis 1646 equidem Missa sollemnis ad cadaver sepeliendum cantari potest ut *in die obitus*. « Missa, ait decretum, ut in die obitus præsentem corpore, ultra Missam de communi Defunctorum, celebranda erit quando aliquis obierit in die commemorationis omnium fidelium defunctorum » verum id limi-*

tatur ad solam Missam solemnem, et ad alias Missas extendi non potest.

Quantum ad applicationem. Gavantus et quidam alii asseruerunt in die comm. omn. fidelium defunctorum applicationem esse faciendam omnibus fidelibus defunctis; verum hæc opinio contraria est recentioribus decretis S. C. R. ex quibus patet licitum esse applicare etiam uni particulari, quare Parochus, *quoad applicationem*, recte monuit. Conf. Romsée tom. I, pag. 89 et tom. III. pag. 267, edit. 1854.

MENSE DECEMBRIS.

CAS. I. — Therebinthus pollutionibus assuetus, tempore Jubilæi, dolens et pœnitens vovit ingredi religionem si divina gratia adjutus per annum integrum ab hujusmodi peccatis abstinuisset. Sub finem anni, quasi dolens de voto, data opera se polluit ut a voto liberaretur. Qu. An peccaverit contra votum et obligatione voti liber sit?

Respondeo, 1º Certum est quod Therebinthus contra votum graviter peccaverit malitiose conditionem, aliunde sub præcepto « *non fornicaberis* » cadentem, malitiose impediendo, hac etenim agendi ratione Deo, cui per votum se obstrinxerat, illudit. An vero Therebinthus adhuc maneat voto obstrictus inter theologos disputatur, cum ex una parte pro obligatione militet fraus vel dolus nemini patrocinari debet « *dein* » quicumque sub conditione obligatus curaverit ne conditio existeret, nihilominus obligatur « *ut dicitur L. in executione § ult. ff. cui consonat et Reg. Juris in 6* » cum stet per eum ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset. Aliis tamen auctoribus probabilior videtur opinio, quæ Therebinthum ab obligatione voti liberum esse dicit, quia conditio sub qua votum emissum est, et quæ a parte rei posita Therebinthus tantum obligari se intendit, reapse impleta non fuit. Omnis enim voti obligatio ortum habet et pendet a voventis intentione, quæ, in casu, alligata fuit eventui talis conditionis, hinc fit quod impedito hujus

conditionis eventum, obligatio cesset. Ad textum vero supra allegatos responderi potest, quod sit *per accidens* quod suae malitiae commodum reportet. Dein quod alii textus loquantur de promissione accepta a tertio, ex qua oritur obligatio iustitiae, quare fieret injuria tertio si conditio ex malitia impediretur, adeoque damna secuta reparari deberent, in casu vero agitur de sola obligatione ex virtute Religionis erga Deum, qui nullum patitur damnum; et cui per Pœnitentiam et satisfactionem debet fieri satis. Videatur Casus 1 Oct. anni 1761.

CAS. II. — Marcella conjugata, dum de pluribus fornicationibus se accusaret, Confessario eam graviter commonenti reponit, vel in ipso matrimonio contrahendo sibi reservasse, ut libere possit aliis copiam sui corporis facere. Qu. An Marcellae peccata fornicationes, an adulteria dicenda sunt?

Respondeo. Solutio ab eo pendet an validum nec ne, fuerit Marcellae matrimonium; de quo ut iudicium feratur videndum est an Marcella apud se unice proposuerit, matrimonio contracto, fidei matrimonii se fidelem non futuram, quin tamen ab hoc pravo proposito consensum suum suspenderit, quin etiam istud propositum qua pactum vel conditionem apposuerit; in hac suppositione pravum ejus propositum valori matrimonii non obest, quapropter peccata illius proprie adulteria dicenda sunt. Vel Marcella libertatem faciendi aliis copiam sui corporis ita sibi reservavit, ut in pactum deduxerit utrinque acceptatum, quod quidem pactum valori matrimonii, nempe bono fidei repugnat; et hinc ejus peccata fornicationes dicenda sunt. Vel tandem Marcella istam conditionem sub mente sua retinuit, quin fuerit expressa vel ab altera parte acceptata, quo in supposito, equidem contra Fagnanum Pirrhing cum Lacroix et Pichler, istud matrimonium uti invalidum videtur esse habendum, saltem pro foro interno, quia si vel una pars substantiam Matrimonii evertit, jam non subsistit contractus Matrimonii, qui essentialiter debet esse mutuus et claudicare non potest. Essent igitur et in hoc supposito Marcellae peccata, de se simplices fornicatio-

nes, de se quia facile ex conscientia erronea adulterii malitia aderit. Vide Lacroix lib. VI, p. 111. n.

CAS. III.—Capellanus, dum communicat laicos, sæpe exhibet communicaturis extremitatem superpellicei, aut casulæ, seu manipuli, aut stolæ, aut velum calicis, ut loco linteï mento supponant. Qu. An rite?

Respondeo. Male agit Capellanus, nemini enim fas est privata auctoritate novas cæremonias admittere, sed Ritibus et cæremoniis ab Ecclesiastica auctoritate præscriptis stricte inhærendum est. Etenim. « In Sacramen-
» torum administratione... recepti et approbati Ecclesiæ
» catholicæ ritus in minimis sine peccato negligi, omit-
» ti vel mutari haud possunt. » Conc. Rom. an. 1725 sub. Benedict. XIII.

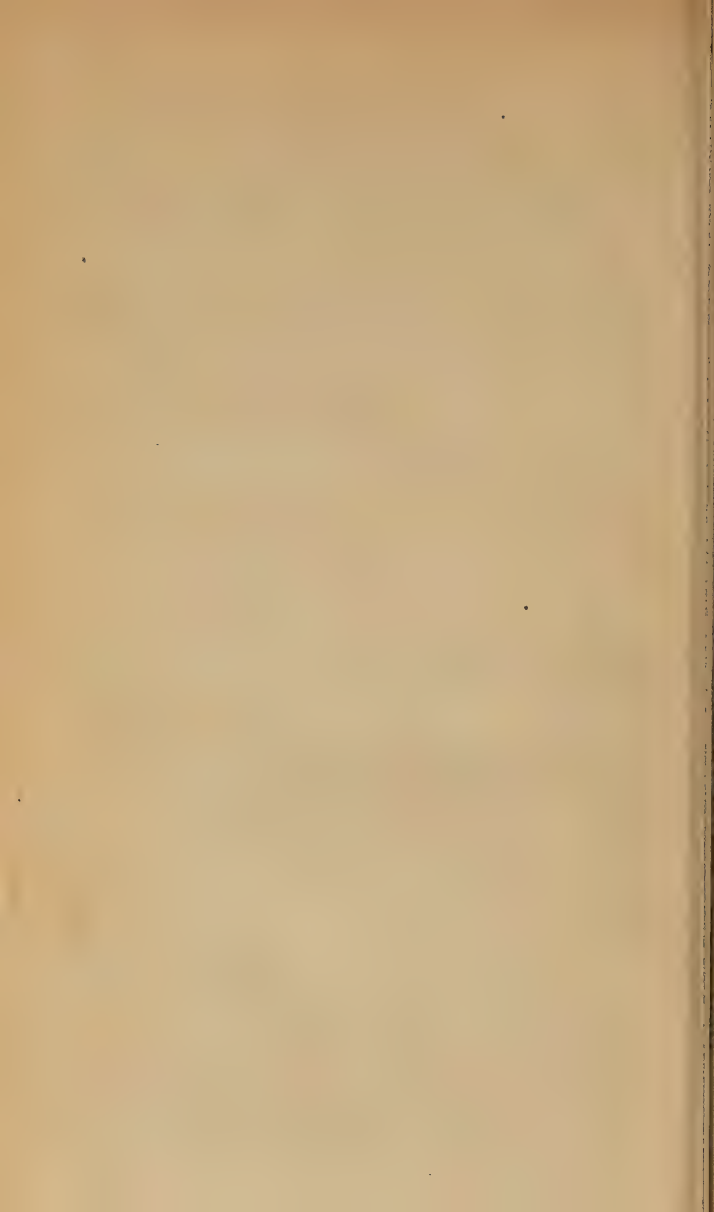

Casus præfatos anni 1782 una cum responsis in quibus eosdem erudite ac sapienter pertractavit atque discussit modernus theologus Leodiensis, typis mandari permittimus.

Leodii, 8^a Februarii 1855.

H.-J. JACQUEMOTTE, VIC.-GEN.

FINIS.

INDEX RERUM

QUÆ HOC LIBRO CONTINENTUR, LOCUPLETISSIMUS.

A.

Abbas monasterii, cui parochiale beneficium cum cura animarum unitum est, et a quo deputatur parochus, an absente parcho valide licentiam dat sacerdoti ut matrimonio assistat? 299.

Abortus. An in aliquam reservationem inciderit qui propinato pharmaco occidit infantem in utero matris, quæ antequam illum ederet, mortua est? 192.

Abstinencia. An famulus tempore quadragesimali possit apponere hero suo iubenti cibos vetitos, 7. An lex unius comestitionis in esu carniū etc. extendatur æque ad adultos et adolescentes? 224.

Affinitas. Dispensatio super impedimento primi gradus affinitatis ex copula cum duabus sororibus sponsæ, 124. An sit necesse in petitione dispensationis multiplicem copulam exprimere si habita fuerit cum eadem consanguinea, 124. Affinitas matrimonii impedimentum, quid sit, 230. An affinitas pariat affinitatem, 231. Copula cum puella octo vel novem annis nata, non sufficit ad affinitatem contrahendam? 297.

Altare privilegiatum. Destructo altari cui privilegium est annexum, an perit privilegium, 237. Privilegium altaris tale est ut nequeat nisi pro uno vel una applicari, 304.

Anniversaria, quibus diebus permissa, quibus vetita? 212.

Arma, quæ clericis prohibita, 259. Num ea portantes censuram aliquam incurrant? 260.

Attentio. Qualis attentio requiratur ad officium divinum recitandum, qualis ad Missam audiendam? 135.

B.

Baptismus, an sit validus, si ob festinationem aqua in caput infantis prius infundatur, tum immediate post formæ verba proferantur? 99.

Beati. Festum beati nondum canonizati celebrari nequit sine speciali indulto, 70. Recitatio ejus officii non est satisfactoria præcepti? 71.

Beneficium. An contractus quo anticipata pecunia beneficio-
rum fructus ultra triennium venduntur sit validus, 154. An
tam qui alienat quam qui bona prædicta recipit, sententiam
excommunicationis incurrat, et cui hæc excommunicatio sit
reservata, 155. An liceat patrono constituere procuratorem
qui occurrente vocatione beneficii valeat præsentare, 187. Be-
neficiarius beneficium resignans, potest ne fructus pro rata
temporis a resignatario justè petere, 258. Beneficium parochiale
resignatum cum onere solvendi pensionem, si pensionarius mo-
riatur, 272. Quid de beneficiato beneficium resignaturo reserva-
ta sibi pensione et de eadem per numeratam pecuniam pasci-
cens? 311.

C.

Canonici. Num per tres menses absentia a Tridentino con-
cessos, distributiones lucrari possint, 88. Quid de canonico qui
per sex menses resedit? 89.

Capellanus, ex beneficiis obligatus quotidie celebrare pro
anima testatoris, an peccet si non celebret nec celebrare faciat?
310.

Censura. An ligantur excommunicatione qui extra Diocē-
sim contra synodale statutum delinquant? 222.

Census. Quid se mercator censum vendens aut extinguens, si
in extinctione sive in venditione pro pecunia merces recipiat?
308.

Chorea. Graviter peccat sacerdos qui saltationes cum mulie-
ribus instituit, vel in choreis cytharam pulsat, 101. An pœnam
aliquam incurrat? 101.

Clericus. Qui clericum vim sibi inferentem vi repellit, non
incurrit censuram modo inculpatæ defensionis limites non

excedat, 75. Quid de patre qui filium clericum ad correptionem percutit, 137. Item de clerico qui a patre correptus tanta ira accenditur ut seipsum ad sanguinis usque effusionem mordet? 138.

Coadjutor. An Capellanus, si sit simul coadjutor parochi obligetur ad residentiam et ad curam animarum? 23.

Collecta imperata pro necessitate publica non potest dici loco tertiæ orationis *ad libitum*; quatuor ergo erunt orationes nec opus est quintam superaddere ut sint impares, 318. *Collecta* a superiori imperata, quando omittenda? 319 et 325.

Commemoratio omnium defunctorum, si in ea exequiæ corpore præsentē celebrentur, Missa solemnis sit ut *in die obitus*, cæteræ missæ juxta Missale, 338. Missa potest applicari pro anima defuncti? 339.

Commodatum. Quando commodatarius teneatur ad restitutionem, si res commodata casu fortuito pereat? 21.

Communio. An parochus in communione paschali possit exigere testimonium confessionis, 13. Præceptum communionis paschalis ante paschale tempus non obligat, 68. Peregrini, advenæ communionem paschalem recipiunt in parochia in qua degunt, 328. Sed præcepto paschali fiunt satis communicando apud regulares, 329. Fidelibus communicaturis non præbenda hostia major in partes divisa, sed particula consueta, 97. Non licet sacerdoti partem hostiæ consecratæ piæ mulieri communionem petenti, tradere excepto mortis periculo, 130. In missis defunctorum non ministratur Eucharistia cum particulis præ consecratis, bene autem cum particulis intra eandem Missam consecratis, 222. Quid de sacerdote qui particulas sub Missa consecrare renuit et populum cogit sine communione discedere, 321. Si particulæ incepto canone deferantur, cum aliqua causa licite consecrantur, 321. An sacerdos communicans laicos extremitatem superpellicei vel stolæ rite porrigat sub mento communicantis? 341.

Confessarius. An facultates confessarii expirant morte concedentis, si oretenus sint concessæ, 1. An facultas absolvendi a reservatis cum clausula: *ad beneplacitum nostrum*, vel *ad libitum voluntatis nostræ* expiret morte concedentis, 2. Pœnæ statutæ contra confessarios exquirentes a pœnitente nomen complices, 158. Quotupliciter potest confessarius notitiam complices exquirere, 158. Quid de confessario absolventi complicem in peccato turpi, 322. An facultas audiendi confessiones ad annum concessa, tempore transacto expirat, 336.

Confessio. Pœnitens ob ætatem provectam memoria deficiens potest absolvi, 27. Si quis prævidet nullam sibi superesse par-

tem anni, quo præceptum annuæ confessionis adimplere possit, debet ne eam anticipare, 68. An peccet confessarius renuens confessiones audire, ne se examini, quod ab Ordinario communiter exigitur, subiciat? 151.

Confirmatio. Patrinus eadem die nonnisi unum aut duos, non plures præsentet, nisi aliter necessitas suadeat, arbitrio Episcopi, 118. An Patrinus qui aliquem in Baptismo tenuit licite teneat eundem in confirmatione, 122. Affinitas orta ex susceptione in sacramento confirmationis, 325 et 326.

Compensatio. An liceat in juramento implendo uti compensatione, 73. Ut privata compensatio licita sit debitum sit ex iustitia, certum, liquidum et ex utraque parte non controversum, 153. Occulta privatorum compensatio caute permittenda, 211. An alter pro creditore in hanc rem possit se ingerere? 211.

Consanguinitas. Obtenta dispensatione super impedimentum consanguinitatis, habita copula quomodo se gerere debeat parochus in exequendis litteris apostolicis, 91 et 324. Num in petitione dispensationis super impedimentum consanguinitatis, copula antea habita exprimi debeat, 106. Vide *Dispensatio*.

Contractus ob turpem causam initus an opere patrato, sit validus, 33.

Creditores certi, incertis præferendi, 77.

Creditum, num licite minoris ematur, si sint justi tituli ad pretium minuendum, 291. An liceat etiam minori pretio debitum liquidum, certum et facilis exactionis emere ob anticipatam solutionem, 292.

D.

Debita partim ex mutuo, partim ex furto vel a patre, vel a marito ad alendam familiam contracta, ubi ii non sunt solvendo pares, eruntne solvenda a filiis et uxore ex propriis bonis? 262.

Debitum conjugale. An maritus debitum merito neget conjugii adulteræ, si ipse occasio fuit uxori ut adulteraret, 132. An uxor a fratre viri sui per vim carnaliter cognita amittit jus petendi debitum, 264. Quid si ex metu gravi cum eodem copulata fuerit, 264. Uxor quæ nupsit obstricta voto simplici castitatis jure caret petendi debitum; insuper intra bimestre non potest matrimonium consummare, seu reddere prima vice, 285. An jure petendi debitum privatur qui fornicatus est cum

suæ uxoris consanguinea in secundo gradu, certo putans esse in tertio, 321. An jus petendi debitum amittat qui filium suum domi sine necessitate baptizat, 335. Quid de uxore quæ consulto filiam suam in confirmatione voluit suscipere? 335.

Defuncti. Nocturnum defunctorum ex legato quotidie cantandum, quibus diebus cantari nequeat, et quomodo supplendum iis diebus, quibus cantari nequit, 22. In Missa privata de festo semiduplici, simplici, potest penultimo loco dici collecta pro particulari defuncto? 282.

Denuntiationes matrimoniales ex justa causa possunt etiam fieri diebus festivis, dum cantantur Vesperæ, 183. An in die profesto in quo magnus est populi concursus fieri possint, 307. Si bimestre effluxerit inter ultimam denuntiationem et celebrationem matrimonii, eruntne iterandæ? 334.

Depositum, ubi perit fortuito casu per deponenti, 118. Si depositio pecuniæ sit mutuum, mutuatario perit, 119. An depositum cum utendi facultate in mutuum transeat, cum depositarius eodem uti cœperit? 120.

Detractio. Cujus culpæ et cuius pœnæ reus sit qui alicujus Auctoris scripta in malam partem interpretatur et eas interpretationes evulgat? 236.

Diaconus vi suæ ordinationis minister est extraordinarius Baptismi et SS. Eucharistiæ, sacerdotis defectu et commissione? 195.

Dispensatio super impedimentum consanguinitatis, an copula incestuosa in petitione exprimi debeat, 106. Et si subtacita sit. num ad S. Pœnitentiarum sit recurrendum pro sanatoria, 107. An quidquam obstat dispensationi copula post dispensationem commissa, 109. Dispensatio super impedimento occulto primi gradus affinitatis, ob copulam cum sorore sponsæ, non invalidatur si copula fuerit repetita, 324. In nullo quoque officit quod litteræ S. Pœnitentiariæ ab alio apertæ fuerint, 324. Vide *Affinitas*, *Consanguinitas*, *Votum*.

Dos. Puella dotem quamdam a loco pio impetrans, sed prævio pacto cum uno administratore, 254. Quid si dos, ex testamento singulis annis pauperi puellæ eroganda non gratis detur, sed in famulatus mercedem? 337.

E.

Emptio. Vide *Venditio*.

Eucharistia. An ad Eucharistiam possit accedere qui nocte

præcedenti copulam habuit cum uxore, 17. Renovatio SS. Sacramenti fiat qualibet dominica nec differatur ad quindecim dies, 186. In altari majore ubi expositum est publice SS. Sacramentum non licet Missam celebrare nec Eucharistiam populo ministrare, 199. Quandonam SS. Sacramentum sit thurificandum, ubi exponitur et cum eo datur benedictio populo? 333.

Excommunicati ab ecclesia sunt excludendi dum Missa celebratur, 176. Si coactio non prosit, et ad consecrationem nondum perventum sit, Missa abruptenda; sit post consecrationem sacrificium perfici debet, 176. Excommunicatus non est vitandus nisi denunciatus sit a iudice, 218. Excipitur publicus et notorius clerici percussor, 218. In hoc delicto sufficit ut sit notorius evidentia facti, 219. Excommunicatus prius ab excommunicatione quam a peccatis absolvetur, 334.

Exequiæ. Quæ jura competant Capellano ecclesiæ vacantis, cum solennes exequias celebrat pro defuncto Parocho, 305.

F.

Famulus pacta annua mercede, domino operam suam ad annum locans, si post sex menses discedat, quid quoad mercedem? 66. Quid si a domino expellatur, 67. An famulo inservienti familiæ certum personarum numerum habenti augenda sit merces, si augeatur personarum numerus? 188.

Filius an tenetur debita patris demortui solvere ex fructibus parochialis beneficii, 61. Filiifamilias quatuor bonorum genera habere possunt, 126. An bona quæ filius lucratus est, quibusque rem paternam auxit, ad *peculium adventitium*, an ad profectitium revocanda sint? 127.

Filius illegitimus ex matrimonio invalido, sed bona fide contracto, an hæreditate privari possit, 47. Pater si sit dives, tenetur ad dotandum filias naturales ut honeste nubant? 103.

Fornicatio. An in copula circumstantia *Filiæ confessionis* sit necessario in confessione exprimenda, 158.

Furtum. Fur non tenetur ad fructus industriæ suæ domino restituendos, sed solum de damno, si quod dominus passus est, 166 et 169. Filiusfamilias tenetur patri non solum surreptam pecuniam, sed etiam lucrum inde perceptum restituere, 166.

H.

Hæres, vide *Præscriptio*.

Homicidii reus non est qui injustum aggressorem occidit cum moderamine, nec ad damna tenetur, 50. Adulter non amittit naturale jus vitam suam tuendi? 50. Vide *Abortus*.

Hospitale expositorum. An pater expositi, si sit dives, teneatur ad resarciendum hospitali pro alimentis? 103.

I.

Ignorantia, quæ excuset a culpa gravi, quæ a pœna? 149.

Imagines sanctorum in hebdomada Passionis velo coopertæ an sunt detegendæ, si festum S. Titularis in ea hebdomada occurrat? 140.

Impedimentum matrimonii quotupliciter dici potest occultum, 195. Impetrata dispensatione super impedimento occulto, satis est ut conjuges secreto consensum renouent, 196. Quid si testes adhibiti de impedimento conscii fuerint, tempore quo matrimonium celebratum est, 197. Impedimentum criminis, ut inducatur, oportet ut adulterium ipsum fuerit ab utroque complice cognitum, 205. Impedimentum dubium an obstat contractui? 314. Vide *Matrimonium*, *Affinitas*, *Consanguinitas*.

Indulgentiæ ad septennium concessæ durant a die quo concessæ sunt, usque ad diem ei correspondentem in septimo anno, illique anni sunt continui, 167. Tempus septenni non a die publicationis, sed a die datæ Brevis currit, 167. Indulgentia plenaria in festo S. Joseph exponi et obtineri potest a primis vesperis et quidem ante meridiem in Quadragesima, 232. Indulgentia concessa quolibet anno in tribus Festis a parochio designandis; dies semel designati mutari non possunt, 302. Quid de Indulgentia concessa visitantibus altare S. Antonii cum clausula, ut nulla alia indulgentia concessa jam fuerit? 313.

Injustitia. Injustum est pretium exigere pro actione aut omissione, ad quam quis ex justitia tenetur? 294.

Interdictum quid sit et quæ ejus effectus, 114. Interdictum quo ingressus in ecclesiam specialiter prohibetur, 112. An parochus ab ecclesia possit expellere eum qui ob paschalis præcepti violationem ab ingressu ecclesiæ interdictus est, 113. Tempore interdicti localis et generalis in quinque solemnitatibus divina officia celebrantur? 178.

Irregularitas, non solum ex homicidio sed etiam ex mutilatione inducitur, 173. An infans septennius minor, si mutilet, judicandus sit irregularis, 174. Si casu quis mutilet, distinguendum an operam daret rei licitæ vel illicitæ? 175.

J.

Jejunium. An herus dives potest subditus præcipere labores quibus a jejunii observatione impediuntur? 12.

Jubilæum absolutionem a reservatis non limitat ad unum actum, sed concedit indefinite donec pœnitens ipsum lucratus fuerit, 4. An confessio invalida liberata a censuris et reservationibus, 5. Commutatio voti tempore jubilæi, 9. Qui obtinuit relaxationem a juramentis et censuris, ab iis absolutus remanet, quamvis opera præscripta non impleat, 15. An qui ab aliqua censura absolutus est, censeatur etiam absolutus ab alia cujus fuerat oblitus, 15. Qui in Dom. Palmarum S. Eucharistiam sumit potest ne una eademque communione paschali præcepto satisfacere, et injectum in jubilæo opus implere? 327.

Juramentum invalidum censetur quod vel contra datam fidem, vel in præjudicium alterius est, 141. Juramentum homini factum cessat, ubi is cujus favore juratum est, libere materiam juratam remittit aut in ejus commutationem consentit, 183. Si commutatio fiat, materia nova priori substituitur sub eadem obligatione, 184. An qui e carcere dimissus est cum juramento se præsentandi teneatur redire, si postea certior fiat mortem sibi imminere, 266. Num validum sit juramentum quo quis mulieri jurat se nunquam aliam fore cognitorum? 312.

Jurisdictio an expirat morte concedentis, si non scripto, sed ore tenus sit concessa, 1.

L.

Legatum, ubi non constat de mente Testatoris, ejus voluntas ex conjecturis investiganda, 39. Dilatio solutionis legati pii alicubi casus reservatus, 82, 147 et 306. Quid de legato in favorem filiae sub conditione, ut in statu virginitatis cum habitu votivo quem deferret, perseveret? 242.

Lex. An peccet qui deliberato animo eludendæ legis e proprio territorio discedit et alio se transfert ubi lex non existit? 282.

Ludus. Præcipua ludi conditio est ut servetur æqualitas, nisi quis in inæqualitatem libere consenserit? 309.

M.

Machinatio in mortem conjugis, impedimentum matrimonii, ut contrahatur, necesse est ut conjux adulter in alterius mortem vere influxerit, 116.

Matrimonium. Facultas assistendi matrimonio fecte concessa sufficit ne ut sit valide contractum, 58. Quomodo se gerere debeat confessarius erga partem quæ sui matrimonii nullitatem perspectam habet, 143; quomodo si detegatur in dubia fide, 144; quomodo si in bona fide reperiatur, 144. An parochus potest in ecclesia Monialium assistere matrimoniis nec eorum denuntiationes facere, 145. Simpliciter asserenti se habere contrahendi licentiam non est credendum, sed per patientes litteras vel alio modo legitime constare debet, 157. Si probabilis fuerit conjectura de impedimento dirimente, interdicatur contractus et res ad Ordinarium deferatur, 164. An Capellanus a parochio delegatus ut assistat conducto matrimonio, si impediatur, possit alterum sacerdotem committere, 179. Si sponsi occulto impedimento irretiti dispensationem pro foro interno obtinuerint, an Parochus qui impedimentum noverat huic matrimonio possit assistere, 219. Matrimonium coram parochio vel alio sacerdote, de ipsius parochi vel Ordinarii licentia, celebrandum, 213. Delegatio stricte intelligenda ad præcisos terminos delegantis, 214. An censuram aliquam incurrit qui scienter matrimonium contrahit in gradibus consanguinitatis vel affinitatis ab Ecclesia vetitis. 228. Parochus domicilii matrimoniis debet assistere, 245, 256, 179 et 331. Annuli immissio in digitum sponsæ, vidente parochio, signum est consensus matrimonii, 270. Si parochus sponsorum idioma non capiat, num per interpretem mutuum consensum possit accipere, 317. Quid de conditione contra bonum matrimonii in pactum deducta, 330 et 340. Quid de matrimonio contracto cum voto perpetuæ castitatis? 330.

Missa. Si sacerdos facta consecratione moriatur nec præsto sit alius sacerdos, quid a laico præsentem præstandum? 18. Neosacerdos exercens cæremonias missæ et inadvertenter sumens hostiam non consecratam, an possit nihilominus celebrare, 19. Sacerdos senio debilis non licite partem Missæ legit sedendo, 60. Præceptum audiendi sacrum die festo non obligat cum gravi damno, 76. Sed damnum non est jactura sperati lucri, 77. Missa juxta sacras leges solum interrumpi potest, 84, 208 et 242. Qui ex testamento tenetur celebrari facere missam quotidianam si eam committit sacerdoti ficto, 95. Onus offerendi pro populo Dominicis et festis diebus est primario personale, secundario vero reale, 120. Non licet in sabbato libere ponere impedimentum audiendi missam die dominica, 128. Sacrificium mis-

sæ offerri nequit pro parvulis baptizatis decedentibus ante usum rationis, tamquam satisfactorium sed tamquam eucharisticum, 153. Qui toti missæ interesse nequit audiat eam partem quam potest, 185. Non præscribitur contra Capellanum qui plures quam tenetur missas ex errore celebravit, 191. Quid agendum si post consecrationem solius hostiæ timeatur ruina loci, 257. An irregularitatem incurrit sacerdos qui bis eadem die missam celebrat, 261. Canon missæ non sine gravi culpa potest totus alte legi, 296. Sacerdos filiæ nubili quotidianam missæ auditionem insinuans, parentibus renuentibus? 323.

Missa votiva, quæ legenda, si petitur in honorem plurimorum sanctorum inter quos sunt martyres, et confessores et virgines, 148. Hymnus angelicus dicitur in omnibus sabbatis in missa votiva B. M. V., 163. Missa votiva solemnisi non potest celebrari in Dominica, nisi pro re gravi et concurrente Episcopo, 199. Quando celebratur missa votiva de sancto eo die quo obiit, dici potest *Gloria in excelsis*, 208. Missa pro sponso et sponsa, quibus diebus sit vetita, 269. In missa votiva de Passione infra hebdomadam Passionis non est omittendus ps. *Judica*? 287.

Missa de Requiem privata, etiam præsentem corpore prohibetur diebus quibus fit de officio duplici, 79. An missa defunctorum et preces exequiales vivis applicari possint? 229.

Monastica via. Non juvenis ære alieno gravatus possit amplecti monasticam vitam? 40.

Mutuum cum pœna conventionali in praxi plerumque illicitum, 85. Interesse ratione lucri cessantis vel damni emergentis si pecunia non realiter tradita sit, 115. Quæ sunt conditiones ut in mutuo aliquid supra sortem possit licite exigere ratione damni emergentis, 125. Mutuum, si pecuniæ valor augeatur? 325.

N.

Nativitas Domini, in nocte post cantatam primam Missam, an possunt aliæ duæ celebrari, et fideles communicari? 156.

Negotiatio inter fratres ex pecunia hæreditaria vel communibus negotiis comparata, ubi de divisione agitur, 251.

Notarius legata pia in testamenti contenta Episcopo non manifestans, 55.

O.

Officium defunctorum. Psalmi *Lauda anima* et *De profundis*

quando in Vesperis et Laudibus omittendi, 292. Antiphonæ, quando duplicandæ? 323.

Opera servilia. An dominus præcipiens famulis suis ut modico tempore in die festo laborent a gravi culpa videtur eximendus? 71.

Operarii. Qui operarios conducit et debitam mercedem differt, contra justitiam peccat? 86.

Oratio XL horarum si dominica 1. Quadragesimæ celebretur, cantatur missa de dominica, cum commemoratione SS. Sacramenti, 327.

Oratorium privatum. Privilegium personale celebrandi in omnibus oratoriis privatis, 44. Oratorium domesticum ab Ordinario approbandum, 65. Oratorium publicum, quibus conditionibus ab Episcopo concedatur, 44. An benedictiones cinerum, candelarum et palmarum sunt de juribus mere parochialibus? 171.

Ordinatus per saltum ipso facto est suspensus, 275. Num sacerdos in illa suspensione possit celebrare ad vitandum scandalum vel infamiam? 276.

Oscula, tactus, quando licita quando peccata mortalia, 25. An licita sponsis de futuro? *ibid.* Conf. 43.

P.

Parochus. Defuncto parochus, quinam fructus prædiorum ad hæredes defuncti, quinam ad ejus successorem pertineant, 200 et 233. An successor in administratione teneatur stare locationi bonorum per prædecessorem factæ, 238. Quando parochus tenetur subditorum confessiones audire? 255.

Pensio. Litteræ reservatæ pensionis cum clausula excommunicationem minitante? 203.

Permutatio. An ad restitutionem, teneatur qui rem permutat sine consensu domini, si res permutata post fortuito casu pereat? 130.

Presbyterium laicis interdictum præsertim dum Missæ sacrificium celebratur, 299.

Prædicatores, an excommunicationis pœnam incurrant, si inanes prophetias referant et scripturæ verba in sensum alienum transferant? 265.

Præscriptio sine possessione non procedit, 191. An hæres qui bona fide aliquid accepit ab auctore malæ fidei potest præscribere, 207.

Processio paramenta violacei coloris requirit, si pœnitentiæ causa instituat, 316. Quæ regula in aliis processionibus servanda, 316. An in missa quæ qualibet prima dominica mensis cantatur ante processionem fieri debeat commemoratio SS. Sacramenti, etiam non expositi? 329.

Propositum. Differentia votum inter et propositum, 206. An fractio propositi veniali culpa careat? *ibid.*

Q.

Quadragesima. Si quis absque indulto in quadragesima pluries in die carnes comedat, an pluries peccavit, 320. An Indultum edendi carnes in quadragesima conceditur ea conditione ut semel in die comedantur? 320.

R.

Reliquiæ. De earum identitate cum stare debet, 28. Ad Episcopum spectat identitatem earum recognoscere? 28.

Reservata. Si casus reserventur in synodo, reservatio perseverat ne post mortem Episcopi, 3. Quid de reservatione extra synodum, 4. An peccet confessarius non privilegiatus si ab incestu affinitatis in primo gradu absolvat, 149. Sublata reservatione culpæ per absolutionem et injunctam pœnitentiam, an potest inferior eam pœnitentiam mutare? 209.

Restitutio. Cum plures furantur, si singuli independenter ab aliis modicum quid furati sint, et grave damnum ex omnibus furtis domino fuerit illatum, an singuli tenentur sub gravi modicum illud restituere? 276.

S.

Sacerdotes. An Episcopus potest obedientiæ præcepto cogere ut populi confessiones excipiant, 151. Obligatio ministrandi Sacramenta oriri potest ex charitate? 152.

Scandalum. An puella possit pergere ad convivium ubi prævidet se ab aliquo juvene impudice amandam? 101.

Sepultura. An sunt pœnæ ab Ecclesia statutæ contra clericos aut religiosos qui fideles inducunt ad eligendam sepulturam in eorum ecclesiis, 29. An Pater potest eligere sepulturam pro filiis impuberibus in vita, non post mortem, 104. Si quis moritur in hospitali et sepulturam elegerit extra parochiam, quid juris habeat parochus domicili? 333.

Simonia. An simoniace peccat qui pecunia avertit parochianos ne ministrum ineptum eligant? 334.

Sollicitans. Denuntiandus ne est confessarius tribuens pœniti chartam postea legendam in qua ad venerem excitat, 36. Quid de interprete qui medius est inter pœnitentem et confessarium, 59. An elapso longo tempore denuntiatio fieri debeat? 94.

Sponsalia. Quid de puella interrogata an sit virgo, 197. Quæ vitia detegere teneatur, 198. Impedimentum publicæ honestatis est perpetuum, 289. Sponsalia contracta cum ignoratione morbi secreti, 290. A sponsalibus non potest resilire qui sciens sponsam suam fuisse fornicatam ipse eandem cognovit, 267. Num filia subridendo tacite sponsalibus consentire videatur? 314.

Spurius qui vovit ingredi religionem ignorans spurios a dignitatibus excludi, an voto teneatur? 303.

Studia. Num expensæ pro studiis et doctoratu in divisione bonorum hæreditatis sint computandæ? 240.

Stuprum. An Stuprator tenetur dotem solvere puellæ petenti, si puella matrimonium recuset 89. Stuprum, casus reservatus? 221.

Subreptio. An gratia a S. Pontifice obtenta cum clausula, *non obstantibus*, tollat vitium subreptionis, 46. Quid de Impe-tratione pensionis, tacita alia pensione jam obtenta? 48.

Suspensio. An graviter peccet et fit irregularis sacerdos qui suspensus ab Ordinario in aliam diœcesim transit et celebrat, 288. Quid de eo qui missæ illius inservit, vel illam audit? 289.

T.

Tactus. Vide *Oscula*.

Testamentum carens solemnitate et jure civili invalidum, num invalidum quoque est in foro conscientiæ, 80. An Filius schedulam inveniens in qua pater defunctus pias dotes facere constituerat, ad eas adimplendas teneatur, 139. Quæ ex testamento oriuntur secundum scripti juris rationem necesse est expediri, non ita de iis quæ extra testamentum statuuntur, 168. Testamentum juramento firmatum? 318.

Titulus. Qui cum culpa ad ordines promovetur sine titulo suspensionis pœnam incurrit? 301.

Titulus coloratus cum errore communi jurisdictionem tribuit parochi. 37.

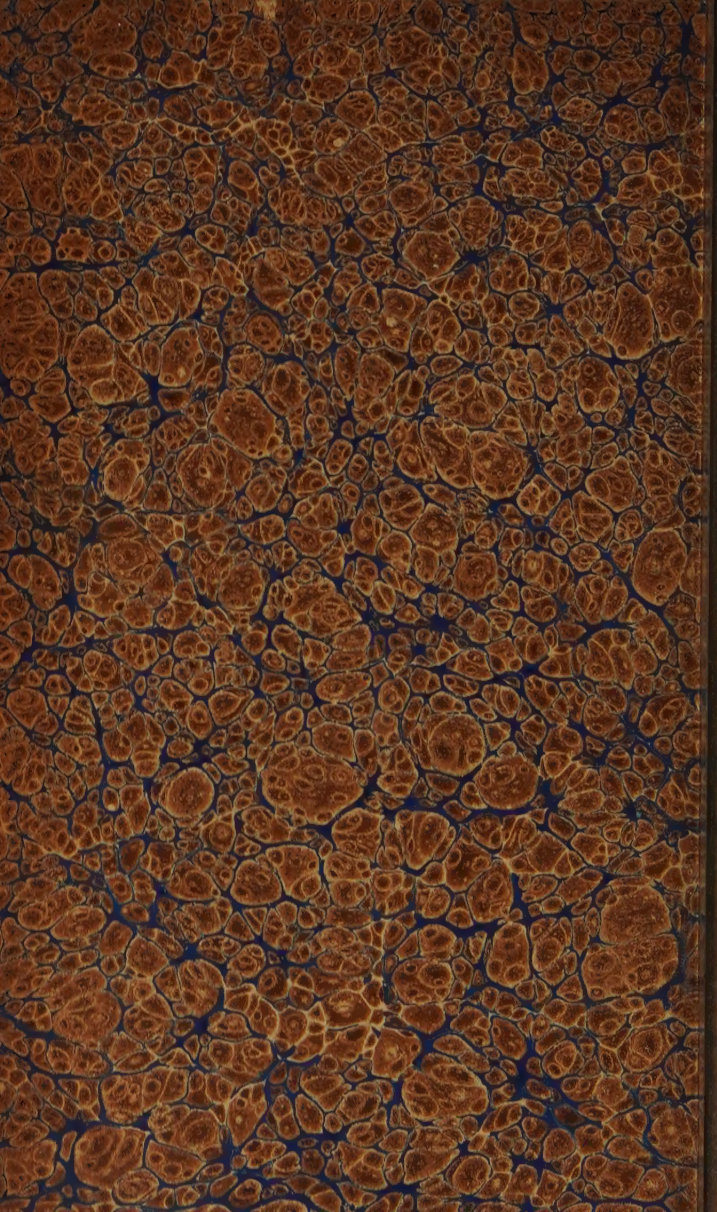
Tunicellæ et Dalmaticæ sunt vestes etiam sacerdotales, atque sunt benedicendæ? 125.

V.

Venditio. An res venditæ et traditæ acquirantur emptori pretio nondum soluto, 31. In venditione partuum vel fructum emitur *res futura*; contra in venditione captus piscium vel avium absolute emitur *spes rei*, 134. An proxeneta possit rem emere a se nomine alieno, etc., 146. Licet ne tum vendere rem carius ob dilatam solutionem, tum emere vilius ob solutionem anticipatam, modo debitæ conditiones interveniant, 215. Merces quæ notabiliter excedunt communes in bonitate ultra taxatum pretium vendi possunt? 287.

Viaticum. Feria VI Parasceves privatim deferri potest, 93. Parochi non renuant SS. Eucharistiam iterato deferre ad ægrotos, 138. An qui mane ad S. Communionem accessit teneatur eadem die Eucharistia refici, si repente cadat in mortis periculum, 231. Parochus ægrotans Viaticum non in suis manibus sed de alterius sacerdotis manu excipiat, 251. Si delato Viatico infirmus repente prostratus sumere nequeat, quid agere debeat parochus? 337.

Votum. Commutatio et dispensatio voti tempore jubilæi, 9 et 11. Num concedatur facultas dispensandi in voto cum læsione juris alterius, 11. An vovens post commutationem ad priorem voti materiam redire possit, 52. Quotuplici modo votum vitari possit, 63. Tempus dupliciter assignari potest pro voti executione, 97. An votum diem afficiat ex intentione voventis vel ex conjecturis inquirendum, 98. Qui vovit ingredi religionem inter sacerdotes tenetur ad media quando non sunt extraordinaria nec nimis ardua, 171. An facultas delegata ad dispensandum in votis, facultatem includat dispensandi in juramentis, 180. An peccet contra votum castitatis ille quem pœnitet aliquando se tale votum emisisse, 253. Justæ causæ ad dispensandum in voto castitatis, 315. An Juramentum ad firmandum propositum vovendi aliquid voti includit, 316. Quid de voto quo quis jurat a ludo abstinere donec pater suus Roma redeat, si pater Romæ moriatur, 338. An ab obligatione voti liber est qui postquam votum emisit conditionatum, studiose conditionis impletionem impedit? 339.

239.6

L.176

4815

LAMBERTINI Prosper

AUTHOR

Casus Conscientiae

Tomus V 1776-1782 Bononiae

DATE
LOANED

BORROWER'S NAME

ROOM
NUMBER

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
BERKELEY, CA 94709

4815

